

**UCHWAŁA NR XLIII/252/18
RADY MIEJSKIEJ W DOBIEGNIEWIE
z dnia 24 maja 2018 roku**

w sprawie: uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 1875 ze zm.)

uchwała się, co następuje:

§ 1

Uchwala się Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r., stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Dobiegniewa.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
w Dobiegniewie
Kłuczyk
inż. Marek Kowalczyk

UZASADNIENIE

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r. to wieloletni program działań zmierzający do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju obszaru w płaszczyznach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. LPR stanowi narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Dokument umożliwi ubieganie się o dofinansowanie projektów rewitalizacyjnych ze środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Lokalny Program Rewitalizacji został sporządzony na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z wymogami Wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-20 oraz Zasadami weryfikacji programów rewitalizacji określonymi przez Instytucję Zarządzającą RPO-Lubuskie 2020.

Projekt dokumentu został poddany ocenie społecznej w okresie od 13 września 2017 roku do 20 marca 2018 roku. Wprowadzono zmiany wynikające z przeprowadzonych konsultacji.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY NR XLIII/252/18 RADY MIEJSKIEJ W DOBIEGNIEWIE Z DNIA
24 maja 2018 r.

Lokalny Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r. opracował Zespół w składzie:

- ***Gradowska Grażyna***
- ***Łaźniewska Sylwia***

Merytoryczną opiekę nad dokumentem zapewnił zespół Krajowego Instytutu Polityki Przestrzennej i Mieszkalnictwa w Warszawie w składzie:

- ***Ogrodowski Jarosław***
- ***Spadło Katarzyna***
- ***Tomczyk Edyta***

*oraz **Marzena Kędra.***

Lokalny Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.
powstał przy dofinansowaniu ze środków Funduszu Spójności
- Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020
w ramach projektu pn.:

„Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć”

na podstawie umowy nr DPT/BDG-II/POPT/64/16 z dnia 12 lipca 2016 r.
zawartej przez Gminę Dobiegniew z Ministrem Rozwoju.

**Projekt współfinansowany ze środków Funduszu Spójności w ramach
Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020**

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Spis treści

WSTĘP.....	6
1. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Dobiegniew.....	7
1.1 Ogólne uwarunkowania procesu rewitalizacji Gminy Dobiegniew	7
1.2 Podsystem społeczny	9
1.3 Podsystem gospodarczy	25
1.4 Podsystem techniczny	27
1.5 Podsystem funkcjonalno-przestrzenny	30
1.6 Podsystem środowiskowy	32
1.7 Podsumowanie diagnozy ogólnej gminy	34
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Dobiegniew.....	36
2.1 Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.....	36
2.1.1 Podsystem społeczny	44
2.1.2 Podsystem gospodarczy	59
2.1.3 Podsystem środowiskowy	65
2.1.4 Podsystem techniczny	68
2.1.5 Podsystem przestrzenno-funkcjonalny	71
2.2 Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.....	74
2.3 Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji	80
2.4 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych obszaru rewitalizacji	84
2.4.1 Podsystem społeczny	87
2.4.2 Podsystem gospodarczy	95
2.4.3 Podsystem techniczny	98
2.4.4 Podsystem środowiskowy	103
2.4.5 Podsystem przestrzenno-funkcjonalny	107
3. Wizja stanu obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew w 2023 r.....	111
4. Cele procesu rewitalizacji w Gminie Dobiegniew.....	112
5. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych	117
5.1 Projekty podstawowe.....	118
5.2 Projekty uzupełniające	164
6. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między projektami i podmiotami na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa.....	170

7. Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć.....	176
8. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji Gminy Dobiegniew	179
8.1 Identyfikacja interesariuszy procesu rewitalizacji w Dobiegniewie	179
8.2 Proces włączenia społecznego na etapie programowania rewitalizacji.....	180
8.3 Proces włączenia społecznego na etapie wdrażania LPR	188
9. Powiązania LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy Dobiegniew	189
10. System wdrażania programu rewitalizacji.....	195
11. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu LPR.....	198
11.1 System monitoringu	199
11.2 System wprowadzania modyfikacji programu rewitalizacji w reakcji na zmiany w jego otoczeniu	202
12. Załączniki	204
SPIS TABEL	206
SPIS MAP	207
SPIS RYSUNKÓW	208
SPIS ZDJĘĆ.....	208

WSTĘP

Podstawą prawną przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku jest art. 18 ust. 2 pkt 2 i pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1875, 2232), w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1023, 1529, 1566) oraz w związku z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku. Program jest przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Dobiegniewie.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku opracowany został z wykorzystaniem modelu partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy w pracach nad programem.

Program zawiera szczegółową diagnozę Gminy Dobiegniew w celu identyfikacji kluczowych czynników kryzysowych i wyznaczenia w oparciu o te zjawiska obszaru zdegradowanego.

Diagnoza aktualnej sytuacji Gminy Dobiegniew składa się z analizy pięciu podstawowych sfer funkcjonowania: społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej oraz środowiskowej. Wynikiem przeprowadzenia diagnozy jest wskazanie granic obszaru zdegradowanego, czyli obszaru, na którym stwierdzono stan kryzysowy. Według zapisów zawartych w „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” stan kryzysowy występuje wtedy, gdy oprócz występowania nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych współwystępują problemy w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej lub funkcjonalno-przestrzennej lub środowiskowej lub technicznej.

Celem diagnozy jest charakterystyka występujących na terenie Gminy Dobiegniew zjawisk kryzysowych oraz ustalenie zakresu potrzeb, zasobów i oczekiwań mieszkańców wobec procesu rewitalizacji.

Badaniem objęto różnorodne konteksty i aspekty życia mieszkańców, dające podstawę do przygotowania dopełniających się tematycznie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Ponadto w ramach realizacji pogłębionego podejścia do analiz diagnozę ukierunkowano na identyfikację podmiotów, których interesy mogły być związane z procesem rewitalizacji oraz opis ich wzajemnych relacji, pól konfliktów i obszarów współdziałania.

W dokumencie zaprezentowano również wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele rewitalizacji i kierunki działań, przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz ramy finansowe planowanych przedsięwzięć, metody wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r. opisuje więc w sposób kompleksowy realizację procesu rewitalizacji miasta, zarówno na etapie jej programowania, jak i wdrożenia interwencji.

1. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Dobiegniew

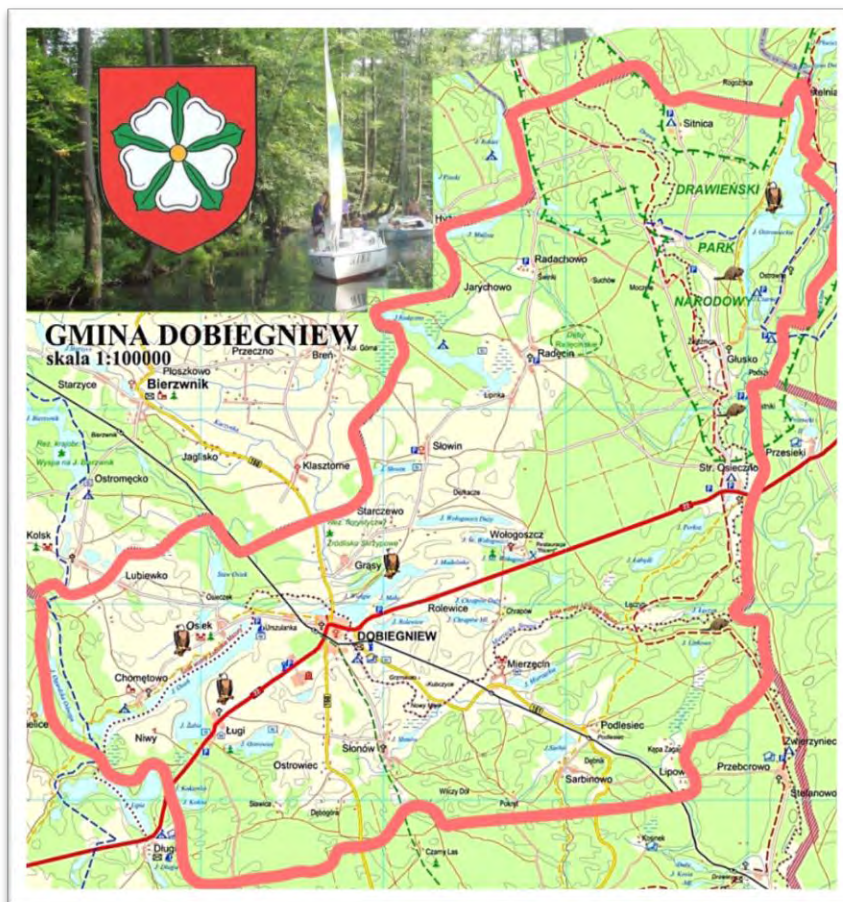
1.1 Ogólne uwarunkowania procesu rewitalizacji Gminy Dobiegniew

Gmina Dobiegniew jest jedną z 83 gmin województwa lubuskiego. Położona jest na północno-wschodnim skraju województwa w powiecie strzelecko-drezdeneckim. Skrajne położenie gminy jest powodem dużych odległości od miast-stolic województwa: Gorzów Wlkp. – ok. 50 km, Zielona Góra – ok. 160 km. Dobiegniew to gmina graniczna województwa lubuskiego: graniczy z województwami wielkopolskim i zachodniopomorskim. Miasto i Gmina Dobiegniew zajmuje obszar 35 127 ha, w tym miasto 569 ha.

Gmina ma korzystne położenie komunikacyjne. Przez obszar gminy przebiegają:

- droga krajowa 22 od przejścia polsko-niemieckiego w Kostrzynie nad Odrą do przejścia granicznego polsko-rosyjskiego w Grzechotkach,
- droga wojewódzka 160 Suchań – Międzychód; droga ta łączy Dobiegniew z Poznaniem i Szczecinem,
- linia kolejowa nr 351 Szczecin – Poznań.

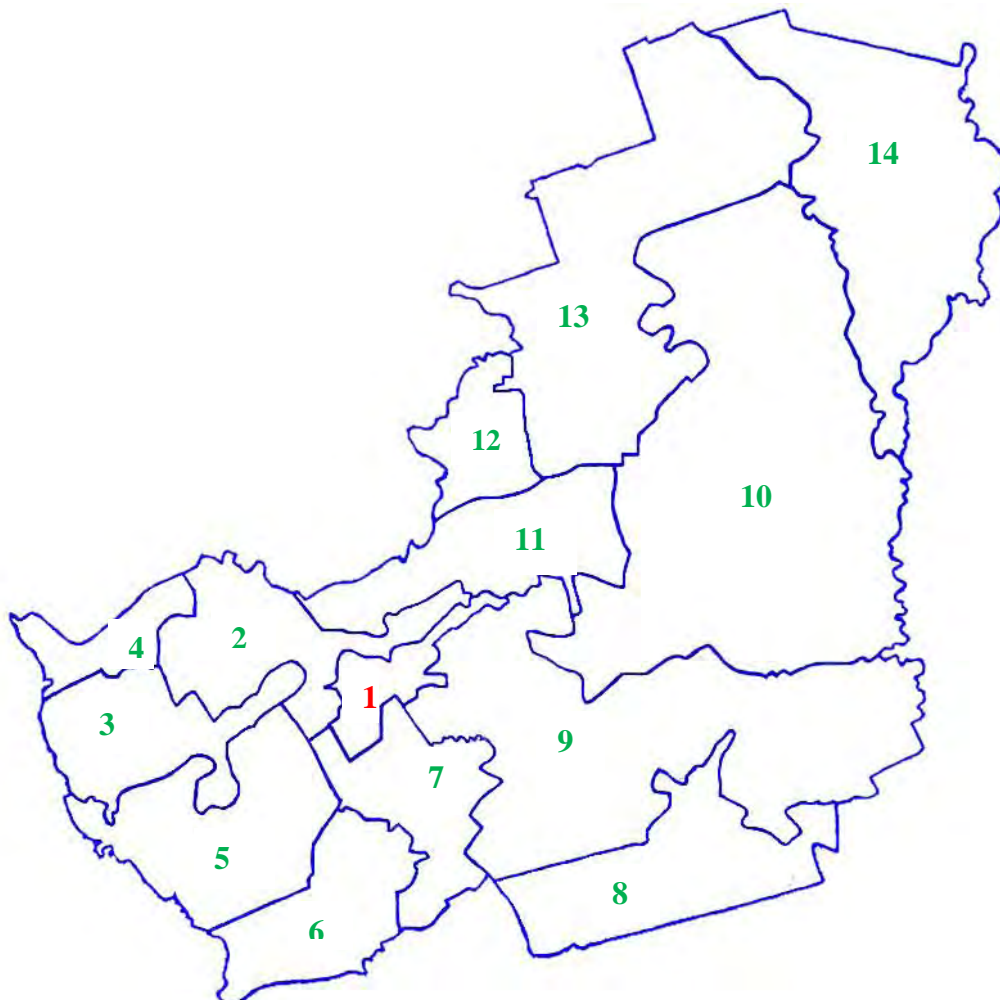
Mapa 1. Położenie Gminy Dobiegniew

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

W skład gminy wchodzi miasto Dobiegniew i 13 sołectw (Chomętowo, Głusko, Grąsy, Lubiewko, Ługi, Mierzęcin, Osiek, Ostrowiec, Radęcin, Sarbinowo, Słonów, Słowin, Wołogoszcz). Siedzibą administracyjną gminy jest miasto Dobiegniew. Ludność miasta i gminy liczy 6745 mieszkańców (stan na 31.12.2016 r.).

Mapa 2. Podział administracyjny Gminy Dobiegniew na jednostki pomocnicze

1 miasto Dobiegniew, Sołectwa: **2** Osiek, **3** Chomętowo, **4** Lubiewko, **5** Ługi, **6** Ostrowiec, **7** Słonów, **8** Sarbinowo, **9** Mierzęcin, **10** Wołogoszcz, **11** Grąsy, **12** Słowin, **13** Radęcin, **14** Głusko.

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Gmina Dobiegniew leży na „ziemiach odzyskanych”, więc zamieszkuje ją w 100% ludność napływowa z różnych części przedwojennej Polski. To gmina wielokulturowa, zamieszkiwana zarówno przez katolików, jak i osoby wyznania prawosławnego. Znaczną część społeczeństwa stanowią osoby pochodzenia łemkowskiego, czy ukraińskiego. „Dobiegniewska tożsamość” budowana była przez lata przez mieszkańców Gminy Dobiegniew. To trudny i mozolny proces ze względu na brak więzi międzyludzkich wynikających ze wspólnych korzeni i tradycji.

1.2 Podsystem społeczny

Analiza struktury społeczeństwa, jego potrzeb i problemów jest szczególnie istotna na etapie programowania procesu rewitalizacji, którego zasadniczym celem jest poprawa jakości życia mieszkańców. Właściwa identyfikacja najbardziej problematycznych kwestii w obszarach szczególnie ważnych z perspektywy mieszkańców jest niezbędna do podjęcia skutecznych działań.

Zagadnienia przedstawione w tym rozdziale dotyczą takich tematów jak demografia, bezrobocie i wiążące się z nim ubóstwo, w tym poziom zadłużenia oraz bezpieczeństwo. Opis każdego z tych zjawisk pozwoli na wyciągnięcie wniosków i sporządzenie rekomendacji, które powinny zostać uwzględnione w procesie rewitalizacji.

1.2.1 Demografia

Dynamika zmian wielkości populacji Gminy Dobiegniew zależy bezpośrednio od procesów migracji, poziomu przyrostu naturalnego oraz pośrednio od struktury wieku mieszkańców. Zjawiska te mają bezpośredni wpływ na to, jak funkcjonuje społeczność lokalna. Poniższy rozdział przedstawia zachodzące w tym obszarze procesy.

Według stanu na koniec 2016 r. gminę zamieszkiwało 6745 mieszkańców (osoby zameldowane). W ostatnich latach obserwowany jest stały spadek liczby ludności Gminy Dobiegniew (2012 r. – 7065 osób, 2013 r. – 6982 osoby, 2014 r. – 6895 osób, 2015 r. – 6788 osób, 2016 r. – 6745 osób).

Tabela 1. Liczba ludności Gminy Dobiegniew w latach 2012-2016

LATA	2012	2013	2014	2015	2016
OSOBY	7065	6982	6895	6788	6745

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

W analizowanych latach 2012-2016 liczba ludności gminy zmniejszyła się o 320 osób, co stanowiło spadek o 4,3%. Na koniec 2016 roku najmniej mieszkańców zamieszkiwało sołectwo Lubiewko, najwięcej, poza miastem Dobiegniew, Radęcin.

Tabela 2. Liczba ludności Gminy Dobiegniew w 2016 r. w podziale na jednostki pomocnicze

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA MIESZKAŃCÓW w os.
Miasto Dobiegniew	3097
Chomętowo	143
Głusko	230
Grąsy	275
Lubiewko	65
Ługi	240
Mierzęcin	314
Osiek	423
Ostrowiec	143
Radęcin	578
Sarbinowo	209

Słonów	370
Słovin	168
Wołogoszcz	490
OGÓŁEM	6745

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Do stałego spadku liczby ludności w gminie przyczynia się utrzymujący się ujemny przyrost naturalny oraz migracje. W całym analizowanym okresie liczba zgonów zdecydowanie przewyższa liczbę urodzeń.

Tabela 3. Przyrost naturalny w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
LICZBA URODZEŃ	64	70	59	67	65
LICZBA ZGONÓW	91	93	84	85	96

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Również utrzymujące się w większości analizowanego okresu ujemne saldo migracji stanowi znaczący problem w Gminie Dobiegniew.

Tabela 4. Migracje w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
ZAMELDOWANIA OGÓŁEM	89	90	98	0	80
WYMELDOWANIA OGÓŁEM	118	148	133	0	72
SALDO MIGRACJI NA 1000 OSÓB	-4,2	-8,5	-5,2	0,0	1,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (5.02.2018).

Niekorzystne tendencje demograficzne to także faktyczne przebywanie poza Gminą Dobiegniew osób w niej zameldowanych, czego dowodzi liczba złożonych deklaracji śmieciowych w stosunku do liczby osób zameldowanych.

Tabela 5. Osoby zameldowane i tzw. deklaracje śmieciowe w Gminie Dobiegniew w 2016 roku

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA OSÓB ZAMELDOWANYCH	LICZBA DEKLARACJI
CHOMĘTOWO	143	98
GŁUSKO	230	148
GRĄSY	275	185
LUBIEWKO	65	53
ŁUGI	240	174
MIERZĘCIN	314	301
OSIEK	423	267
OSTROWIEC	143	105
RADĘCIN	578	395
SARBINOWO	209	143

SŁONÓW	370	235
SŁOWIN	168	131
WOŁOGOSZCZ	490	363
DOBIEGNIEW	3097	2413
OGÓŁEM	6745	5011

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Z analizy tych danych wynika, że ponad 25% mieszkańców zameldowanych w gminie przebywa poza jej granicami. Skala tego zjawiska została dodatkowo zweryfikowana przez pracowników Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie przy udziale sołtysów - ustalano, czy osoby zameldowane pod danym adresem faktycznie pod nim przebywają. Z tej analizy wynika, że liczba faktycznie zamieszkujących osób jest aż o 35% mniejsza od liczby osób zameldowanych. Okazało się też, że osoby, które najczęściej emigrują z Dobiegniewa to młodzi, wykształceni, aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy. Wyjeżdżają oni do dużych miast lub poza granice kraju, tam widząc swoją przyszłość zawodową i osobistą.

Istotnym problemem Dobiegniewa jest również starzenie się społeczności gminy.

Tabela 6. Ludność wg grup wieku w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016*
W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM	1 242	1 174	1 140	1 121	1 160
W WIEKU PRODUKCYJNYM	4 393	4 377	4 288	4 209	4 285
W WIEKU POPRODUKCYJNYM	1 222	1 242	1 291	1 358	1 300

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (5.02.2018). Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym. * Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Z danych wynika, że w całym analizowanym okresie systematycznie spada liczba najmłodszych mieszkańców oraz osób w wieku produkcyjnym, zaś przybywa mieszkańców w najwyższych grupach wiekowych. Oznaczać to może problemy pracodawców z dostępem do zasobów pracy, ale także konieczność zapewnienia opieki, w tym również świadczeń zdrowotnych najstarszym mieszkańcom, często niesamodzielnym oraz w trudnej sytuacji materialnej.

Z analizy struktury ludności ze względu na wiek w jednostkach administracyjnych wynika, że stosunek osób w wieku produkcyjnym do osób w wieku nieprodukcyjnym w gminie Dobiegniew wynosi 57,4.

Tabela 7. Mieszkańcy Gminy Dobiegniew wg grup wieku w 2016 r.

JEDNOSTKI	LICZBA LUDNOŚCI	OSOBY W WIEKU PRODUKCYJNYM	OSOBY W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM	
			PRZEDPRODUKCYJNYM	POPRODUKCYJNYM
Chomętowo	143	83	25	35
Głusko	230	161	24	45
Grąsy	275	163	57	55
Lubiewko	65	45	10	10
Ługi	240	162	28	50
Mierzęcín	314	195	66	53
Osiek	423	265	107	51

Ostrowiec	143	95	22	26
Radęcin	578	364	104	110
Sarbinowo	209	131	42	36
Słonów	370	234	69	67
Słowin	168	107	27	34
Wołogoszcz	490	312	87	91
Dobiegniew	3097	1968	492	637
OGÓŁEM	6745	4285	1160	1300

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Relacja ta w przypadku kraju wynosi 60,1. Ponieważ liczba osób faktycznie zamieszkujących w Gminie Dobiegniew jest o 25%-35% niższa od zameldowanych, a najczęściej wyjeżdżają z gminy osoby w niższych grupach wiekowych, stąd relacja ta dla gminy jest mniej korzystna niż wynika z oficjalnych statystyk.

Warto też zwrócić uwagę na gęstość zaludnienia Gminy Dobiegniew. Wynosi ona 19 osób/km², gdy tymczasem gęstość zaludnienia kraju wynosi 123 osoby/km² województwa lubuskiego 73 osoby/km², powiatu strzelecko-drezdeneckiego 40 osób/km², a gmin miejsko-wiejskich w województwie lubuskim 59 osób/km². Gminę Dobiegniew charakteryzują skrajne wskaźniki gęstości zaludnienia:

- na terenie miasta Dobiegniew – 544 osoby/km²
- na terenie wiejskim – 10,5 osób/km².

Jest to zjawisko typowe dla gmin miejsko-wiejskich. W przypadku Dobiegniewa rozbieżności są większe z uwagi na znaczący udział jezior i lasów w powierzchni gminy.

Reasumując, analiza struktury demograficznej wskazuje na problem depopulacji Gminy Dobiegniew spowodowany migracjami, ujemnym przyrostem naturalnym oraz, dodatkowo, zamieszkiwaniem poza miejscem zameldowania. Społeczność gminy systematycznie starzeje się, co rodzi problemy zarówno dla rynku pracy, jak i systemu pomocy dla osób tracących samodzielność z racji wieku czy stanu zdrowia.

1.2.2 Bezrobocie

Jednym z kluczowych problemów w sferze społecznej w gminie jest sytuacja na rynku pracy. Gospodarka gminy przed 1989 roku oparta była w głównej mierze o istniejące w mieście Państwowe Gospodarstwo Rolne, które było największym pracodawcą w okolicy. Po jego upadku, ani na bazie majątku PGR, ani też nowych inwestycji nie powstały miejsca pracy, które równoważyłyby zlikwidowane. Stąd bezrobocie i wynikające z niego ubóstwo są od lat najpoważniejszymi kwestiami społecznymi w gminie.

Tabela 8. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

Liczba bezrobotnych	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	872	853	623	619	526
Kobiety	462	446	330	313	287
Mężczyźni	410	407	293	306	239

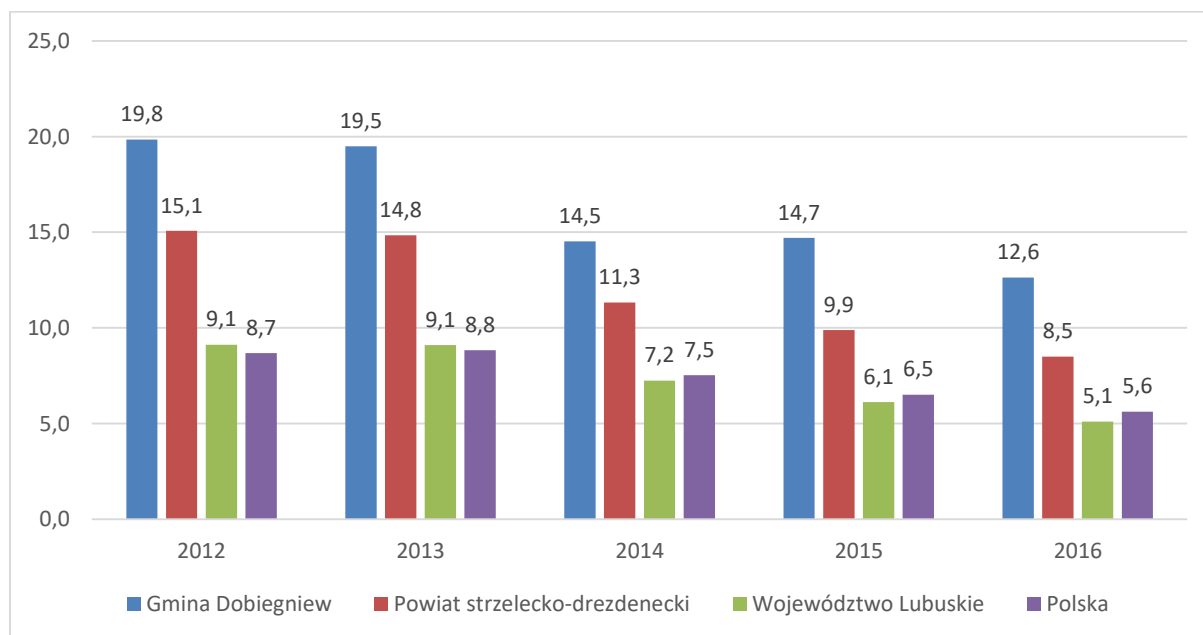
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

Jak wynika z danych, w Gminie Dobiegniew jest zarejestrowanych 526 bezrobotnych, z czego 225 w mieście, a 301 na terenach wiejskich. W całym analizowanym okresie liczba bezrobotnych kobiet

jest wyższa niż mężczyzn, co może wiązać się z mniejszą mobilnością kobiet na rynku pracy wynikającą z konieczności godzenia obowiązków zawodowych i rodzinnych, problemami kobiet z powrotem na rynek pracy po urodzeniu dziecka, ale także społecznym wzorcem kobiety, zwłaszcza w środowiskach wiejskich.

Na uwagę zasługuje znacząco wyższy udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Dobiegniew wobec powiatu czy tym bardziej województwa oraz kraju.

Rysunek 1. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016 (%)

Źródło: Zestawienie własne na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

Z danych wynika, że blisko 13% mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym figuruje w rejestrze bezrobotnych. Kolejnym niepokojącym zjawiskiem na rynku pracy jest bezrobocie długotrwałe - z danych wynika, że do tej grupy zalicza się aż prawie 60% zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabela 9. Bezrobocie długotrwałe w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba bezrobotnych	526	507	405	346	310

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

Długotrwałe pozostawanie bez pracy powoduje konsekwencje zarówno dla lokalnej gospodarki, finansów, rodzin osób długotrwale bezrobotne oraz ich samych. Długotrwałe bezrobocie wiąże się z dewaluacją wiedzy i utratą umiejętności osób bezrobotnych, co powoduje, że pracodawcy mogą mieć problem ze znalezieniem pracowników o wymaganych kwalifikacjach. Bezrobocie często współwystępuje z problemem ubóstwa, w tym z problemami z regulowaniem zobowiązań i innymi rodzajami zadłużenia. Osoby bezrobotne najczęściej korzystają ze świadczeń pomocy społecznej,

które stanowią znaczącą część budżetu samorządów, jednak ich wysokość ogranicza jakość życia całych rodzin, a także możliwości rozwoju kolejnych pokoleń. Konsekwencją jest również uzależnienie rodzin od świadczeń oraz dziedziczenie korzystania z pomocy społecznej.

Istotny wpływ na trwanie bezrobocia, oprócz dostępności miejsc pracy, mają kwalifikacje osób bezrobotnych – znalezienie pracy ogranicza niski poziom wykształcenia, nieodpowiednie wobec potrzeb pracodawców umiejętności, brak kwalifikacji. Jak wynika z analizy danych dotyczących wykształcenia osób bezrobotnych w Gminie Dobiegniew, aż 39% z nich ma jedynie wykształcenie gimnazjalne lub niższe.

Tabela 10. Wykształcenie osób bezrobotnych w Gminie Dobiegniew w 2016 roku

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA BEZROBOTNYCH OGÓŁEM	LICZBA BEZROBOTNYCH Z WYKSZTAŁCENIEM GIMNAZJALNYM I NIŻSZYM
Chomętowo	7	2
Głusko	14	7
Grąsy	15	2
Lubiewko	5	0
Ługi	13	3
Mierzęcín	34	12
Osiek	58	29
Ostrowiec	7	3
Radęcin	72	36
Sarbinowo	17	13
Słonów	13	3
Słowin	5	1
Wołogoszcz	41	23
Dobiegniew	225	71
OGÓŁEM	526	205

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Strzelcach Kraja.

Istotnym wyzwaniem dla procesu rewitalizacji Dobiegniewa jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych, poprawa wykształcenia, kwalifikacji oraz rozwój ekonomii społecznej. Do rozwiązań, które sprawdziły się na lokalnym rynku pracy należą warsztaty społeczno-zawodowe w Centrum Integracji Społecznej. Od czasu powstania CIS w Gminie Dobiegniew w 2011 roku programem reintegracji zawodowej i społecznej objęto ponad 200 osób, spośród których ok. 25% powróciło na rynek pracy. Ponadto, w kontekście osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym młodych bezrobotnych, wdrażać należy programy koncentrujące się na wypracowaniu cech oczekiwanych przez pracodawców, w tym samodzielności, odpowiedzialności, sumienności, ale także na uzyskaniu wykształcenia i umiejętności, na które pracodawcy zgłaszają zapotrzebowanie oraz doświadczenia zawodowego.

Analiza zjawiska bezrobocia w gminie jednoznacznie wskazuje, że jest to jej kluczowy problem – bezrobotni mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią znacząco wyższy odsetek w Dobiegniewie, niż w powiecie czy województwie lubuskim. Dodatkowo prawie 60% osób zarejestrowanych w PUP to długotrwale bezrobotni, a niemal 40% osób bez pracy ukończyło najwyżej gimnazjum.

1.2.3 Pomoc społeczna

Zjawisko bezrobocia najczęściej wiąże się z koniecznością korzystania z pomocy społecznej. Skutkiem tego jest z jednej strony pogorszenie sytuacji materialnej osób i rodzin oraz wzrost wydatków gminy na pomoc społeczną, które zamiast na tworzące miejsca pracy inwestycje są przeznaczane na konsumpcję.

Jak wynika z danych, z pomocy społecznej korzystało na przestrzeni lat blisko 600 rodzin w gminie, w których żyje blisko 1300 osób – tj. blisko 20% mieszkańców całej gminy.

Tabela 11. Korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016*
Liczba gospodarstw domowych	518	562	591	593	447
Liczba osób	1 288	1 424	1 420	1 387	1 020

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018), * Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobiegniewie.

Istotnym elementem oceny sytuacji społecznej jest korzystanie z usług opiekuńczych, a więc jednej z form środowiskowej pomocy społecznej, świadczonych osobom niesamodzielnym z tytułu wieku, niepełnosprawności lub choroby /28 osób objętych usługami opiekuńczymi w gminie/. Pomoc w formie usług opiekuńczych skierowana jest przede wszystkim do osób mających trudności związane z poruszaniem się, samoobsługą, kontaktami z otoczeniem oraz samodzielnym prowadzeniem gospodarstwa domowego. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi stanowią jedną z form oparcia społecznego dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym.

W 2016 roku z pomocy społecznej korzystało ponad 15% mieszkańców gminy. Najczęstszymi powodami, z których udzielana jest pomoc jest ubóstwo oraz bezrobocie – warto podkreślić, że ubóstwo jest najczęstszym efektem pozostawania bez pracy, stąd współwystępowanie obu problemów w znacznej części środowisk.

Tabela 12. Korzystający z pomocy społecznej w Gminie Dobiegniew w 2016 r. oraz powody korzystania

Jednostki Administracyjne	Liczba środowisk	Liczba osób	Powody korzystania z pomocy społecznej					
			Bezrobocie		Ubóstwo		Uzależnienia	
			Liczba środowisk	Liczba osób	Liczba środowisk	Liczba osób	Liczba środowisk	Liczba osób
Chomętowo	7	12	4	9	5	10	0	0
Głusko	10	15	9	14	9	15	0	0
Grąsy	12	38	7	28	11	37	2	2
Lubiewko	3	13	2	8	2	8	0	0
Ługi	11	19	4	7	6	9	0	0
Mierzęcin	26	62	19	45	23	55	1	1
Osiek	36	103	33	101	35	101	1	1
Ostrowiec	9	18	5	13	7	15	0	0
Radęcin	41	92	33	72	36	72	10	10
Sarbinowo	12	25	9	22	10	23	0	0

Słonów	15	27	12	24	14	23	2	2
Słowin	10	29	6	19	9	25	0	0
Wołogoszcz	16	49	14	39	15	41	0	0
Dobiegniew	239	518	168	417	196	436	11	12
OGÓŁEM	447	1020	325	818	378	870	27	28

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobiegniewie

Istotnym aspektem funkcjonowania rodzin jest zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków rozwoju. W gminie ponad 40% dzieci do 17 roku życia żyje w rodzinach, które z racji niskich dochodów otrzymują na nie zasiłek rodzinny.

Tabela 13. Zasiłki rodzinne w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci	359	318	298	280	284
Liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	641	580	533	517	521
Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	590	528	486	483	489
Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (%)	47,2	43,0	41,6	42,2	43,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

O skali ubóstwa w środowisku świadczy również liczba dzieci korzystających z dożywiania. Problemy z zapewnieniem posiłków dotyczą najczęściej środowisk, w których dochodzi do kumulacji problemów społecznych - trudnej sytuacji materialnej rodziny spowodowanej w dużej mierze bezrobociem, ubóstwem, często także bezradnością opiekuńczo-wychowawczą. Dożywianiem najczęściej są objęte dzieci z rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezrobocie, przemoc w rodzinie (w tym m.in. rodzin korzystających z zasiłków i rodzin, którym założono niebieską kartę). Jednocześnie problemy z zaspokojeniem elementarnych potrzeb dzieci w zakresie żywienia związane najczęściej z wielodzietnością są jednym z czynników, obok bezrobocia, wykształcenia, niepełnosprawności i miejsca zamieszkania, zwiększających ryzyko ubóstwa.

Tabela 14. Liczba uczniów objętych dożywianiem w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKA ADMINISTRACYJNA	LICZBA UCZNIÓW
Chomętowo	1
Głusko	2
Grąsy	12
Lubiewko	3
Ługi	6
Mierzęcin	27
Osiek	30
Ostrowiec	6
Radęcin	35
Sarbinowo	12
Słonów	9

Słowin	5
Wołogoszcz	30
Dobiegniew	81
OGÓŁEM	259

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobiegniewie

Jak wynika z danych, odsetek dzieci objętych bezpłatnym dożywianiem w szkołach w gminie jest wysoki i wynosi ok. 40%. Skala tego zjawiska świadczy o istotnym problemie, jakim jest ubóstwo znacznej części rodzin zamieszkujących gminę Dobiegniew.

1.2.4 Zadłużenie czynszowe

Jednym z problemów współwystępujących z bezrobociem i ubóstwem jest zadłużenie czynszowe. Poniżej analizie poddano poziom zadłużenia lokali mieszkalnych będących w zasobie gminnym – z uwagi na brak danych nt. innego rodzaju zadłużeń.

Tabela 15. Zadłużenia czynszowe w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych (liczba mieszkań ogółem)	-	94	-	89	102
Zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych (liczba mieszkań z zaległościami ponad 3 mies)	-	94	-	89	-
Zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych (kwota ogółem, tys. zł)	-	137,0	-	151,2	387,1*

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018), * PUK „Komunalni” w Dobiegniewie.

Jak wynika z danych, rośnie liczba zadłużonych mieszkań i, co warto podkreślić, są to najczęściej zadłużenia ponad trzymiesięczne. Wysokość zaległości czynszowych w Gminie Dobiegniew wynosi na koniec 2016 r. 387 103,13 zł.

Tabela 16. Zaległości czynszowe w lokalach komunalnych w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	KWOTA ZALEGŁOŚCI CZYNSZOWYCH (zł)
Chomętowo	7 905,69
Głusko	0
Grąsy	0
Lubiewko	0
Ługi	0
Mierzęcin	15 825,58
Osiek	18 389,29
Ostrowiec	809,47
Radęcin	55 308,79
Sarbinowo	8 846,55
Słonów	0
Słowin	0
Wołogoszcz	112 090,08
Dobiegniew	167 927,68
OGÓŁEM	387 103,13

Źródło: PUK „Komunalni” w Dobiegniewie

Oprócz miasta Dobiegniew, gdzie zadłużenie jest największe z uwagi na największe skupisko ludności i lokali komunalnych, znaczącą kwotę przekraczającą 100 tys. zł., osiągnęło ono również w sołectwie Wołogoszcz.

1.2.5 Bezpieczeństwo

Poziom i poczucie bezpieczeństwa jest jednym z istotnych czynników wpływających na jakość życia. Główną instytucją odpowiedzialną za bezpieczeństwo w Dobiegniewie jest jednostka Komendy Powiatowej Policji w Strzelcach Krajeńskich, funkcjonująca w ramach reaktywowanego w 2016 roku posterunku Policji. Kluczowymi aspektami do oceny poziomu bezpieczeństwa jest liczba przestępstw i wykroczeń, a także występowanie zjawiska przemocy domowej, którego identyfikacji i przeciwdziałaniu służy procedura tzw. niebieskiej karty.

Tabela 17. Liczba przestępstw, wykroczeń oraz tzw. niebieskich kart w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA PRZESTĘPSTW	LICZBA WYKROCZEŃ	LICZBA TZW. NIEBIESKICH KART
Chomętowo	1	2	0
Głusko	2	3	0
Grąsy	2	4	0
Lubiewko	1	1	0
Ługi	2	4	0
Mierzęcin	5	5	2
Osiek	4	5	3
Ostrowiec	3	3	0
Radęcin	2	7	0
Sarbinowo	8	4	7
Słonów	6	8	1
Słwin	2	3	1
Wołogoszcz	5	6	2
Dobiegniew	75	138	27
OGÓŁEM	118	193	43

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Jak wynika z danych, zjawisko przemocy w rodzinie w 2016 roku stwierdzono w ponad 40 rodzinach, najwięcej, z racji na skupisko ludności, w Dobiegniewie.

1.2.6 Kapitał społeczny

Za animację życia społecznego i kulturalnego mieszkańców odpowiada Urząd Miejski w Dobiegniewie. Na terenie Gminy Dobiegniew rolę gminnego centrum kultury pełni aula widowiskowa w obiekcie Gminnego Zespołu Szkół. Na terenach wiejskich działalność kulturalna

prowadzona jest w oparciu o świetlice wiejskie, które pełnią rolę lokalnych centrów kultury (w Chomętowie, Grąsach, Ługach, Osieku, Ostrowcu, Radęcinie, Rolewicach, Słonowie, Słownie).

W gminie organizowane są liczne imprezy kulturalne i sportowe o charakterze miejscowym i lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, gdzie do najważniejszych należy zaliczyć:

- Międzynarodowy Młodzieżowy Turniej Piłki Nożnej Dobiegniew Cup im. Kazimierza Górskiego,
- Gminne Święto Plonów i Turniej Wsi,
- Noc Świętojańska w Słownie,
- Dni Głuska,
- Przegląd Klubów Seniora w Ługach pn. „I znów zakwitły jabłonie”,
- Watra Łemkowska w Ługach,
- Przegląd Kolęd i Pastorałek,
- Wielka Orkiestra Świętecznej Pomocy.

Na terenie gminy zlokalizowana jest Biblioteka Publiczna w Dobiegniewie, mieszcząca się w budynku Gminnego Zespołu Szkół. Księgozbiór biblioteki osiąga ok. 34,0 tys. woluminów, a liczba czytelników wynosi ok. 1,2 tys. osób.

W Dobiegniewie funkcjonuje również, powstałe na terenie Oflagu IIC Woldenberg, Muzeum Woldenberczyków, które powołane zostało celem tworzenia, upowszechniania i ochrony dóbr kultury głównie z okresu II wojny światowej. Muzeum Woldenberczyków zajmuje jeden z budynków poobozowych w Dobiegniewie; ekspozycja składa się z dwunastu części: Kampania wrześniowa, Ogólne informacje o obozie, Życie codzienne, Rekonstrukcja izby jenieckiej, Konspiracja, Poczta obozowa, Życie kulturalne, Drzeworyty, Nauka, Sport, Ewakuacja, Zjazdy Woldenberczyków.

O potencjale w zakresie kapitału społecznego świadczy działalność funkcjonujących na terenie Gminy Dobiegniew organizacji pozarządowych, których zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Organizacje pozarządowe – stowarzyszenia, fundacje, grupy nieformalne

	NAZWA ORGANIZACJI	PROFIL DZIAŁALNOŚCI	ILOŚĆ CZŁONKÓW
1.	Stowarzyszenie Klub Sportowy Błękitni Dobiegniew	<p>- prowadzenie działalności szkoleniowo-wychowawczej wśród dzieci i młodzieży poprzez:</p> <p>a. organizację szkoleń na instruktorów, sędziów sportowych itp.;</p> <p>b. działania na rzecz zapobiegania przestępczości wśród dzieci i młodzieży;</p> <p>c. zapobieganie używania środków uzależniających i odurzających.</p> <p>- tworzenie pozytywnych wzorców zachowań młodzieży poprzez:</p> <p>a. spotkania z wybitnymi działaczami, trenerami, zawodnikami;</p> <p>b. uczestnictwo w programach kulturalnych;</p> <p>c. uczestnictwo w zawodach, turniejach, konkursach.</p>	83 osoby

		<ul style="list-style-type: none"> - integrację młodzieży z Polski i Europy poprzez: <ul style="list-style-type: none"> a. aktywne uczestnictwo w zawodach i turniejach. b. zabieganie o wysoki poziom moralny zawodników i działaczy c. propagowanie rozwoju kultury fizycznej i turystyki poprzez aktywny udział w realizacji programów środowiskowych - prowadzenie działań na rzecz rozwoju bazy rekreacyjnej i sportowej. 	
2.	Stowarzyszenie Klub Sportowy Zorza Rolewice	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności szkoleniowo-wychowawczej wśród dzieci i młodzieży - tworzenie pozytywnych wzorców zachowań młodzieży - integrację młodzieży - aktywne uczestnictwo w zawodach i turniejach. - propagowanie rozwoju kultury fizycznej i turystyki poprzez aktywny udział w realizacji programów środowiskowych - prowadzenie działań na rzecz rozwoju bazy rekreacyjnej i sportowej. 	35 osób
3.	Stowarzyszenie Klub Sportowy Arka Mierzęcin	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności szkoleniowo-wychowawczej wśród dzieci i młodzieży - tworzenie pozytywnych wzorców zachowań młodzieży - integrację młodzieży - aktywne uczestnictwo w zawodach i turniejach. - propagowanie rozwoju kultury fizycznej i turystyki poprzez aktywny udział w realizacji programów środowiskowych - prowadzenie działań na rzecz rozwoju bazy rekreacyjnej i sportowej. 	30 osób
4.	Uczniowski Klub Sportowy Dobiesław	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, propagowanie ruchu i zdrowego trybu życia oraz aktywnego spędzania wolnego czasu i wypoczynku - prowadzenie dodatkowe zajęć wychowania fizycznego dla uczniów - udział w zawodach sportowych - organizatorem rozgrywek międzyszkolnych na terenie Dobiegniewa o zasięgu rejonu, czy powiatu. - prowadzenie edukacji sportowej wśród dzieci, młodzieży i upowszechnianie aktywnego stylu życia i czynnego wypoczynku. - ochrona i promocja zdrowia 	30 osób
5.	Uczniowski Klub Sportowy Spartakus	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, propagowanie ruchu i zdrowego trybu życia oraz aktywnego spędzania wolnego czasu i wypoczynku - prowadzenie dodatkowe zajęć wychowania fizycznego dla uczniów - udział w zawodach sportowych - organizatorem rozgrywek międzyszkolnych na terenie Dobiegniewa o zasięgu rejonu, czy powiatu. - prowadzenie edukacji sportowej wśród dzieci, młodzieży i upowszechnianie aktywnego stylu życia i czynnego wypoczynku. - ochrona i promocja zdrowia 	25 osób
6.	Stowarzyszenie Grać Fair Play	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, propagowanie ruchu i zdrowego trybu życia oraz aktywnego spędzania wolnego czasu i wypoczynku. - prowadzenie edukacji sportowej wśród dzieci, młodzieży, dorosłych i mieszkańców całego kraju i upowszechnianie 	15 osób

		<p>aktywnego stylu życia i czynnego wypoczynku.</p> <ul style="list-style-type: none"> - stwarzanie właściwych warunków do uprawiania piłki nożnej oraz specjalistycznego szkolenia w tej dziedzinie oraz innych sportów ruchowych. - promowanie rywalizacji sportowej wg zasad fair play. - ochrona i promocja zdrowia. - integracja kibiców i środowiska sportowego. - działania w zakresie turystyki i krajoznawstwa, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. - działania w zakresie oświaty, wychowania, szkolnictwa wyższego, nauki i techniki. - promowanie aktywności zawodowej, rozwoju osobistego i samokształcenia. - promocja i organizacja wolontariatu, zwłaszcza przy wydarzeniach sportowych. - stworzenie niezależnej platformy wspólnej dla środowisk piłkarskich oraz wyczynowych sportowców, oraz nawiązanie współpracy ze środowiskami i instytucjami o podobnych celach. - promowanie pozytywnych postaw w relacjach interpersonalnych, ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania mowie nienawiści, - podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej oraz promocja Rzeczypospolitej Polskiej za granicą. 	
7.	Polski Związek Wędkarski Koło Sandacz w Dobiegniewie	<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie sportu wędkarskiego, organizowanie zawodów w dyscyplinach wędkarskich w kraju, na zasadach obowiązujących w PZW oraz uczestnictwo w zawodach za granicą; - organizowanie rekreacyjnych imprez wędkarskich; - popularyzowanie idei wędkarstwa i działalności PZW wśród dzieci i młodzieży oraz prowadzenie pracy oświatowo-wychowawczej w zakresie wychowania, nauki, techniki, kultury fizycznej i sportu, związanych z ochroną przyrody i ochroną środowiska naturalnego, - edukację wędkarską i turystykę - współpracę z organizacjami zajmującymi się resocjalizacją, zwalczaniem nałogów i patologii społecznych oraz prowadzącymi pracę ze środowiskami zagrożonymi wychowawczo; - prowadzenie egzaminów na kartę wędkarską 	8 osób b
8.	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP – OSP Gminy Dobiegniew	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami. - udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń. - informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi. - rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności 	156 osób

		<p>kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej oraz niniejszego statutu. - działania na rzecz ochrony środowiska. 	
9.	Polski Związek Łowiecki Koło Ryś w Dobiegniewie	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie gospodarki łowieckiej; - troska o rozwój łowiectwa i współdziałanie z administracją rządową i samorządową jednostkami organizacyjnym i Państwowego Gospodarstw Leśnego Lasy Państwowe i parkami narodowymi oraz organizacjami społecznymi w ochronie środowiska przyrodniczego w zachowaniu i rozwoju populacji zwierząt łownych i innych zwierząt dziko żyjących; - pielęgnowanie historycznych wartości kultury materialnej i duchowej łowiectwa; - ustalanie kierunków zasad rozwoju łowiectwa - czuwanie nad przestrzeganiem przez członków Zrzeszenia prawa, zasad etyki, obyczajów i tradycji łowieckich; - organizowanie szkolenia w zakresie prawidłowego łowiectwa i strzelectwa myśliwskiego; - prowadzenie i popieranie działalności wydawniczej i wystawienniczej o tematyce łowieckiej; - prowadzenie i popieranie hodowli użytkowych psów myśliwskich i ptaków łowczych; 	70 osób
10.	Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych Sekcja Dobiegniew	<ul style="list-style-type: none"> - zrzeszanie hodowców gołębi pocztowych. - racjonalny rozwój hodowli gołębia pocztowego. - upowszechnianie i propagowanie w społeczeństwie hodowli ptaków, ze szczególnym uwzględnieniem gołębi pocztowych. - organizowanie lotów i wystaw w ramach sportu i rekreacji. - prowadzenie działalności wychowawczej wśród członków Związku i jego sympatyków. - rozszerzanie w społeczeństwie wiedzy o przyrodzie i życiu ptaków. - kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w rywalizacji sportowej. 	21 osób
11.	Polski Związek Działkowców Okręg Gorzów Wlkp. – ROD w Dobiegniewie	<ul style="list-style-type: none"> - zakładanie i prowadzenie ROD, - rozwój ROD w sposób zapewniający działkowcom i ich rodzinom aktywny wypoczynek i możliwość prowadzenia upraw ogrodniczych na własne potrzeby, - przywracanie społeczności i przyrodzie terenów zdegradowanych, - ochrona środowiska przyrodniczego, - podnoszenie standardów ekologicznych otoczenia, - kształtowanie zdrowego otoczenia człowieka, - ochrona przyrody, 	85 osób
12.	Stowarzyszenie Gospodyń i Gospodarzy w Słownie	<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie szkoleń i kursów - pozaszkolne formy kształcenia przysposabiające do pracy zawodowej - organizowanie działalności edukacyjnej na różnych szczeblach kształcenia - organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży, osób samotnych, niepełnosprawnych i innych; w kraju i za granicą - organizowanie drużyn sportowych oraz innych form sportowo-rekreacyjnych 	19 osób

		<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie korepetycji dla dzieci i młodzieży zdolnej oraz potrzebującej pomocy - prowadzenie imprez charytatywnych - zakładanie i prowadzenie świetlic środowiskowych - prowadzenie usług gastronomicznych - organizowanie usług i imprez okolicznościowych - organizowanie wycieczek turystyczno-krajoznawczych w kraju i za granicą - wydawanie książek, broszur, publikacji oraz gazetki lokalnej - zagospodarowanie terenu 	
13.	Klub Seniora Seniorości Dobiegniew	<ul style="list-style-type: none"> - przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych - aktywizacja intelektualna, społeczna, kulturowa i fizyczna - edukacja, - prowadzenie działań charytatywnych i na rzecz osób niepełnosprawnych, 	15 osób
14.	Klub Seniora Radęcinianki w Radęcinie	<ul style="list-style-type: none"> - przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych - aktywizacja intelektualna, społeczna, kulturowa i fizyczna - edukacja, - prowadzenie działań charytatywnych i na rzecz osób niepełnosprawnych, 	13 osób
15.	Koło Emerytów i Rencistów w Dobiegniewie	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności charytatywnej i udziela pomocy członkom Związku w sprawach socjalno-bytowych; - organizacja i prowadzenie zajęć edukacyjnych i zespołów artystycznych oraz - organizacja prezentujących uczestnictwo w przeglądach prezentujących twórczość artystyczną członków Związku; - współdziałanie z organami władzy, administracji publicznej i samorządowej oraz z instytucjami i organizacjami społecznymi w kraju i za granicą; - podejmowanie różnorodnych działań służących uzyskiwaniu środków finansowych na - - organizowanie pobytów i wyjazdów wypoczynkowych; - organizowanie wszelkie formy rehabilitacji psychologicznej, medycznej, społecznej i zawodowej; - prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu zdrowia 	80 osób
16.	Stowarzyszenie Woldenberczyków	<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie tradycyjnych wartości patriotyczno-wychowawczych ze szczególnym uwzględnieniem postaw żołnierzy września 1939 r. – „Woldenberczyków”, - udział w sprawowaniu opieki nad pamiątkami po „Woldenberczykach” na terytorium całego kraju, a w szczególności w województwie lubuskim (pomniki, cmentarze, tablice pamiątkowe, szkoły, muzea), - udzielanie pomocy Fundacji „Woldenberczyków”, - upowszechnianie wiedzy historycznej w odniesieniu do drugiej wojny światowej, - prowadzenie działalności w zakresie integracji społecznej i kontynentalnej zmierzającej do pojednania społeczności międzynarodowej. 	112 osób
17.	Stowarzyszenie Związek Sybiraków – Koło Dobiegniew	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności charytatywnej. - opieka nad inwalidami i członkami rodzin po zmarłych i poległych Sybirakach. - upamiętnianie losów zesłańców polskich i opieka nad ich grobami. 	61 osób

		<ul style="list-style-type: none"> - przeciwstawianie się wszelkim przejawom totalitaryzmu, nietolerancji, będących zagrożeniem wolności człowieka i jego godności. - popularyzację i upowszechnianie wartości patriotycznych i obywatelskich oraz poszanowanie kultury, tradycji narodowych i ogólnoludzkich. 	
18.	Stowarzyszenie Klub Strzelecki Delta	<ul style="list-style-type: none"> - podstawowym celem jest popularyzacja, rozwój i podnoszenie poziomu strzelectwa sportowego - podnoszenia poziomu wykształcenia teoretyczno-praktycznego swoich członków a w szczególności aktywnych zawodników klubu - pielęgnowanie i popularyzacja tradycji narodu i oręża polskiego; - krzewienie wiedzy na temat współczesnych problemów obronności Rzeczypospolitej Polskiej. - organizowanie okolicznościowych imprez masowych w ramach działalności dotyczącej organizacji imprez sportowych - kształtowanie u członków klubu poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za kraj. - popularyzowanie, organizowanie oraz zapewnienie warunków masowego uprawiania przede wszystkim przez młodzież sportów obronnych, strzelectwa kulowego i pneumatycznego. - propagowanie obrony cywilnej. - popularyzowanie problemów ekologicznych Polski i współuczestniczenie w działaniach mających na celu ochronę przyrody polskiej. - współdziałanie z władzami administracji państwowej samorządami terytorialnymi przedsiębiorstwami, stowarzyszeniami i organizacjami w celu zapewnienia jak najlepszych warunków do działania LOK zwłaszcza do osiągnięcia jej celów statutowych; - szkolenie młodzieży z rodzin patologicznych, oraz młodzieży i osób niepełnosprawnych. 	52 osoby
19.	Stowarzyszenie Jachtklub Dobiegniew	<ul style="list-style-type: none"> - działania na rzecz poprawy warunków uprawiania żeglarstwa i innych sportów wodnych, - wychowanie młodzieży poprzez naukę żeglowania, - wspieranie w podnoszeniu poziomu sportowego i przygotowaniach do osiągnięcia jak najlepszych wyników sportowych, - popularyzacja żeglarstwa i innych sportów wodnych, - podejmowanie, prowadzenie i rozwijanie współpracy w dziedzinie żeglarstwa, 	72 osoby
20.	Zmęczeni na Starcie Klub Biegaczy w Dobiegniewie	<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie kultury fizycznej i zdrowego trybu życia - udział w biegach , w tym maratony i półmaratony - promocja gminy w kraju i za granicą - akcje charytatywne 	65 osób
21.	Związek Harcerstwa Polskiego – Dobiegniewska Drużyna Harcerska i Zuchowa	<ul style="list-style-type: none"> - stwarzanie warunków do wszechstronnego rozwoju człowieka, - kształtowanie osobowości człowieka odpowiedzialnego, - upowszechnianie w społeczeństwie takich wartości jak: 	42 osoby

		wolność, prawda, sprawiedliwość, demokracja, samorządność, równouprawnienie, tolerancja i przyjaźń, - umożliwienie nawiązywania kontaktów międzyludzkich ponad wszelkimi podziałami, - propagowanie wiedzy na temat przyrody, ekologii oraz kształtowanie potrzeby kontaktu z przyrodą.	
--	--	---	--

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

1.3 Podsystem gospodarczy

Silna gospodarka lokalna w znaczący sposób wpływa na możliwości rozwojowe i jakość życia mieszkańców oraz pozycję gminy na tle innych samorządów. Zapewnienie warunków do dobrego funkcjonowania przedsiębiorstw prowadzonych przez mieszkańców gminy oraz pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych jest istotnym aspektem rozwoju samorządu. Dobra kondycja lokalnej gospodarki jest szczególnie istotna, głównie ze względu na wpływ na wielkość bezrobocia, skalę ubóstwa i jakość życia.

Natomiast o kondycji lokalnej gospodarki świadczy poziom przedsiębiorczości mieszkańców mierzony udziałem nowo zarejestrowanych firm na 10 tys. mieszkańców oraz stabilność prowadzenia działalności gospodarczej. W Gminie Dobiegniew wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów osiąga wartości znacząco gorsze niż w województwie, natomiast w odniesieniu do powiatu nie ma stałych tendencji.

Tabela 19 Podmioty gospodarcze w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

Lata	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności					Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Województwo lubuskie	106	98	93	96	92	74	76	89	84	86
Powiat strzelecko-drezdenecki	84	87	86	74	77	74	63	79	68	69
Dobiegniew	95	83	77	51	84	67	64	65	70	81

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018)

Warto jednak zwrócić uwagę na problemy z utrzymaniem się firm na lokalnym rynku. W 2016 roku w gminie na 84 nowo zarejestrowane podmioty na 10 tys. mieszkańców wykreślonych zostało aż 81, rok wcześniej firm znacząco ubyło – wskaźnik nowo utworzonych wynosił 51, a wykreślonych 70.

W 2016 roku w Gminie Dobiegniew były zarejestrowane 362 podmioty gospodarcze.

Tabela 20 Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	LICZBA PODMIOTÓW WYREJESTROWANYCH
Chomętowo	8	1
Głusko	16	1
Grąsy	16	4
Lubiewko	3	0

Ługi	25	0
Mierzęcín	21	1
Osiek	19	4
Ostrowiec	9	1
Radęcín	17	3
Sarbinowo	4	1
Słonów	19	2
Słowin	7	1
Wołogószcz	27	0
Dobiegniew	171	13
OGÓŁEM	362	32

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Jak wynika z danych, w 2016 roku wyrejestrowano blisko 10% firm, co potwierdza słabą kondycję lokalnych firm. Istotne jest również to, że ponad 95% podmiotów gospodarczych w gminie to mikro- i małe przedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, a najczęściej samego tylko właściciela lub członków najbliższej rodziny. Warto zauważyć, że wśród lokalnych firm najliczniej reprezentowana jest kategoria „pozostała działalność” (w jej skład wchodzi m.in. usługi i handel) – ok. 80%.

Wpływ na kondycję lokalnej gospodarki ma udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności.

Tabela 21 Osoby w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM	LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM
Chomętowo	83	35
Głusko	161	45
Grąsy	163	55
Lubiewko	45	10
Ługi	162	50
Mierzęcín	195	53
Osiek	265	51
Ostrowiec	95	26
Radęcín	364	110
Sarbinowo	131	36
Słonów	234	67
Słowin	107	34
Wołogószcz	312	91
Dobiegniew	1968	637
OGÓŁEM	4285	1300

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Jak wskazano już w części poświęconej problemom demograficznym, populacja osób w wieku poprodukcyjnym znacząco rośnie (ich udział wynosi ponad 19%), natomiast spada udział osób w wieku produkcyjnym oraz najmłodszych roczników. Oznaczać to może problemy pracodawców ze znalezieniem pracowników, a także rosnące koszty związane z zapewnieniem opieki, w tym świadczeń zdrowotnych, starzejącym się mieszkańcom. Natomiast relacja liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym w Gminie Dobiegniew wynosi 30,3% i jest zbliżona do wartości dla kraju (31,4%), województwa (29,7%) i powiatu (29,5%).

Trzeba podkreślić, że niekorzystne tendencje demograficzne oraz brak stabilności w prowadzeniu działalności gospodarczej wyrażony wysokim wskaźnikiem wyrejestrowywanych podmiotów wobec nowo rejestrowanych świadczą o problemach gminy w sferze gospodarczej. Te z kolei są przyczyną sytuacji kryzysowej na rynku pracy, a w konsekwencji wysokiego wskaźnika bezrobocia i ubóstwa.

1.4 Podsystem techniczny

Infrastruktura techniczna jest niezwykle istotnym elementem wpływającym na funkcjonowanie danej jednostki terytorialnej. Jest czynnikiem ją spajającym, a dobry standard infrastruktury poprawia jakość życia mieszkańców. Analizę sfery technicznej przeprowadzono w odniesieniu do infrastruktury transportowej, wodno-kanalizacyjnej, gazowej, c.o. oraz zasobu mieszkań komunalnych.

Sieć komunikacyjna Gminy Dobiegniew jest dobrze rozbudowana. Przez gminę przebiega droga krajowa 22 oraz dwie drogi wojewódzkie 160 i 161, drogi powiatowe oraz gminne. Minusem w zakresie skomunikowania gminy jest znaczna odległość od większych ośrodków miejskich i od drogi szybkiego ruchu S3 (50 km), czy autostrady A2 (70 km).

Pod zarządem Gminy Dobiegniew znajdują się drogi gminne liczące 177 km długości, w tym drogi gminne będące poza granicami miasta – 16,55 km, drogi lokalne w granicach miasta – 14,87 km oraz drogi dojazdowe do pól i pozostałe – 145,58 km. Duża część dróg wymaga remontu. Jak wynika z „Informacji o stanie dróg i ulic na terenie miasta i gminy Dobiegniew” za 2016 rok, spośród 67 dróg, których stan sprawdzono, tylko 23 a więc 34% było w dobrym stanie. Zły stan nawierzchni stwierdzono więc w przypadku 66% nawierzchni. Jak wynika z opracowania, 25 dróg wymagało remontu bądź było rekomendowanych do jego wykonania, a w 13 innych drogach stwierdzono ubytki, co oznacza, że również one wymagają pilnej naprawy. Siedem ze sprawdzanych w 2016 roku dróg miało nawierzchnię gruntową, natomiast pięć kolejnych było utwardzonych tłuczniem bądź trylinką. Z opracowania wynika więc niewystarczający, wymagający pilnej interwencji, stan większości ulic i dróg w mieście oraz gminie. Analiza „Informacji o stanie dróg i ulic na terenie miasta i gminy Dobiegniew” za 2013 rok (brak danych za 2012 rok) wskazuje, że wówczas w dobrym stanie było 29 z 55 sprawdzonych dróg (52%), co jednoznacznie wskazuje na pogarszający się stan dróg i pilne potrzeby remontowe - w okresie 2013-2016 udział dróg w dobrym stanie zmniejszył się o 18 punktów procentowych.

Miasto Dobiegniew leży przy linii kolejowej Szczecin-Poznań, więc ma dobre połączenie kolejowe z większymi ośrodkami miejskimi. Trasa obsługiwana jest zarówno przez połączenia międzymiastowe, jak i regionalne, co zapewnia dobre skomunikowanie Dobiegniewa w kierunku Szczecina i Świnoujścia oraz Poznania i dalej m.in. do Warszawy, Wrocławia, Gdańska, Krakowa, Łodzi, Białegostoku, Przemysła. Również infrastruktura kolejowej wymaga modernizacji.

Gmina Dobiegniew posiada wysoki odsetek gospodarstw mających dostęp do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. W 2016 roku udział ludności korzystającej z sieci wynosił: kanalizacja - 81,1%, wodociąg - 96,4%.

Tabela 22 Korzystający z sieci wodno-kanalizacyjnej w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016*
Korzystający z wodociągu w ogólnej liczbie ludności (%)	82,6	82,7	90,7	90,8	96,4
Korzystający z kanalizacji w ogólnej liczbie ludności (%)	66,8	67,0	73,3	73,5	81,1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018), * Urząd Miejski w Dobiegniewie

Nieco gorzej niż w mieście sytuacja przedstawia się na terenach wiejskich. Powodem są znaczne odległości między sołectwami, a tym samym bardzo wysoki koszt budowy sieci, nieadekwatny do niewielkiej liczby potencjalnych odbiorców.

Tabela 23 Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodno-kanalizacyjnej w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z SIECI WODOCIĄGOWEJ	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z SIECI KANALIZACYJNEJ
Chomętowo	138	129
Głusko	197	138
Grąsy	277	54
Lubiewko	65	0
Ługi	239	189
Mierzęcin	278	271
Osiek	422	412
Ostrowiec	127	93
Radęcin	556	518
Sarbinowo	205	0
Słonów	356	307
Słowin	167	167
Wołogoszcz	382	193
Dobiegniew	3091	3003
OGÓŁEM	6500	5474

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Miasto Dobiegniew zaopatrzone jest w 100% w sieć wodociągową, kanalizacyjną, telefoniczną oraz dostęp do internetu. Problemy w tym zakresie występują w bardziej oddalonych zakątkach gminy, szczególnie położonych na obszarach leśnych. Na terenie gminy brak jest sieci gazowej. Ponad połowa mieszkań na wsi oraz trzy czwarte w mieście jest wyposażonych w instalacje centralnego ogrzewania.

Tabela 24 Wyposażenie mieszkań w instalację centralnego ogrzewania w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mieszkań wyposażonych w instalację centralnego ogrzewania ogółem	1 515	1 522	1 535	1 545	1 556
Udział mieszkań wyposażonych w instalację co w miastach (%)	74,6	74,8	74,9	75,0	75,1
Udział mieszkań wyposażonych w instalację co na wsi (%)	56,1	56,2	56,4	56,7	56,9

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

Natomiast sieć ciepłownicza w mieście rozprowadzona jest w niewielkim stopniu. Kotłownie miejskie są opalane paliwem stałym. Stan kotłowni i sieci wymaga modernizacji. Wyzwaniem jest również zmiana rodzaju paliwa na bardziej ekologiczne, aby ograniczyć występujące w mieście zanieczyszczenie powietrza.

Wpływ na jakość życia mieszkańców mają zasoby mieszkaniowe samorządu. Gmina Dobiegniew posiadała na koniec 2016 roku 171 mieszkań komunalnych i 18 lokali socjalnych.

Tabela 25 Komunalne zasoby mieszkaniowe w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mieszkań komunalnych ogółem	-	183	-	171	171
Powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (m²)	-	8 741	-	7 981	7 981
Liczba lokali socjalnych	15	17	17	18	18
Powierzchnia użytkowa lokali socjalnych (m²)	482	516	516	556	556

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

Wiele budynków jest w złym stanie technicznym i wymaga remontów. Degradacja techniczna budynków mieszkalnych wynika z problemów w sferze społecznej, w szczególności z ubóstwa, bezrobocia czy alkoholizmu. Mieszkańcy ci mają problemy z opłacaniem czynszu, w tym składek na fundusz remontowy, zapewnieniem opału i właściwym ogrzewaniem mieszkań, dbaniem o własne lokale i części wspólne budynków. Zakres możliwości remontowych gminy jest więc niewielki.

Tabela 26 Remonty budynków komunalnych w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mieszkań w budynkach w których wyremontowano dach	-	16	-	25	-
Liczba mieszkań w budynkach w których wymieniono stolarkę	-	16	-	12	-
Liczba mieszkań w których wymieniono stolarkę	-	16	-	12	11
Liczba mieszkań w których wyremontowano kanalizację	-	0	-	0	4
Liczba mieszkań do których doprowadzono nowe instalacje	-	0	-	0	4
Liczba mieszkań w ocieplonych budynkach	-	0	-	5	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018)

Wiele budynków w Gminie Dobiegniew wymaga natychmiastowych prac remontowych, w tym termomodernizacyjnych, w ramach których wymienione zostałyby również źródła ciepła na ekologiczne. Jak wynika z danych Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych „Komunalni”, w gminie jest ponad 70 budynków wymagających remontu.

Tabela 27 Budynki komunalne w złym stanie technicznym w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	LICZBA BUDYNKÓW
Chomętowo	1
Głusko	1
Grąsy	0
Lubiewko	0
Ługi	0
Mierzęcin	7
Osiek	6
Ostrowiec	1
Radęcin	6
Sarbinowo	1
Słonów	0
Słwin	0
Wołogoszcz	6
Dobiegniew	42
OGÓŁEM	71

Źródło: Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Komunalni” w Dobiegniewie

Zaniedbane i zniszczone budynki negatywnie wpływają na jakość i warunki życia mieszkańców, mają negatywny wpływ na stan środowiska, ponieważ do ich ogrzania trzeba zużyć więcej energii, są zazwyczaj wyposażone w indywidualne paleniska. Ich stan wpływa niekorzystnie na estetykę obszaru, co z kolei obniża atrakcyjność gminy zarówno jako miejsca zamieszkania jak i prowadzenia działalności gospodarczej.

Kluczowe problemy w sferze technicznej to stan lokalnej infrastruktury, zarówno drogowej jak i mieszkaniowej. Wiążą się one ze sferą środowiskową, ponieważ używanie paliwa stałego w domowych paleniskach – jest to główna metoda ogrzewania - negatywnie wpływa na stan powietrza.

1.5 Podsystem funkcjonalno-przestrzenny

Gmina Dobiegniew jest obszarem o niskim uprzemysłowieniu i dużym zalesieniu, co w kontekście możliwości rozwoju turystyki stanowi ogromny walor. Około 65% terenu stanowią lasy i tereny zadrzewione, ok. 8% akweny i ciekі wodne, a około 25% uprawy rolne. Jedną z cech stanowiących o atrakcyjności terenu jest duża liczba jezior, których główne skupisko znajduje się w północnej i południowo-zachodniej części gminy.

Tabela 28 Wykorzystanie terenów w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016 (ha)

	2012	2013	2014	2015	2016
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	67	66	66	-	-
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny przemysłowe	11	11	11	-	-
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny inne zabudowane	11	13	17	-	-
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny zurbanizowane niezabudowane	45	45	44	-	-
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacji i wypoczynku	39	40	43	-	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (6.02.2018).

Na terenie Gminy Dobiegniew z powodu skali zniszczeń w okresie II wojny światowej znajduje się niewiele obiektów zabytkowych. Nieliczne zabytki występują nie tylko w obszarze historycznego Starego Miasta Dobiegniewa, ale także na terenach okolicznych miejscowości. Na terenie gminy znajdują się 24 obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, do których należą głównie obiekty sakralne oraz świeckie oraz 215 obiektów zabytkowych wpisanych do ewidencji zabytków. Są to głównie drewniane i murowane domy z początku XX w., a także parki i cmentarze.

Analiza struktury przestrzenno-funkcjonalnej pozwala zidentyfikować najważniejsze problemy przestrzenne oraz wynikające z tego zagrożenia i szanse.

W Gminie Dobiegniew istotnym problemem są niezagospodarowane tereny popegeerowskie, wywołujące konflikty przestrzenne i ograniczające możliwość prowadzenia spójnej polityki przestrzennej. Spadkiem po upadłym Państwowym Gospodarstwie Rolnym w Gminie Dobiegniew jest szereg leżących odłogiem terenów.

Tabela 29. Tereny poprzemysłowe na obszarze Gminy Dobiegniew

JEDNOSTKA POMOCNICZA	POWIERZCHNIA TERENÓW POPEGEEROWSKICH W HA
Miasto Dobiegniew	1,4
Osiek	0,87
Chomętowo	0
Lubiewko	0
Ługi	0
Ostrowiec	0
Słonów	0
Sarbinowo	4,6
Mierzęcín	0
Wołogoszcz	1,5

Grąsy	0,43
Słowin	0
Radęcin	1,78
Głusko	0
RAZEM GMINA	10,58

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Tereny popegeerowskie zlokalizowane są w czterech sołectwach oraz mieście Dobiegniew.

Szczególna sytuacja kryzysowa dotyka centralnej części miasta Dobiegniew, na której znajduje się tzw. „plac popegeerowski”. Jest to pusty teren w samym środku miasta o powierzchni ok. 1,4 ha. Niegdyś było to zaplecze warsztatowo-magazynowe PGR, po upadku którego teren nie został zagospodarowany. Na obrzeżach placu znajduje się spalony budynek po dawnym arsenale. Jest to obiekt zabytkowy, którego stan z każdym rokiem pogarsza się.

Ta niezagospodarowana przestrzeń ogranicza rozwój funkcji centrotwórczych w Gminie Dobiegniew. Jest to o tyle istotne, iż wg Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego główny kierunek rozwoju Gminy Dobiegniew to turystyka. Możliwości rozwoju turystycznego gminy stwarzają licznie występujące tereny cenne przyrodniczo, a także bogata historia i zabytki kultury oraz brak uciążliwego przemysłu. Na terenie gminy występują liczne szlaki turystyczne, zarówno te lądowe - piesze, rowerowe i konne, jak i wodne. W tym kontekście należy zadbać o możliwości rozwoju usług z zakresu gastronomii, rozrywki, jak i bazy noclegowej, co istotnie ograniczają niezagospodarowane tereny popegeerowskie.

Kluczowym wyzwaniem gminy w sferze przestrzennej jest więc zagospodarowanie terenów poprzemysłowych przy jednoczesnym uzupełnieniu lub poprawie stanu lokalnej infrastruktury, co wpłynie nie tylko na problemy funkcjonalne, ale również gospodarcze i społeczne.

1.6 Podsystem środowiskowy

Ważnym elementem dla efektywnego zarządzania rozwojem jest kwestia zrównoważonej gospodarki i ochrony środowiska. Poszanowanie zasobów naturalnych wiąże się przede wszystkim z bezpośrednim wpływem na jakość życia w ich otoczeniu mieszkańców oraz możliwością korzystania z ich bogactwa przez przyszłe pokolenia. Kwestia stanu środowiska jest ważna zarówno dla zdrowia, jak i jakości życia, dlatego, planując wszelkie działania rozwojowe, powinno się bezwzględnie zwracać uwagę na aspekt środowiskowy.

Ochrona środowiska naturalnego to jedno z głównych zadań stojących przed Gminą Dobiegniew – gminą w całości objętą granicami obszaru chronionego NATURA 2000, co jest potwierdzeniem jego bardzo wysokich walorów przyrodniczych. Na terenie gminy znajdują się też inne formy ochrony przyrody ustanowione zgodnie z przepisami ustawy o ochronie przyrody, tj.: ok. połowa powierzchni Drawieńskiego Parku Narodowego; rezerwat przyrody Torfowisko Osowiec; rezerwat przyrody Flisowe Źródlika, obszar chronionego krajobrazu nr 1 Puszcza Drawska (wykaz woj. lubuskie) oraz liczne pomniki przyrody i użytki ekologiczne.

Dlatego warto zwrócić uwagę, że nie wszyscy mieszkańcy gminy mogą korzystać z oczyszczalni ścieków, co wpływa na jakość wody dostającej się do środowiska oraz wielkość zanieczyszczeń, które zostają w ściekach po ich oczyszczeniu.

Tabela 30 Oczyszczanie ścieków w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba ludności korzystająca z oczyszczalni	4 846	4 852	4 852	4 852	4 852
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu BZTS (kg/rok)	1 056	73 800	13 774	1 015	846
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu ChZT (kg/rok)	5 148	64 800	98 569	9 936	8 632
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu - zawiesina ogólna (kg/rok)	1 056	14 700	20 258	1 037	11 952
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu - azot ogólny (kg/rok)	0	0	0	0	6 673
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu - fosfor ogólny (kg/rok)	0	0	0	0	392

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (7.02.2018).

W gminie działa jedna, wymagająca remontu, oczyszczalnia biologiczna, której przepustowość wynosi 800 m³/dobę.

Innym problemem w sferze środowiskowej jest występowanie licznych wyrobów azbestowych, którego włókna mają szkodliwy wpływ na organizm człowieka. W Gminie Dobiegniew jest 967,3 megagramów (Mg) azbestu do utylizacji (Tabela 31).

Tabela 31 Azbest do utylizacji w Gminie Dobiegniew w 2016 r.

JEDNOSTKI ADMINISTRACYJNE	AZBEST DO UTYLIZACJI (Mg)
Chomętowo	111,16
Głusko	30,85
Grąsy	58,55
Lubiewko	15,02
Ługi	71,15
Mierzęcín	28,26
Osiek	80,40
Ostrowiec	11,75
Radęcín	227,26
Sarbinowo	50,72
Słonów	76,32
Słówin	25,70
Wołogoszcz	112,84

Dobiegniew	67,32
Ogółem	967,30

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Widać znaczne zróżnicowanie ilości azbestu do utylizacji występującego w poszczególnych sołectwach w mieście. Średnia ilość azbestu do utylizacji na 1 ha powierzchni gminy to 0,03 t.

Niekorzystny wpływ na zdrowie ludzi oraz środowisko ma tzw. niska emisja pyłów oraz gazów, spowodowana głównie ogrzewaniem mieszkań i budynków paliwem stałym w lokalnych bądź indywidualnych kotłowniach. Liczba mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w gminie w latach 2012-2016 wzrosła zaledwie o 41 sztuk (Tabela 32).

Tabela 32 Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie ogółem	1 515	1 522	1 535	1 545	1 556
Liczba mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w mieście	815	821	828	830	836
Liczba mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie na wsi	700	701	707	715	720

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych (7.02.2018).

Gmina Dobiegniew nie posiada danych na temat skali zanieczyszczeń powodowanych przez ogrzewanie piecowe. Pośrednio świadczy o niej fakt, że 836 gospodarstw korzysta z kotłowni miejskich, które wymagają modernizacji oraz zmiany źródeł ciepła. Pozostałe gospodarstwa posiadają indywidualne paleniska, w większości węglowe.

1.7 Podsumowanie diagnozy ogólnej gminy

Diagnoza Gminy Dobiegniew była prowadzona w sferach: społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej.

Zdefiniowano kluczowe dla Dobiegniewa problemy w sferze społecznej, które obejmują:

- depopulację spowodowaną migracjami, ujemnym przyrostem naturalnym oraz starzeniem się społeczeństwa,
- bezrobocie oraz wiążące się z nim ubóstwo, o którym świadczy wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej, dożywianych dzieci oraz wysoki poziom zadłużeń czynszowych,
- niski poziom bezpieczeństwa, rozumiany jako przemoc w rodzinie, przestępstwa i wykroczenia.

W sferze gospodarczej dominujące problemy to:

- niski poziom przedsiębiorczości oraz brak stabilności prowadzonej działalności gospodarczej,

- wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym, który wpływa na ograniczoną dostępność zasobów pracy oraz koszty związane ze wsparciem osób starszych.

Sferę techniczną charakteryzuje:

- sieć transportowa wymagająca remontów i modernizacji,
- brak sieci gazowej oraz niewielki udział budynków podłączonych do sieci ciepłowniczej
- wysoki udział budynków komunalnych wymagających remontu.

W sferze funkcjonalno-przestrzennej dominującym problemem są niezagospodarowane tereny przemysłowe/popegeerowskie.

Sferę środowiskową charakteryzuje znaczna ilość występujących na terenie gminy wyrobów azbestowych do utylizacji oraz niska emisja pyłów i gazów pochodzących głównie z domowych palenisk.

W oparciu o ww. kluczowe zjawiska kryzysowe zostanie przeprowadzony proces delimitacji obszaru zdegradowanego w Gminie Dobiegniew.

2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Dobiegniew

2.1 Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Na etapie programowania rewitalizacji konieczne jest wyznaczenie obszarów zdegradowanych, w których mierniki poziomu rozwoju społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego są na niskim poziomie, a spośród nich konkretnego obszaru lub podobszarów o relatywnie najgorszej sytuacji, predestynowanych do objęcia kompleksową interwencją w zakresie rewitalizacji.

Obszary zdegradowane w Gminie Dobiegniew zostały wyznaczone w procesie porównywania wewnątrzmiejskiego stopnia zróżnicowania poszczególnych wskaźników cząstkowych, określających poziom degradacji.

Pierwszym krokiem w procesie porównywania wewnątrzgminnego stopnia zróżnicowania poszczególnych wskaźników cząstkowych była analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych gminy, skutkująca podziałem jej obszaru na mniejsze jednostki. W przypadku obszaru wiejskiego posłużono się jednostkami naturalnymi, obejmującymi istniejące 13 sołectw w ich granicach administracyjnych. Miasto Dobiegniew, nie posiadające formalnego podziału na dzielnice, podzielono na 3 jednostki strukturalne, grupujące wszystkie 63 miejskie ulice. Podział miasta Dobiegniew na jednostki strukturalne odzwierciedla utrwalone i powszechnie dostrzegane zróżnicowania w jego przestrzeni społeczno-gospodarczej.

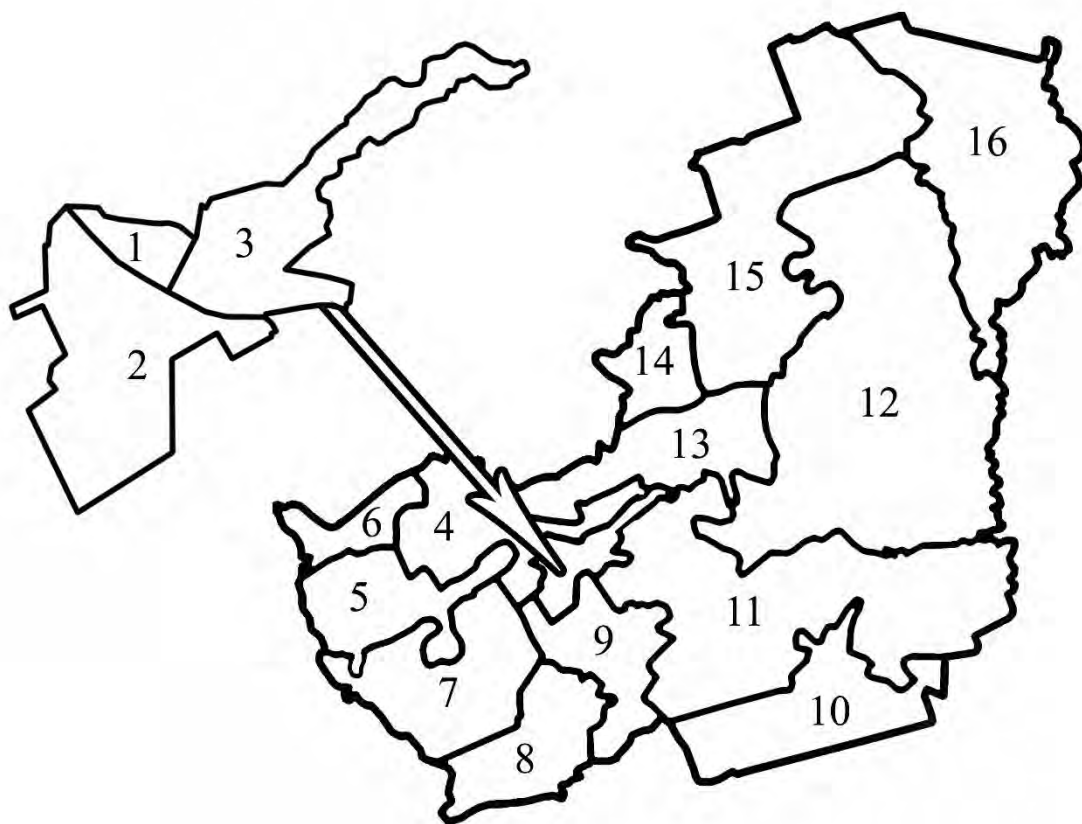
Każda z wydzielonych jednostek, zarówno na obszarze wiejskim, jak i miejskim, jest zamieszkała. Suma powierzchni wydzielonych jednostek strukturalnych jest równa powierzchni gminy, tym samym analizie porównawczej poddano całą gminę.

Jednostki wewnątrzmiejskie wydzielono korzystając z zaproponowanej przez Liszewskiego¹ metody klasyfikacji terenów miejskich. Klasyfikacja została skonstruowana tak, by łączyła w sobie trzy najważniejsze, w kontekście założonego celu, cechy terenów:

- funkcję terenu,
- fizjonomię (jego budowę przestrzenną i charakter zabudowy),
- intensywność użytkowania (poziomą i pionową).

¹ Liszewski S. *Tereny miejskie. Podział i klasyfikacja 1978*

Mapa 3 Podział Gminy Dobiegniew na jednostki strukturalne na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Opis struktury jednostek zawarty jest w tabeli poniżej.

Tabela 33. Opis jednostek strukturalnych Gminy Dobiegniew

Nr jednostki	Granice jednostki	Dominująca funkcja	Rodzaj zabudowy	Powierzchnia w ha	% powierzchni gminy	Liczba ludności	% ludności gminy
Jednostka nr 1	Miasto Dobiegniew. Granica jednostki nr 1 przebiega od strony południowej i wschodniej. Zakres ulic wchodzących w skład jednostki: Adama Asnyka, Kolejowa, Konopnickiej, Mickiewicza, Obrońców Pokoju, Słowackiego, Tuwima, Władysława Łokietka, Zwycięstwa.	teren zabudowy jedno- i wielorodzinnej, usługowej oraz użyteczności publicznej	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna wielorodzinna 3. użyteczności publicznej 4. usługowa	43	0,12%	716	10,62%

Jednostka nr 2	<p>Miasto Dobiegniew. Granica jednostki nr 2 przebiega od strony północnej. Zakres ulic wchodzących w skład jednostki: 1 Maja, Akacyjowa, Aleja Pastora Christiana Christiansena, Brzozowa, Czereśniowa, Dąbrowskiego, Gorzowska, Jeńców Obozu IIC, Klonowa, Krasickiego, Kwiatowa, Leśna, Lipowa, Norwida, Partyzancka, Piękna, Pogodna, Polna, Poznańska, Przemysłowa, Słoneczna, Wileńska, Wiśniowa</p>	<p>teren zabudowy jedno- i wielorodzinnej, usługowej oraz użyteczności publicznej</p>	<p>1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna wielorodzinna 3. użyteczności publicznej 4. usługowa</p>	281,5	0,80%	755	11,19%
Jednostka nr 3	<p>Miasto Dobiegniew. Granica jednostki nr 3 przebiega od strony południowej i zachodniej. Zakres ulic wchodzących w skład jednostki: Bolesława Chrobrego, Bohaterów Getta, Dembowski, Gdańska, Jedności, Kardynała Wyszyńskiego, Kościuszki, Krótka, Księdza Ściegiennego, Mierzęcińska, Młynarska, Nadbrzeźna, Nowa, Nowomłyńska, Ogrodowa, Parkowa, Plac Chorążego Starca, Riedla, Rybacka, Sienkiewicza, Spacerowa, Spółdzielcza, Starorynkowa, Staszica, Stefana Batorego, Szkolna, Szpitalna, Teatralna, Wodna, Wojska Polskiego, Zabytkowa.</p>	<p>teren zabudowy jedno- i wielorodzinnej, usługowej oraz użyteczności publicznej</p>	<p>1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna wielorodzinna 3. użyteczności publicznej 4. usługowa</p>	244,5	0,70%	1626	24,11%
Jednostka nr 4	Sołectwo Osiek	<p>teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)</p>	<p>1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa</p>	1609,28	4,58%	423	6,27%
Jednostka 5	Sołectwo Chomętowo	<p>teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)</p>	<p>1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa</p>	1457,6	4,15%	143	2,12%

Jednostka nr 6	Sołectwo Lubiewko	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	579,85	1,65%	65	0,96%
Jednostka nr 7	Sołectwo Ługi	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	2117,8	6,03%	240	3,56%
Jednostka nr 8	Sołectwo Ostrowiec	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	1288,84	3,67%	143	2,12%
Jednostka nr 9	Sołectwo Słonów	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	1366,62	3,89%	370	5,49%
Jednostka nr 10	Sołectwo Sarbinowo	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	2092,44	5,96%	209	3,10%
Jednostka nr 11	Sołectwo Mierzęcin	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	5382,23	15,32%	314	4,66%
Jednostka nr 12	Sołectwo Wołogoszcz	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	8454,68	24,07%	490	7,26%
Jednostka nr 13	Sołectwo Grąsy	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	1062,43	3,02%	275	4,08%
Jednostka nr 14	Sołectwo Słowin	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	826,1	2,35%	168	2,49%

Jednostka nr 15	Sołectwo Radęcin	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	4498,93	12,81%	578	8,57%
Jednostka nr 16	Sołectwo Głusko	teren zabudowany (zabudowa mieszana i zagrodowa oraz grunty rolne)	1. mieszkalna jednorodzinna 2. mieszkalna siedliskowa	3821,3	10,88%	230	3,41%
	RAZEM			35127,1	100,00%	6745	100,00 %

Źródło: opracowanie własne

Dla wydzielonych jednostek pozyskano materiał statystyczny dostępny w zasobach Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie, jak i specjalnie w tym celu wygenerowany przez instytucje zewnętrzne, m.in. Powiatowy Urząd Pracy w Strzelcach Krajeńskich, Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobiegniewie czy Komendę Powiatową Policji w Strzelcach Krajeńskich. Uzyskane dane przeanalizowano pod kątem budowy listy porównywalnych, obiektywnych i weryfikowalnych wskaźników odnoszących wartość danej zmiennej:

- do ulic w mieście Dobiegniew, a następnie do poziomu jednostek nr 1-3,
- do jednostek nr 4-16 na obszarze wiejskim.

Proces wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w Dobiegniewie oparty został o *Wytyczne Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Powołując się na zapisy *Wytycznych*, za obszary koncentracji negatywnych zjawisk w każdej ze sfer należy uznać te, dla których przyjęte wskaźniki są gorsze niż średnia dla gminy. **Występowanie koncentracji zjawisk kryzysowych w sferze społecznej – przy jednoczesnej obecności kryzysu w co najmniej jednej sferze pozaspółecznej (gospodarczej lub technicznej lub środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej) jest podstawowym warunkiem, by dany obszar mógł zostać uznany za obszar zdegradowany.**

Główne problemy Dobiegniewa wynikają z niekorzystnych zmian transformacyjnych z lat 90-tych, w wyniku których upadł PGR Dobiegniew, zatrudniający ok. 60% populacji gminy. Efektem tych zmian strukturalnych jest utrzymujące się aktualnie wysokie bezrobocie oraz wysoki poziom ubóstwa mieszkańców. Bezrobocie generuje wiele problemów społecznych w ramach tzw. spirali kryzysu – ubóstwo, uzależnienie od pomocy społecznej, patologie, przestępczość. Osoby bezrobotne są jednocześnie klientami pomocy społecznej, świadczonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej i znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. Właśnie tę grupę uznaje się za kluczową z punktu widzenia rewitalizacji, która ma mieć głównie wymiar społeczny. Obszary wykluczenia społecznego to z drugiej strony sfera częstszego naruszenia prawa.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystane zostaną informacje nt. rozkładu osób pobierających świadczenia z OPS w Dobiegniewie, w tym bezrobotnych. Poziom ubóstwa mierzony będzie również za pomocą liczby dzieci korzystających z dożywiania w szkołach oraz wielkości zadłużenia czynszowego w komunalnym zasobie mieszkaniowym gminy Dobiegniew. Natomiast

poziom bezpieczeństwa zbadany zostanie za pomocą rozkładu wskaźnika dot. przemocy w rodzinach oraz przestępstw i wykroczeń.

Gminę Dobiegniew dotyka też zjawisko depopulacji oraz starzenia się lokalnej społeczności. Ubytek liczby mieszkańców wynika w znacznej mierze z migracji, która wzmacnia proces starzenia się społeczeństwa, jako zjawisko obserwowane w całym kraju. O ile migracje w niewielkim stopniu różnicują poszczególne części gminy, o tyle proces starzenia się dotyka w różny sposób poszczególne jednostki strukturalne – najsilniej te, w których dominuje najstarsza zabudowa.

Z uwagi na reformę oświatową odstąpiono od oceny poziomu edukacji, z uwagi na brak możliwości oddziaływania na zjawiska, które pojawią się w zestawieniach historycznych (np. wyniki egzaminów gimnazjalnych i 6-klasistów). Nie analizowano również aktywności społecznej mieszkańców gminy związanej z budżetem obywatelskim, gdyż nie funkcjonował on dotychczas w Dobiegniewie.

W podsystemie gospodarczym zjawiskiem kryzysowym jest niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców. Na przestrzeni lat 2014-2016 wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Dobiegniew charakteryzowała tendencja spadkowa (wskaźnik wyniósł w poszczególnych latach - w 2014 r. – 1019, w 2015 r. – 1008, w 2016 r. – 1012). Równocześnie wskaźnik podmiotów wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności rósł w tym samym okresie i wyniósł w szczególności – w 2014 r. – 65, w 2015 r. – 70, w 2016 r. – 81. Problemem jest również słabość lokalnej gospodarki – 95,7% aktywnych podmiotów to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (wg stanu na 2016 r.). Przewaga małych podmiotów gospodarczych, które nie dysponują kapitałem na rozwój i promocję, ani nie posiadają rezerw wystarczających na przetrwanie złej koniunktury gospodarczej, obniża istotnie potencjał gospodarczy gminy. Z uwagi na brak danych dot. obrotów i wyników finansowych takich podmiotów, na potrzeby badania słabości lokalnej gospodarki wykorzystano informacje nt. okresu funkcjonowania gospodarczego tych podmiotów, który zazwyczaj jest krótki, co obrazuje najpełniej systematycznie zwiększająca się liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej, prowadzonej przez Burmistrza Dobiegniewa.

Podstawowym problemem Gminy Dobiegniew w sferze przestrzennej jest występowanie niezagospodarowanych terenów i obiektów po upadłym Państwowym Gospodarstwie Rolnym, które wywołują konflikty przestrzenne i wymagają rehabilitacji. Do zbadania poziomu degradacji przyjęto wskaźnik udziału powierzchni terenów poprzemysłowych (popegeerowskich) wymagających rehabilitacji w obrębie każdej z analizowanych jednostek.

Odstąpiono od analizy porównawczej w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym w odniesieniu do wskaźników dostępu mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Pokrycie terenu gminy sieciami wod-kan jest wysokie i wynosi w przypadku wodociągu 90,1%, w przypadku kanalizacji 70,6%. Z uwagi na wysoki odsetek osób korzystających z sieci wodno-kanalizacyjnej w gminie, wskazania tych wskaźników byłyby niereprezentatywne w metodzie delimitacji z wykorzystaniem jednostek strukturalnych. Stąd ostatecznie odrzucono możliwość użycia ww. wskaźników, gdyż na poziomie ich wskazań brak byłoby możliwości osiągnięcia odpowiedniego zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi jednostkami.

Odstąpiono również od analizy porównawczej wskaźników dostępu do podstawowych usług lub sieci komunikacji publicznej z uwagi na brak komunikacji zbiorowej. Również rozkład infrastruktury usług społecznych (szkół, instytucji publicznych) nie pozwala na osiągnięcie pożądanego zróżnicowania na poziomie wskaźnika dostępu do podstawowych usług (większość usług dostępna jest wyłącznie w mieście).

Do oceny podsystemu technicznego w gminie Dobiegniew zaproponowano analizę rozkładu budynków komunalnych w złym stanie technicznym, z uwagi na fakt, iż te zasoby z racji dużego zużycia technicznego oraz funkcjonalnego generują największe zapotrzebowanie na inwestycje w mieście. Stan techniczny analizowano na podstawie wskazań okresowych przeglądów technicznych (jednorocznych i 5-letnich), będących w posiadaniu zarządcy nieruchomości gminnych.

W podsystemie środowiskowym za największą bolączkę uznano występowanie na terenie gminy wyrobów zawierających azbest, z uwagi na pilną konieczność jego całkowitej eliminacji i utylizacji do 2032 r. (zgodnie z dyrektywą Unii Europejskiej Nr 1999/77/WE, która wprowadziła zakaz stosowania azbestu w UE).

Dla potrzeb przeprowadzenia analizy jednostek strukturalnych w gminie Dobiegniew zgodnie z *Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* posłużono się katalogiem 14 wskaźników najpełniej obrazujących specyficzne obszary problemowe gminy, a w szczególności:

Tabela 34 Wskaźniki oceny podsystemu społecznego, gospodarczego, technicznego, środowiskowego oraz przestrzenno - funkcjonalnego

PODSYSTEM SPOŁECZNY
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób
Liczba dzieci w szkołach korzystających z dożywiania na 1000 osób
Liczba niebieskich kart na 1000 osób
Liczba przestępstw na 1000 osób
Liczba wykroczeń na 1000 osób
Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych na 1000 osób
Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób
PODSYSTEM GOSPODARCZY
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób
Liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej na 1000 osób
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób
PODSYSTEM ŚRODOWISKOWY
Masa [Mg] wyrobów zawierających azbest na 1000 osób
PODSYSTEM TECHNICZNY
Liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób
PODSYSTEM PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNY
Powierzchnia terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki

Źródło: opracowanie własne

Zaproponowany katalog wskaźników odzwierciedla najbardziej kluczowe dla Gminy Dobiegniew problemy, których nagromadzenie w jednostkach przesądzi o uznaniu ich za zdegradowane.

Wskaźniki wybrane do analizy porównawczej jednostek strukturalnych spełniają następujące warunki:

- są mierzalne,
- pochodzą z wiarygodnych źródeł,
- istnieje możliwość systematycznego pozyskiwania do nich danych w kolejnych latach monitorowania sytuacji na obszarze ze stanem kryzysowym.

Dla wszystkich 16 jednostek strukturalnych analizowano ten sam katalog wskaźników, jak również w przypadku każdego wskaźnika obliczono wartości średnie dla całej gminy.

Obszar zdegradowany, zgodnie z treścią *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, tj. stan spowodowany **koncentracją negatywnych zjawisk społecznych** (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), **współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:**

- a) **gospodarczej** (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) **środowiskowej** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) **przestrzenno-funkcjonalnej** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) **technicznej** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów. Sytuacją kryzysową nazywamy odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej liczonej dla obszaru gminy.

W kolejnym etapie diagnozy podjęto próbę określenia, które obszary gminy charakteryzują się kumulacją ww. zjawisk kryzysowych.

Przyjmując za priorytet konieczność identyfikacji stanu kryzysowego w sferze społecznej na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego w gminie Dobiegniew założono, iż koncentracja oznaczać będzie współwystępowanie 4 z 8 badanych zjawisk kryzysowych w podsystemie społecznym, rozumianych jako odchylenie od wartości średniej dla gminy w przypadku wskaźników:

1. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób
2. Liczba dzieci w szkołach korzystających z dożywiania na 1000 osób
3. Liczba niebieskich kart na 1000 osób
4. Liczba przestępstw na 1000 osób
5. Liczba wykroczeń na 1000 osób
6. Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych na 1000 osób
7. Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób
8. Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób

Warunek ten umożliwi identyfikację tych jednostek strukturalnych w gminie, które wykazują kryzys w podsystemie społecznym.

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego w gminie Dobiegniew oparto na założeniu jednoczesnego występowania w analizowanych jednostkach strukturalnych:

- minimum 4 wskaźników na 8 badanych potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym (tj. przekraczających średnią wartość dla gminy),
oraz
- minimum 2 wskaźników na 3 badane potwierdzające sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym (tj. w wysokości przekraczającej średnią wartość dla gminy),
oraz
- sytuacji kryzysowej w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym,
oraz
- sytuacji kryzysowej w podsystemie technicznym.

W sferze środowiskowej przeprowadzono badanie jednostek za pomocą wskaźnika *Masa wyrobów zawierających azbest*. Ostatecznie odstąpiono jednak od delimitacji obszaru zdegradowanego w sferze środowiskowej, z uwagi na brak zróżnicowania pomiędzy jednostkami na poziomie wskaźnik ww. wskaźnika.

Powyższe kryteria pozwolą na wskazanie najbardziej zdegradowanej części Gminy Dobiegniew, predestynowanej do objęcia procesami rewitalizacji - w szczególności w sferach społecznej oraz gospodarczej, uznanych za kluczowe na poziomie diagnozy ogólnej gminy.

Założenie to spełnia wymogi nałożone Wytycznymi w zakresie rewitalizacji, w którym obszar zdegradowany charakteryzuje się **koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej.**

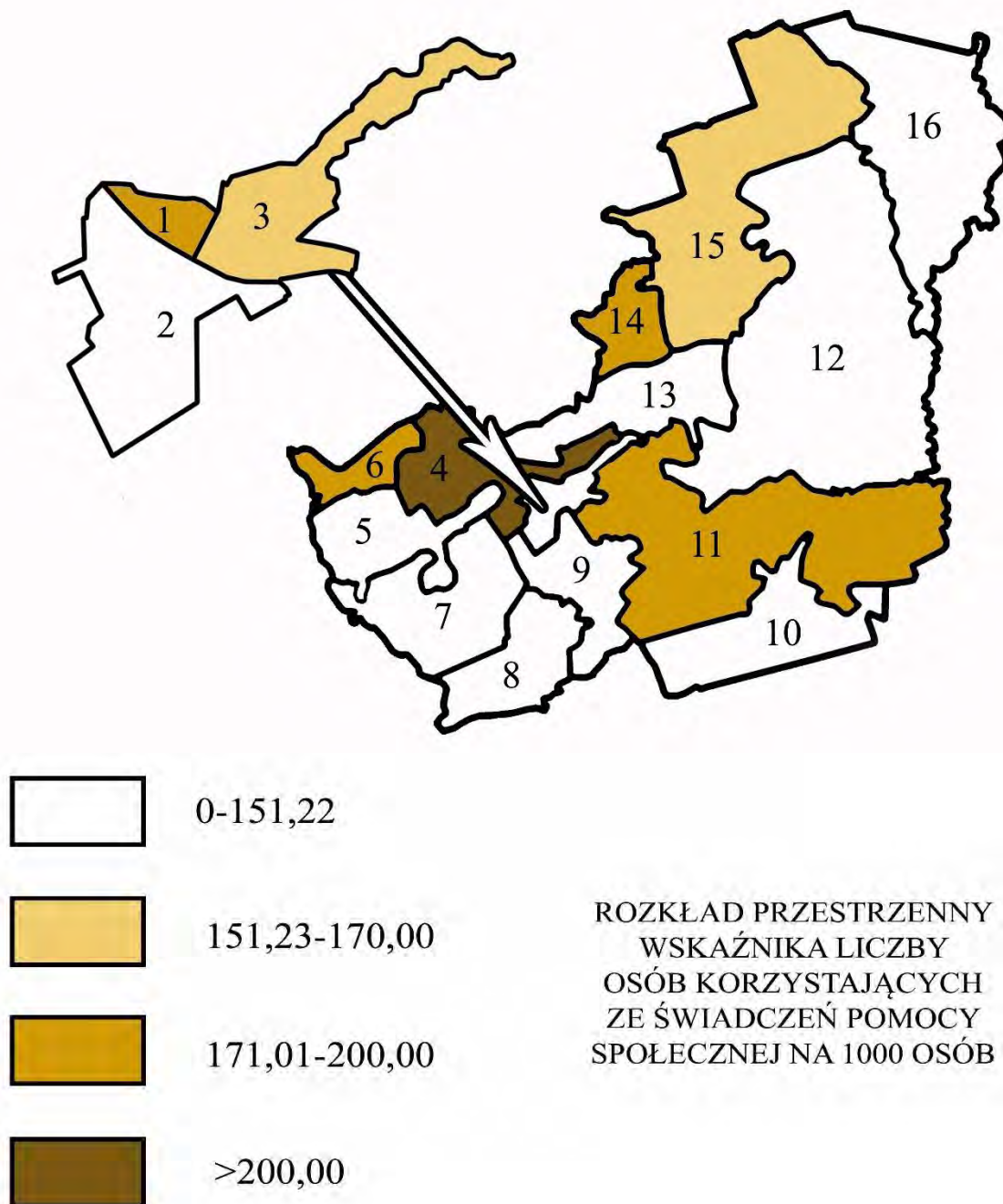
2.1.1 Podsystem społeczny

Gospodarka Gminy Dobiegniew zdominowana była przez zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego (PGR), które zatrudniały w czasach największego rozkwitu ok. 60% populacji gminy. Zmiana ustroju polityczno-gospodarczego spowodowała upadek opartego na PGR-ach rolnictwa. Mimo, że od tego czasu dynamicznie przyrastała liczba firm prywatnych (w gminie zarejestrowanych jest aktualnie 675 podmiotów gospodarczych), nie zdołały one wypełnić luki gospodarczej po upadłych PGR, zwłaszcza w kontekście wysokiego bezrobocia i obsługi rolnictwa.

Po upadku przemysłu rolno-spożywczego Gmina Dobiegniew doświadcza problemów strukturalnych obejmujących niedostatek miejsc pracy w połączeniu z wysokim poziomem bezrobocia, skutkujących obniżeniem bazy dochodowej gospodarstw domowych, w skrajnych zaś przypadkach – ubóstwem.

Świadczą o tym np. wysokie wartości wskaźnika obrazującego ilości osób korzystających z pomocy społecznej.

Mapa 4 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób

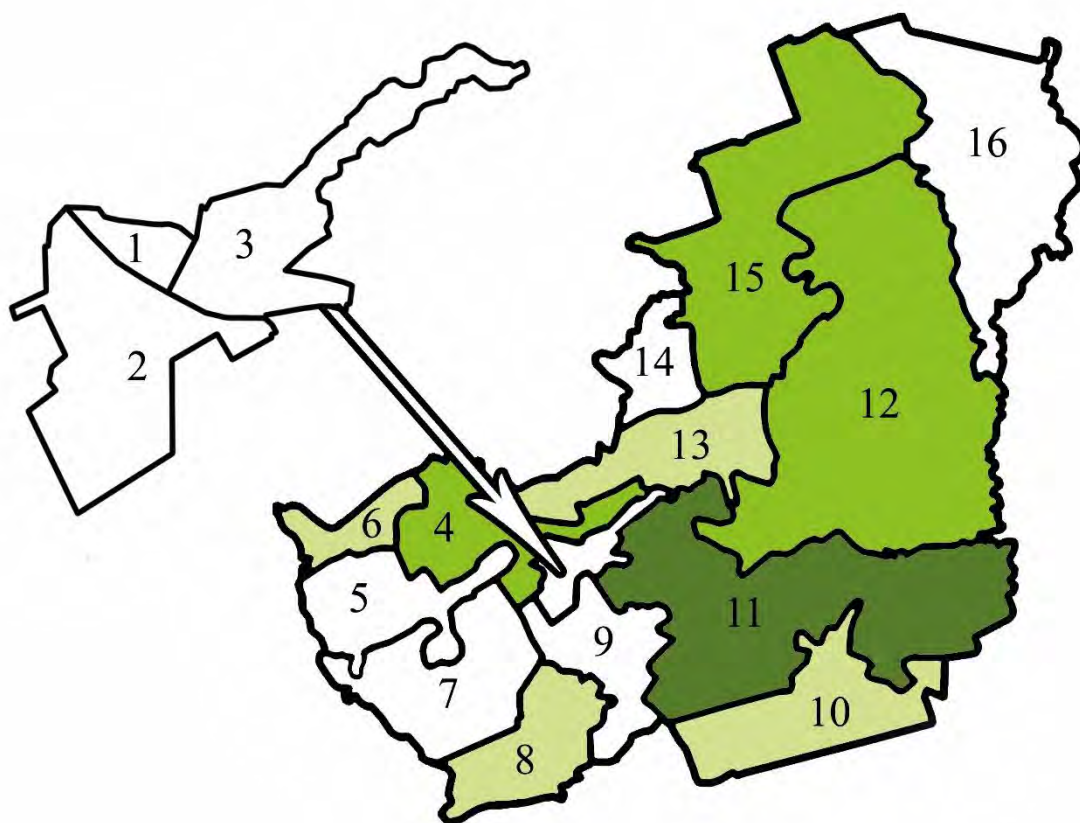
Źródło: opracowanie własne

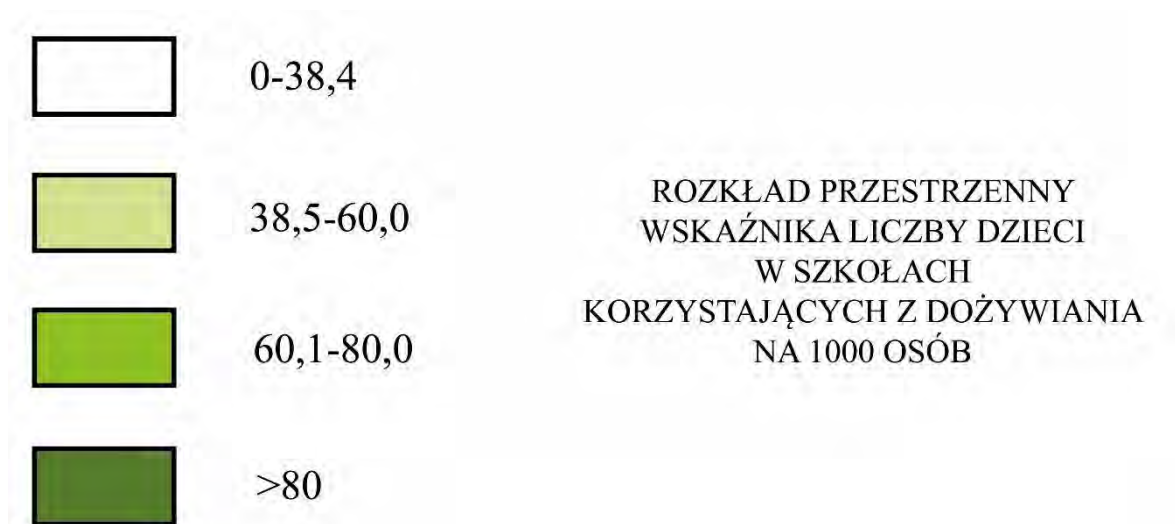
W przeliczeniu na 1 tysiąc ludności udział osób korzystających z pomocy społecznej pozostaje bardzo wysoki na terenie miasta - w jednostce nr 1 (195,53) oraz nr 3 (164,82), jak również na terenie

wiejskim – w Osieku (243,5), Lubiewku (200,0), Mierzęcynie (197,45), Słownie (172,62), Radęcinie (159,17) - w porównaniu do średniej wartości referencyjnej dla gminy w wysokości **151,22**. Natężenie wskaźnika poniżej wartości referencyjnej dla gminy oznacza brak sytuacji kryzysowej, co ma miejsce w przypadku jednostek nr 2, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16.

Udzielone przez Ośrodek Pomocy Społecznej świadczenia poddano szczegółowej analizie, w wyniku której wyodrębniono dodatkowy wskaźnik obrazujący specyfikę problemu ubóstwa w Gminie Dobiegniew – liczbę dzieci w szkołach korzystających z dożywiania. Wskaźnik ten na 1000 osób przyjmuje najwyższe wartości na obszarze wiejskim - w jednostce nr 4 (70,92) oraz nr 6 (46,15), nr 8 (41,96), nr 10 (57,42), nr 11 (85,99), nr 12 (61,22), nr 13 (43,64), nr 15 (60,55) – przy wartości referencyjnej dla gminy w wysokości **38,4**.

Mapa 5. Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby dzieci w szkołach korzystających z dożywiania na 1000 osób

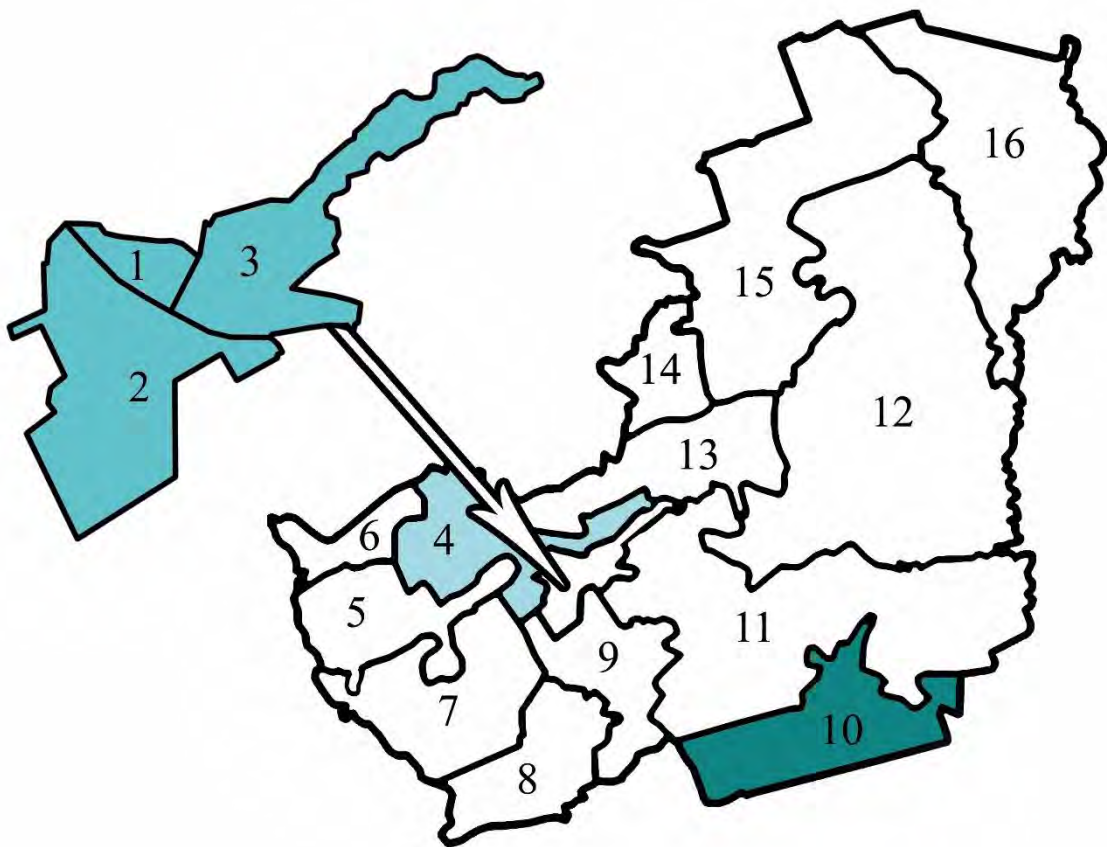
Źródło: opracowanie własne

Do istotnych czynników kryzysowych w podsystemie społecznym, odwzorowanych z lokalnych statystyk Dobiegniewa, należy problem niskiego poziomu bezpieczeństwa, rozumianego jako przemoc w rodzinach oraz przestępczość.

Interwencje dotyczące przemocy domowej dokumentowane są za pomocą procedury „Niebieskiej Karty”. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia. Podejmowaniem interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą w oparciu o procedurę niebieskiej karty zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobiegniewie. Z informacji przekazanych przez OPS wynika, iż w 2016 r. w gminie były zarejestrowane 43 niebieskie karty.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wartość wskaźnika liczby niebieskich kart odbiega znacząco od średniej referencyjnej (**6,38**) na terenie miejskim, a w szczególności w jednostkach: nr 1 (8,38), nr 2 (9,27), nr 3 (8,61) oraz na terenie wiejskim w sołectwie Osiek (jednostka nr 4) – 7,09 i sołectwie Sarbinowo (33,49). W pozostałych częściach gminy nie odnotowano poziomu wskaźnika odbiegającego od wartości średniej.

Mapa 6 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby niebieskich kart na 1000 osób

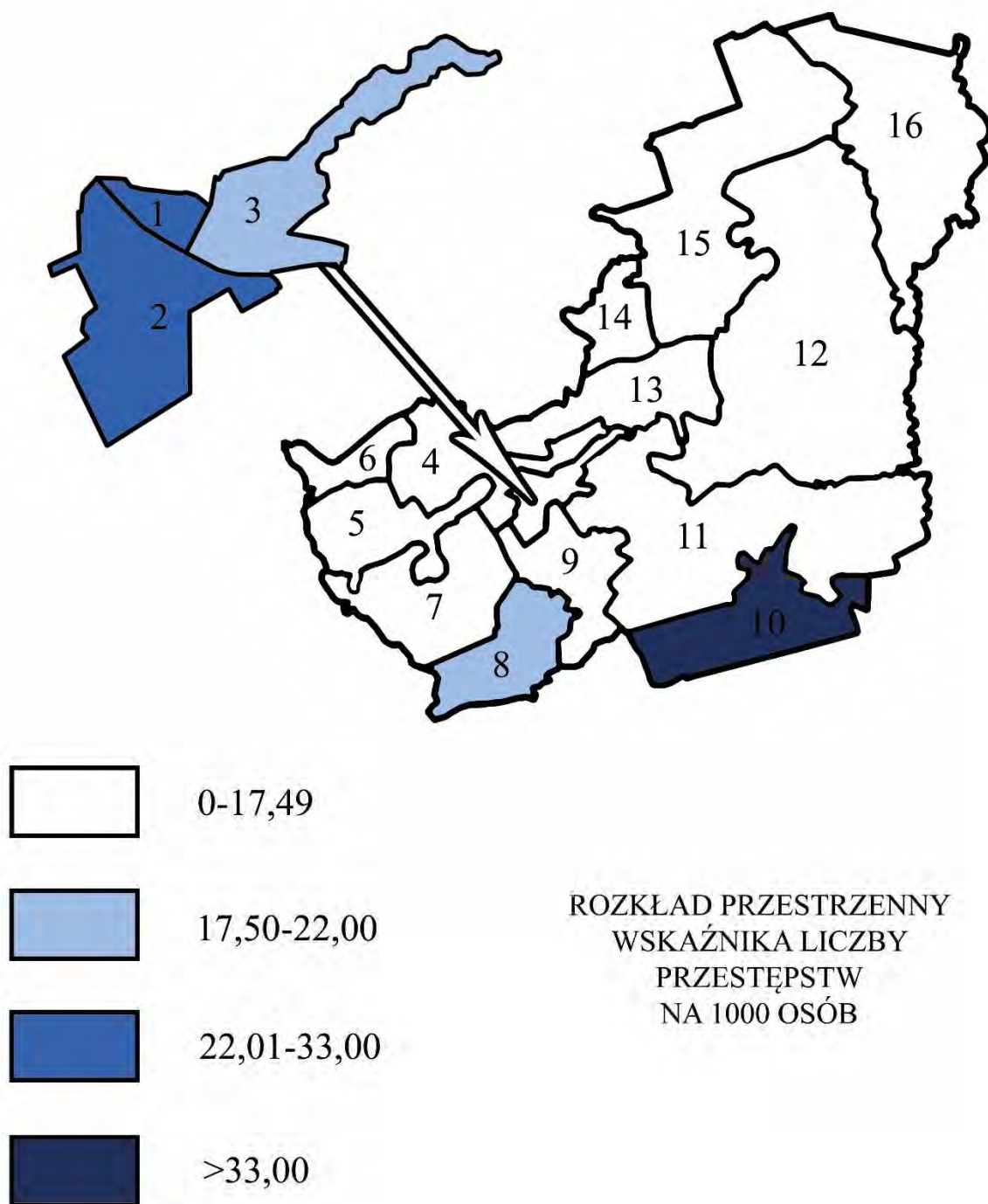

Źródło: opracowanie własne

Dane o liczbie wykroczeń i stwierdzonych przestępstwach zostały udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Strzelcach Krajeńskich.

Przestępstwa odnotowane na terenie gminy w 2016 r. w ilości 118 zdarzeń świadczą o istotnym problemie związanym z brakiem bezpieczeństwa. Najwięcej zdarzeń - w ujęciu wskaźnika liczby przestępstw na 1,0 tys. osób - miało miejsce na terenie miejskim - w jednostce nr 1 (30,73), nr 2 (23,84), nr 3 (21,53) oraz na obszarze wiejskim w sołectwie Sarbinowo (jednostka nr 10 – 38,28) i w sołectwie Ostrowiec (jednostka nr 8 – 20,98) – przy wartości referencyjnej wskaźnika na poziomie **17,49**.

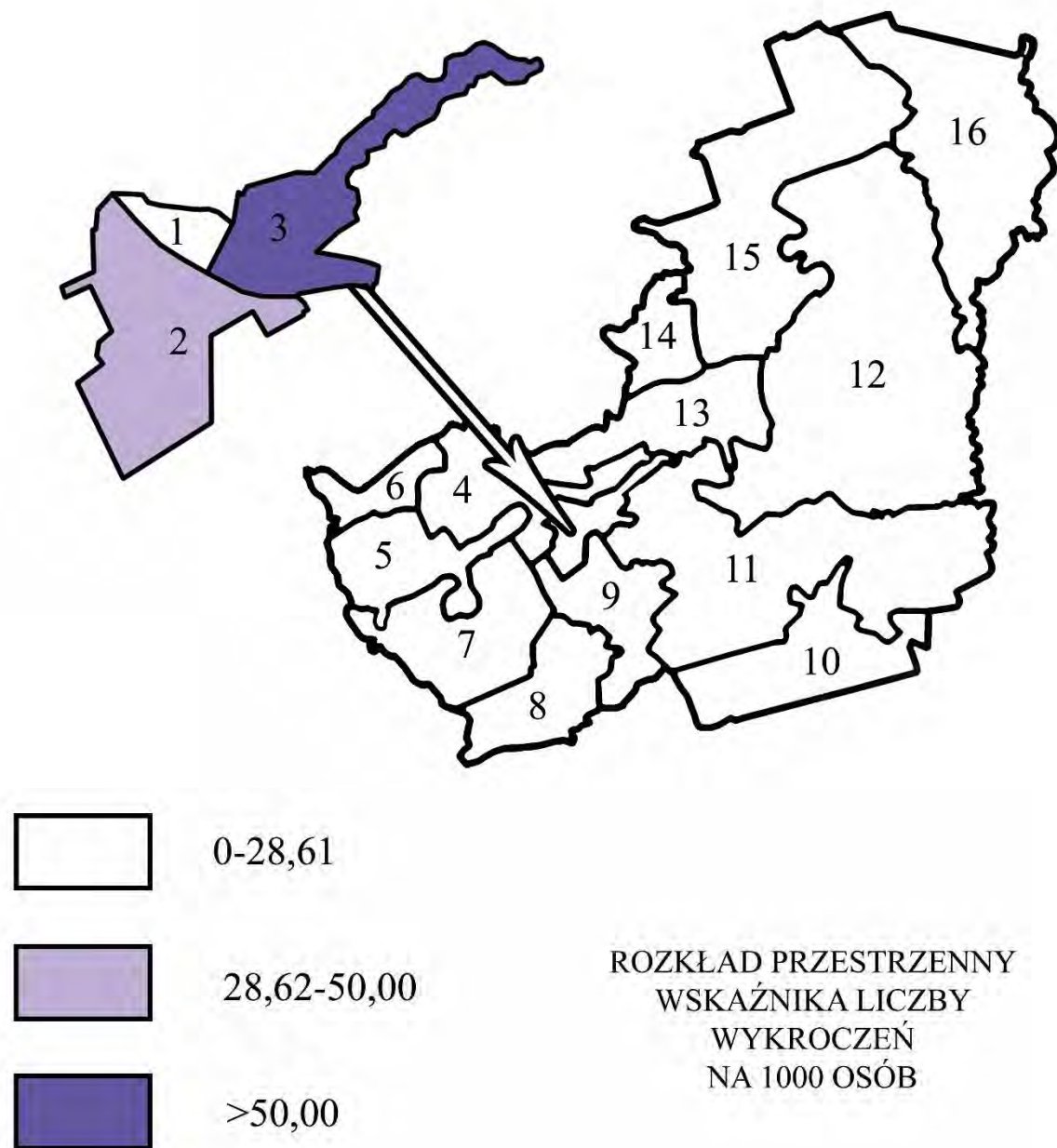
Mapa 7 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby przestępstw na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

W Gminie Dobiegniew równie często, jak w przypadku przestępstw kryminalnych, dochodziło w 2016 r. do naruszeń porządku publicznego w miejscach publicznych. Wskaźnik liczby wykroczeń na 1,0 tys. osób przyjął najwyższe wartości na terenie miejskim - w jednostce nr 2 (47,68) oraz w jednostce nr 3 (52,28) – przy wartości referencyjnej dla całej gminy na poziomie **28,61**.

Mapa 8 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby wykroczeń na 1000 osób

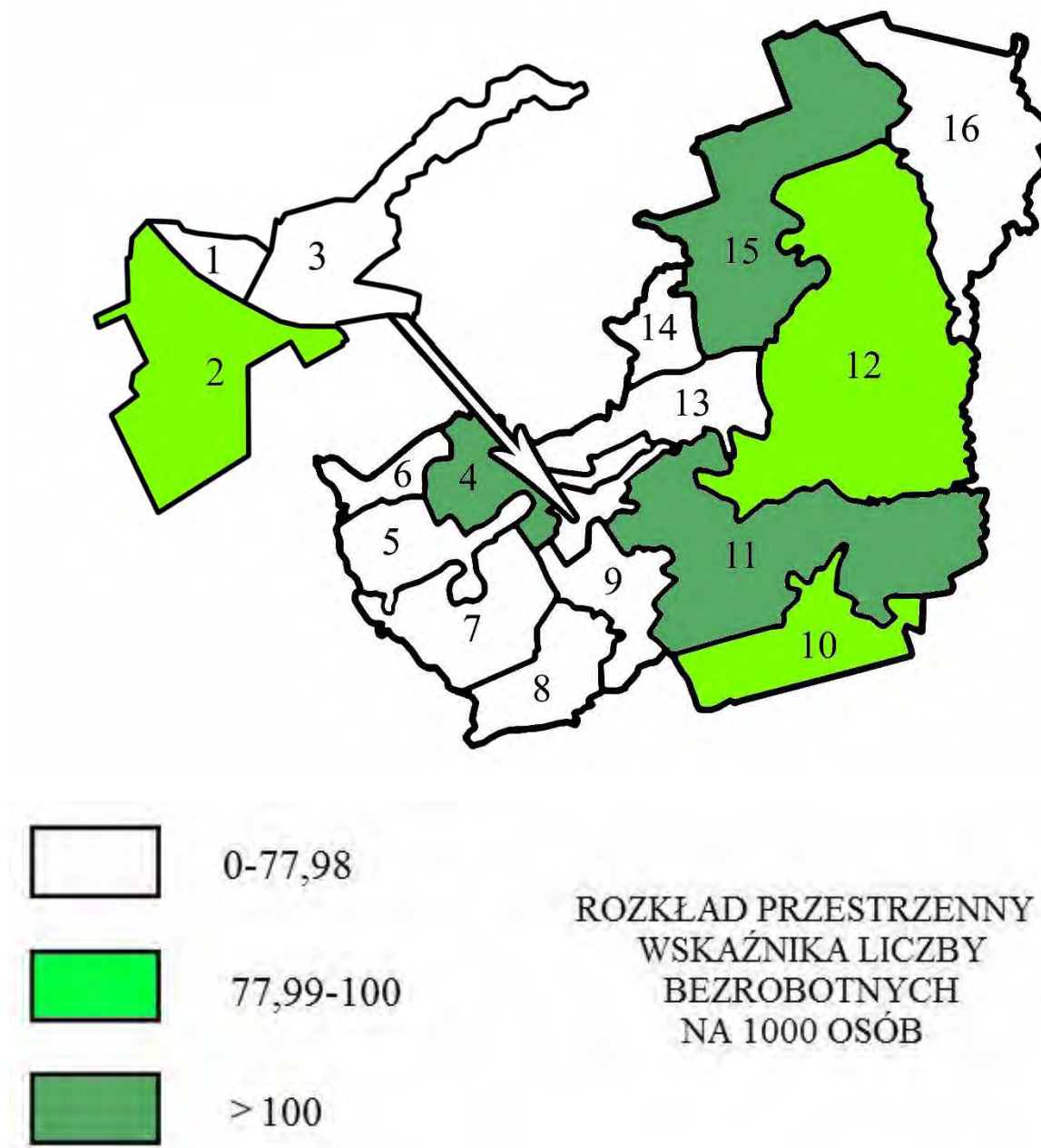

Źródło: opracowanie własne

Jednym z ważnych problemów społecznych w Gminie Dobiegniew jest niewystarczająca liczba miejsc pracy, skutkująca utrzymywaniem się wysokiego poziomu bezrobocia. Wg stanu za 2016 r. na terenie

gminy zarejestrowanych było 526 osób bezrobotnych. Wartość wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 1,0 tys. mieszkańców utrzymywała się na najwyższym poziomie na terenie miasta wyłącznie w jednostce nr 2 (78,15) oraz w dużej mierze na terenie wiejskim – w jednostce nr 4 - Osiek (137,12), nr 10 – Sarbinowo (81,34), nr 11 – Mierzęcín (108,28), nr 12 – Wołogoszcz (83,67), nr 15 – Radęcín (124,57) – przy wartości średniej dla gminy w wysokości **77,98**.

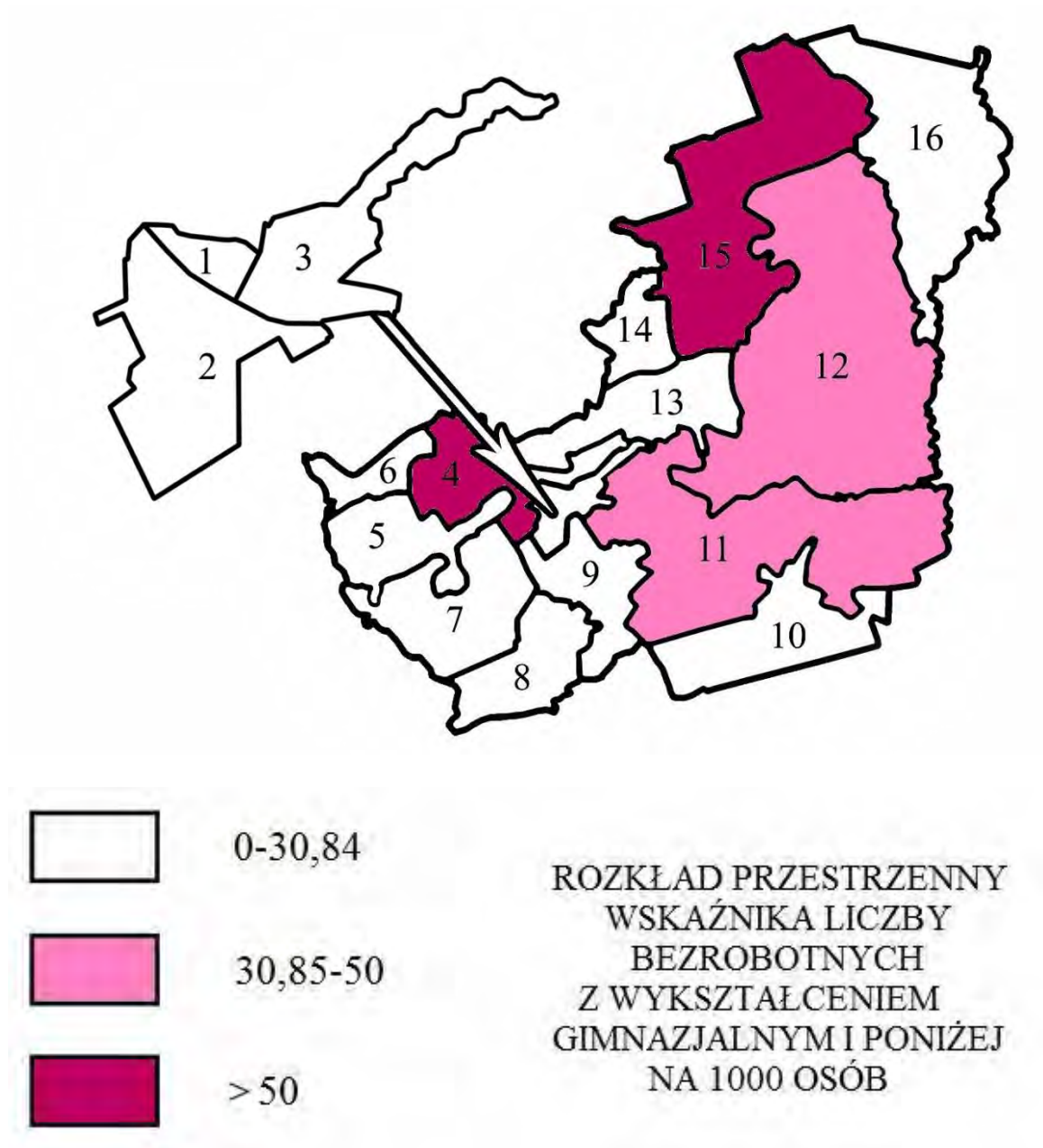
Mapa 9 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby bezrobotnych na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Skutkiem niedostosowania rynku pracy Dobiegniewa po upadku przemysłu rolniczego w regionie jest niski poziom wykształcenia i niska zdolność do adaptacji do wymagań pracodawców, mierzony udziałem osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym w populacji bezrobotnych. Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1,0 tys. mieszkańców wynosi średnio dla gminy **30,84**. Najwięcej osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem znajduje się w jednostce nr 4 – Osiek (68,56), nr 10 – Sarbinowo (62,2), nr 11 Mierzęcín (38,22), nr 12 – Wołogoszcz (46,94), nr 15 – Radęcín (62,28).

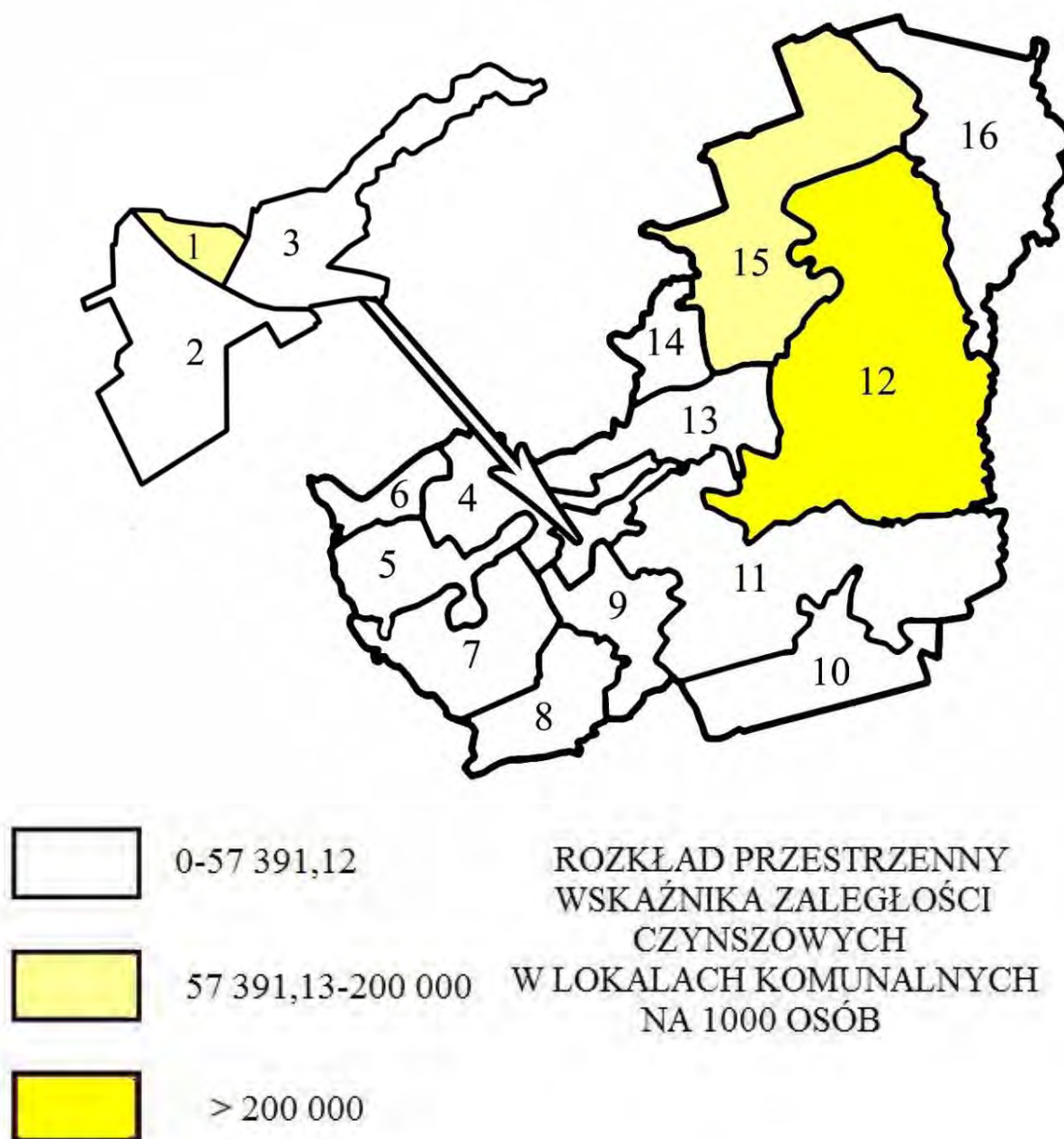
Mapa 10 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Efekt skrajnego ubóstwa jest brak możliwości regulacji zobowiązań przez gospodarstwa domowe. W toku wyznaczania granic obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Dobiegniew posłużono się wskaźnikiem obrazującym poziom zadłużenia mieszkańców z tyt. czynszu za lokal mieszkalny w zasobie komunalnym. Odniesieniem dla wyliczeń wartości wskaźnika był gminny zasób mieszkaniowy. Na koniec 2016 r. najemcy mieszkań komunalnych w gminie posiadali łączne zadłużenie z tyt. czynszu w wysokości 387 103,13 zł. W ujęciu wskaźnika zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1,0 tys. mieszkańców najwyższe zadłużenie wystąpiło w jednostce nr 1 (94 839,30 zł), jednostce nr 12 Wołogoszcz (228 755,27 zł), nr 15 Radęcin (95 689,95 zł) – w odniesieniu do wartości referencyjnej dla gminy w wysokości **57 391,12 zł**.

Mapa 11 Rozkład przestrzenny wskaźnika zaległości czynszowych w lokalach komunalnych na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono rozkład przestrzenny wszystkich wskaźników zjawisk kryzysowych podsystemu społecznego na terenie Gminy Dobiegniew.

Tabela 35 Rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu społecznego na terenie Gminy Dobiegniew

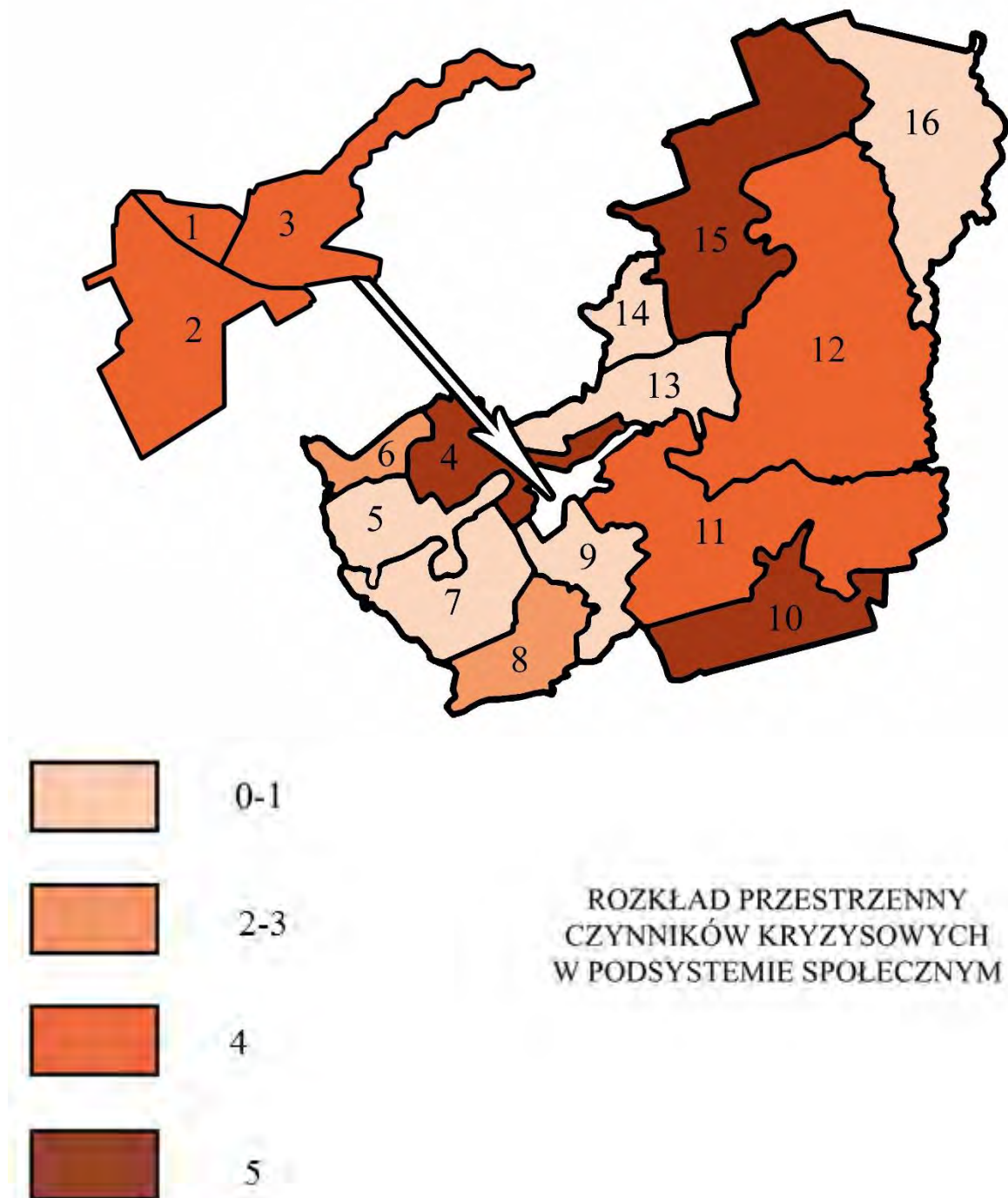
Jednostka	W1 - Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	W2 - Liczba dzieci w szkołach korzystających z dożywiania na 1000 osób	W3 - Liczba niebieskich kart na 1000 osób	W4 - Liczba przestępstw na 1000 osób	W5 - Liczba wykroczeń na 1000 osób	W6 - Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	W7 - Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	W8 - Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym
Jednostka nr 1	195,53	37,71	8,38	30,73	23,74	94 839,30	65,64	26,54	4,0
Jednostka nr 2	145,7	21,19	9,27	23,84	47,68	11 246,50	78,15	23,84	4,0
Jednostka nr 3	164,82	23,37	8,61	21,53	52,28	56 292,52	73,19	22,76	4,0
Jednostka nr 4	243,5	70,92	7,09	9,46	11,82	43 473,50	137,12	68,56	5,0
Jednostka nr 5	83,92	6,99	0	6,99	13,99	55 284,55	48,95	13,99	0,0
Jednostka nr 6	200	46,15	0	15,38	15,38	0,00	76,92	0	2,0
Jednostka nr 7	79,17	25	0	8,33	16,67	0,00	54,17	12,5	0,0
Jednostka nr 8	125,87	41,96	0	20,98	20,98	5 660,63	48,95	20,98	2,0
Jednostka nr 9	72,97	24,32	2,7	16,22	21,62	0,00	35,14	8,11	0,0
Jednostka nr 10	119,62	57,42	33,49	38,28	19,14	42 327,99	81,34	62,2	5,0
Jednostka nr 11	197,45	85,99	6,37	15,92	15,92	50 399,94	108,28	38,22	4,0
Jednostka nr 12	100	61,22	4,08	10,2	12,24	228 755,27	83,67	46,94	4,0
Jednostka nr 13	138,18	43,64	0	7,27	14,55	0,00	54,55	7,27	1,0
Jednostka nr 14	172,62	29,76	5,95	11,9	17,86	0,00	29,76	5,95	1,0
Jednostka nr 15	159,17	60,55	0	3,46	12,11	95 689,95	124,57	62,28	5,0
Jednostka nr 16	65,22	8,7	0	8,7	13,04	0,00	60,87	30,43	0,0
Średnia dla gminy	151,22	38,4	6,38	17,49	28,61	57 391,12	77,98	30,84	

Źródło: opracowanie własne

Jednostki, w których wartość wskaźników podsystemu społecznego odbiega znacząco od średniej referencyjnej dla gminy, zlokalizowane są głównie w na terenie miejskim (jednostki nr 1, nr 2 oraz nr 3) oraz na terenie wiejskim – jednostki nr 4 (Osiek), nr 10 (Sarbinowo), nr 11 (Mierzęcín), nr 12 (Wołogoszcz), nr 15 (Radęcín).

Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie społecznym obrazuje poniższa grafika.

Mapa 12 Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie społecznym

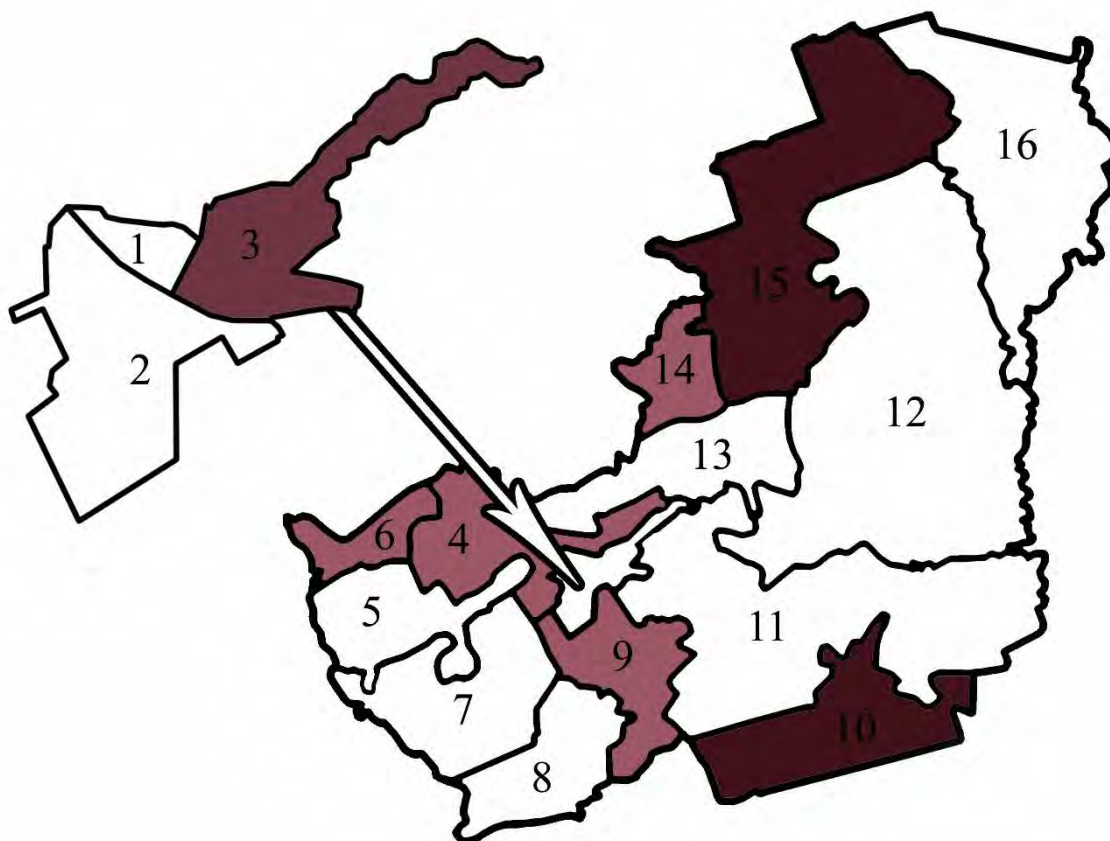
Źródło: opracowanie własne

2.1.2 Podsystem gospodarczy

Jednym z czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym jest niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców gminy. Upadek PGR-ów ograniczył istotnie liczbę miejsc pracy w regionie, w związku z czym rozwój gospodarczy gminy spoczywa aktualnie na mikro- i małych przedsiębiorstwach. W strukturze zarejestrowanych działalności gospodarczych w Gminie Dobiegniew dominują firmy zatrudniające do 9 osób (95,7% aktywnych podmiotów). Ich rozkład na obszarze gminy nie jest jednak równomierny.

Wskaźnik liczby przedsiębiorstw na 1,0 tys. mieszkańców przyjmuje najniższe wartości w jednostce nr 3 (m. Dobiegniew – 38,13), nr 4 (Osiek – 44,92), nr 6 (Lubiewko – 46,15), nr 9 (Słonów – 51,35), nr 10 (Sarbinowo – 19,14), nr 14 (Słownin – 41,67), nr 15 (Radęcin – 29,41) – odnosząc się do wartości średniej dla gminy w wysokości **53,67**.

Mapa13 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 1000 osób

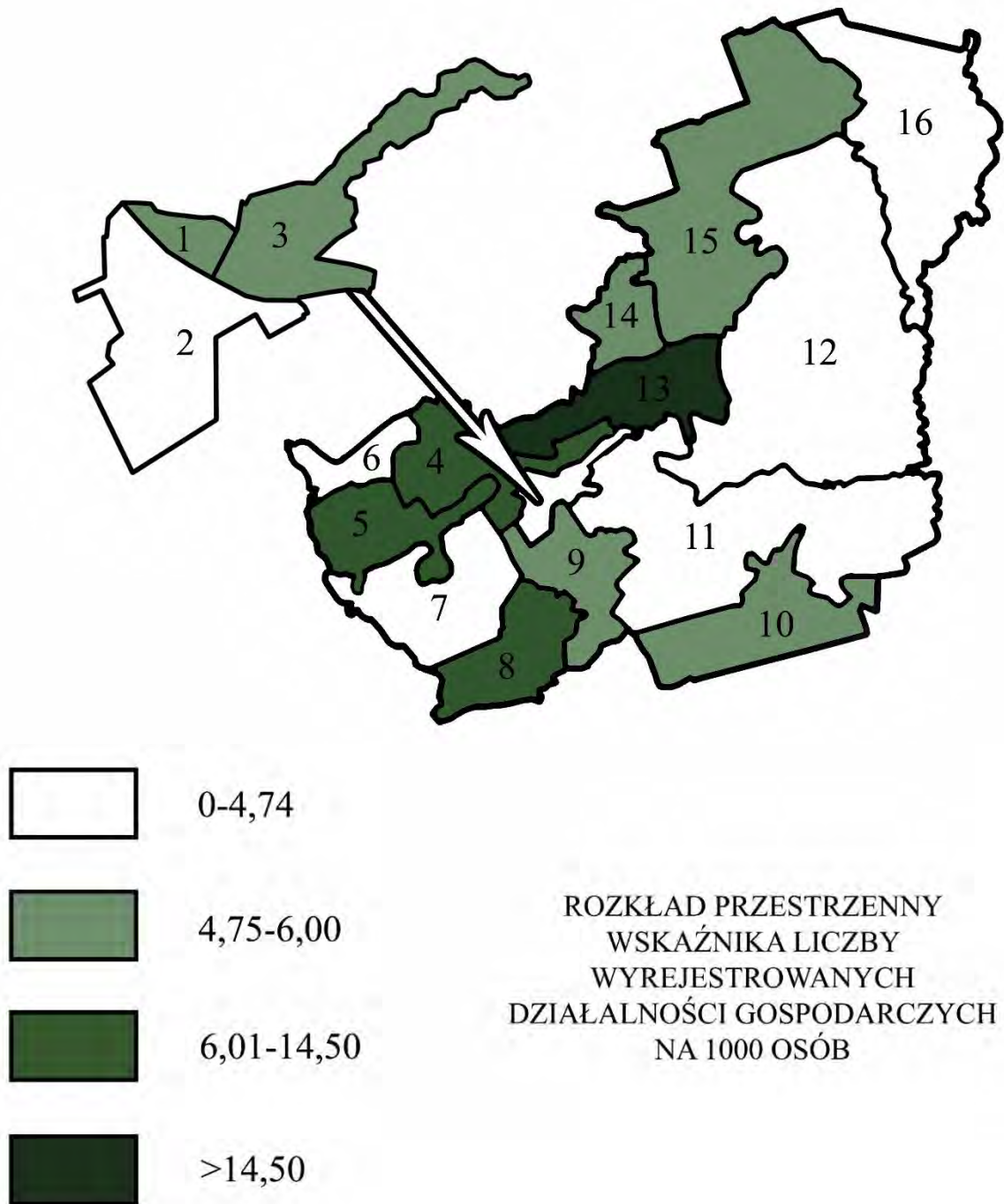
Źródło: opracowanie własne

Przewaga małych podmiotów gospodarczych, które nie dysponują kapitałem na rozwój i promocję, ani nie posiadają rezerw wystarczających na przetrwanie złej koniunktury gospodarczej, obniża istotnie potencjał gospodarczy gminy. Z uwagi na brak danych dot. obrotów i wyników finansowych takich podmiotów, na potrzeby badania słabości lokalnej gospodarki wykorzystano informacje nt. okresu funkcjonowania gospodarczego tych podmiotów, który zazwyczaj jest krótki, co obrazuje najpełniej systematycznie zwiększająca się liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej, prowadzonej przez Burmistrza Dobiegniewa.

Na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego przeanalizowano rozkład wskaźnika liczby wyrejestrowanych działalności gospodarczych, który obejmował w samym tylko 2016 r. 32 podmioty. Wskaźnik liczby wyrejestrowanych działalności gospodarczych na 1000 osób najwyższe odchylenie od wartości średniej dla gminy (**4,74**) przyjął w jednostce nr 13 (Grąsy) – 14,55. Powyżej wartości referencyjnej wskaźnik wystąpił ponadto w wielu jednostkach na terenie wiejskim oraz miejskim: nr 1 (5,59), nr 3 (4,92), nr 4 (9,46), nr 5 (6,99), nr 8 (6,99), nr 9 (5,41), nr 10 (4,78), nr 14 (5,95), nr 15 (5,19).

W pozostałych częściach gminy problem wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej nie przekracza wartości referencyjnej.

Mapa 14 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby wyrejestrowanych działalności gospodarczych na 1000 osób

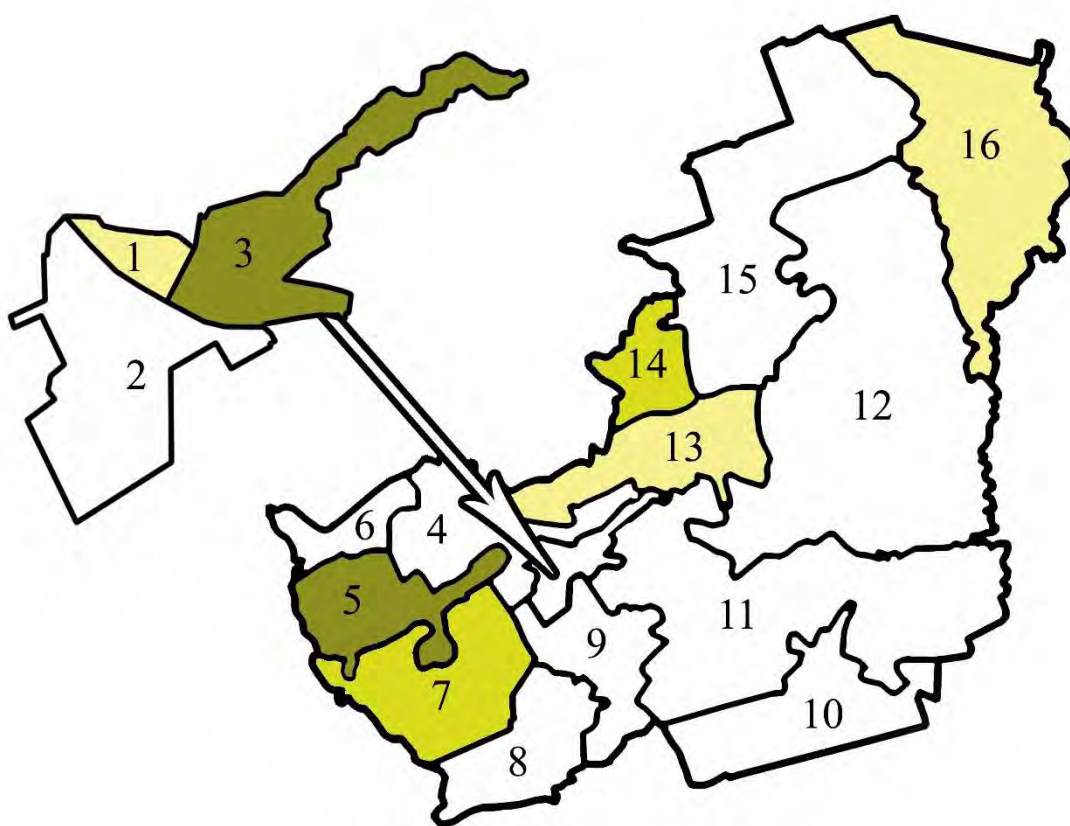
Źródło: opracowanie własne

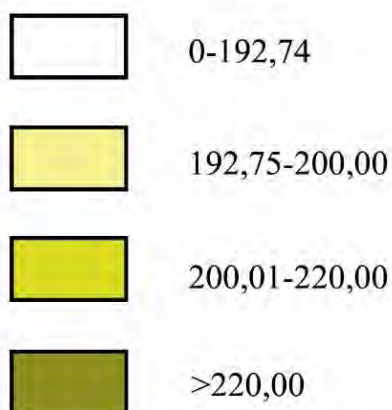
Właściwa proporcja między liczbą ludności pracującej i ludności niepracującej (dzieci, ludzie starsi) ma istotne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Zmiana tej proporcji, polegająca na wzroście liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym, powoduje zmniejszanie się zasobów pracy oraz generuje koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych)

i opiekuńczych dla ludzi starszych), co istotnie hamuje wzrost gospodarczy. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie Dobiegniew jest wysoka, co potwierdza postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ogólnej liczby ludności charakteryzuje najstarszą część gminy. Jest to uwarunkowane historią i kierunkami rozwoju Dobiegniewa. W ujęciu nominalnym najwięcej najstarszych osób mieszka w jednostce nr 5 (Chomętowo) oraz 3 (m. Dobiegniew). Powyżej wartości referencyjnej (**192,74**) wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1,0 tys. osób osiąga najwyższe wartości w jednostce nr 1 (195,53), nr 3 (228,78), nr 5 (244,76), nr 7 (208,33), nr 13 (200,00), nr 14 (202,38), nr 16 (195,65).

Mapa15 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób

ROZKŁAD PRZESTRZENNY
WSKAŹNIKA LICZBY
OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM
W OGÓLNEJ LICZBIE LUDNOŚCI
NA 1000 OSÓB

Źródło: opracowanie własne

Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym na obszarze Gminy Dobiegniew prezentuje poniższe zestawienie.

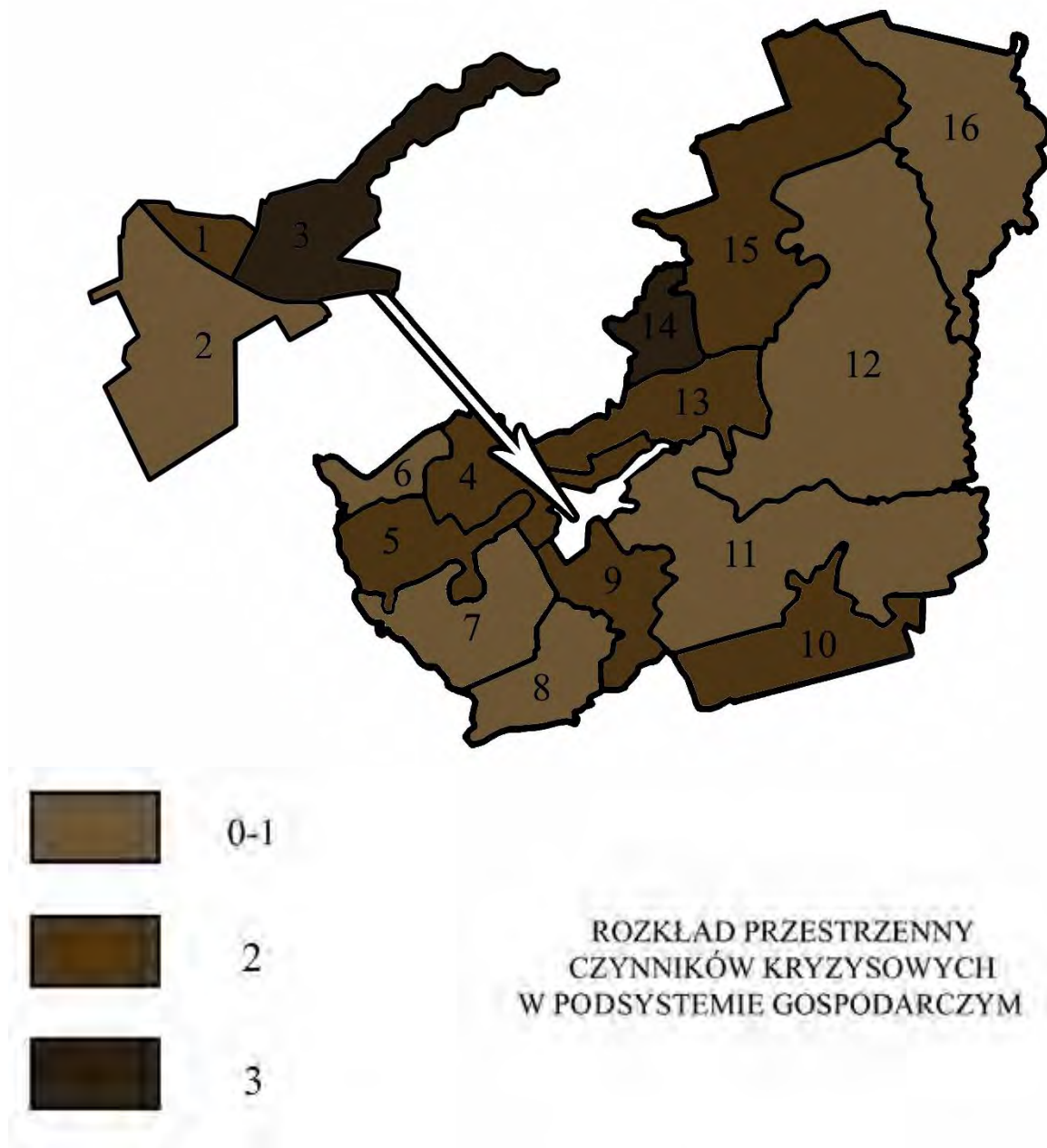
Tabela 36 Rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu gospodarczego na obszarze Gminy Dobiegniew

Jednostka	W9 - Liczba przedsiębiorstw na 1000 osób	W10 - Liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej na 1000 osób	W11 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym
Jednostka nr 1	78,21	5,59	195,53	2,0
Jednostka nr 2	70,2	1,32	165,56	0,0
Jednostka nr 3	38,13	4,92	228,78	3,0
Jednostka nr 4	44,92	9,46	120,57	2,0
Jednostka nr 5	55,94	6,99	244,76	2,0
Jednostka nr 6	46,15	0	153,85	1,0
Jednostka nr 7	104,17	0	208,33	1,0
Jednostka nr 8	62,94	6,99	181,82	1,0
Jednostka nr 9	51,35	5,41	181,08	2,0
Jednostka nr 10	19,14	4,78	172,25	2,0
Jednostka nr 11	66,88	3,18	168,79	0,0
Jednostka nr 12	55,1	0	185,71	0,0
Jednostka nr 13	58,18	14,55	200	2,0
Jednostka nr 14	41,67	5,95	202,38	3,0
Jednostka nr 15	29,41	5,19	190,31	2,0
Jednostka nr 16	69,57	4,35	195,65	1,0
Średnia dla gminy	53,67	4,74	192,74	

Źródło: opracowanie własne

Największą liczbę przekroczeń wartości referencyjnej badanych wskaźników zanotowano w przypadku jednostki nr 3 i nr 14 (3 wskaźniki) oraz jednostek nr: 1, 4, 5, 9, 10, 13, 15 – po 2 wskaźniki. Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym obrazuje poniższa grafika.

Mapa16 Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym

Źródło: opracowanie własne

2.1.3 Podsystem środowiskowy

Według danych *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Dobiegniew na lata 2015-2032*² w gminie znajdują się odpady stwarzające zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska - wyroby zawierające azbest.

Ogółem na etapie opracowywania Programu usuwania azbestu (...) zinwentaryzowano 109 223 m² pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych. Wg stanu na koniec 2016 r. po przeliczeniu całkowita masa produktów zawierających azbest obejmuje 967,3 Mg.

Jeśli chodzi o występowanie wyrobów azbestowych na posesjach w poszczególnych miejscowościach, to zdecydowanie najwięcej takich posesji znajduje się w Dobiegniewie (68 posesji), tamże zlokalizowano największą liczbę obiektów, posiadających wyroby azbestowe (76 obiektów). Spora ilość posesji (od 30 do 35) zinwentaryzowana została w Chomętowie, Ługach, Radęcinie oraz Słonowie, natomiast w pozostałych miejscowościach jest ich mniej. Ogólna liczba obiektów, na których zinwentaryzowano azbest wynosi 577.

Pod względem masy największe ilości wyrobów zawierających azbest występują na terenie miejscowości Chomętowo (ponad 112 Mg), co stanowi ponad 10% całości wyrobów w gminie. Znacząca liczba zinwentaryzowana została w miejscowościach Ługi i Osiek (ponad 75 Mg), w Słonowie (blisko 73 Mg), a także w Dobiegniewie i Radęcinie (ponad 62 Mg).

Wyroby azbestowe w Gminie Dobiegniew to głównie eternit falisty pokrywający dachy oraz elewacje budynków. W przeważającej ilości są to budynki gospodarcze: stodoły, obory i inne. Azbest zlokalizowany jest również na budynkach mieszkalnych, usługowych i przemysłowych, a także na szopach, garażach oraz wiatkach. W użyciu jest całość zinwentaryzowanego azbestu, nie stwierdzono obecności wyrobów azbestowych składowanych luzem.

Do oceny sytuacji kryzysowej w podsystemie środowiskowym zaproponowano wskaźnik obejmujący masę wyrobów azbestowych w Mg na 1000 mieszkańców.

Zgodnie z zapisami *Wytycznych Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r. w sprawie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, stan kryzysowy w sferze środowiskowej spowodowany jest m.in. przekroczeniami standardów jakości środowiska lub obecnością odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska. Zgodnie z przyjętą metodologią kryzysem określamy zjawisko, którego wartość przekracza średni poziom dla gminy.

Jednak w przypadku wskaźnika *Masa [Mg] wyrobów zawierających azbest na 1000 osób* kryzysu nie generuje łączna masa wyrobów azbestowych większa od średniej dla gminy.

Przeciętny okres użytkowania wyrobów azbestowych (zawierających od 9,5% - 12,5% czystego azbestu) to 30 lat. Po osiągnięciu wieku technologicznego (około 30 lat) z wyrobów azbestowocementowych rozpoczyna się „samoistne” pylenie włókien azbestu. Powoduje to pojawianie się zwiększonego stężenia włókien w otoczeniu obiektów z wbudowanym azbestem. Dodatkowym źródłem emisji tych włókien są wyroby z odłamanymi częściami, bądź całkowicie popękane, a także korozja biologiczna, czyli obecność glonów i mchów na powierzchni płyty eternitowej.

Produkcja tych płyt eternitowych w Polsce trwała od 1907 r. do 28 września 1998 r., kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Zakaz

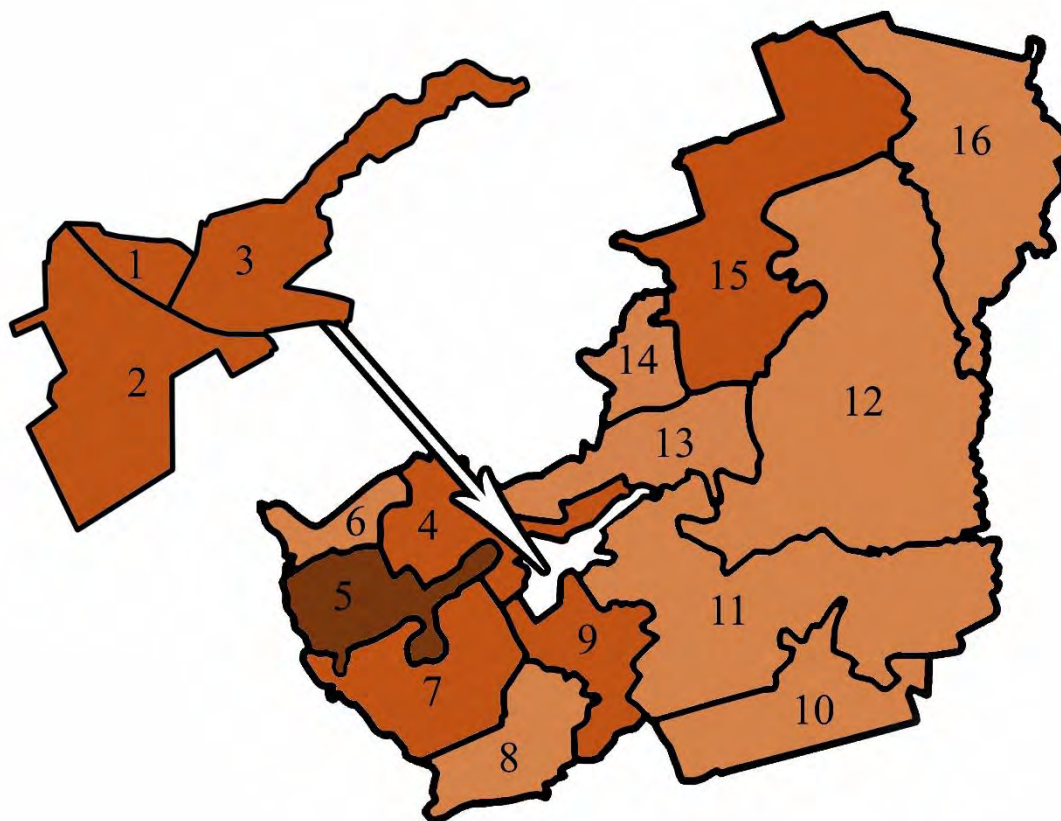
² Załącznik do Uchwały nr XII/68/15 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 27 listopada 2015 r.

ten obowiązuje na terenie Polski już 20 lat, co oznacza, iż większość wyrobów azbestowych w Polsce osiągnęła już 30-letni wiek zużycia technologicznego, a więc stopień pilności ich usunięcia jest wysoki - zgodnie z kryteriami oceny wynikającymi z Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Tym samym za stan kryzysowy w sferze środowiskowej, zgodnie z zapisami *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, należy uznać obecność na terenie analizowanej jednostki odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska, gdyż o faktycznym zagrożeniu decyduje w rzeczywistości stan zachowania wyrobów azbestowych i stopień pilności ich usunięcia, nie zaś łączna masa przekraczająca średnią wartość dla gminy.

W przypadku gminy Dobiegniew odpady zawierające azbest występują we wszystkich 16 jednostkach.

Mapa17 Rozkład przestrzenny wskaźnika masy wyrobów zawierających azbest na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Rozkład przestrzenny wskaźnika przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37 Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu środowiskowego na obszarze Gminy Dobiegniew

Jednostka	W14 - Masa wyrobów zawierających azbest w Mg na 1000 osób
Jednostka nr 1	37,74
Jednostka nr 2	12,26
Jednostka nr 3	19,09
Jednostka nr 4	190,07
Jednostka nr 5	777,34
Jednostka nr 6	231,08
Jednostka nr 7	296,46
Jednostka nr 8	82,17
Jednostka nr 9	206,27
Jednostka nr 10	242,68
Jednostka nr 11	90,00
Jednostka nr 12	230,29
Jednostka nr 13	212,91
Jednostka nr 14	152,98
Jednostka nr 15	393,18
Jednostka nr 16	134,13
Średnia dla gminy	143,41

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, z uwagi na fakt, iż we wszystkich analizowanych jednostkach wystąpiły wyroby azbestowe, brak jest możliwości wskazania kryzysu w sferze środowiskowej wg przyjętej na wstępie metodologii. Specyfika wyrobów azbestowych powoduje, iż brak jest podstaw do analizy najwyższych odchyień od wartości średniej dla gminy wskaźnika dot. łącznej masy azbestu w jednostkach, gdyż każda jego ilość generuje potencjalne zjawisko kryzysowe. W związku z tym brak jest możliwości zbadania zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi jednostkami.

Tym samym dla potrzeb delimitacji obszaru zdegradowanego w gminie Dobiegniew odstąpiono od analizy wskaźnika *Masa wyrobów zawierających azbest na 1000 osób*, z uwagi na obecność odpadów we wszystkich jednostkach – i tym samym delimitacji obszaru zdegradowanego w sferze środowiskowej.

2.1.4 Podsystem techniczny

W podsystemie technicznym specyficznym obszarem kryzysowym dla Gminy Dobiegniew jest zły stan techniczny mieszkaniowego zasobu komunalnego.

Uchwałą Nr XXIII/130/12 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 29 marca 2012 r. przyjęto do realizacji *Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobiegniew w latach 2016-2016*. Zasób mieszkaniowy gminy, nad którym pełni zarząd Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Komunalni”, obejmuje 91 budynków wielorodzinnych. 81% zasobu to budynki o przedwojennym rodowodzie, ogrzewane piecami kaflowymi, 3% zasobu stanowią budynki wybudowane w latach 1945-1960 natomiast wybudowane po roku 1960 – 16%.

99% budynków wyposażonych jest w sieć wodociągową, natomiast podłączonych do kanalizacji jest 85,6% obiektów. Łazienkę posiada 60% lokali, c.o. – 10%, c.w.u. – 1%, natomiast piecami kaflowymi ogrzewanych jest 69% zasobu. Stan techniczny budynków wybudowanych do 1945 r. jest zróżnicowany, a w szczególności: budynki w stanie dobrym stanowią 19% zasobu, budynki w stanie średnim – 55%, natomiast w stanie złym – 26%. W odniesieniu do budynków wybudowanych po 1960 r. struktura zużycia technicznego obejmuje: budynki w stanie dobrym – 90%, budynki w stanie złym – 10%. Dotychczas realizowane wpływy z czynszów pokrywały ok. 25% kosztów eksploatacji budynków, co całkowicie ograniczyło wydatki remontowe na pokrycie deficytów zasobu mieszkaniowego Dobiegniewa. Obiekty mieszkaniowe Dobiegniewa w celu poprawy stanu technicznego wymagają realizacji remontów: kapitalnych – w odniesieniu do 3% ogółu potrzeb, bieżących – w odniesieniu do 65% ogółu potrzeb, mieszkań – w odniesieniu do 40% ogółu potrzeb.

W złym stanie technicznym pozostaje największa część najstarszego zasobu mieszkaniowego gminy. Nagromadzenie takich obiektów, zwłaszcza w sytuacji wieloletnich zaniedbań remontowych, sprawia niejednokrotnie, że niektóre jednostki stanowią szczególne miejsca koncentracji problemów w sferze technicznej, związanej ze złym stanem historycznej zabudowy lub jej niewystarczającym wyposażeniem w podstawowe instalacje.

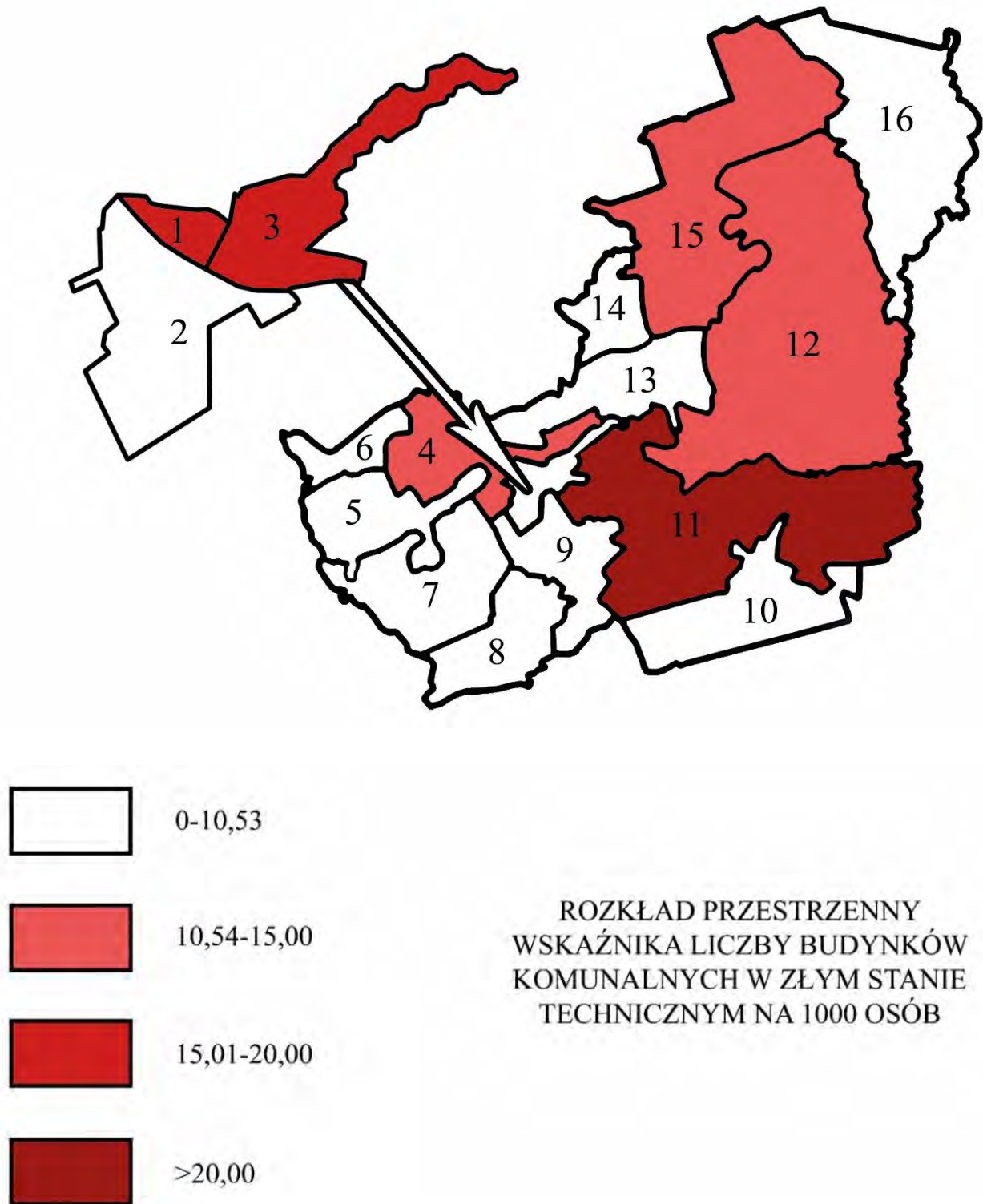
Do oceny sytuacji kryzysowej w podsystemie technicznym zaproponowano wskaźnik obejmujący ilość budynków komunalnych w złym stanie technicznym³ na 1000 mieszkańców.

Wskaźnik ten najwyższe odchylenia przyjmuje w sześciu jednostkach: nr 1 (18,16), nr 3 (15,38), nr 4 (14,18), nr 11 (22,29), nr 12 (12,24) oraz nr 15 (10,38) – w porównaniu do wartości referencyjnej dla gminy w wysokości **10,53**.

Rozkład przestrzenny wskaźnika przedstawia poniższa mapa oraz tabela.

³ Zły stan techniczny budynków został stwierdzony na podstawie wyników protokołów z okresowych przeglądów technicznych (jednorocznych i 5-letnich), będących w posiadaniu zarządcy zasobu mieszkaniowego Gminy Dobiegniew

Mapa18 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne

Tabela 38 Wskaźnik ilości budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób

Jednostka	W12 – Ilość budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie technicznym
Jednostka nr 1	18,16	1,0
Jednostka nr 2	5,3	0,0
Jednostka nr 3	15,38	1,0
Jednostka nr 4	14,18	1,0
Jednostka nr 5	6,99	0,0
Jednostka nr 6	0	0,0
Jednostka nr 7	0	0,0
Jednostka nr 8	6,99	0,0
Jednostka nr 9	0	0,0
Jednostka nr 10	4,78	0,0
Jednostka nr 11	22,29	1,0
Jednostka nr 12	12,24	1,0
Jednostka nr 13	0	0,0
Jednostka nr 14	0	0,0
Jednostka nr 15	10,38	1,0
Jednostka nr 16	4,35	0,0
Średnia dla gminy	10,53	

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, w podsystemie technicznym za zdegradowane należy uznać następujące jednostki: nr 1, nr 3, nr 4, nr 11, nr 12, nr 15.

2.1.5 Podsystem przestrzenno-funkcjonalny

Na ziemiach zachodnich, w porównaniu z innymi regionami w kraju, państwowe gospodarstwa rolne charakteryzowały się przewagą dużych arealów ziemi - z uwagi na wysoki odsetek odłogów. Z chwilą upadku PGR-ów w latach 90-tych duże problemy i konflikty przestrzenne zaczęły wywoływać budynki przemysłowe i tereny po dawnym przedsiębiorstwie rolniczym, które były mocno rozproszone po terenie Gminy Dobiegniew. Zdekaptalizowane budynki i niewykorzystywane grunty popegeerowskie stanowią aktualnie największe ograniczenie dla rozwoju przestrzennego gminy.

Występowanie obiektów i terenów popegeerowskich (poprzemysłowych) w jednostce uznano za zjawisko kryzysowe, gdyż istotnie ogranicza jej rozwój przestrzenny związany z realizacją przekształceń funkcjonalnych.

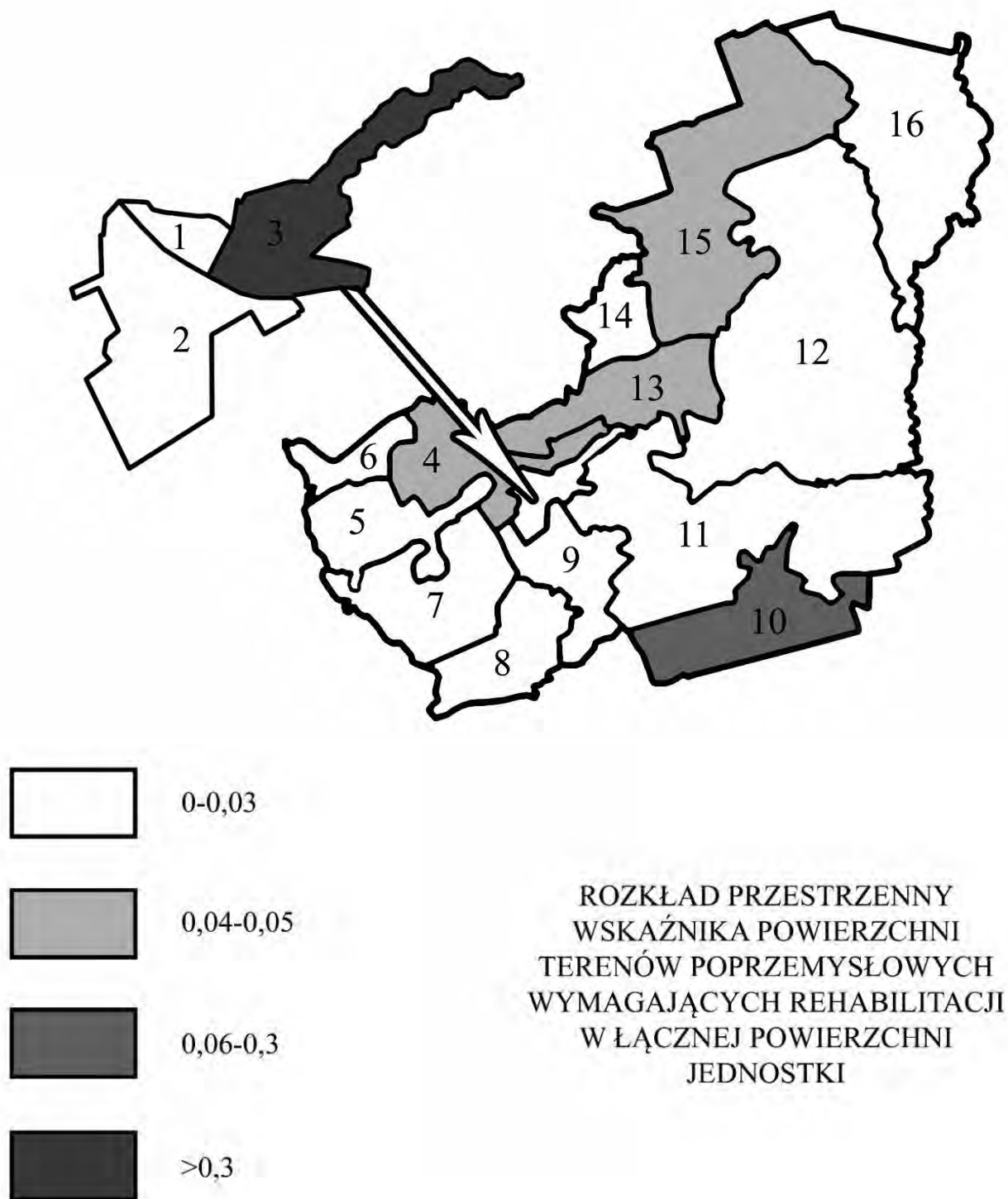
Ograniczenia w rozwoju przestrzennym jednostek z powodu wysokich kosztów nadania nowych funkcji terenom popegeerowskim, wpływają na wielkość kryzysu i stopień degradacji poszczególnych jednostek w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym.

Do oceny kryzysu w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym zaproponowano więc wskaźnik obrazujący powierzchnię terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki. Łącznie na terenie gminy Dobiegniew występuje 10,58 ha terenów o charakterze przemysłowym, z czego w jednostce nr 3 – 1,4 ha, w jednostce nr 4 – 0,87 ha, w jednostce nr 10 – 4,6 ha, w jednostce nr 12 – 1,5 ha, w jednostce nr 13 – 0,43 ha, w jednostce nr 15 – 1,78 ha.

Wskaźnik powierzchni terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji najwyższe odchylenia od wartości średniej dla gminy (0,03%) przyjmuje w jednostkach: nr 3 (0,57%), nr 4 (0,05%), nr 10 (0,22%), nr 13 (0,04%), nr 15 (0,04%).

Rozkład przestrzenny wskaźnika przedstawia poniższa mapa oraz tabela.

Mapa19 Rozkład przestrzenny wskaźnika powierzchni terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki

Źródło: opracowanie własne

Tabela 39 Wskaźnik powierzchni terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki

Jednostka	W15 – Wskaźnik powierzchni terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki	Liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie przestrzennym
Jednostka nr 1	0,00%	0,0
Jednostka nr 2	0,00%	0,0
Jednostka nr 3	0,57%	1,0
Jednostka nr 4	0,05%	1,0
Jednostka nr 5	0,00%	0,0
Jednostka nr 6	0,00%	0,0
Jednostka nr 7	0,00%	0,0
Jednostka nr 8	0,00%	0,0
Jednostka nr 9	0,00%	0,0
Jednostka nr 10	0,22%	1,0
Jednostka nr 11	0,00%	0,0
Jednostka nr 12	0,02%	0,0
Jednostka nr 13	0,04%	1,0
Jednostka nr 14	0,00%	0,0
Jednostka nr 15	0,04%	1,0
Jednostka nr 16	0,00%	0,0
Średnia dla gminy	0,03%	

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym za zdegradowane należy uznać następujące jednostki: nr 3, nr 4, nr 10, nr 13, nr 15.

2.2 Wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego

Na potrzeby identyfikacji stanu kryzysowego poddano analizie porównawczej 16 jednostek strukturalnych, wyznaczonych w obrębie Gminy Dobiegniew w celu określenia, które z jednostek charakteryzują się największą liczbą wskaźników odbiegających od wartości referencyjnej dla gminy⁴. Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznane zostaną te jednostki, które na 14 analizowanych wskaźników spełnią co najmniej kryteria:

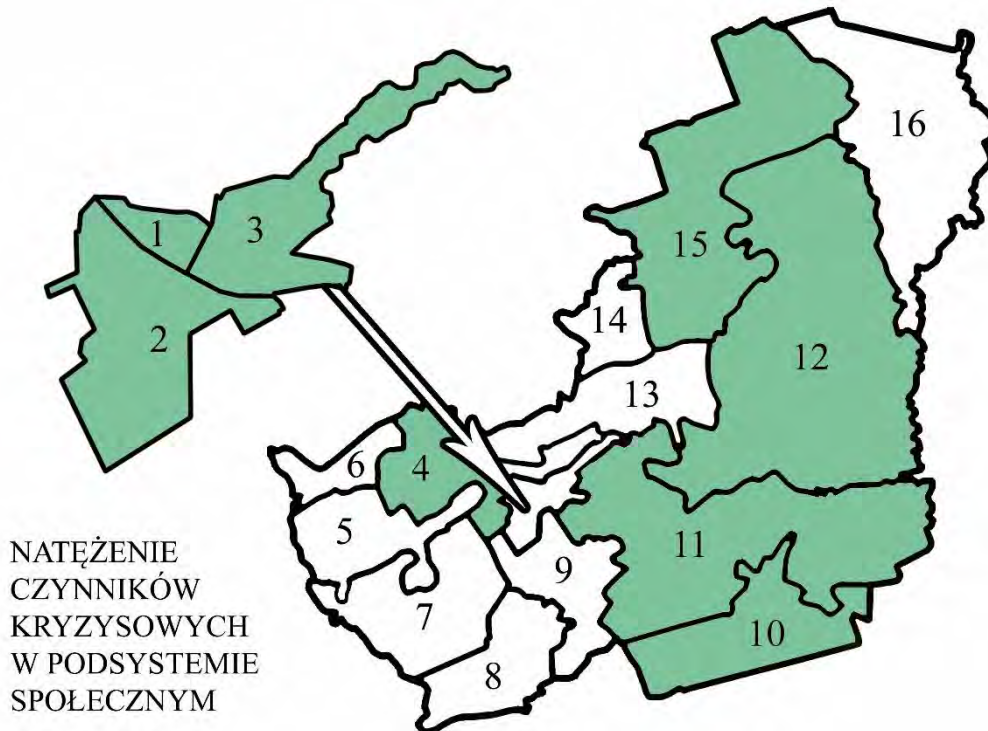
- jednoczesnego występowania minimum 4 wskaźników na 8 badanych potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym (tj. przekraczających średnią wartość dla gminy),
oraz
- jednoczesnego występowania minimum 2 wskaźników z 3 badanych potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym (tj. w wysokości przekraczającej średnią wartość dla gminy),
oraz
- jednoczesnego występowania sytuacji kryzysowej w podsystemie przestrzenno-funkcyjnym,
oraz
- jednoczesnego występowania sytuacji kryzysowej w podsystemie technicznym.

Odstąpiono od delimitacji obszaru zdegradowanego w sferze środowiskowej z uwagi na brak zróżnicowania pomiędzy jednostkami w przypadku wskaźnika *Masa wyrobów zawierających azbest*.

Poniżej zaprezentowano w formie graficznej wyniki badania natężenia czynników kryzysu w poszczególnych podsystemach.

⁴ Przyjęto założenie, że wartość wskaźnika musi być wyższa od średniej dla gminy. Wyjątek stanowi wskaźnik „liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 1000 osób”, w przypadku którego wartość wskaźnika niższa od średniej kwalifikowała daną jednostkę za zdegradowaną.

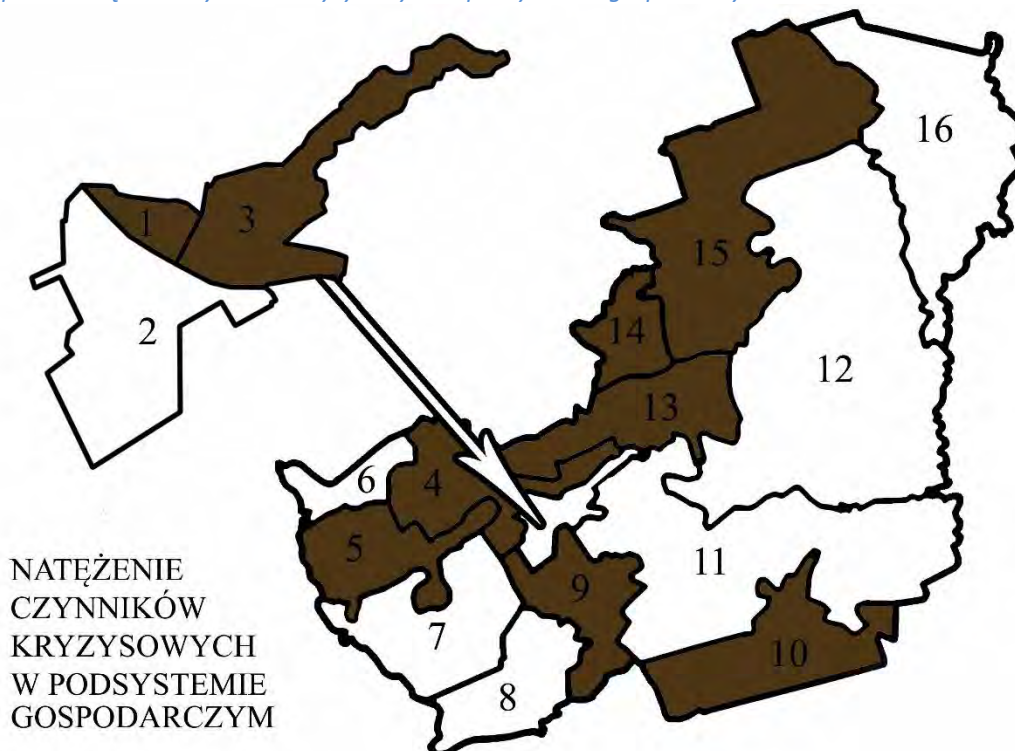
Mapa 20 Natężenie czynników kryzysowych w podsystemie społecznym.

Źródło: opracowanie własne

Koncentracja minimum 4 wskaźników na 8 badanych potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie społecznym występuje w przypadku jednostek nr 1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 15.

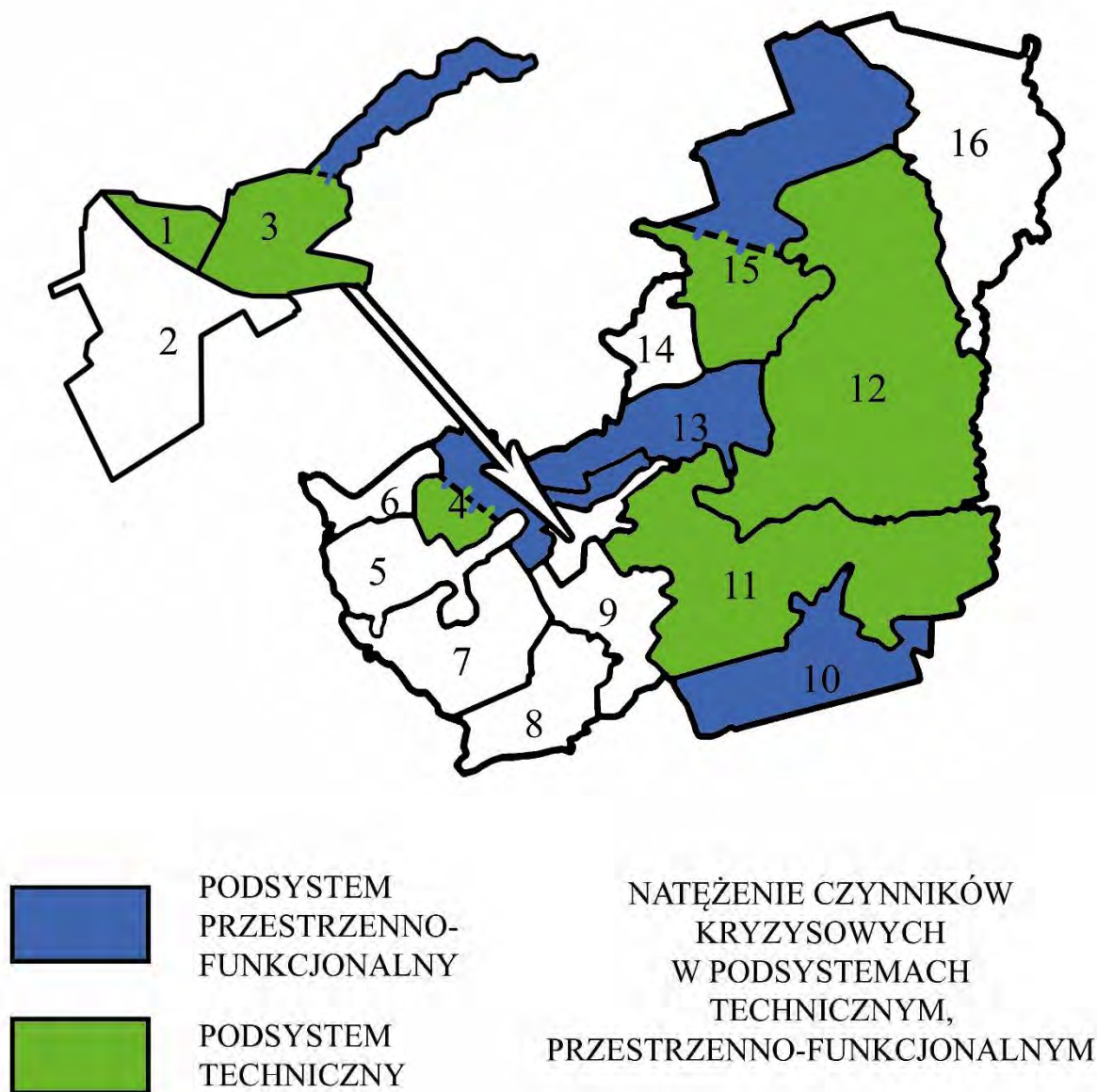
Mapa 21 Natężenie czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym.

Źródło: opracowanie własne

Koncentracja minimum 2 wskaźników na 3 badane potwierdzających sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym występuje w przypadku jednostek nr 1, 3, 4, 5, 9, 10, 13, 14, 15.

Mapa 22 Natężenie czynników kryzysowych w podsystemach technicznym, przestrzenno-funkcyjnym.

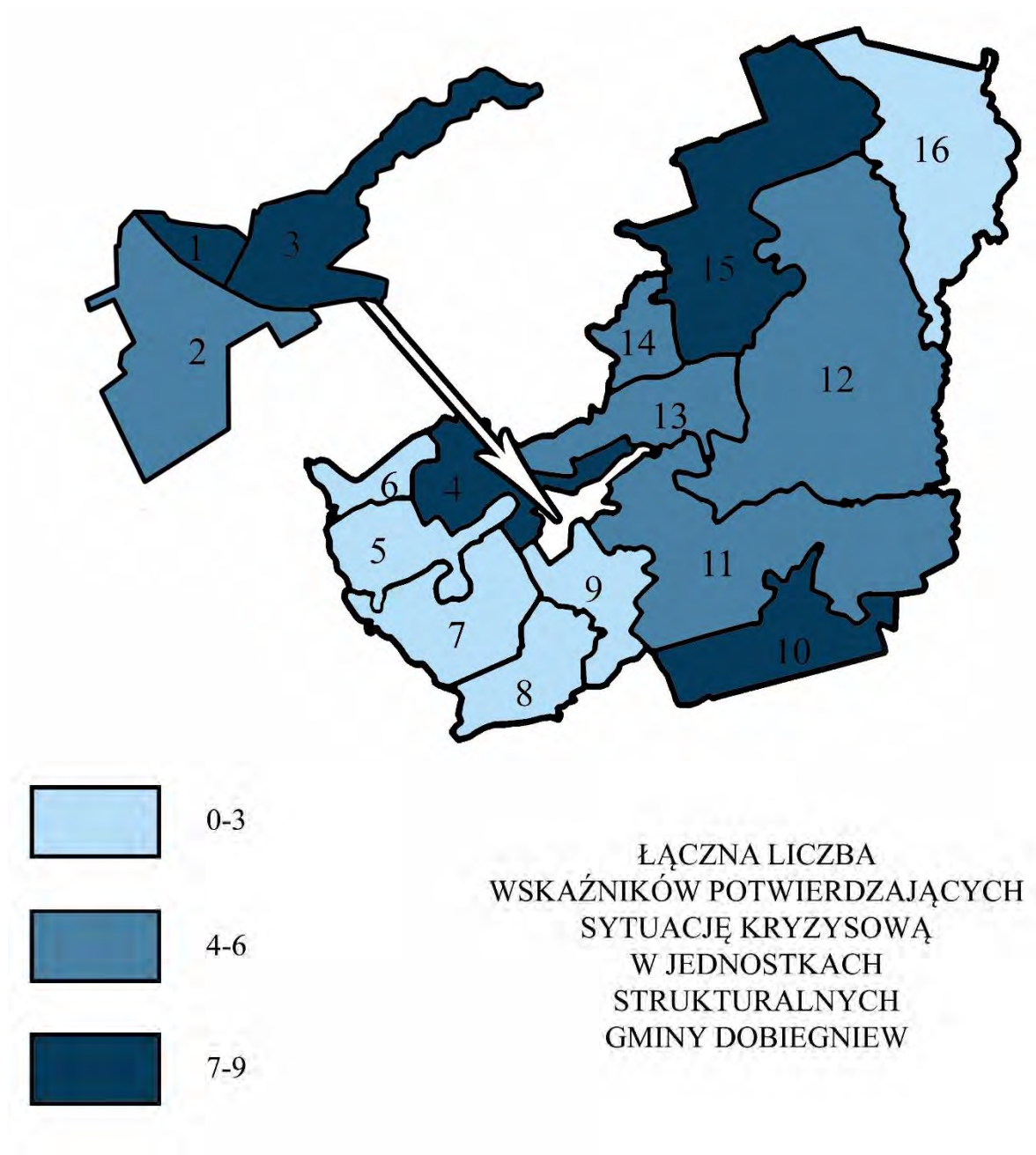
Źródło: opracowanie własne

W podsystemie technicznym następujące jednostki charakteryzuje występowanie czynników kryzysowych (o wartościach powyżej wartości referencyjnej): nr 1, 3, 4, 11, 12, 15.

Kryzys w sferze przestrzenno-funkcyjnej dotyczy następujących jednostek: nr 3, 4, 10, 13, 15.

Poniżej w tabeli oraz na mapie przedstawiono rozkład wszystkich wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową wg analizowanych podsystemów oraz jednostek gminy Dobiegniew.

Mapa 23 Łączna liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w jednostkach strukturalnych Gminy Dobiegniew

Źródło: opracowanie własne

Tabela 40 Rozkład przestrzenny wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową na obszarze Gminy Dobiegniew

Jednostka	Łączna liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową	Minimum 4. wskaźniki z 8. potwierdzają sytuację kryzysową w podsystemie społecznym (TAK/NIE)	Minimum 2. wskaźniki z 3. potwierdzają sytuację kryzysową w podsystemie gospodarczym (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze technicznej (TAK/NIE)	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (TAK/NIE)	Obszar zdegradowany (TAK/NIE)
Jednostka nr 1	7	TAK	TAK	TAK	NIE	NIE
Jednostka nr 2	4	TAK	NIE	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 3	9	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Jednostka nr 4	9	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Jednostka nr 5	2	NIE	TAK	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 6	3	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 7	1	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 8	3	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 9	2	NIE	TAK	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 10	8	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE
Jednostka nr 11	5	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
Jednostka nr 12	5	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
Jednostka nr 13	4	NIE	TAK	NIE	TAK	NIE
Jednostka nr 14	4	NIE	TAK	NIE	NIE	NIE
Jednostka nr 15	9	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Jednostka nr 16	1	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE

Źródło: opracowanie własne.

Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wyznaczyć te obszary Gminy Dobiegniew, które charakteryzują się najwyższą koncentracją negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona obszaru zdegradowanego. Z analizowanych jednostek trzy spełniły jednocześnie wszystkie ww. kryteria – jednostka nr 3 (m.Dobiegniew), jednostka nr 4 (Osiek), jednostka nr 15 (Radęcin), które charakteryzują się najwyższą koncentracją sytuacji kryzysowych, rozumianą jako występowanie kryzysu w 9 obszarach z 13-tu analizowanych.

Jednostka nr 3 (m.Dobiegniew) charakteryzuje się współwystępowaniem 4. czynników potwierdzających kryzys w podsystemie społecznym, 3. czynników potwierdzających kryzys w podsystemie gospodarczym, kryzysem w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Jednostka nr 4 (Osiek) charakteryzuje się współwystępowaniem 5. czynników potwierdzających kryzys w podsystemie społecznym, 2. czynników potwierdzających kryzys w podsystemie gospodarczym, kryzysem w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Jednostka nr 15 (Radęcin) charakteryzuje się współwystępowaniem 5. czynników potwierdzających kryzys w podsystemie społecznym, 2. czynników potwierdzających kryzys w podsystemie gospodarczym, kryzysem w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

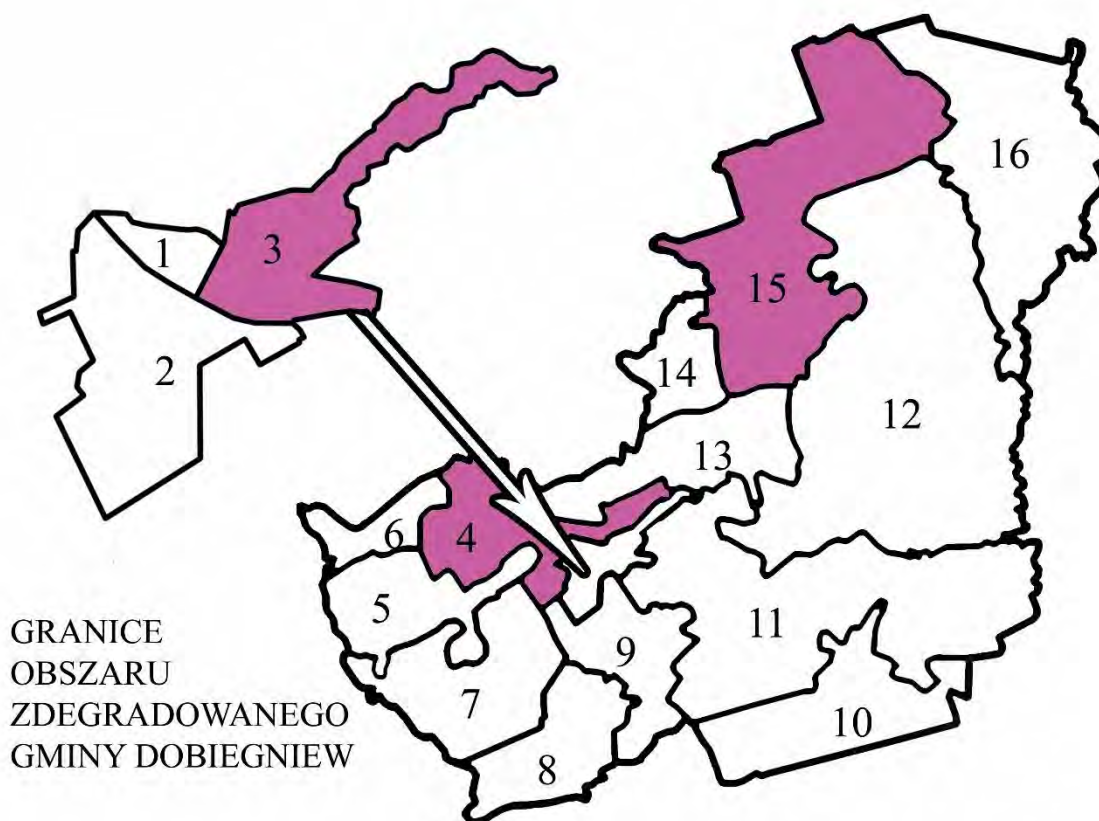
Tym samym w granicach jednostek nr 3 (m.Dobiegniew), jednostki nr 4 (Osiek), jednostki nr 15 (Radęcin) wyznacza się obszar zdegradowany, w którym mierniki poziomu rozwoju społecznego, gospodarczego, przestrzennego i technicznego są na najniższym poziomie, w związku z czym wymaga on szczególnej interwencji.

Obszar zdegradowany gminy Dobiegniew zajmuje łącznie 18,08% powierzchni gminy (6352,71 ha z 35 127,1 ha) i zamieszkały jest przez łącznie 38,95% mieszkańców gminy (2627 osób z 6745), a w szczególności:

Tabela 41 Wskaźniki obszaru zdegradowanego w Gminie Dobiegniew

Nr jednostki	Powierzchnia w ha	% powierzchni gminy	Liczba mieszkańców	% liczby mieszkańców gminy
Nr 3 - m. Dobiegniew	244,5	0,70%	1626	24,11%
Nr 4 - Osiek	1609,28	4,58%	423	6,27%
Nr 15 - Radęcin	4498,93	12,81%	578	8,57%
RAZEM obszar zdegradowany	6352,71	18,08%	2627	38,95%

Mapa24 Granice obszaru zdegradowanego Gminy Dobiegniew

Źródło: opracowanie własne

2.3 Wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji

Dla wyznaczenia zasięgu obszaru rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami wynikającymi z Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020:

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację;
- obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic;
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.
- w skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Wyznaczony obszar zdegradowany w gminie Dobiegniew zajmuje łącznie 18,08% powierzchni gminy i zamieszkały jest przez łącznie 38,95% mieszkańców. Tym samym obszar ten nie spełnia kryterium koncentracji liczby mieszkańców, gdyż jego populacja przekracza o 8,95% maksymalny próg określony *Wytycznymi*.

Definicja obszaru rewitalizacji z *Wytycznych* wskazuje, iż jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Wszystkie jednostki, które weszły w skład obszaru zdegradowanego, charakteryzują się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Zróżnicowanie między jednostkami można jedynie osiągnąć na poziomie analizy istotności dla rozwoju lokalnego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, uchwalony uchwałą Nr XXII/191/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 marca 2012 r., wskazuje gminę Dobiegniew jako ośrodek do wielofunkcyjnego rozwoju turystyki i rekreacji z uwagi na występowanie obszarów o wysokich walorach przyrodniczo – krajobrazowych i kulturowych.

Strategia Rozwoju Gminy Dobiegniew na lata 2007 - 2017⁵ podkreślała fakt, iż aktywność gospodarcza gminy skoncentrowana jest głównie w granicach administracyjnych miasta Dobiegniew. Pozostałe tereny gminy charakteryzuje mniejsza dynamika w zakresie inicjowania działalności gospodarczej. Dokument zaznaczał, iż najsilniejszym ośrodkiem ruchu turystycznego na obszarze Gminy jest miasto Dobiegniew, a poza nim wsie: Głusko, Ługi, Mierzęcín i Radęcín. Pozostały teren również pełni funkcje turystyczne, jednak usługi na rzecz turystów oferowane są w różnym zakresie. Na obszarze miasta funkcjonują placówki animujące społeczność lokalną i budujące jej tożsamość (np. Muzeum Woldenberczyków).

Struktura celów głównych i operacyjnych określająca kierunki rozwoju gminy, określona przez ww. Strategię, przedstawia się następująco:

⁵ Załącznik do Uchwały Nr XVI/98/2007 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 28 grudnia 2007 roku

Schemat 1. Struktura celów głównych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Dobiegniew na lata 2007-2017

Cel 1. Zwiększenie szans rozwoju gospodarczego i społecznego	Cel 2. Poszanowanie środowiska naturalnego przy wykorzystaniu jego walorów krajobrazowych	Cel 3. Skuteczne działania na rzecz rozwoju zasobów ludzkich
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu i społecznemu poprzez poprawę infrastruktury technicznej • Zagwarantowanie prawidłowego funkcjonowania Dobiegniewskiej Strefy Przemysłowej • Aktywna promocja rozwoju sektora MŚP • Wspieranie lokalnych instytucji otoczenia biznesu 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury turystycznej • Ochrona dziedzictwa narodowego jako podnoszenie atrakcyjności turystycznej • Podniesienie świadomości ekologicznej • Promocja walorów turystycznych i sprawny system informacji turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i poprawa lokalnej infrastruktury oświatowej i sportowej • Przeciwdziałanie bezrobociu poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych • Dostosowanie kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy • Zwiększenie dostępu do obiektów kultury i działań kulturotwórczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Dobiegniew na lata 2007-2017

Należy uznać, iż realizacja celów i kierunków działań Strategii Rozwoju Gminy Dobiegniew odbywa się w większości w odniesieniu do części miejskiej gminy, która z powodu koncentracji potencjałów dominuje nad obszarem wiejskim w kwestiach gospodarczych, kulturowych oraz obsługi ruchu turystycznego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobiegniew⁶ określiło kierunki rozwoju przestrzennego gminy, które powinny być ukierunkowane na rozbudowę funkcji turystycznych oraz mieszkaniowych, uzupełnionych o funkcje usługowe, produkcyjne i przemysłowe. Funkcje te łącznie występują jedynie na terenie miejskim gminy.

Reasumując, dokumenty strategiczne gminy Dobiegniew wskazują obszar miejski jako istotny dla rozwoju lokalnego, który jest naturalnie predystynowany do realizacji głównych kierunków rozwoju gminy.

Analizując obszar zdegradowany pod kątem występowania potencjałów rozwojowych należy uznać, iż kluczowe przewagi posiada jedynie jednostka nr 3 – m. Dobiegniew. W jednostkach nr 4 i 15, położonych na terenach wiejskich, brak jest właściwej infrastruktury oraz zasobów do prowadzenia

⁶ Załącznik nr 1 do uchwały Nr XLIV/266/14 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 28 stycznia 2014 r.

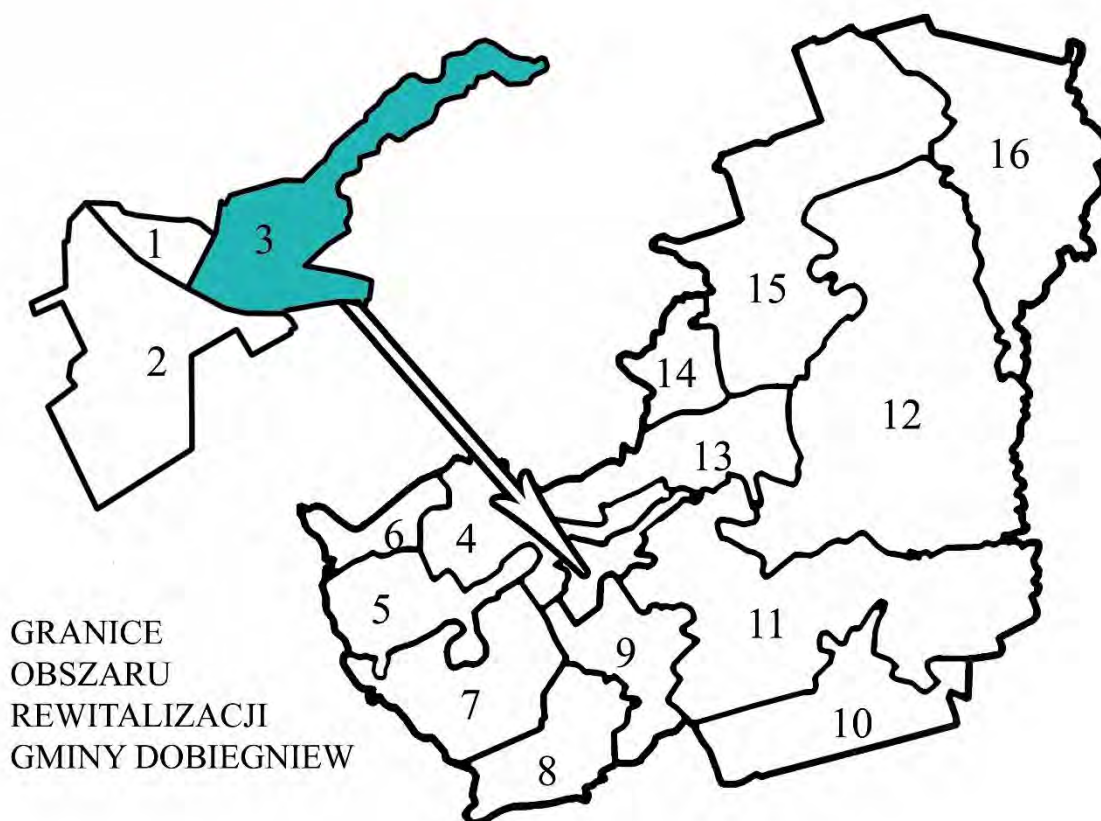
działań aktywizacyjno-rozwojowych. W tym kontekście na obszarze jednostki nr 3 znajdują się: Urząd Miejski, Gminny Zespół Szkół, Centrum Integracji Społecznej, budynek wielofunkcyjny, będący wspólną siedzibą Ochotniczej Straży Pożarnej, Policji i Pogotowia ratunkowego, XIV-wieczny zabytkowy kościół parafialny pw. Chrystusa Króla, zabytkowa baszta z fragmentem murów obronnych, Dom Pomocy Społecznej. **Są to istotne potencjały, o które można oprzeć proces rewitalizacji Gminy Dobiegniew.**

Tym samym spośród obszaru zdegradowanego tylko jednostka nr 3 (m. Dobiegniew) spełnia kryterium współwystępowania szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk oraz istotności dla rozwoju lokalnego, w związku z czym wskazuje się tę jednostkę do objęcia granicami obszaru rewitalizacji.

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Obszar rewitalizacji gminy Dobiegniew zajmuje 0,70% powierzchni gminy (244,5 ha z 35 127,1 ha) i zamieszkały jest przez łącznie 24,11% mieszkańców gminy (1626 osób z 6745).

Mapa 25 Granice obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew

Źródło: opracowanie własne

Tabela 42 Ulice wchodzące w skład obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew

Ulice wchodzące w skład obszaru – spis alfabetyczny	
Bolesława Chrobrego	Plac Chorążego Starca
Bohaterów Getta	Riedla
Dembowskiego	Rybacka
Gdańska	Sienkiewicza
Jedności	Spacerowa
Kardynała Wyszyńskiego	Spółdzielcza
Kościuszki	Starorynkowa
Krótką	Staszica
Księdza Ściegiennego	Stefana Batorego
Mierzęcińska	Szkolna
Młynarska	Szpitalna
Nadbrzeżna	Teatralna
Nowa	Wodna
Nowomłyńska	Wojska Polskiego
Ogrodowa	Zabytkowa
Parkowa	

Źródło: opracowanie własne.

W sumie obszar rewitalizacji liczy 244,5 ha (0,70% powierzchni gminy). Na tym terenie mieszka 1626 osób (24,11% mieszkańców gminy). W porównaniu do reszty gminy obszar charakteryzuje się więc dużą gęstością zaludnienia – około 660 osób na km².

Obszar rewitalizacji leży w najstarszej części miasta, w jego skład wchodzi całe pierwotnie lokowane w średniowieczu miasto. Obszar nadal pełni dawną rolę centrum handlowo-administracyjnego. Obszar, jak i całe miasto ma małomiasteczkowy charakter o niskiej zabudowie jedno- i wielorodzinnej. Znajdują się tu komunalne, spółdzielcze, prywatne budynki mieszkalne, przeważają małe i średnie przedsiębiorstwa branży handlowo-usługowej, a do usytuowanych tu obiektów użyteczności publicznej należą: Urząd Miejski (ul. Dembowskiego 2), Gminny Zespół Szkół (ul. Gdańska 8), Centrum Integracji Społecznej (ul. Dembowskiego 1), posterunek policji, Ochotnicza Straż Pożarna, pogotowie ratunkowe (ul. Staszica 9), Dom Pomocy Społecznej (ul. Gdańska 17). Na położonym w centrum obszaru placu Chorążego Starca obchodzone są uroczystości państwowe.

Warto nadmienić, że infrastruktura transportowa, dworzec PKP i PKS znajdują się poza obszarem, przy ul. Obrońców Pokoju 9.

Niska, głównie współczesna i często nieciągła zabudowa zlokalizowana jest wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Dominantą terenu jest gotycki ceglany kościół pod wezwaniem Chrystusa Króla, najważniejszy zabytek miasta. Obszar charakteryzuje się dużą ilością wolnej niezagospodarowanej przestrzeni, z licznymi terenami zielonymi i rozległym, położonym w południowo-zachodniej części obszaru tzw. „placem popegeerowskim”. Jest to pusta przestrzeń o powierzchni 1,4 ha, dawne zaplecze warsztatowo-magazynowe PGR. Z placem sąsiaduje park miejski, spalony kilkanaście lat temu zabytkowy arsenał oraz fragment murów obronnych.

Zdjęcie 1. Widok ogólny na obszar rewitalizacji z dominującą sylwetką kościoła p.w. Chrystusa Króla.

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

O ile w Dobiegniewie przez lata zaniedbań, sięgających czasów przed transformacją ustrojową, występują problemy społeczno-gospodarcze, jak i przestrzenno-infrastrukturalne, o tyle w przypadku wybranej na obszar rewitalizacji jednostki można mówić o kumulacji tych problemów. Zjawiska kryzysowe dotyczą tu wszystkich przewidzianych w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju, sfer: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się problemami typowymi dla miast z popegeerowską spuścizną – problemy społeczne (wysokie bezrobocie, dziedziczone problemy społeczne, ubóstwo, duża migracja) oraz zdegradowane lub niezagospodarowane przestrzenie i infrastruktura.

Koncepcja rewitalizacji poprzedzona została diagnozą stanu obecnego, która wypracowana została na spotkaniach roboczych. Uczestnikami spotkań byli radni, przedstawiciele: Rady Osiedla, OPS, CIS, Policji, Urzędu Miejskiego, PUP. Badania zobrazowały skalę problemów i zjawisk, którymi charakteryzuje się ten obszar. Najważniejsze zjawiska kryzysowe w podziale na poszczególne sfery prezentuje tabela.

Tabela 43 Najważniejsze zjawiska kryzysowe na obszarze rewitalizacji.

Najważniejsze zjawiska kryzysowe w podziale w sfery
Sfera społeczna
– niekorzystne trendy demograficzne
– wysoka stopa długotrwałego bezrobocia
– wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia
– niski poziom kapitału społecznego, brak aktywności społecznej
– niskie poczucie bezpieczeństwa na obszarze oraz wzrost zjawiska przemocy w rodzinie
Sfera gospodarcza
– niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej, brak miejsc pracy
– spadek atrakcyjności gospodarczej obszaru
Sfera techniczna
– niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego, w tym wydajności energetycznej budynków
– brak mieszkań komunalnych
Sfera środowiskowa
– problemy związane ze środowiskiem naturalnym obniżające jakość życia i atrakcyjność obszaru
Sfera przestrzenno-funkcjonalna
– wysoki stopień degradacji funkcjonalno-przestrzennej

Źródło: opracowanie własne.

Warto zauważyć, na co wskazano na etapie diagnozy delimitacyjnej i wyznaczenia obszaru zdegradowanego, że obszar ten ze względu na centralne położenie i pełnione funkcje administracyjno-handlowe jest ważny dla rozwoju lokalnego. Charakteryzuje się bowiem największym potencjałem rozwojowym gminy, stanowiąc jej naturalne centrum. Działania przeciwdziałające zdiagnozowanym negatywnym zjawiskom z zakresu polityki społecznej, aktywizacji społecznej, podniesienia jakości życia (szczególnie dotyczącym mieszkalnictwa, zwiększenia atrakcyjności gospodarczej, środowiska) i przestrzeni publicznej powinny przełożyć się na ożywienie gospodarcze całej gminy i zwiększyć jej atrakcyjność tak turystyczną, jak i inwestycyjną.

2.4.1 Podsystem społeczny

Problemy społeczne obszaru wiążą się z popegeerowską spuścizną miasta i całej gminy. Przez kilkadziesiąt lat działał tu PGR i zakłady rolniczo-przetwórcze. Po ich nagłym upadku w latach 90. nastąpił gwałtowny wzrost bezrobocia i ubóstwa. Wkrótce mieszkańców obszaru zaczęły cechować bierne i roszczeniowe postawy – zaprzestanie szukania pracy i brak aktywności społecznej. Postawy te mają trwały charakter, dzieci dziedziczą bowiem wzorce zachowań rodziców. Z kolei bardziej aktywni mieszkańcy obszaru, ludzie młodzi i najczęściej lepiej wykształceni, emigrowali z miasta w poszukiwaniu pracy. Wraz ze wzrostem liczby osób wykluczonych na obszarze zwiększały się inne negatywne zjawiska społeczne związane z bezpieczeństwem.

Podsumowując, najpoważniejsze negatywne zjawiska ze sfery społecznej, występujące na obszarze rewitalizacji, to:

- niekorzystne trendy demograficzne,
- wysoka stopa długotrwałego bezrobocia,
- wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia,
- niskie poczucie bezpieczeństwa na obszarze oraz wzrost zjawiska przemocy w rodzinie,
- niski poziom kapitału społecznego, brak aktywności społecznej.

Niekorzystne trendy demograficzne

Trwające od lat niekorzystne trendy demograficzne wyrażające się spadkiem liczby mieszkańców i ujemnym przyrostem naturalnym dotyczą obszaru rewitalizacji, ale też całego miasta. Spadek liczby ludności mieszkającej na obszarze rewitalizacji wg danych z biura meldunkowego prezentuje tabela.

Tabela 44 Liczba ludności na obszarze rewitalizacji w latach 2012–2016

Ulice wchodzące w skład obszaru	Liczba ludności w 2012 roku	Liczba ludności w 2016 roku	Zmiana liczby ludności w latach 2012–2016
Bolesława Chrobrego	10	10	brak zmiany
Bohaterów Getta	60	62	wzrost o 2
Dembowskiego	15	20	wzrost o 5
Gdańska	379	358	spadek o 21
Jedności	176	165	spadek o 11
Kardynała Wyszyńskiego	66	60	spadek o 6
Kościuszki	53	53	brak zmiany
Krótka	6	4	spadek o 2
Księdza Ściegiennego	19	19	brak zmiany
Mierzęcińska	14	13	spadek o 1
Młynarska	6	5	spadek o 1
Nadbrzeżna	6	6	brak zmiany
Nowa	0	0	brak zmiany
Nowomłyńska	4	4	brak zmiany
Ogrodowa	20	26	wzrost o 6
Parkowa	13	11	spadek o 2
Plac Chorążego Starca	0	0	brak zmiany
Riedla	2	2	brak zmiany
Rybacka	4	4	brak zmiany
Sienkiewicza	66	61	spadek o 5
Spacerowa	0	0	brak zmiany
Spółdzielcza	117	104	spadek o 13
Starorynkowa	101	100	spadek o 1
Staszica	92	92	brak zmiany
Stefana Batorego	16	16	brak zmiany
Szkolna	72	75	wzrost o 3
Szpitalna	73	65	spadek o 8
Teatralna	83	82	spadek o 1
Wodna	1	2	wzrost o 0
Wojska Polskiego	218	200	spadek o 18
Zabytkowa	8	7	spadek o 1
Razem:	1700	1626	spadek o 74

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie, opracowanie własne.

Na podstawie danych można obliczyć, że w ciągu pięciu lat liczba ludności na obszarze rewitalizacji spadła o 4,35%. Największe spadki mieszkańców dotyczą ulic: Gdańskiej, Wojska Polskiego i Jedności. Z kolei na podstawie badań przeprowadzonych przez pracowników Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie przy wsparciu Zespołu Rewitalizacji można stwierdzić, że liczba osób faktycznie mieszkających na obszarze jest jeszcze niższa – szacuje się, że o 35% niższa od liczby meldunków. Badanie prowadzone przez pracowników urzędu pokazało też, że w poszukiwaniu lepszych perspektyw wyjeżdżają osoby młode, wykształcone i aktywne. Spadek liczby młodych ludzi na obszarze rewitalizacji, któremu towarzyszy ujemny przyrost naturalny, prowadzi do zjawiska starzenia się lokalnej społeczności. Przejawia się to we wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Przeprowadzone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej badania wykazały, że w jednostce tej mieszka najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do reszty miasta i gminy – 228,79 osób na 1000 mieszkańców, przy średniej dla miasta wynoszącej 192,74 osób na 1000 mieszkańców.

W związku z rosnącą liczbą ludzi starszych, często chorych i niesamodzielnych, wzrasta zapotrzebowanie na dedykowane im usługi zdrowotne, pielęgnacyjne i rehabilitacyjne, powstaje bowiem konieczność zapewnienia im opieki i świadczeń zdrowotnych. Na terenie obszaru znajduje się Dom Pomocy Społecznej dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku i stanu zdrowia (ul. Gdańska 17) i apteka (ul. Sienkiewicza 2). Poza obszarem znajduje się Ośrodek Zdrowia (ul. Mickiewicza 3). Istotnym elementem oceny sytuacji społecznej jest korzystanie z usług opiekuńczych, a więc jednej z form środowiskowej pomocy społecznej, świadczonych osobom niesamodzielnym z tytułu wieku, niepełnosprawności lub choroby – na obszarze rewitalizacji zamieszkuje 11 osób objętych taką formą pomocy.

W przypadku osób starszych ważna jest dostępność usług, które pozwolą im na samodzielne funkcjonowanie – często inni członkowie rodziny to osoby pracujące lub uczące się, które nie są w stanie zapewnić im opieki. W przypadku obszaru rewitalizacji można mówić o dobrej dostępności sklepów oraz banków.

Osoby starsze z obszaru cechuje szczególnie niska aktywność społeczna, kulturalna, a nawet fizyczna. Naturalną barierą dla proaktywnych postaw społecznych i kulturalnych jest brak instytucji kultury na obszarze rewitalizacji, co bardziej szczegółowo zostało opisane przy omówieniu niskiego kapitału społecznego obszaru. Taką rolę mógłby pełnić dom dziennego pobytu dla osób starszych, który zajmowałby się zapewnieniem opieki osobom w podeszłym wieku, ale także ich aktywizacją. Przy planowaniu działań rewitalizacyjnych na obszarze należy więc wziąć pod uwagę potrzeby tej grupy społecznej.

Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia

Jeśli chodzi o bezrobocie, wartość wskaźnika osób bezrobotnych na obszarze rozkłada się w sposób bardzo zróżnicowany w porównaniu ze wskaźnikiem referencyjnym dla całej gminy, który wynosi 77,98 osób. Informację nt. rozkładu wskaźnika osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji prezentuje poniższa tabela.

Tabela 45 Rozkład wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 1000 osób na obszarze rewitalizacji

Ulice wchodzące w skład obszaru	Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób
Bolesława Chrobrego	0
Bohaterów Getta	32,26
Dembowskiego	0
Gdańska	55,87
Jedności	66,67
Kardynała Wyszyńskiego	83,33
Kościuszki	113,21
Krótką	0
Księdza Ściegiennego	105,26
Mierzęcińska	153,85
Młynarska	0
Nadbrzeżna	0
Nowa	0
Nowomłyńska	250
Ogrodowa	38,46
Parkowa	181,82
Plac Chorążego Starca	0
Riedla	0
Rybacka	0
Sienkiewicza	114,75
Spacerowa	0
Spółdzielcza	57,69
Starorynkowa	80
Staszica	54,35
Stefana Batorego	0
Szkolna	66,67
Szpitalna	138,46
Teatralna	170,73
Wodna	0
Wojska Polskiego	60
Zabytkowa	142,86
Średnia dla gminy	77,98

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Strzelcach Kraj., opracowanie własne.

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż w obszarze rewitalizacji problem bezrobocia charakteryzuje się dużymi odchyleniami od średniej wartości zjawiska w gminie. Są takie miejsca, gdzie nie występuje zjawisko bezrobocia (ulice: Chrobrego, Dembowskiego, Krótka, Młynarska, Nadbrzeżna, Nowa, Pl. Chorążego Starca, Riedla, Rybacka, Spacerowa, Batorego, Wodna). Częściej jednak problem ten występuje w na poziomie zwielokrotnionym, niż wskazuje na to średni wskaźnik dla gminy. Wysoka reprezentacja osób bezrobotnych zamieszkuje ulice: Kościuszki, Kardynała Wyszyńskiego, Mierzęcińska, Ściegiennego, Parkowa, Nowomłyńska, Sienkiewicza, Szpitalna Teatralna, Zabytkowa. Średnio co 10-ty mieszkaniec tej części miasta to osoba bez pracy.

Bezrobocie, a szczególnie duża liczba osób długotrwale bezrobotnych, stanowi o kryzysie w sferze społecznej obszaru z powodu konsekwencji psychologicznych dla osób nim dotkniętych. Negatywne skutki to nie tylko zła sytuacja finansowa bezrobotnych, prowadząca do ubóstwa, ale także kumulacja problemów społecznych prowadząca do bierności, wykluczenia społecznego, nałogów, wreszcie zjawiska dziedziczenia biedy. Osoby długotrwale bezrobotne nie są przystosowane do codziennego rytmu pracy, mają niską motywację, co przekłada się na bierność i niechęć do aktywnego szukania, a potem utrzymania się w pracy.

Z bezrobociem wiąże się zagadnienie niskiego poziomu wykształcenia i kwalifikacji osób, które utraciły pracę. To w nich upatruje się jedną z głównych przyczyn długotrwałego bezrobocia, które charakteryzuje obszar rewitalizacji. Osoby te, nie mając poszukiwanych przez pracodawców umiejętności, nie są elastyczne na rynku pracy i nie mają szansy na znalezienie stabilnego zatrudnienia. Liczba osób bezrobotnych z niższym lub gimnazjalnym wykształceniem na 1000 osób żyjących na obszarze wynosi 22,76, poniżej wskaźnika referencyjnego dla całej gminy (30,84).

Rozkład tego wskaźnika na obszarze rewitalizacji wskazuje jednak na występowanie enklaw charakteryzujących się bardzo dużym nagromadzeniem osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym, znacząco przekraczającym poziom średniego wskaźnika dla gminy. Problem ten dotyczy ulic: Mierzezińska (76,92), Nowomłyńska (250,0), Parkowa (90,91), Sienkiewicza (81,97), Szpitalna (61,54), Teatralna (48,78). Do mieszkańców tej części obszaru rewitalizacji należy w pierwszej kolejności skierować działania z zakresu aktywizacji zawodowej i podnoszenia kompetencji.

W gminie od 2011 roku działa Centrum Integracji Społecznej (CIS), obecnie mieszczące się na obszarze rewitalizacji przy ul. Dembowskiego 1, które prowadzi z sukcesem programy reintegracji zawodowej. W świetle prezentowanej tu diagnozy należy działania te zintensyfikować i próbować jeszcze zwiększyć ich efektywność – kierując je szczególnie do osób wykluczonych z powodu bezrobocia z obszaru rewitalizacji. Dużą rolę w tym procesie powinien też odgrywać miejscowy Ośrodek Pomocy Społecznej, mieszczący się obecnie poza obszarem, przy ul. Mickiewicza 3.

Podsumowując, trzeba stwierdzić, że aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji, w tym zwłaszcza długotrwale pozostających bez pracy, powinna należeć do priorytetów lokalnego programu rewitalizacji. W tym celu powinno się organizować szkolenia i kursy zawodowe służące podniesieniu ich kwalifikacji i umiejętności, odpowiadające zapotrzebowaniu rynku pracy. Ponadto w kontekście osób wykluczonych na rynku pracy, zwłaszcza młodych osób bezrobotnych, należałoby wdrażać programy pozwalające na wypracowanie pewnych nawyków i samodzielności, by ich beneficjenci mogli poczuć się pewniej na rynku pracy.

Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się wysokim poziomem ubóstwa i związanego z nim wykluczenia społecznego. Udział osób z obszaru korzystających z pomocy społecznej jest wyższy niż średnia referencyjna dla gminy (155,22) i wynosi 164,82 osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej to bezrobocie i ubóstwo.

Liczbę rodzin i osób objętych różnorodnymi formami pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji prezentuje tabela.

Tabela 46 Wskaźnik liczby osób objętych świadczeniami społecznymi na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji

Ulice wchodzące w skład obszaru	Liczba osób objętych pomocą społeczną na 1000 mieszkańców
Bolesława Chrobrego	0
Bohaterów Getta	129,03
Dembowskiego	0
Gdańska	131,28
Jedności	127,27
Kardynała Wyszyńskiego	383,33
Kościuszki	358,49
Krótką	0
Księdza Ściegiennego	210,53
Mierzęcińska	0
Młynarska	200
Nadbrzeżna	0
Nowa	0
Nowomłyńska	0
Ogrodowa	500
Parkowa	0
Plac Chorążego Starca	0
Riedla	0
Rybacka	0
Sienkiewicza	377,05
Spacerowa	0
Spółdzielcza	134,62
Starorynkowa	100
Staszica	86,96
Stefana Batorego	0
Szkolna	93,33
Szpitalna	107,69
Teatralna	402,44
Wodna	0
Wojska Polskiego	150
Zabytkowa	0
Średnia dla gminy	155,22

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobiegniewie, opracowanie własne.

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że ulicami, na których minimum co 6 mieszkańców korzysta z pomocy społecznej są: Kardynała Wyszyńskiego, Kościuszki, Księdza Ściegiennego, Młynarska, Ogrodowa, Sienkiewicza, Teatralna.

Warto dodać, że w ciągu ostatnich lat w gminie Dobiegniew stale rośnie liczba osób (tak kobiet, jak i mężczyzn) korzystających z pomocy społecznej.

Na terenie gminy działają instytucje zajmujące się przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, jednak należy stwierdzić ich brak na obszarze rewitalizacji. Lukę wypełnia mieszcząca się przy ul. Dembowskiego 1 Centrum Integracji Społecznej, które ze względu na słabe warunki finansowe nie może wystarczająco rozwinąć swojej działalności, oraz Dom Pomocy Społecznej przy ul. Gdańskiej 17 dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku i stanu zdrowia.

Natomiast poza obszarem są usytuowane: Ośrodek Pomocy Społecznej przy ul. Mickiewicza 3 i Środowiskowy Dom Samopomocy przy ul. Leśnej 3, który jest dzienną placówką terapeutyczną dla osób z dysfunkcjami psychicznymi.

Podsumowując, widać, że korzystanie z różnych form pomocy społecznej na obszarze wiąże się w dużej mierze z bezrobociem i ubóstwem. Te negatywne zjawiska społeczne prowadzą do bierności, wykluczenia społecznego, niskiej aktywności społecznej, czasem do uzależnień, wreszcie do dziedziczenia biedy. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu staje się więc jednym z najważniejszych postulatów lokalnego programu rewitalizacji. W tym kontekście ważną proaktywną rolę mogą pełnić sprofilowane zajęcia i warsztaty skierowane do osób z obszaru borykających się z problemami wykluczenia społecznego. Wsparcie powinno koncentrować się na aktywizowaniu, osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie przez kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych. Warto też skierować działania do osób niepełnosprawnych intelektualnie z obszaru rewitalizacji, którzy zwykle znajdują się w jeszcze gorszej sytuacji finansowej i mają niewielkie możliwości uczestnictwa w życiu społecznym. Do ważnych zadań programu powinno też zaliczać się działania edukacyjne promujące zdrowy, wolny od uzależnień, styl życia wśród dzieci i młodzieży, np. w formie warsztatów edukacyjnych i psychologicznych. Zdrowy styl życia to również zajęcia rekreacyjno-sportowe ograniczające np. wady postawy u dzieci i młodzieży, gdyż aż ok. 20% uczniów w szkole położonej w obszarze rewitalizacji objętych jest gimnastyką korekcyjną.

Niskie poczucie bezpieczeństwa na obszarze oraz wzrost zjawiska przemocy w rodzinie

Do największych problemów społecznych obszaru należą kwestie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Obniżone poczucie bezpieczeństwa na obszarze wiąże się przede wszystkim ze zjawiskami drobnej przestępczości czy zakłócaniem porządku publicznego. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się większą niż średnia dla gminy liczbą przestępstw (17,49 przestępstw na 1000 osób) – na co wskazuje zastosowany w diagnozie wskaźnik liczby przestępstw na 1000 osób, który na obszarze wyniósł 21,53 (dane za 2016 rok). Obszar rewitalizacji cechuje się także wysokim wskaźnikiem wykroczeń – w 2016 roku doszło tu do 52,28 wykroczeń na 1000 mieszkańców, podczas gdy wartość referencyjna dla całej gminy w tym samym czasie osiągnęła 28,61. Z tego powodu ważne jest podniesienie poczucia bezpieczeństwa w miejscach, w których dochodzi do największej liczby przestępstw i wykroczeń. Do takich zdiagnozowanych miejsc należą: teren przy szkole przy ul. Gdańskiej 8, zbiegu ulic Kościuszki, Sienkiewicza i Kardynała Wyszyńskiego oraz park miejski przy ul. Parkowej.

Z kolei poczucie bezpieczeństwa w rodzinie zostaje utracone, gdy dochodzi do przemocy domowej – psychicznej i fizycznej. Przemoc w domu często wiąże się z problemem wykluczenia społecznego

spowodowanego utratą pracy, ubóstwem, często wiąże się z uzależnieniami. O przemocy domowej świadczy liczba wydanych niebieskich kart – w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wartość wskaźnika liczby niebieskich kart na obszarze jest znacznie większa od średniej referencyjnej gminy (6,38) i wynosi 8,61.

Główną instytucją odpowiedzialną za bezpieczeństwo w Dobiegniewie jest reaktywowany w 2016 roku posterunek policji, który mieści się na obszarze rewitalizacji przy ul. Staszica 9. Pod adresem tym działa też ochotnicza straż pożarna i ratownictwo medyczne. Należy jednak zauważyć, że na obszarze rewitalizacji, jak i na terenie gminy brak jest placówek zapewniających schronienie dla ofiar przemocy. Ofiary przemocy powinny mieć możliwość skorzystania z mieszkania interwencyjnego, wsparcia psychologicznego czy prawnego.

Podsumowując, obszar rewitalizacji wyróżnia się na tle gminy pod względem niskiego poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Podniesienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, np. przez zamontowanie oświetlenia w ciemnych ulicach, monitorowanie miejsc, w których dochodzi do największej liczby przestępstw i wykroczeń, jest więc ważną potrzebą, której realizacja będzie przeciwdziałać kryzysowi w sferze społecznej. Podniesienie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej wiąże się także z podniesieniem atrakcyjności obszaru jako centrum miasta i gminy, ważnym ze względu na tkwiące w nim potencjały rozwojowe.

Niski poziom kapitału społecznego, brak aktywności społecznej

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się niskim kapitałem społecznym, który m.in. wyraża się niewielką aktywnością społeczną. Występujący na obszarze wysoki wskaźnik ubóstwa, bezrobocia, jak i braku poczucia bezpieczeństwa na pewno należy uznać za główną przyczynę takiego stanu rzeczy. Dodatkowym powodem może być niewykształcenie się tożsamości lokalnej spowodowane brakiem więzi i wspólnych tradycji, które nie wykształciły się wśród napływowych mieszkańców.

Dodatkowo, na obszarze notuje się spadek uczestnictwa w kulturze, który wynika m.in. z ograniczonej oferty kulturalnej na obszarze, ale i w całej gminie. Z przeprowadzonej diagnozy wynika też, że na obszarze brakuje miejsc do spędzenia wolnego czasu w przestrzeni publicznej, nie ma na obszarze placu, który pełniłby funkcje centralne, a także małej architektury, która zachęcałaby do spotkań poza domem. Wyjątkiem jest park miejski. Brakuje zagospodarowanego miejsca do organizacji wydarzeń kulturalnych w przestrzeni publicznej, np. koncertów, występów.

Należy zauważyć, że na obszarze nie ma instytucji kultury, w tym przede wszystkim domu kultury. Sprofilowaną ofertę kulturalną proponują jedynie położone poza obszarem: biblioteka działająca w budynku Gminnego Zespołu Szkół przy ul. Poznańskiej 5, najstarsza placówka kulturalna w gminie, założona w 1946 roku, oraz Muzeum Woldenberczyków, ul. Gorzowska 11, poświęcone obozowi jenieckiemu istniejącemu na terenie miasta w czasie II wojny światowej.

Nieco lepiej przedstawia się sytuacja placówek sportowych. Na obszarze rewitalizacji, przy ul. Gdańskiej 8, działa Kompleks Sportowo-Rekreacyjny ORLIK, natomiast poza obszarem przy ul. Leśnej mieści się duży kompleks sportowy.

Z kolei o poziomie kapitału społecznego świadczy liczba i aktywność organizacji o charakterze społecznym. Należy zauważyć, że obszar rewitalizacji, jak i całe miasto cechuje niewielka liczba organizacji. Do organizacji leżących na obszarze należą:

- Parafia Rzymsko-Katolicka, ul. Staszica 6,
- Koło Polskiego Związku Wędkarskiego, ul. Ściegiennego 7/1
- Stowarzyszenie „Klub Strzelecki Delta”, ul. Starorynkowa 9, lok. 1
- Stowarzyszenie Grać Fair Play, Spółdzielcza 1A, lok. 5.

Pozostałe organizacje pozarządowe znajdują się poza obszarem rewitalizacji. Należą do nich: Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Dobiegniewskie” (ul. Mickiewicza 7), Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości w Dobiegniewie (ul. Mickiewicza 7), Stowarzyszenie Woldenberczyków, Fundacja Woldenberczyków (obie Gorzowska 11), Jacht Klub Dobiegniew (Gorzowska 10, lok. 2), Klub Sportowy „Błękitni” (ul. Leśna 2).

Analizując dobiegniewskie życie pozarządowe, trzeba zauważyć, że na obszarze rewitalizacji ma swoją siedzibę zaledwie kilka organizacji – ich działania skierowane są do wszystkich mieszkańców miasta i gminy. Podobnie dzieje się w przypadku organizacji usytuowanych poza obszarem. Wśród organizacji przeważają stowarzyszenia i kluby o charakterze sportowym. Na drugim miejscu pod względem liczebności znajdują się organizacje związane z rozwojem przedsiębiorczości oraz o charakterze społecznym i kulturalnym. Organizacje społeczne i kulturalne mają wpływ na wielkość i atrakcyjność oferty kulturalnej, jak i oferty mającej na celu aktywizację społeczności lokalnej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w celu podniesienia kapitału społecznego i zwiększania aktywności osób z obszaru rewitalizacji istnieje potrzeba rozwinięcia oferty spędzenia wolnego czasu, szczególnie o charakterze kulturalnym, integracyjnym i aktywizującym. Wymaga to np. stworzenia instytucji kultury na obszarze rewitalizacji, wzmocnienia organizacji pozarządowych zajmujących się propagowaniem działań kulturalno-społecznych, urządzenia przestrzeni publicznej dla potrzeb lokalnej społeczności lub dostosowania jej do planowanych wydarzeń kulturalnych.

2.4.2 Podsystem gospodarczy

Kryzys w sferze gospodarczej, jaki można obserwować na obszarze rewitalizacji, ściśle wiąże się z problemami społecznymi występującymi na obszarze – brak pracy, który go wywołał, został zapoczątkowany upadkiem miejscowego PGR i drobnych zakładów z branży spożywczo-rolnej w okresie transformacji ustrojowej. Obecnie rozwój gospodarczy spoczywa na mikro- i małych przedsiębiorstwach. Po pierwsze, bezrobocie i ubóstwo ma swoje przełożenie na sferę gospodarczą obszaru – małą liczbę przedsiębiorstw, bierność postaw życiowych mieszkańców obszaru, szczególnie

długotrwale bezrobotnych. Po drugie, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw i mała atrakcyjność gospodarcza obszaru nie jest w stanie przełamać negatywnych trendów społecznych.

Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej, brak miejsc pracy

Zjawisko braku miejsc pracy dotyka tak osób z obszaru rewitalizacji, jak i pozostałych mieszkańców miasta i gminy. Położonym na obszarze zakładem zatrudniającym największą liczbę pracowników jest Industrial Packaging Solutions Dobiegniew sp z o.o., ul. Gdańska 23.

Niestety na OR nie funkcjonują inni duzi przedsiębiorcy. Do drobnych pracodawców można zaliczyć sklepy oraz punkty usługowe i gastronomiczne działające na obszarze, który z racji położenia pełni rolę centrum usługowo-handlowego gminy. Do pracodawców na OR zaliczyć należy również instytucje gminne (Urząd Miejski, Centrum Integracji Społecznej, Szkoła Podstawowa funkcjonująca w ramach Gminnego Zespołu Szkół). Więksi pracodawcy zlokalizowani są poza obszarem np. spółka komunalna PUK „Komunalni” czy strefa gospodarcza, która w przyszłości kreować będzie rozwój gospodarczy gminy.

Zdjęcie 2 Ulica Kardynała Wyszyńskiego – centrum usługowo-handlowe

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Miejsc pracy jest jednak mniej niż osób w wieku produkcyjnym, stąd też tak ważną rolę pełnią mikro- i małe przedsiębiorstwa, na których w dużej mierze opiera się lokalna gospodarka. Mieszkańców obszaru cechuje jednak zdecydowanie niski poziom przedsiębiorczości. Obszar rewitalizacji

charakteryzuje się bowiem najniższą w mieście i w gminie liczbą przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców – 38,13 przy wartości średniej dla gminy – 53,67. Tak mała liczba może świadczyć o znaczącym wykluczeniu mieszkańców obszaru, braku kompetencji i wiedzy umożliwiającej im rozpoczęcie i poprowadzenie działalności gospodarczej – wobec dotkliwego braku dostępnych miejsc na rynku pracy w wyniku upadku miejscowego PGR-u. Może też wiązać się z biernością typową dla ludzi długotrwale bezrobotnych, którym w powrocie na rynek pracy musi towarzyszyć wsparcie zewnętrzne.

Podsumowując, trzeba podkreślić ważną rolę, jaką w programie rewitalizacji powinno odgrywać wsparcie małej przedsiębiorczości. Takiego wsparcia od lat udziela miejscowe Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości, które realizuje działania z zakresu: usługi doradcze, szkoleniowe, finansowe, doradztwo prawne i podatkowe, programy naprawcze, wsparcie finansowe i bezfinansowe, szkolenia z zakresu ekonomii społecznej, szkolenia dla przedsiębiorców i osób planujących założenie działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji.

Spadek atrakcyjności gospodarczej obszaru

O złej sytuacji gospodarczej obszaru świadczy też zmniejszająca się liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych – w ciągu 5 lat ich liczba w mieście spadła o 10%. W 2016 roku na obszarze rewitalizacji działały 62 przedsiębiorstwa, natomiast 8 zostało w tym czasie wyrejestrowanych. Trzeba zauważyć, że liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej na obszarze jest wyższa niż średnia dla gminy, co potwierdza istnienie kryzysu w sferze gospodarczej – wskaźnik wyrejestrowań na 1000 mieszkańców osiągnął tu 4,92, przekraczając średnią wartość referencyjną dla gminy (4,74).

Liczba wyrejestrowanych przedsiębiorstw świadczy o ogólnie słabej kondycji lokalnej gospodarki, w tym i samego obszaru. Zła kondycja gospodarki na obszarze wiąże się z kolei m.in. z małą atrakcyjnością gospodarczą obszaru rewitalizacji. Jest to niepokojące z powodu centralnego położenia obszaru i pełnionej przez niego funkcji handlowej, usługowej i administracyjnej w stosunku nie tylko do samego obszaru, ale i dla miasta oraz gminy. Przeprowadzona przez pracowników Urzędu Miejskiego wśród przedsiębiorców na obszarze ankieta potwierdza słabą kondycję przedsiębiorców i złe rokowania na przyszłość. 85% ankietowanych ocenia sytuację prowadzonej przez siebie działalności jako złą, a popyt na oferowane produkty w ciągu ostatnich 5 lat jako malejący lub niski.

Wydaje się, że wzrost atrakcyjności gospodarczej obszaru powinien wiązać się z kompleksową wizją wykreowania na tym terenie miejskiego centrum. Atrakcyjność gospodarcza wiąże się bowiem z koniecznością interwencji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (stworzenie centrum pełniącego rolę miastotwórczą, uporządkowanie i zagospodarowanie zaniedbanych terenów zielonych), jak i w sferze technicznej (stworzenie atrakcyjnych lokali użytkowych w atrakcyjnej przestrzeni, remont ulic, budynków).

Obszar z racji swojego położenia powinien też pełnić rolę centrum turystycznego gminy, której charakter (rozległe lasy, jeziora, walory krajobrazowe) przesądza o kierunku jej rozwoju na najbliższe

lata. Obecnie zdegradowana przestrzeń publiczna, nieremontowane od lat budynki i drogi, a także brak infrastruktury turystycznej przekreślają potencjał turystycznego centrum, jakie mógłby pełnić obszar rewitalizacji w Dobiegniewie. O braku infrastruktury turystycznej najlepiej świadczy to, że na obszarze działa zaledwie jeden pensjonat – La Mirage przy ul. Krótkiej 1, który prowadzi też restaurację. Druga restauracja Stara Piekarnia znajduje się przy ul. Staszica 2. Ofertę noclegową uzupełniają pokoje gościnne przy ul. Konopnickiej 12 i Mickiewicza 6.

Podsumowując, liczba wyrejestrowywanych firm z ewidencji gospodarczej potwierdza słabą kondycję przedsiębiorstw działających na obszarze, ale i całej lokalnej gospodarki. Jej zły stan wiąże się m.in. z malejącą atrakcyjnością obszaru rewitalizacji. Jednym z powodów tego zjawiska jest zdegradowana przestrzeń publiczna i infrastruktura techniczna, brak miejskiego centrum. Wydaje się też, że atrakcyjność obszaru może przełożyć się na rozwinięcie sektora usług turystycznych, tak ważnego w gospodarce gminy. Wspieranie przedsięwzięć z tego sektora jest jednym z ważniejszych zadań zmierzających do ożywienia gospodarki na obszarze. Z kolei sama atrakcyjność gospodarcza, ale i turystyczna obszaru wymaga podjęcia kompleksowych działań obejmujących inne zdiagnozowane jako kryzysowe sfery – przede wszystkim przestrzenno-funkcjonalną i techniczną.

2.4.3 Podsystem techniczny

Sytuacja kryzysowa w sferze technicznej na obszarze rewitalizacji przejawia się degradacją tkanki miejskiej, szczególnie złym stanem technicznym budynków, głównie mieszkalnych, oraz złym stanem tutejszych dróg. Przekłada się ona na obniżoną jakość życia mieszkańców obszaru, problemy środowiskowe, wreszcie małą atrakcyjność terenu, ograniczającą rozwój gospodarczy i turystykę.

Zdjęcie 3 Budynki w złym stanie technicznym przy ul. Teatralnej

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie

Zdjęcie 4 Budynek w złym stanie technicznym przy ul. Kardynała Wyszyńskiego

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Zdjęcie 5. Budynek w złym stanie technicznym przy ul. Zabytkowej

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Słaby pod względem technicznym lub termomodernizacyjnym, wymagający remontu, stan budynków dotyczy przede wszystkim zasobów komunalnych gminy lub takich, w których gmina ma udziały. Degradacja tkanki mieszkaniowej łączy się z problemami występującymi w sferze społecznej na obszarze – ubóstwem, z którym wiąże się zadłużenie oraz wykluczeniem społecznym potęgującym brak postaw prospołecznych.

Niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego, w tym wydajności energetycznej budynków

Na obszarze notuje się wysoką liczbę budynków komunalnych w złym stanie technicznym, które wymagają remontów. Budynki komunalne położone na obszarze rewitalizacji nie spełniają współczesnych standardów technicznych, co obniża jakość życia mieszkańców, efektywność energetyczną i jakość przestrzeni publicznej. Wykorzystany w diagnozie do oceny sfery technicznej wskaźnik dotyczył liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 mieszkańców. W przypadku obszaru rewitalizacji był on wyższy od wartości referencyjnej dla gminy (10,53) i wyniósł 15,38.

W złym stanie technicznym są przede wszystkim stare kamienice wzniesione jeszcze przed II wojną światową. Często nie są one podłączone do centralnego ogrzewania – mieszkańcy skazani są na piece grzewcze ogrzewane głównie paliwem stałym. Te z kolei generują problemy środowiskowe związane z tak zwaną niską emisją. Zła sytuacja techniczna przekłada się na niską jakość życia na obszarze. Szacuje się, że remontu i prac z zakresu termomodernizacji wymagają w mieście 42 budynki z lokalami komunalnymi, z czego 25 leży na obszarze rewitalizacji. Szczegółowy rozkład budynków z lokalami komunalnymi prezentuje tabela.

Tabela 47 Liczba budynków komunalnych wymagających remontu i termomodernizacji na obszarze rewitalizacji

Ulice wchodzące w skład obszaru	Liczba budynków wymagających modernizacji
Bolesława Chrobrego	0
Bohaterów Getta	0
Dembowskiego	0
Gdańska	3
Jedności	4
Kardynała Wyszyńskiego	3
Kościuszki	0
Krótką	0
Księdza Ściegiennego	0
Mierzęcińska	0
Młynarska	0
Nadbrzeżna	0
Nowa	0
Nowomłyńska	0
Ogrodowa	1
Parkowa	0
Plac Chorążego Starca	0
Riedla	0
Rybacka	0
Sienkiewicza	2
Spacerowa	0
Spółdzielcza	0
Starorynkowa	5
Staszica	0
Stefana Batorego	0
Szkolna	1
Szpitalna	2
Teatralna	3
Wodna	0
Wojska Polskiego	0
Zabytkowa	1
Razem:	25

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie, opracowanie własne.

Zły stan techniczny charakteryzujący się zniszczoną elewacją, słabą izolacją przeciwwilgociową, wypaczonymi oknami i drzwiami, nieocieplonym dachem dotyczy budynków mieszkalnych usytuowanych przy ulicach: Gdańskiej 4, 29 i 30, Jedności 2, 11, 14 i 15, Kardynała Wyszyńskiego 4, 7 i 8, Sienkiewicza 5 i 5a, Starorynkowej 3, 5, 6, 9 i 11, ul. Szkolnej 6, ul. Szpitalnej 2 i 4, Teatralnej 1, 3 i 5 oraz ul. Zabytkowej 2. Prace remontowe i termomodernizacyjne w tych budynkach przyczyniłyby się nie tylko do poprawy estetyki przestrzeni publicznej, która mogłaby się przełożyć na wzrost atrakcyjności terenu, ale też na zmniejszenie emisji do atmosfery szkodliwych gazów i pyłów, zwiększenie efektywności energetycznej budynków, co wiązałoby się z obniżeniem zużycia energii i kosztów eksploatacji oraz poprawą stanu środowiska naturalnego.

Kryzys w sferze technicznej na obszarze dotknął również dróg biegnących przez ten teren. Zły stan dróg przekłada się na niskie poczucie bezpieczeństwa i niską jakość przestrzeni publicznej na obszarze. Przebudowy, której towarzyszyć powinna modernizacja sieci technicznej – wodociągowej,

kanalizacji deszczowej i oświetlenia – najbardziej wymagają położone na obszarze ulice: Dembowskiego, Jedności, Kardynała Wyszyńskiego, Kościuszki, Krótka, Parkowa, Szkolna, Teatralna, Zabytkowa, a także Nowa, Stefana Batorego, Bolesława Chrobrego i Młynarska.

Podsumowując, kryzys w sferze technicznej na obszarze wiąże się ze złym stanem technicznym starszej zabudowy, która w dużej części należy do zasobów gminy. Budynki te wymagają remontów, ale także poprawy stanu energetycznego – stąd powinny im towarzyszyć prace termomodernizacyjne. Zaniedbane, zniszczone budynki, a także zły stan techniczny lokalnych dróg pogarszają jakość życia mieszkańców obszaru, generują problemy środowiskowe oraz negatywnie wpływają na estetykę obszaru, obniżając jego atrakcyjność gospodarczą.

Niewystarczająca ilość mieszkań komunalnych

Jednym z kluczowych problemów związanych ze sferą techniczną jest brak wystarczającej liczby mieszkań komunalnych na obszarze rewitalizacji. Na mieszkania oczekuje kilkadziesiąt rodzin.

Zasób mieszkaniowy gminy, którym zarządza Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Komunalni”, obejmuje obecnie 91 budynków wielorodzinnych o zróżnicowanym standardzie i wyposażeniu, z których 30 budynków w 100% należy do gminy, a w 61 budynkach istnieje wspólnota mieszkaniowa, choć pod miejskim zarządem. Na koniec 2016 roku gmina dysponowała 171 mieszkaniami komunalnymi i 18 lokalami socjalnymi /w tym 11 na terenie miasta/, z których 6 leży na obszarze rewitalizacji. Ogólnie można stwierdzić, że lokale należące do zasobów gminnych znajdują się przede wszystkim w niewielkich gabarytowo, najczęściej dwukondygnacyjnych budynkach o bardzo małej liczbie lokali. Szczegółowo zasób gminny na obszarze opisuje *Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobiegniew w latach 2012–2016*, przyjęty uchwałą nr XXIII/130/12 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 29 marca 2012 roku.

Z 30 budynków mieszkalnych należących w całości do gminy – 15 leży na obszarze rewitalizacji. Lokalizację tych budynków wraz z liczbą lokali komunalnych prezentuje tabela.

Tabela 48 Zasób komunalny w budynkach należących w całości do gminy usytuowanych na obszarze rewitalizacji.

	Liczba lokali	W tym lokale socjalne	W tym lokali użytkowych	Powierzchnia (m ²)
Bohaterów Getta 6	1			58,58
Gdańska 33	2	1	1	126,54
Wyszyńskiego 7	2	1		79,43
Starorynkowa 8	2			94,99
Sienkiewicza 5a 5b	4	3		120,12
Sienkiewicza 8	1			58,82
Szkolna 6	3	1		120,20
Razem	15	6	1	658,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobiegniew w latach 2012–2016.

Z budynków zarządzanych przez spółkę „Komunalni”, w których istnieje wspólnota mieszkaniowa, na obszarze leżą:

– duże wspólnoty mieszkaniowe, liczące powyżej 7 lokali, usytuowane przy ulicach: Gdańskiej 4, 29 i 30 (8 lokali, w tym 4 użytkowe), Teatralnej 1 (5 lokali mieszkalnych), Wyszyńskiego 8 (5 lokali mieszkalnych).

– małe wspólnoty usytuowane przy ulicach: Bohaterów Getta 4 i 5 (2 lokale mieszkalne), Jedności 2, 11, 14 i 15 (6 lokali mieszkalnych), Ogrodowej (1 lokal mieszkalny), Starorynkowej 3, 5, 9, 11 (6 lokali mieszkalnych, w tym 1 socjalny), Sienkiewicza 5 (1 lokal), Szpitalnej 1a i 2 (3 lokale mieszkalne), Teatralnej 3, 5, 6 (8 lokali mieszkalnych), Kardynała Wyszyńskiego 4 (2 lokale mieszkalne) i Zabytkowej 2 (1 lokal mieszkalny).

Lokale gminne znajdujące się w obcym zarządzie są usytuowane w budynkach przy ulicach: Kościuszki 1, Teatralnej 7 (4 lokale mieszkalne), Kościuszki 2, 3 i 4 (5 lokali mieszkalnych, w tym 1 socjalny), Kardynała Wyszyńskiego 3 (1 lokal mieszkalny), i 2, 3 i 5 (4 lokale mieszkalne), Szkolnej 1 (6 lokali mieszkalnych).

Podsumowując, lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji, należących do zasobów gminy, jest zbyt mało, żeby zaspokoić mieszkaniowe potrzeby mieszkańców. Wydaje się, że brak mieszkań komunalnych jest jedną z potrzeb, które powinien uwzględnić planowany na obszarze program rewitalizacji.

2.4.4 Podsystem środowiskowy

Problemy związane ze środowiskiem naturalnym obniżające jakość życia i atrakcyjność obszaru

Kryzys w sferze środowiskowej ma być może największe przełożenie na jakość życia i zdrowia mieszkańców obszaru. Jednak problemy, które on generuje, dotyczą też innych mieszkańców miasta i gminy, a także w dużej mierze decydują o atrakcyjności obszaru w oczach przyjezdnych, w tym turystów. Problemy, które zostały zdiagnozowane na obszarze, dotyczą obecności konstrukcji zawierających azbest, kwestii niskiej emisji związanej z ocieplaniem paliwami stałymi, hałasu i niewydolnej kanalizacji ściekowej.

Należyta dbałość i ochrona środowiska naturalnego należy do zadań gminy – obszar rewitalizacji wraz z resztą gminy w całości objęty jest programem NATURA 2000. Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Drawska utworzony przez wojewodę 17 lutego 2005 roku obejmuje tereny cenne krajobrazowo, o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe dla turystyki i wypoczynku lub z powodu pełnionych przez nie roli korytarzy ekologicznych. Sam obszar rewitalizacji ma dużo terenów zielonych, z których największy to park miejski porośnięty drzewami rodzimych gatunków, rośnie w nim m.in. pomnik przyrody, trzystuletnia lipa drobnolistna o obwodzie 450 metrów i wysokości 20 metrów.

Azbest

Jednym z największych zagrożeń dla zdrowia jest azbest, którego włókna wywierają szkodliwy wpływ na organizm człowieka. Azbest był dawniej powszechnie wykorzystywanym materiałem budowlanym wchodzącym w skład płyt lub rur cementowo-włóknowych. Obecnie zaś trwa proces jego usuwania. Na obszarze rewitalizacji, jak i w całym mieście i gminie wykryto znacznie ilości azbestu, który należy zutylizować. Masa wyrobów zawierających azbest na 1000 osób wyniosła na obszarze 19.09 Mg i trzeba stwierdzić, że jest znacznie niższa od wartości referencyjnej dla gminy (143,41), na której zaważyły duże ilości azbestu wykryte na terenach wiejskich gminy.

Rozkład ilości azbestu na poszczególnych ulicach leżących na obszarze prezentuje tabela.

Tabela 49 Ilość azbestu na obszarze rewitalizacji

Ulice wchodzące w skład obszaru	Ilość azbestu do utylizacji (mg)
Bolesława Chrobrego	0
Bohaterów Getta	1,05
Dembowskiego	0
Gdańska	3,05
Jedności	4,23
Kardynała Wyszyńskiego	0,66
Kościuszki	0
Krótką	0
Księdza Ściegiennego	0,27
Mierzęcińska	0
Młynarska	0
Nadbrzeżna	0
Nowa	0
Nowomłyńska	7,70
Ogrodowa	0,62
Parkowa	0
Plac Chorążego Starca	0
Riedla	0
Rybacka	0
Sienkiewicza	5,14
Spacerowa	0
Spółdzielcza	0
Starorynkowa	0,44
Staszica	0
Stefana Batorego	2,09
Szkolna	1,32
Szpitalna	0,30
Teatralna	0,41
Wodna	0
Wojska Polskiego	4,23
Zabytkowa	0
Razem:	31,59

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie, opracowanie własne.

Analiza danych zebranych na podstawie *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Dobiegniew na lata 2015–2032* (Załącznik do Uchwały nr XII/68/15 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 27 listopada 2015) pozwala stwierdzić, że azbest wykryto na czternastu ulicach leżących na obszarze. Największe ilości tego materiału występują na ulicach: Nowomłyńskiej, Sienkiewicza i Jedności.

Azbest, który stanowi bezpośrednie ryzyko dla zdrowia mieszkańców obszaru rewitalizacji należy bezwzględnie usunąć.

Niska emisja

Drugim elementem przyczyniającym się do sytuacji kryzysowej w sferze środowiska na obszarze rewitalizacji jest tak zwana niska emisja pyłów i gazów, którą głównie powodują indywidualne lub małe zbiorcze kotły grzewcze na paliwa stałe zapewniające ogrzewanie budynków mieszkalnych. Badania powietrza prowadzone w ostatnich latach potwierdzają negatywny wpływ niskiej emisji na zdrowie i jakość ludzkiego życia. Na obszarze rewitalizacji stwierdzono wysoki udział gospodarstw

korzystających z indywidualnego ogrzewania węglowego, które w dużej mierze jest odpowiedzialne za niską jakość tutejszego powietrza, co z kolei negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców.

Na terenie obszaru rewitalizacji, przy ul. Szkolnej, działa jednak większa z dwóch kotłowni centralnych w mieście. Wykorzystująca węgiel kotłownia o mocy 2 x 600 kW dostarcza ciepło w postaci CO i CWU do następujących budynków mieszkalnych i użyteczności leżących na obszarze:

- ul. Szkolna 1,
- ul. Gdańska numery 2, 3, 4, 5, 6, 7,
- ul. Jedności 1,
- ul. Staszica 7 i 8,
- ul. Spółdzielcza 1,
- Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Września-Woldenberczyków funkcjonująca w ramach GZS, ul. Gdańska 8.

Ponadto budynek przy ul. Wojska Polskiego 13 wyposażony jest w centralne ogrzewanie dostarczane przez mniejszą kotłownię leżącą poza obszarem.

Istniejąca na obszarze kotłownia wymaga modernizacji, dzięki której możliwa będzie rozbudowa sieci ciepłowniczej na obszarze i zwiększenie liczby gospodarstw domowych korzystających z CO, z czym będzie się wiązać spadek liczby kotłowni indywidualnych a w konsekwencji ograniczenie niskiej emisji. Ograniczeniu niskiej emisji sprzyjają też prace termoizolacyjne, np. ocieplanie budynków, dzięki którym znacznie zmniejsza się zużycie energii cieplnej – co powinno uwzględnić się z programie rewitalizacji ze względu na kompleksowość interwencji.

Zdjęcie 6 Widok na kotłownię obsługującą wybrane budynki na obszarze rewitalizacji

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Hałas

Obszar rewitalizacji w niektórych miejscach cechuje duży hałas, często przekraczający dopuszczalne normy. Szkodliwy dla zdrowia psychicznego hałas występuje w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu. Generuje go stale rozwijająca się komunikacja samochodowa, na którą głównie składają się samochody osobowe i mikrobusy.

Drogami o szczególnie dużym ruchu drogowym, biegnącymi po obszarze rewitalizacji, są:

- fragment drogi krajowej nr 22 – są to ulice Sienkiewicza i Gdańska,
- fragment drogi wojewódzkiej 160 – są to ulice Sienkiewicza i Wojska Polskiego,
- fragment drogi wojewódzkiej 161 – są to ulice: Nowomłyńska i Gdańska.

W dokumencie *Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2013–2016 z perspektywą na lata 2017–2020* opisano przeprowadzony w 2010 roku przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad i Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze pomiar ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich. Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że na fragmentach wymienionych wyżej dróg występowały przekroczenia dopuszczalnych wartości hałasu (od 5,8 do 9,6 decybeli w ciągu dnia i od 6,0 do 10,0 decybeli w nocy).

Warto dodać, że komunikacja samochodowa także przyczynia się do zanieczyszczenia powietrza. W wyniku spalania paliw do atmosfery przedostają się bowiem: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory aromatyczne oraz pyły zawierające m.in. związki: ołowiu, kadmu, niklu i miedzi. Podsumowując, zwiększająca się liczba samochodów na głównych drogach przecinających obszar rewitalizacji tak z powodu hałasu, jak i emisji gazów i pyłów wpływa na obniżenie jakości życia mieszkańców obszaru, zmniejsza też atrakcyjność tego terenu w oczach innych mieszkańców gminy i przyjezdnych.

Kanalizacja ściekowa

Na obszarze rewitalizacji nie wszystkie budynki mają przyłącze kanalizacyjne, ich mieszkańcy zmuszeni są więc do korzystania ze zbiorników bezodpływowych. Stanowią one zagrożenie, gdyż mogą doprowadzić do awarii środowiskowej – zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami ze zbiorników.

Na obszarze rewitalizacji działa jednak jedna z dwóch obsługujących gminę oczyszczalni ścieków. Oczyszczalnia ta znajduje w południowo-wschodniej części obszaru, przy ul. Nowomłyńskiej. Jest to oczyszczalnia biologiczno-mechaniczna o średniej przepustowości 800 m³/d.

Oczyszczone ścieki odbiera przecinająca obszar rzeka Mierzęcka Struga. Integralną część oczyszczalni stanowi przepompownia główna ścieków surowych. Poniżej przepompowni położony jest zbiornik ziemny, do którego w sytuacjach awaryjnych odprowadzane są ścieki surowe z kanalizacji sanitarnej miasta. Oczyszczalnia została wykonana w drugiej połowie lat osiemdziesiątych i obecnie wymaga remontu oraz prac modernizacyjnych. Obecna przepustowość uniemożliwia podłączanie do kanalizacji ściekowej kolejnych budynków.

Podsumowując, brak przepustowości istniejącej na obszarze starej oczyszczalni ścieków sprawia, że

nie wszystkie gospodarstwa mogą podłączyć się do kanalizacji. Istniejące zbiorniki bezodpływowe wywierają negatywny wpływ na jakość wody dostającej się do środowiska oraz wielkość zanieczyszczeń, stanowią też zagrożenie dla całego środowiska naturalnego, co jest szczególnie istotne na obszarze wchodzącym w skład programu NATURA 2000. Ważnym elementem programu rewitalizacji powinna więc być modernizacja i rozbudowa oczyszczalni.

2.4.5 Podsystem przestrzenno-funkcjonalny

Problemy na obszarze rewitalizacji, zdiagnozowane w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, należą do kluczowych i rzutują na inne sfery, w tym głównie na sferę społeczną i gospodarczą.

Obszar rewitalizacji położony w centrum miasta i w dużej mierze w miejscu pierwotnej lokacji wyróżnia się zdegradowaną i dysfunkcjonalną przestrzenią publiczną, spowodowaną latami zaniedbań. Teren ten cechuje więc nieciągła chaotyczna zabudowa o zniszczonej substancji, rozległe, nieregularne tereny zielone, wreszcie ogromna pusta przemysłowa przestrzeń w południowo-zachodniej części. W przestrzeni tej brakuje małej architektury. Brakuje także atrakcyjnego centrum, które mogłoby pełnić rolę miastotwórczą – nie tylko dla samego obszaru, ale i reszty miasta oraz całej gminy. Jego potencjał rozwojowy przekładałby się na atrakcyjność obszaru rewitalizacji dla inwestorów. Uporządkowanie i stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej z głównym placem jest również konieczne dla rozwoju lokalnej turystyki.

Wysoki stopień degradacji funkcjonalno-przestrzennej

Na wysoki stopień degradacji funkcjonalno-przestrzennej obszaru składa się kilka przyczyn. Jedną z nich jest ogromne zniszczenie tkanki miejskiej w trakcie II wojny światowej. Ocenia się, że w mieście zniszczeniu uległo 85% zabudowy. Obecnie, choć duży fragment obszaru rewitalizacji leży na terenie najstarszej części średniowiecznego miasta, historyczna tkanka w dużej mierze uległa zatarciui. Z wojennej pożogi uratowało się niewiele zabytków, które podlegają różnym formom ochrony konserwatorskiej.

Do leżących na obszarze zabytków wpisanych do rejestru należą:

- gotycki kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. Chrystusa Króla z końca XIV wieku, odbudowany po pożarze w XVII i przebudowany w XIX wieku, ul. Staszica 2;
- baszta z fragmentem czternastowiecznych murów obronnych, ul. Zabytkowa;
- arsenał, dawny spichlerz z I połowy XIX wieku, ul. Szpitalna 6.

Ponadto z zabytkowej budowy zachowały się nieliczne kamienice z początku XX wieku położone przy ul. Starorynkowej, Kościuszki i Teatralnej, z których niektóre zostały wpisane do ewidencji zabytków.

W ewidencji zabytków znalazły się:

- układ urbanistyczny z XIII–XIX wieku,
- park miejski pocmentarny o powierzchni 4,99 ha z początku XIX wieku, ul. Dembowskiego,
- budynek gospodarczy szachulcowy z ok. 1920 roku, ul. Starorynkowa,
- dom szachulcowy, ok. 1915 roku, ul. Starorynkowa.

Za najważniejszy i najbardziej okazały należy uznać kościół, położony na terenie najstarszej, średniowiecznej części miasta, który stanowi ważną dominantę obszaru rewitalizacji. Usytuowany

przy tak zwanym placu popeeagerowskim arsenał, czyli dawny spichlerz po pożarze w latach dziewięćdziesiątych od lat ulega dalszej degradacji i obecnie wymaga już odbudowy. Remontu wymaga też część przedwojennych kamienic. Odnowa lokalnego dziedzictwa jest ważnym elementem przekładającym się na wzmocnienie tożsamości lokalnej, jak i wzrost atrakcyjności samego obszaru – na pewno jest to potencjał gospodarczy i turystyczny obszaru.

Zdjęcie 7 Zabytkowy arsenał, stan obecny

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Za niezwykle ważną przesłankę kryzysu w sferze przestrzenno-funkcjonalnej na obszarze rewitalizacji należy uznać niską jakość przestrzeni publicznej wynikającą z wieloletnich zaniedbań. Na obszarze przeważa rozproszona nieharmonijna zabudowa, której towarzyszą nieregularne tereny zielone (wyjątkiem jest park miejski). Przeszkodą przestrzenną są także przelotowe drogi, w tym szczególnie ulice Sienkiewicza i Gdańska, stanowiące fragment krajowej drogi nr 22. Na obszarze brakuje małej architektury: ławek, altanek, zadbanych podwórek i skwerów, które umożliwiłyby mieszkańcom obszaru spędzanie czasu na wolnym powietrzu i podtrzymywanie międzysąsiedzkich więzi. Małej architektury – miejsc do odpoczynku, nowoczesnego oświetlenia, właściwej nawierzchni i zadbanej zieleni brakuje nawet na placu Chorążego Starca, który pełni obecnie rolę miejsca oficjalnych uroczystości.

Jednym z głównych, o ile nie największym problemem stanowiącym o niskiej jakości przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, są jednak niezagospodarowane tereny poprzemysłowe. W wyniku

diagnozy ustalono, że powierzchnia terenów poprzemysłowych, wymagających rehabilitacji, była na obszarze rewitalizacji największa ze wszystkich badanych jednostek – wyniosła aż 0,57%, podczas gdy wartość referencyjna dla gminy wynosi 0,03%. Teren ten – o powierzchni 1,4 ha – znajduje się przy placu Kardynała Wyszyńskiego, nazywanym lokalnie placem popegeerowskim. Ta niezagospodarowana, powstała w wyniku rozbiórki popegeerowskich warsztatów i magazynów przestrzeń, stanowi największą barierę przestrzenną obszaru, która ogranicza rozwój funkcji centrotwórczych nie tylko na obszarze rewitalizacji, ale i w całym mieście. Z kolei jej centralne położenie w mieście, usytuowanie w pobliżu Urzędu Miejskiego i jednego z głównych, potencjalnie najatrakcyjniejszych zabytków – arsenału oraz sąsiedztwo z atrakcyjnym terenem zielonym, czyli parkiem miejskim, czyni z tego miejsca pożądany teren, predysponowany do roli nowego centrum całego miasta i gminy.

Należy bowiem stwierdzić, że tak na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim brakuje reprezentacyjnego centrum, miejskiego rynku o funkcjach usługowo-handlowych – atrakcyjnej przestrzeni miejskiej, ważnej dla wzmocnienia tożsamości lokalnej, w której mogłyby się odbywać różne imprezy społeczno-kulturalne, także zwiększających atrakcyjność gospodarczą i turystyczną. Luki tej nie może wypełnić plac Chorążego Starca nawet po przeprowadzeniu koniecznej modernizacji. Usytuowanie placu przy przelotowej ulicy Gdańskiej uniemożliwia wprowadzenie niezbędnych handlowo-usługowych funkcji i stworzenia pierzei zwartej zabudowy, które są niezbędnymi warunkami do stworzenia przyjaznej przestrzeni publicznej, zachęcającej do spędzania tu swojego wolnego czasu.

Zdjęcie 8 Widok fragmentu obszaru rewitalizacji z lotu ptaka z zaznaczonym na czerwono tzw. placem popegeerowskim

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Podsumowując, pogłębiona analiza sfery przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji pozwoliła zidentyfikować najważniejsze problemy przestrzenne obszaru, którymi są: niska jakość przestrzeni publicznej, w tym zły stan zabytków, brak spójności przestrzennej obszaru, spowodowany występowaniem niezagospodarowanych terenów przemysłowych, z których największą powierzchnię zajmuje tzw. plac popegeerowski, brak małej architektury i zaniedbana zieleń.

Plac popegeerowski – wobec braku na obszarze, ale i w mieście, centrum stanowi jednak duży potencjał centrotwórczy. Wolna, rozległa przestrzeń daje szansę na stworzenie nowej atrakcyjnej przestrzeni publicznej o zwartej zabudowie z ciągiem handlowo-usługowym w centrum miasta, a także przyjaznego miejsca spotkań, aktywności gospodarczej i kulturalnej gminy. Zagospodarowanie placu pozwoliłoby usunąć problemy funkcjonalne, ale również społeczne i gospodarcze. Nowe centrum miałyby szansę pełnić też ważną rolę wspierającą turystykę – rozwoju usług z zakresu gastronomii, rozrywki, jak i bazy noclegowej – którą uznaje się na najważniejszy kierunek rozwoju całej gminy charakteryzującej się dużym zalesieniem i dużą liczbą jezior.

Wydaje się więc, że głównym wyzwaniem w programie rewitalizacji jest zagospodarowanie terenów przemysłowych przy jednoczesnej poprawie jakości przestrzeni publicznej na obszarze. Rozwiązanie problemów przestrzennych jest bowiem warunkiem koniecznym do przezwyciężenia kryzysów występujących w innych sferach na obszarze. Zmiany przestrzenne umożliwią poprawę efektywności działania jednostek odpowiedzialnych za prowadzenie procesów aktywizacyjnych wśród lokalnej społeczności.

3. Wizja stanu obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew w 2023 r.

Wytyczne Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 wskazują, iż program rewitalizacji powinien zawierać opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Przez wizję rozumiemy obraz przyszłości, którą chcemy wykreować. Wizja stanu obszaru rewitalizacji gminy Dobiegniew po przeprowadzeniu rewitalizacji przedstawia się następująco:

Obszar rewitalizacji Dobiegniewa w 2023 roku jest terenem harmonijnego i zrównoważonego rozwoju. Zdiagnozowane problemy społeczne występujące na obszarze rewitalizacji zostały przezwyciężone. Skala bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, w tym przemocy domowej została ograniczona i kształtuje się na poziomie średnich wartości dla miasta. Zdecydowanie mniej rodzin musi korzystać z zasiłków z pomocy społecznej. Kompleksowe działania na rzecz grup mieszkańców wykluczonych z uwagi na kumulację negatywnych zjawisk społecznych w rodzinach, spowodowały aktywizację zarówno społeczną jak i zawodową tych środowisk. Poprawiła się jakość życia mieszkańców pod względem ich sytuacji materialnej, co jest skutkiem poprawy przedsiębiorczości i warunków jej prowadzenia, a także lepszych kwalifikacji zawodowych a w konsekwencji spadku bezrobocia. Poprawił się również standard oraz warunki zamieszkania. Na nieużytkach w centrum miasta powstały mieszkania komunalne, lokale i tereny dla działalności gospodarczej oraz miejsce wydarzeń lokalnych i spotkań mieszkańców. Animacja zaowocowała większym uczestnictwem mieszkańców z różnych grup wiekowych w działaniach z zakresu kultury, edukacji oraz rekreacji. To z kolei zwiększyło zaangażowanie samych mieszkańców i przyczyniło się do ich integracji. Mieszkańcy spędzają wolny czas poza domem, biorąc aktywny udział w życiu lokalnej społeczności. Każda grupa wiekowa ma zapewnioną ofertę dostosowaną do wieku oraz zainteresowań. Wszyscy mieszkańcy uczestniczą w życiu miasta na równych prawach. Lokalna przedsiębiorczość – dzięki poprawie kwalifikacji mieszkańców obszaru oraz aktywizacji zawodowej społeczności – jest w dobrej kondycji, a to z kolei korzystnie wpływa na sytuację na rynku pracy. Obszar rewitalizacji zyskał nowe funkcje sprzyjające zarówno pracy jak i aktywnemu spędzaniu wolnego czasu. W centrum powstały nowe lokale usługowo-handlowe, miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, ale także mieszkania i rynek miejski, na którym mieszkańcy mogą uczestniczyć w wydarzeniach edukacyjnych, kulturalnych, społecznych oraz rekreacji. W tych celach wykorzystywana jest powstała infrastruktura – budynki, place, zieleńce i skwery. Poprawa stanu technicznego budynków komunalnych, budowa nowych mieszkań, ograniczenie niskiej emisji, rozbudowa systemu ciepłowniczego, inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową oraz remonty dróg i towarzyszącej im infrastruktury, a także usunięcie wyrobów azbestowych znacząco poprawiło stan środowiska naturalnego. Wysoka jakość środowiska naturalnego, zagospodarowanie nieużytków na cele mieszkaniowe, gospodarcze i społeczne, poprawa ładu przestrzennego i estetyki oraz bogata oferta działań stanowią impulsy do dalszej aktywności społecznej i gospodarczej, opartych na potencjale zrewitalizowanego obszaru. Powstrzymana została społeczna, ekonomiczna, techniczna, przestrzenna i środowiskowa degradacja przestrzeni publicznej (terenów i obiektów), a jej wyższa wartość, atrakcyjność i konkurencyjność nadała obszarowi pozytywny wizerunek.

4. Cele procesu rewitalizacji w Gminie Dobiegniew

Wyznaczenie priorytetów rewitalizacji pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gminy Dobiegniew, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji zadania. Samorząd lokalny ma za zadanie podejmowanie działań na obszarze rewitalizacji zmierzających do poprawy atrakcyjności gospodarczej, zamieszkania, spędzania czasu wolnego, integracji mieszkańców i budowania społeczeństwa obywatelskiego.

Ważnym elementem działań odnowy w ramach procesu rewitalizacji jest promowanie demokracji lokalnej, odradzanie się aktywności środowisk lokalnych, a także wspieranie działań takich społeczności. Inicjatywy lokalne powinny mieć wpływ na samoorganizację małych społeczności. Podejmowane w ten sposób działania mają charakter edukacyjny, wychowawczy, kulturalny, rekreacyjny czy też sportowy. Poprzez przekazywane treści wzrasta identyfikacja z miejscem urodzenia, zamieszkania oraz środowiskiem lokalnym. Więzy oparte są na świadomości i pielęgnowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego, poszanowaniu praw i tradycji oraz rozwijaniu postaw tolerancji. Na wysoką jakość kapitału społecznego wpływa kształcenie oraz współpraca. Kształtowanie regionalnej i lokalnej tożsamości to obowiązek wspólnego działania najważniejszych podmiotów funkcjonujących na obszarze rewitalizacji w sferze administracji, życia społecznego, gospodarczego, kulturalnego czy edukacyjnego. Jednym ze sposobów budowania zaangażowania mieszkańców w odnowę obszaru rewitalizacji będzie utworzenie na jego terenie Centrum Aktywności Lokalnej.

Istotną rolę w przyszłości gminy i obszaru rewitalizacji odgrywają młodzi ludzie, dlatego należy już w początkowym etapie ich życia kształtować postawy patriotyzmu lokalnego, stwarzać dla nich możliwości do prowadzenia działań społecznych oraz rozwijać w nich ducha aktywności społecznej. Niezbędne na obszarze rewitalizacji jest stworzenie warunków dla młodzieży w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez zajęcia sportowe, doksztalcenia oraz rozwijanie ich zainteresowań.

Kolejnym elementem pobudzania aktywności wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji będzie wsparcie sektora ekonomii społecznej, który oparty jest na takich wartościach jak solidarność, partycypacja i samorządność. Ekonomia społeczna wykorzystując zasoby ludzkie działa komplementarnie do sektora prywatnego i publicznego, zapobiega wykluczeniu społecznemu oraz łagodzi napięcia społeczne. Wspomaga również proces budowania społeczeństwa obywatelskiego. Dzięki temu, iż przedsiębiorstwa społeczne mogą pełnić bardzo różnorodne funkcje, istnieje możliwość ich działania we wszystkich sektorach, a kluczowe znaczenie w ich funkcjonowaniu ma działanie na rzecz ludzi. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w trzecim sektorze na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa powinno być realizowane poprzez zapewnienie dostępu do preferencyjnych warunków, takich jak źródła kapitału, usługi doradcze czy szkoleniowe. Podmioty sektora ekonomii społecznej mają możliwość działania na rzecz społeczności lokalnej, mogą prowadzić społeczne przedszkola, domy pomocy społecznej dla osób starszych i niepełnosprawnych. Ich działalność ma pozytywny wpływ na jakość życia mieszkańców.

Ważną rolę w rozwoju lokalnym pełnią również organizacje pozarządowe, których jednym z podstawowych zadań jest podejmowanie działań związanych ze zwiększeniem spójności społecznej, a w dalszej perspektywie również spójności ekonomicznej społeczeństwa. Zakres działalności organizacji pozarządowych (NGO – ang. non-governmental organizations) stanowi działalność społecznie użyteczną. Podmioty te realizują misję w imię wartości lub społecznie pożytecznych celów, z założenia nie działają w imieniu wąskiej grupy i jej interesów. Należy podjąć działania mające na celu zachęcenie NGO do realizacji projektów na rzecz społeczności lokalnej obszaru rewitalizacji m.in. w ramach otwartych konkursów na działania z zakresu pożytku publicznego.

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego nie tylko całej gminy, ale w skali mikro również obszaru rewitalizacji. Działania z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny przyczyniać się do powstawania nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania na obszarze rewitalizacji. Jednym z elementów działań administracji powinno być wspieranie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na wczesnym etapie ich działalności, a także w trakcie funkcjonowania. Istotne jest rozwijanie umiejętności przedsiębiorczych od najmłodszych lat szkolnych. W wyniku rosnącego znaczenia Internetu w dzisiejszej gospodarce, lokalni przedsiębiorcy zmuszeni są konkurować globalnie. W celu zwiększenia swoich szans należy zwrócić szczególną uwagę na powstawanie partnerstw, nie tylko w ramach tych samych branż, ale również partnerstw trójsektorowych. Należy tworzyć możliwości do nawiązywania współpracy między organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami oraz samorządem terytorialnym, np. organizować regularne spotkania, w trakcie których można rozmawiać o planach każdego z podmiotów i podejmować wspólne inicjatywy przynoszące korzyści wszystkim stronom. Tworzenie odpowiednich warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa jest jednym z kluczowych wyzwań stojących przed władzami lokalnymi.

Dokumenty strategiczne gminy (Strategia rozwoju gminy oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) wskazują turystykę jako kluczowy kierunek rozwoju Dobiegniewa. Zatem turystyka powinna również odpowiadać za ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji. W procesie rewitalizacji gminy Dobiegniew turystyka nie będzie jednak odwzorowana w taki sam sposób, jak w przypadku strategii rozwoju. W centrum zainteresowania nie będą bowiem przyjezdni, ale mieszkańcy gminy – obszaru rewitalizacji, wypracowujący wartość dodaną w tym sektorze, tworzący miejsca pracy oraz na równi z zewnętrznymi gośćmi korzystający z lokalnej infrastruktury przemysłu czasu wolnego.

Racjonalne wykorzystanie zasobów cennych przyrodniczo dla rozwoju przemysłu czasu wolnego przyniesie korzystne efekty zarówno środowiskowe, jak i ekonomiczne oraz wpłynie na zrównoważony rozwój obszaru rewitalizacji. Oferta turystyczna i rekreacyjna musi być bardziej atrakcyjna (zarówno dla wewnętrznych, jak i zewnętrznych odbiorców), aby zapewnić wysoką i trwałą renomę w sferze turystyki. Należy dążyć do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych i kulturalnych mieszkańców, ich chęci do prowadzenia aktywnego stylu życia oraz tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa. Turystyka musi opierać się na posiadanych przez gminę walorach przyrodniczych i kulturowych, jako podstawie dla swojego rozwoju. Aby przemysł turystyczny mógł się rozwijać planowane jest organizowanie szkoleń

w zakresie obsługi ruchu turystycznego oraz angażowanie mieszkańców w promocję gminy. Głównym czynnikiem, wokół którego będzie rozwijać się turystyka są walory krajobrazowe, cisza i spokój oraz dziedzictwo kulturowe w postaci Muzeum Woldenbergczyków, wokół którego należy budować markę turystyczną gminy. Istotne w tym zakresie będzie przygotowanie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego.

Na obszarze rewitalizacji gminy Dobiegniew należy w szczególny sposób zadbać o wysoki poziom przestrzeni publicznej, a także dbać o posiadane walory, jakimi jest chociażby czyste środowisko. Przestrzeń publiczna powinna być nie tylko funkcjonalna, ale i estetyczna. Przestrzeń publiczna to obraz wartości wyznawanych przez lokalną społeczność. Jakość przestrzeni publicznej przekłada się na jakość życia mieszkańców, jest też podstawą budowania jej wizerunku. Przestrzeń publiczna jest przedłużeniem przestrzeni prywatnej, którą stanowią ogrody, domy, podwórka, dlatego też przestrzeń publiczna musi bazować na porozumieniu między jednostkami administracji publicznej, a społecznością. Funkcjonalna przestrzeń publiczna powinna charakteryzować się dostępnością dla różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych.

Z przestrzenią publiczną nierozzerwalnie wiąże się bezpieczeństwo publiczne, a z perspektywy mieszkańców obszaru rewitalizacji jest ono niezwykle istotne. Wśród działań związanych z estetyzacją i funkcjonalnością przestrzeni należy zapewnić podniesienie jakości oraz dostępności infrastruktury drogowej.

Wysoki standard infrastruktury komunalnej odgrywa istotną rolę w tym, w jaki sposób mieszkańcy będą postrzegali obszar rewitalizacji: czy jest on atrakcyjnym miejscem do mieszkania, czy oferuje możliwości rozwijania własnych zainteresowań, odpowiednie warunki do rozwoju działalności gospodarczej.

Należy dążyć do zapewnienia wysokich standardów funkcjonowania placówek publicznych położonych na obszarze rewitalizacji, związanych z warunkami startu życiowego dzieci i młodzieży (przedszkola, szkoły, profilaktyka zdrowotna, usługi kulturalne i sportowe). Wsparciem powinna być objęta grupa osób wykluczonych społecznie (mieszkania komunalne, pomoc społeczna). Ważne będzie wdrożenie działań mających na celu rozpoznanie oraz zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie działalności samorządu. Systematyczna poprawa w zakresie zarządzania i obsługi mieszkańców powinna odbywać się m.in. poprzez zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w życiu publicznym.

Unia Europejska zdefiniowała cele dotyczące zmian klimatu i energii na okres do 2020 roku, wśród których znalazło się zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, ograniczenie zużycia energii i większe wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych. Konieczne jest zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach. Należy na obszarze rewitalizacji ograniczać poziom zużycia paliw stałych poprzez termomodernizacje i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym, a przy tym zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia nimi paliw stałych (konwencjonalnych), co przyniesie zarówno korzyści środowiskowe, jak i społeczne.

W wizji określono kierunki rozwoju obszaru rewitalizacji Dobiegniewa. Uzpełnieniem wizji jest misja, która porządkuje proces zarządzania rewitalizacją w gminie. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej wiążący przyszłym obrazem obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew, akcentującym

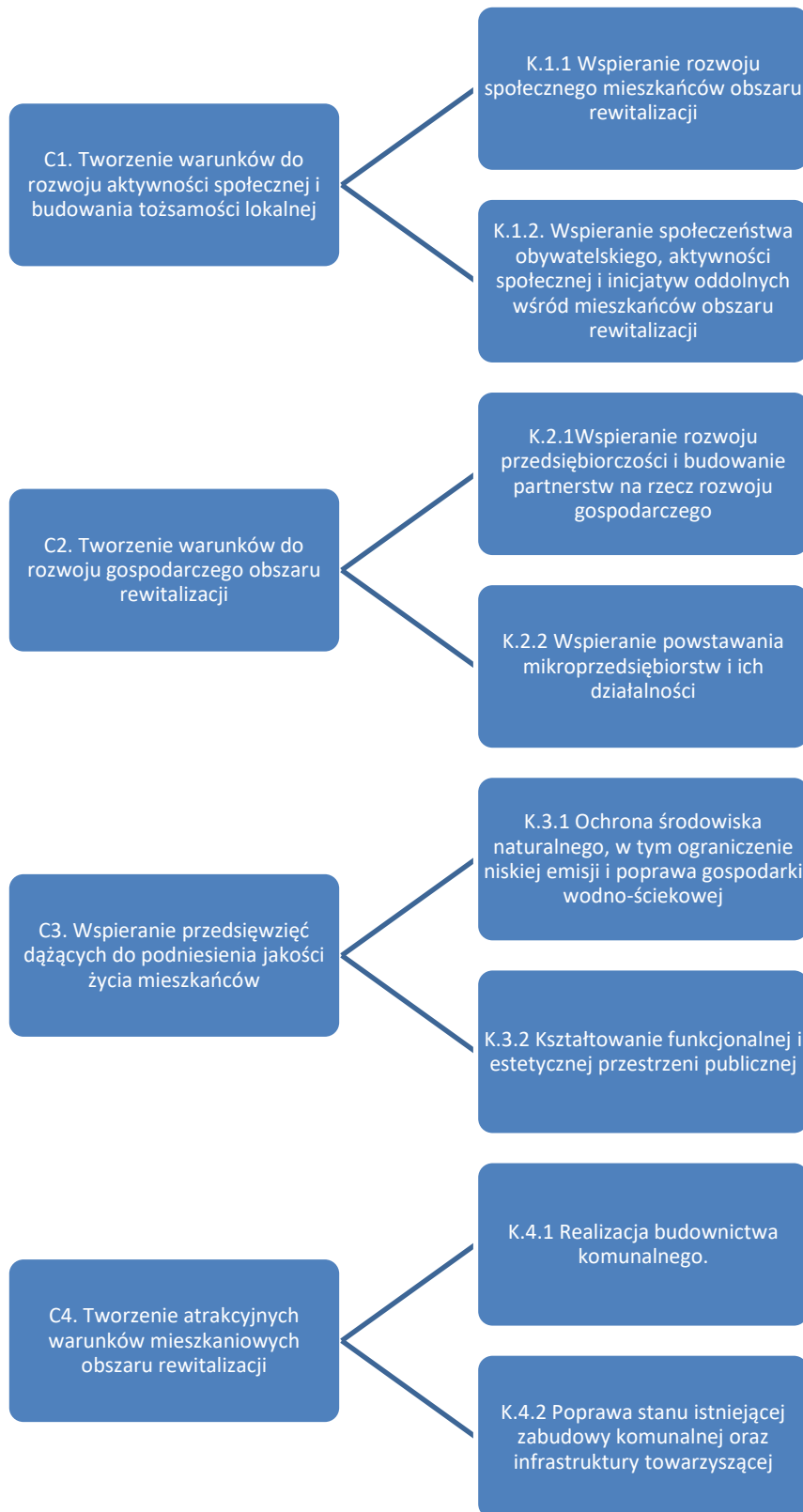
pożądane i najważniejsze charakterystyki jej dalszego rozwoju. Natomiast misja jest wyrażeniem priorytetów oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń w odniesieniu do obszaru rewitalizacji. Misja wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju obszaru rewitalizacji wokół jednej wspólnej dla jego mieszkańców idei. W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano misję, a na jej podstawie cele i kierunki działań procesu rewitalizacji gminy Dobiegniew.

Misja: ZAPEWNIENIE PRZESTRZENI PRZYJAZNEJ MIESZKAŃCOM, POZWALAJĄCEJ OSIĄGNAĆ WYSOKI POZIOM ŻYCIA WRAZ Z TWORZENIEM WARUNKÓW DO HARMONIJNEGO ROZWOJU AKTYWNOŚCI SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Na podstawie tak określonej misji wytyczono cele operacyjne procesu rewitalizacji gminy Dobiegniew oraz odpowiadające im kierunki działań.

Interwencję rewitalizacyjną w gminie Dobiegniew określają 4 cele operacyjne (C) oraz odpowiadające im kierunki działań (K), zdefiniowane dla wszystkich sfer tematycznych procesu rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej, technicznej.

Rysunek 2. Struktura celów i kierunków działań LPR Gminy Dobiegniew do 2023 r.

Źródło: opracowanie własne

5. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Poniżej przedstawione zostało zestawienie podstawowych projektów rewitalizacyjnych zgłoszonych do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r., przygotowanych zgodnie z *Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w sprawie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*⁷.

Koncepcje projektów wypracowywane były z udziałem głównych grup interesariuszy, w ramach procesu partycypacji społecznej realizowanej w ramach projektu pn. „*Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć*” współfinansowanego ze środków Funduszu Spójności - Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020 na podstawie umowy nr DPT/BDG-II/POPT/64/16 z dnia 12 lipca 2016 r. zawartej przez Gminę Dobiegniew z Ministrem Rozwoju. 13 września 2017 r. odbyło się otwarte spotkanie dla interesariuszy procesu rewitalizacji poświęcone kwestii wypracowania kształtu i merytorycznej zawartości kart projektów przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłaszanych przez interesariuszy do Programu Rewitalizacji. Szersze informacje o procesie partycypacji znajdują się w rozdziale 7.2 „Proces włączenia społecznego na etapie programowania rewitalizacji”.

W toku uzgodnień z interesariuszami zidentyfikowano katalog projektów podstawowych oraz uzupełniających. Projekty ujawnione w programie rewitalizacji przyczyniają się do rozwiązania problemów społecznych oraz gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych występujących na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa – i stwarzają realną możliwość ograniczenia jego sytuacji kryzysowej. Są spójne z celami rewitalizacji i powiązane z innymi działaniami rewitalizacyjnymi.

Opisy poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sformułowano w oparciu o bieżący stan przygotowania ich do realizacji. W przypadku przedsięwzięć, które nie mają np. dokumentacji technicznej, opisy zostały w ogólny sposób sformułowane. Zostaną one uszczegółowione na dalszym etapie wdrażania programu rewitalizacji.

Co do zasady projekty są realizowane na obszarze rewitalizacji. W programie ujawniono przedsięwzięcia realizowane poza obszarem rewitalizacji, z uwagi na ich duży potencjał związany z powiązaniem z celami rewitalizacji oraz możliwością wzmocnienia procesu odnowy obszaru rewitalizacji.

Szczegółowe zestawienie projektów podstawowych zaprezentowano poniżej.

⁷Wytyczne Ministra Rozwoju z dnia 02.08.2016 w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 (MR/H 2014-2020/20(2)08/2016).

5.1 Projekty podstawowe

Projekt nr 1	
Tytuł „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej • Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy i przedsiębiorców
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym, brak mieszkań komunalnych • Migracja mieszkańców i starzenie się społeczeństwa • Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców • Wysoki poziom bezrobocia i ubóstwa • Niska jakość przestrzeni publicznej i występowanie niezagospodarowanych terenów przemysłowych
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Projekt obejmuje kompleksowe zagospodarowanie nieużytku położonego w centralnej części obszaru rewitalizacji - placu przy ul. Kardynała Wyszyńskiego w Dobiegniewie - w celu nadania mu funkcji centrotwórczych. Zakres projektu obejmuje: opracowanie koncepcji zagospodarowania placu, dokumentacji technicznej, remont zabytkowego arsenału z przeznaczeniem na siedzibę Centrum Aktywności Lokalnej, zagospodarowanie placu, w tym budowę amfiteatru oraz targowiska miejskiego oraz budowę budynków mieszkalnych z lokalami użytkowymi.</p> <p>W wyniku realizacji projektu zostanie zwiększony zasób komunalnych lokali mieszkalnych oraz użytkowych, powstanie Centrum Aktywizacji Lokalnej, zostaną wprowadzone nowe funkcje do centrum obszaru rewitalizacji – gospodarcza w postaci targowiska miejskiego oraz lokali użytkowych, rekreacyjna w postaci amfiteatru i miejsc spotkań mieszkańców (izba pamięci, obserwatorium, biblioteka).</p> <p>Plac przy ul. Kardynała Wyszyńskiego (tzw. „plac popegeerowski”) to niezagospodarowana przestrzeń w centrum miasta o pow. ok. 1,4 ha, stanowiąca niegdyś zaplecze warsztatowo-magazynowe PGR.</p> <p>Projekt obejmuje opracowanie koncepcji nowego zagospodarowania placu wraz z budową nowych obiektów oraz przebudową na cele społeczne istniejących. W sferze przestrzennej projekt zakłada wybudowanie wokół placu 2 budynków 2,5 kondygnacyjnych z ok. 51 mieszkaniami komunalnymi na piętach, partery będą przeznaczone na lokale użytkowe handlowo-usługowe, na które jest wysoki zapotrzebowanie w gminie Dobiegniew. Lokale użytkowe wpłyną na poprawę aktywności gospodarczej mieszkańców, gdyż podniosą standard prowadzenia działalności handlowo-usługowej w gminie Dobiegniew oraz zachęcą do zakładania nowych podmiotów gospodarczych i tworzenia nowych miejsc pracy.</p> <p>Część placu popegeerowskiego przeznaczona zostanie na targowisko miejskie, które zostanie tutaj przeniesione z innej części Dobiegniewa, gdzie substandard i istniejące warunki nie pozwalają na prowadzenie takiej działalności.</p> <p>Projekt oprócz wpływu na problemy w sferach przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej oraz technicznej znacząco wpłynie na zdiagnozowane zjawiska kryzysowe w sferze społecznej: w wyremontowanym w ramach niniejszego projektu zabytkowym budynku po arsenałach położonym na obrzeżach placu popegeerowskiego powstanie Centrum Aktywności Lokalnej. Działalność Centrum Aktywizacji Lokalnej będzie skoncentrowana na aktywizowaniu mieszkańców, budzeniu ich kreatywności, postaw przedsiębiorczych, budowaniu tożsamości. W ramach CAL zaplanowano utworzenie pracowni edukacyjnych, w tym obserwatorium astronomicznego dla dzieci i młodzieży, bibliotekę miejską, sal na zajęcia kulturalne i rekreacyjne dla wszystkich zainteresowanych, rozwijające pasje i</p>

	<p>talenty, gminną izbę pamięci, siedzibę organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. W siedzibie CAL będą realizowane również projekty nr 15 „Poprawa jakości i zwiększenie dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie” oraz nr 17 „Profilaktyka uzależnień na obszarze rewitalizacji poprzez realizację warsztatów dla mieszkańców”.</p> <p>Funkcjonowanie Centrum Aktywizacji Lokalnej poprzedzone będzie konsultacjami z mieszkańcami, tak, aby organizowane spotkania i zajęcia były odpowiedzią na potrzeby i zainteresowania społeczności.</p> <p>Na terenie placu powstanie również punkt obsługi turysty z uwagi na konieczność promocji walorów turystycznych gminy oraz amfiteatr, jako miejsce organizacji najważniejszych wydarzeń miejskich, spotkań mieszkańców oraz aktywności dla dzieci.</p> <p>Plac po zagospodarowaniu stanie się „rynkiem miejskim”, będzie atrakcyjną przestrzenią publiczną w centrum miasta, miejscem podstawowej aktywności gospodarczej i społecznej gminy Dobiegniew. Zagospodarowanie placu przywróci znaczenie centralnej przestrzeni miejskiej jako obszaru funkcjonalnego, przeznaczonego pod zabudowę mieszkaniową, prowadzenie działalności gospodarczej oraz miejsce spotkań. Wykształcenie funkcji centrotwórczej w obrębie placu Wyszyńskiego pozwoli ograniczyć falę migracji mieszkańców gminy Dobiegniew, którzy w wyniku realizacji projektu znajdują atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku.</p> <p>Dokumentacja dla kluczowych działań w ramach przedmiotowego projektu realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast. W ramach projektu Gminy Dobiegniew pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020 opracowywane są m.in.: koncepcja zagospodarowania placu przy ul. Kardynała Wyszyńskiego oraz dokumentacja techniczna dot. przebudowy zabytkowego arsenału na potrzeby uruchomienia Centrum Aktywizacji Lokalnej.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>liczba wybudowanych mieszkań komunalnych – 51 szt.</p> <p>liczba wybudowanych lokali handlowo-usługowych – 5 szt.</p> <p>liczba podmiotów gospodarczych korzystających z targowiska miejskiego – 10 szt.</p> <p>liczba projektów społecznych organizowanych w CAL – 5 szt.</p> <p>liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych zlokalizowanych w CAL – 2</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej - opracowanie koncepcji zagospodarowania placu przy ul. Wyszyńskiego, przygotowanie studium wykonalności, dokumentacji technicznej; dokumentacji technicznej przebudowy zabytkowego arsenału na Centrum Aktywizacji Lokalnej</p> <p>Etap II – przebudowa zabytkowego arsenału na Centrum Aktywizacji Lokalnej</p> <p>Etap III – kompleksowe zagospodarowanie placu przy ul. Kardynała Wyszyńskiego</p> <p>Etap IV – budowa mieszkań komunalnych</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, ul. Kardynała Wyszyńskiego i ul. Szkolna – obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1,4 ha

	Liczba zabytków objętych wsparciem – 1 szt. Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 5 szt. Wskaźniki rezultatu: Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 500 osób/rok Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach – 10 szt.	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych, umów z podmiotami gospodarczymi oraz podmiotami realizującymi cele społeczne. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2018 rok Etap II – 2019-23 Etap III – 2019-23 Etap IV – 2019-23	30 mln zł, w tym: Etap I – 329.640 zł Etap II – 8 mln zł Etap III – 7.670.360 zł Etap IV – 14 mln zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 85% k.k.w. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 9.2 /4.4, wkład własny Etap III – 85% k.k.w. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 9.2, wkład własny Etap IV – Narodowy Program Mieszkaniowy Ministerstwa Infrastruktury /Mieszkanie +, Wsparcie Budownictwa Komunalnego i Chronionego/, pilotaż BGK Nieruchomości, wkład własny

Projekt nr 2	
Tytuł „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew poprzez uruchomienie Centrum Pomocy Społecznej”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom bezrobocia i ubóstwa • Wysoki odsetek osób objętych wsparciem pomocy społecznej • Przystępczość, w tym zjawisko przemocy domowej
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Rozszerzeniu działań z zakresu zmniejszania skali wykluczenia społecznego i przeciwdziałania zjawisku oraz wsparcia dla środowisk nim zagrożonych służyć będzie Centrum Pomocy Społecznej, które powstanie w budynku byłej remizy strażackiej. Projekt polega na remoncie budynku i jego adaptacji do nowych celów. Będą tam się mieścić:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ośrodek Pomocy Społecznej, – Środowiskowy Dom Samopomocy, – mieszkania interwencyjne, – poradnie psychologiczne, – świetlica socjoterapeutyczna, – dom dziennego pobytu. <p>W obecnej siedzibie Ośrodek Pomocy Społecznej nie ma możliwości poszerzenia zakresu usług tak aby odpowiadały one na zdiagnozowane problemy społeczne na obszarze rewitalizacji. Obecnie ośrodek świadczy usługi w zakresie swoich statutowych zadań. Zaplanowanych w Centrum jednostek albo nie ma obecnie w Dobiegniewie (mieszkania interwencyjne, świetlica socjoterapeutyczna, dom dziennego pobytu) albo nie mają swojej siedziby (środowiskowy dom samopomocy mieści się w hali sportowej). Dzięki uruchomieniu Centrum Pomocy Społecznej w nowej siedzibie możliwy będzie rozwój działalności OPS w zakresie ograniczania poziomu wykluczenia społecznego na obszarze rewitalizacji gminy Dobiegniew oraz świadczenie kompleksowej pomocy dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem.</p> <p>W ramach CPS zaplanowano działania wspierające podopiecznych pomocy społecznej, w tym bezrobotnych, osoby starsze, osoby uzależnione. Wsparcie skoncentrowane będzie na aktywizowaniu mieszkańców, budzeniu ich kreatywności, przedsiębiorczości i dbałości o własną przyszłość.</p> <p>Zasadność realizacji projektu w takim zakresie wynika z koncepcji działań rewitalizacyjnych określonej w projekcie gminy pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020 w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast. Dlatego też dokumentacja dla kluczowych działań w ramach przedmiotowego projektu (dokumentacja techniczna dot. przebudowy dawnej remizy strażackiej na Centrum Pomocy Społecznej) realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu: liczba mieszkań interwencyjnych – 3 szt. liczba poradni psychologicznych – 3 szt. liczba świetlic socjoterapeutycznych – 1 szt. liczba domów dziennego pobytu – 1 szt. liczba jednostek organizacyjnych gminy zlokalizowanych w CPS – 2 szt.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej – przygotowanie studium wykonalności, dokumentacji technicznej Centrum Pomocy Społecznej przy ul. Tuwima Etap II – remont starej remizy strażackiej na Centrum Pomocy Społecznej</p>

Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, ul. Tuwima – poza obszarem rewitalizacji	
Uzasadnienie realizacji projektu poza obszarem rewitalizacji	Budynek znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji, obecnie nie jest wykorzystywany, nie ma też koncepcji innego jego zagospodarowania. Natomiast na obszarze rewitalizacji gmina nie posiada wolnych, nie zagospodarowanych obiektów o odpowiedniej powierzchni, które mogłyby zostać adaptowane na centrum. Racjonalne jest więc wykorzystanie istniejącej infrastruktury i jej modernizacja, pomimo położenia poza obszarem rewitalizacji. Działaniami CPS będą objęte osoby wykluczone z powodu ubóstwa, bezradności, wieku, których największy odsetek zamieszkuje obszar rewitalizacji gminy Dobiegniew. Tym samym oferta CPS skierowana będzie głównie do mieszkańców tego obszaru. Realizacja projektu przyczyni się do rozwiązania problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew.	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew	
Realizator	Gmina Dobiegniew	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób – 150,0	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz wykazu osób objętych wsparciem w zakresie pomocy społecznej. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2017 rok Etap II – 2018-23	5 mln zł, w tym: Etap I – 35.000 zł Etap II – 4.965.000 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – środki krajowe Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Gmina Dobiegniew

Projekt nr 3	
Tytuł „Poprawa jakości przestrzeni publicznej oraz aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zagospodarowanie Placu Chorążego Starca na cele społeczne”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość przestrzeni publicznej • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Brak miejsc spotkań i integracji mieszkańców
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Celem przedsięwzięcia jest powstanie wysokiej jakości przestrzeni publicznej, służącej mieszkańcom oraz uczestnikom publicznych wydarzeń odbywających się na placu. Plac Chorążego Starca otoczony jest w części starą zabudową. Na obrzeżach placu znajduje się XIV-wieczny zabytkowy kościół. Infrastruktura placu wymaga modernizacji. W ramach projektu planowana jest wymiana nawierzchni, oświetlenia, wykonanie małej architektury i nasadzeń.</p> <p>Remont infrastruktury pozwoli na lepsze wykorzystanie przestrzeni przez mieszkańców – jako miejsca spotkań, integracji, odpoczynku, a także jako przestrzeni do organizacji ważnych wydarzeń środowiskowych oraz miejskich. Obszar rewitalizacji posiada zdiagnozowane problemy w sferze społecznej: bezrobocie, brak fachowego wykształcenia oraz brak przestrzeni oferującej przedsięwzięcia adresowane do grup wykluczonych. Odnowiony plac stanie się miejscem wydarzeń artystycznych dla i z udziałem mieszkańców OR.</p> <p>Planowane efekty projektu: przekształcenie placu i jego otoczenia we wzorcowy przykład nowoczesnej przestrzeni śródmiejskiej – godzącej potrzeby użytkowe i mieszkalne, z dużym udziałem zieleni, stwarzającej możliwość bezpiecznej i ciekawej zabawy dla dzieci oraz wypoczynku i możliwości integracji dla osób dorosłych, w tym seniorów; wytworzenie we wnętrzu kwartału wysokiej jakości przestrzeni półpublicznej, poprawa warunków życia mieszkańców, wytworzenie wśród mieszkańców nawyków i umiejętności współdziałania dla dobra wspólnego.</p> <p>Dokumentacja techniczna dot. zagospodarowania Placu Chorążego Starca realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast, w związku z realizacją projektu pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej Etap II – zagospodarowanie Placu Chorążego Starca</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, Plac Chorążego Starca – obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE WYNIKI WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,31 ha Wskaźniki rezultatu:

	Liczba nowych funkcji na obszarze zrewitalizowanym – 2 szt. Liczba osób objętych procesami rewitalizacyjnymi – 500 os.	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz ilości osób korzystających z obszarów objętych wsparciem, wynikających ze sprawozdań z realizacji wydarzeń opracowanych przez poszczególnych organizatorów. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2018 rok Etap II – 2019-23	2,5 mln zł, w tym: Etap I – 30.000 zł Etap II – 2.470.000 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 85% k.kw. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 9.2, wkład własny

Projekt nr 4		
Tytuł „Poprawa bezpieczeństwa i jakości przestrzeni publicznej poprzez przebudowę ulic w obszarze rewitalizacji”		
OPIS PROJEKTU		
Powiązanie celami rewitalizacji:	z	<p>Cel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców • Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy i przedsiębiorców
Powiązanie problemami:	z	<ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość przestrzeni publicznej • Niski poziom bezpieczeństwa • Niska jakość infrastruktury ograniczająca rozwój gospodarczy
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań		<p>Celem przedsięwzięcia jest powstanie wysokiej jakości przestrzeni publicznej, służącej mieszkańcom, w tym przedsiębiorcom.</p> <p>Projekt polega na przebudowie 9 ulic w obszarze rewitalizacji z modernizacją sieci technicznych (wodociągowej, kanalizacji deszczowej, oświetlenia ulicznego) oraz wymianą nawierzchni ulic i chodników na długości 1,95 km.</p> <p>Planowane efekty projektu: przekształcenie ulic w obszarze rewitalizacji we wzorcowy przykład nowoczesnej przestrzeni śródmiejskiej – godzącej potrzeby użytkowe, mieszkalne i gospodarcze, poprawiającej bezpieczeństwo i stan środowiska (mniejsze zużycie energii, poprawa jakości wody, lepsze odprowadzanie wód opadowych). Efektem projektu będzie poprawa dostępności do remontowanej infrastruktury w ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa” oraz stworzenie przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców, ograniczającej bariery architektoniczne dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.</p> <p>Dokumentacja techniczna dot. przebudowy ulic w obszarze rewitalizacji realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast w ramach projektu Gminy Dobiegniew pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020.</p> <p>Etap realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej</p> <p>Etap II – przebudowa ulic w obszarze rewitalizacji</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia		Dobiegniew, ulice w obszarze rewitalizacji: Dembowskiego, Jedności, Kardynała Wyszyńskiego, Kościuszki, Krótka, Parkowa, Szkolna, Teatralna, Zabytkowa
Podmiot/osoba zgłaszający/a:		Gmina Dobiegniew
Realizator		Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE WYNIKI WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty		<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Długość przebudowanych dróg gminnych – 1,95 km</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach – 3 szt.</p>
Sposób oceny i miary		Efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz sprawozdania z pomiaru poziomu przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji, którego dokona Gmina Dobiegniew.
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2018 rok Etap II – 2019-23	8 mln zł, w tym: Etap I – 200.736 zł Etap II – 7.799.264 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 50% k.k. w ramach Programu Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-19, wkład własny

Projekt nr 5	
Tytuł „Poprawa stanu środowiska i jakości przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji Dobiegniewa dzięki zagospodarowaniu i nadaniu nowych funkcji miejskim terenom zielonym”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość przestrzeni publicznej • Niska aktywność mieszkańców obszaru rewitalizacji • Brak miejsc do aktywnego wypoczynku i integracji społecznej
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Projekt polega na stworzeniu miejsc rekreacyjnych, gdzie mieszkańcy spędzać będą czas wolny. Projekt dot. zagospodarowania terenów parkowych i skwerów na terenie miasta poprzez modernizację alejek, placów zabaw, oświetlenia, nowe nasadzenia, montaż elementów małej architektury. Stworzenie miejsc aktywnego wypoczynku umożliwi zwiększenie aktywności mieszkańców, poprawi ich integrację, stanowi atrakcyjny sposób zagospodarowania czasu wolnego, alternatywny wobec zachowań aspołecznych, uzależnień, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.</p> <p>Projekt obejmuje zagospodarowanie 5 terenów zielonych o łącznej powierzchni 4,96 ha. Skwery i parki znajdują się w obszarze rewitalizacji. Największy z nich zlokalizowany jest w sąsiedztwie „placu popegeerowskiego”, a na jego obrzeżach znajduje się przyszłe Centrum Aktywizacji Lokalnej, którego utworzenie jest planowane w projekcie „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa”.</p> <p>Odnowione skwery i parki wraz z rynkiem miejskim na „placu popegeerowskim” i CAL znacząco wpłyną na złagodzenie skali zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych w sferze społecznej: zaktywizują mieszkańców, przyczynią się do budowania tożsamości i więzi z lokalnym środowiskiem. Stworzone zostaną atrakcyjne miejsca spotkań i wypoczynku, a także zabaw dla dzieci. Powstanie 5 miejsc rekreacji, 1 plac zabaw, 1 siłownia zewnętrzna. Parki i skwery będą miejscami realizacji przedsięwzięć społecznych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji – zostaną w nie zaangażowani instruktorzy sportu, którzy będą prowadzić zajęcia sportowe i usprawniające dla różnych grup wiekowych, animatorzy zabaw dla dzieci, zajęć na świeżym powietrzu dla osób starszych.</p> <p>Dokumentacja techniczna dot. zagospodarowania parków i skwerów w obszarze rewitalizacji realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast w ramach projektu Gminy Dobiegniew pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej Etap II – zagospodarowania parków i skwerów w obszarze rewitalizacji</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, parki i skwery w obszarze rewitalizacji: park w granicach ulic Szkolna, Parkowa i Dembowskiego, park w granicach ulic Sienkiewicza i Kościuszki, skwer przy ul. Dembowskiego, skwer w granicach ulic Sienkiewicza i Zwycięstwa, skwer przy ul. Gdańskiej
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Liczba ośrodków miejskich, w których realizowane są projekty dot. zieleni miejskiej – 1 szt.

	Wskaźniki rezultatu: Dodatkowa powierzchnia biologicznie czynna uzyskana w wyniku realizacji projektów – 4,96 ha	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz map do celów projektowych określających powierzchnię poddaną interwencji projektowej. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2018 rok Etap II – 2019-23	4 mln zł, w tym: Etap I – 92.000 zł Etap II – 3.908.000 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 85 % k.k. w ramach POIiŚ, Działanie 2.5, wkład własny

Projekt nr 6	
Tytuł „Poprawa stanu środowiska poprzez modernizację kotłowni oraz rozbudowę sieci ciepłowniczej”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • wysoki udział gospodarstw korzystających z indywidualnych palenisk węglowych na obszarze rewitalizacji • niska jakość powietrza na obszarze rewitalizacji z tyt. niskiej emisji • niska jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Modernizacja kotłowni przy ul. Szkolnej 1, połączenie sieci ciepłowniczej pomiędzy kotłowniami przy ul. Mickiewicza i Szkolną, likwidacja kotłowni przy ul. Mickiewicza 3, rozbudowa sieci ciepłowniczej miasta.</p> <p>Obecnie 253 gospodarstw (w tym Gminny Zespół Szkół) korzysta z obydwu kotłowni. W obszarze rewitalizacji jest ok. 140 gospodarstw w tym siedziba Urzędu Miejskiego i CIS, które korzystają z ogrzewania indywidualnego.</p> <p>Likwidacja kotłowni przy ulicy Mickiewicza i modernizacja kotłowni przy ulicy Szkolnej spowoduje, że w mieście powstanie jedno lokalne źródło ciepła. Źródło to będzie spełniało normy dotyczące jakości powietrza. Nastąpi redukcja tzw. niskiej emisji, czyli szkodliwych dla człowieka oraz środowiska pyłów i gazów. Działania te doprowadzą do zmniejszenia emisji szkodliwych substancji.</p> <p>Poprawa jakości powietrza wpłynie pozytywnie na stan zdrowia mieszkańców, poprawi ich komfort życia i jakość życia np. poprzez mniejsze zanieczyszczenie elewacji i fasad budynków.</p> <p>W wyniku modernizacji źródła i połączenia sieci ciepłowniczej wraz z jej rozbudową (1950 m w obszarze rewitalizacji) zostanie osiągnięty efekt energetyczny, ekonomiczny i ekologiczny. Modernizacja kotłowni spowoduje oszczędności w trakcie wytwarzania energii cieplnej, wzrośnie jej sprawność i zwiększy się możliwość sprzedaży ciepła. Mieszkańcy będą mieli dostęp do ciepłej wody użytkowej, będą mogli ograniczyć zużycie energii elektrycznej. Zmodernizowane źródło ciepła stwarza mieszkańcom z obszaru rewitalizacji możliwość skorzystania z bezobsługowego, niezawodnego i ekologicznego rozwiązania. Podnosi to ich komfort życia. Wpływa na zwiększenie wartości nieruchomości, podnosi jej walory.</p> <p>Dokumentacja dla kluczowych działań w ramach przedmiotowego projektu (dokumentacja techniczna dot. modernizacji kotłowni) realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast na projekt pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji wykonawczej</p> <p>Etap II – modernizacja kotłowni przy ul. Szkolnej 1</p> <p>Etap III – likwidacja kotłowni przy ul. Mickiewicza 3</p> <p>Etap IV – rozbudowa sieci ciepłowniczej miasta</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Długość rozproszonych sieci ciepłowniczej – 1 950 m</p> <p>Liczba budynków podłączonych do sieci ciepłowniczej – 20 szt. w obszarze rewitalizacji</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, ul. Szkolna 1 – obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew

Realizator	Gmina Dobiegniew	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: Ilość zaoszczędzonej energii ciepłej – 500 GJ/rok	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz protokołów odbioru z budowy przyłączy indywidualnych u odbiorców podłączanych do sieci ciepłowniczej. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2017-18 Etap II-IV – 2019-23	4 mln zł, w tym: Etap I – 76.260 zł Etap II – 3.693.740 zł Etap III – 30.000 zł Etap IV – 200.000 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 85% k.kw. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 3.4, wkład własny Etap III – 85% k.kw. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 3.4, wkład własny Etap IV – 85% k.kw. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 3.4, wkład własny

Projekt nr 7	
Tytuł „Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizacji w wyniku modernizacji oczyszczalni ścieków”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • Niska wydajność istniejącej oczyszczalni ograniczająca możliwości przyłączenia nowych odbiorców • Mała przepustowość oczyszczalni, zagrożenie przy obfitych opadach atmosferycznych • Ryzyko awarii środowiskowej - zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami ze zbiorników bezodpływowych • Zagrożenie wypełnienia Dyrektyw Rady Wspólnot Europejskich • Rosnące koszty wywozu nieczystości płynnych
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z główną przepompownią ścieków (biobloki, stacja zlewna, poletka osadowe, stacja do higienizacji osadów, budynek administracyjny).</p> <p>Efekty osiągnięte w wyniku realizacji projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa efektywności pracy oczyszczalni ścieków, – poprawa jakości odprowadzanych ścieków, – poprawa jakości i ilości uzyskiwanych osadów, co przyczyni się do poprawy obecnego stanu środowiska naturalnego, – poprawa jakości wód powierzchniowych, – zwiększenie przepustowości oczyszczalni ścieków, przy dużych opadach atmosferycznych, sprawniejsza praca oczyszczalni umożliwiająca w przyszłości podłączenie nowych mieszkańców do sieci kanalizacyjnej, – ograniczenie do minimum uciążliwości oczyszczalni ścieków dla środowiska, – po modernizacji oczyszczalni ścieków będzie osiągała stopień oczyszczenia ścieków, w zakresie wszystkich wskaźników zanieczyszczeń wg Dyrektyw Rady wspólnot Europejskich (91/271/EWG), – zmniejszenie kosztów eksploatacyjnych oczyszczalni ścieków (mniejsza awaryjność, mniejsze zużycia energii elektrycznej) przełoży się na stabilizację opłat mieszkańców za odbiór ścieków. <p>Dokumentacja dla kluczowych działań w ramach przedmiotowego projektu (dokumentacja pełnobranżowa dot. modernizacji oczyszczalni ścieków) realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast w ramach projektu pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji pełnobranżowej Etap II – modernizacja oczyszczalni ścieków</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, ul. Nowomłyńska – obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew

PROGNOZOWANE WYNIKI WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Liczba przebudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków – 200 RLM dla obszaru rewitalizacji	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz protokołów podłączeń budynków. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2017 Etap II – 2018-23	5 mln zł, w tym: Etap I – 151.290 zł Etap II – 4.848.710 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 85% k.kw. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 4.3, wkład własny

Projekt nr 8	
Tytuł „Poprawa warunków zamieszkania oraz stanu środowiska w wyniku termomodernizacji budynków mieszkalnych obszaru rewitalizacji”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie celami rewitalizacji:	z Cel <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców • Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych
Powiązanie problemami:	z <ul style="list-style-type: none"> • Wysoka liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym, wymagających remontów • Problem środowiskowe wynikające z wysokiego udziału gospodarstw korzystających z ogrzewania piecowego • Wysokie koszty utrzymania budynków komunalnych • Niska jakość życia mieszkańców
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Budynki komunalne położone na obszarze rewitalizacji nie spełniają standardów techniczno-użytkowych, co obniża jakość życia mieszkańców, efektywność energetyczną i jakość przestrzeni publicznej.</p> <p>Projekt obejmuje termomodernizację 25 komunalnych budynków mieszkalnych oraz prywatnych z udziałem gminy w celu poprawy warunków zamieszkania, zwiększenia ich efektywności energetycznej oraz poprawy estetyki.</p> <p>Zakres realizowanego projektu: wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, termomodernizacja, remont elewacji wraz z ociepleniem, wymiana pokrycia dachowego.</p> <p>Planowane efekty realizacji projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa stanu technicznego budynków, • poprawa warunków zamieszkania, • zwiększenie efektywności energetycznej budynków i obniżenie zużycia energii elektrycznej i ciepłej, • zmniejszenie emisji substancji szkodliwych do atmosfery, • poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego, • poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej, • ochrona środowiska oraz obniżenie kosztów eksploatacji budynków poprzez wykonanie termomodernizacji. <p>Dokumentacja techniczna dot. termomodernizacji budynków mieszkalnych realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w konkursie dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast na realizację projektu pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej Etap II – termomodernizacja budynków mieszkalnych</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Miasto Dobiegniew, budynki mieszkalne w obszarze rewitalizacji: ul. Gdańska 4, 29, 30, ul. Jedności 2, 11, 14, 15, ul. Kardynała Wyszyńskiego 4, 7, 8, ul. Sienkiewicza 5, 5a, ul. Starorynkowa 3, 5, 6, 9, 11, ul. Szkolna 6, ul. Szpitalna 2, 4, ul. Teatralna 1, 3, 5, ul. Tuwima 6, ul. Zabytkowa 2
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew

Realizator	Gmina Dobiegniew	
PROGNOZOWANE WYNIKI WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 25 szt. Wskaźniki rezultatu: • Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej – 100 GJ/rok	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru robót budowlanych oraz audytów energetycznych. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2018 Etap II – 2019-23	2,5 mln zł, w tym: Etap I – 200.000 zł Etap II – 2.300.000 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 85% k.kw. w ramach RPO Lubuskie 2014-2020 Działanie 3.2, wkład własny

Projekt nr 9		
Tytuł „Poprawa stanu środowiska dzięki kompleksowym działaniom unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest na obszarze rewitalizacji”		
OPIS PROJEKTU		
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców 	
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie na obszarze rewitalizacji licznych wyrobów azbestowych wymagających utylizacji • Występowanie na obszarze rewitalizacji bezpośredniego ryzyka dla zdrowia mieszkańców • Niska jakość życia na obszarze rewitalizacji 	
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	W ramach projektu zostaną usunięte z obszaru rewitalizacji wyroby zawierające szkodliwy dla zdrowia mieszkańców oraz środowiska naturalnego azbest. Usuwanie azbestu prowadzone jest przez Gminę Dobiegniew. Wyroby usuwane są bezpłatnie z obiektów prywatnych i gminnych, po wcześniejszym zgłoszeniu przez właściciela obiektu lub osoby przechowującej wyroby zawierające azbest. Usuwanie wyrobów azbestowych odbywa się w ramach Programu priorytetowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pod nazwą „SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez partnerów zewnętrznych. Część 1) Usuwanie wyrobów zawierających azbest”.	
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, obszar rewitalizacji	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew	
Realizator	Gmina Dobiegniew	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest z obszaru rewitalizacji – 31,04 Mg Wskaźniki rezultatu: Masa unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych – 31,04 Mg	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie kart przekazania do utylizacji wyrobów zawierających azbest. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2015-32	560.355,65 zł	100% k.kw. w ramach programu NFOŚiGW

Projekt nr 10		
Tytuł „Poprawa poczucie bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki utworzeniu systemu monitoringu”		
OPIS PROJEKTU		
Powiązanie celami rewitalizacji:	z	Cel <ul style="list-style-type: none"> Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie problemami:	z	<ul style="list-style-type: none"> Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń na obszarze rewitalizacji Niski poziom bezpieczeństwa publicznego wśród mieszkańców
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań		<p>Projekt to zintegrowane działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego tj. powstania i uruchomienia systemu monitoringu miejskiego na obszarze rewitalizacji. Działanie ma na celu efektywne wykorzystanie możliwości technicznych monitoringu wizyjnego, na terenie miasta Dobiegniew poprzez zamontowanie 3 kamer monitoringu:</p> <ul style="list-style-type: none"> przy szkole przy ul. Gdańskiej 8, w centrum miasta u zbiegu ulic Kościuszki, Sienkiewicza i Kardynała Wyszyńskiego, w parku miejskim – ul. Parkowa, <p>Wskazana lokalizacja miejsc przeznaczonych do umieszczenia kamer monitoringu miejskiego jest efektem analizy sytuacji bezpieczeństwa w miejscach publicznych, ilości popełnianych przestępstw i wykroczeń uzgodnionych z jednostką Policji.</p> <p>Dokumentacja dla kluczowych działań w ramach przedmiotowego projektu realizowana jest z udziałem środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast na realizację projektu pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO PT 2014-2020. W ramach projektu opracowana zostanie dokumentacja techniczna dot. monitoringu miasta.</p> <p>Etapy realizacji projektu:</p> <p>Etap I – opracowanie dokumentacji technicznej Etap II – montaż i uruchomienie systemu telewizji dozorowej (monitoring)</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia		Dobiegniew: teren przy szkole przy ul. Gdańskiej 8, centrum miasta u zbiegu ulic Kościuszki, Sienkiewicza i Kardynała Wyszyńskiego, park miejski – obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:		Gmina Dobiegniew
Realizator		Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty		<p>Wskaźniki produktu: Liczba kamer monitoringu – 3 szt. na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba przestępstw na 1000 osób – 18,0 /dla obszaru rewitalizacji/ Liczba wykroczeń na 1000 osób - 47,0 /dla obszaru rewitalizacji/</p>
Sposób oceny i miary		Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie protokołu odbioru zamontowanego systemu oraz statystyk Komendy Miejskiej Policji. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
Etap I – 2018 Etap II – 2019-23	132.400 zł, w tym: Etap I – 15.500 zł	Etap I – 95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr

	Etap II – 116.900 zł	DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny Etap II – 75% k.kw. w ramach Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań MSWiA, wkład własny
--	----------------------	--

Projekt nr 11	
Tytuł „Budowanie kapitału społecznego oraz lokalnej tożsamości poprzez realizację zajęć edukacyjnych”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	<p>Cel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Brak atrakcyjnej formy spędzania czasu wolnego • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji • Wysoki udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym na obszarze rewitalizacji
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Zaplanowano zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży dotyczące zachowań obywatelskich i zachęcające je do czynnego włączenia się w poprawę jakości życia, zamieszkiwania, pracy. Zajęcia mają na celu wzmocnienie dobiegniewskiej tożsamości wśród przedstawicieli młodego pokolenia, a kierowanie części działań do dzieci i młodzieży sprawi, że proces rewitalizacji będzie lepiej rozpoznawany i postrzegany przez całą społeczność. Zajęcia są realizowane w ramach projektu „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” w konkursie dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast.</p> <p>Rewitalizacyjne zajęcia edukacyjne w dobiegniewskich placówkach oświatowych: „Mały architekt”, „Obserwuję, analizuję, informuję”, „Rewitalizacja w komiksie”, „Ocalić od zapomnienia”, „Filmowe opowieści o Dobiegniewie”, „Literacka podróż po Dobiegniewie”, „Miejscy dziennikarze”, „Przewodnicy miejscy”, „Tacy sami, choć różni”, „Nie jesteś sam – łączymy pokolenia”, „Informacja i promocja”.</p> <p>Zajęcia pt. Obserwuję, analizuję, informuję polegają na badaniu jakości wody oraz zanieczyszczenia powietrza. Uczniowie prowadzą badania, analizują oraz opracowują informacje jak racjonalnie korzystać z wody, jak chronić powietrze. Informacje publikowane będą na stronach internetowych gminy Dobiegniew w zakładce Rewitalizacja oraz w broszurach informacyjnych. Zajęcia te pokazują czemu służyć będą projekty „Poprawa stanu środowiska poprzez modernizację kotłowni oraz rozbudowę sieci ciepłowniczej” oraz „Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizacji w wyniku modernizacji oczyszczalni ścieków”.</p> <p>W zajęciach udział biorą uczniowie Gminnego Zespołu Szkół w Dobiegniewie, w tym zwłaszcza z obszaru rewitalizacji. Zajęcia prowadzą osoby z przygotowaniem pedagogicznym.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu: Liczba rodzajów zorganizowanych zajęć – 11 szt. Liczba godzin zajęć – 1000 h</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Gminny Zespół Szkół w Dobiegniewie ul. Gdańska 8 i ul. Poznańska 5 (do obu uczęszczają uczniowie z obszaru rewitalizacji)
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 30 osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 30 osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji</p>

Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia są mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie dzienników zajęć/list obecności oraz testów sprawdzających wiedzę w ramach realizowanych zajęć. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2017-18	57.500 zł	95% k.k. w ramach PO PT 2014-2020 – umowa dotacji nr DPT/BDG-II/POPT/64/16, wkład własny

Projekt nr 12	
Tytuł „Animacja lokalna poprzez zorganizowanie warsztatów rozwoju osobistego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w Centrum Integracji Społecznej”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa i towarzyszących mu czynników – bezrobocia, uzależnień • Wysoki odsetek osób z najwyższym gimnazjalnym wykształceniem wśród osób bezrobotnych • Wysoki udział bezrobocia długotrwałego • Niska aktywność społeczna
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Uczestnicy CIS to w większości osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji – często borykające się z uzależnieniami, po odbyciu kary pozbawienia wolności, długotrwanie bezrobotne. Stanowi to ogromną przeszkodę w prawidłowym funkcjonowaniu w lokalnej społeczności. Osoby te wymagają kompleksowego wsparcia, natomiast zbyt małe możliwości finansowe CIS nie pozwalają na rozszerzenie działań statutowych. Istnieje konieczność wzmocnienia tych działań, aby objęły one szersze spektrum problemów w prawidłowym funkcjonowaniu uczestników zajęć, prawidłowym pełnieniu ról społecznych oraz powrocie na rynek pracy. Projekt zakłada przeprowadzenie cyklu warsztatów rozwoju osobistego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji - uczestników reintegracji społeczno-zawodowej w CIS w Dobiegniewie.</p> <p>Warsztaty rozwoju osobistego podzielone będą na bloki tematyczne. Będą to m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kształcenie umiejętności społecznych pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu, – nauka planowania i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza poprzez możliwość osiągnięcia własnych dochodów, przez zatrudnienie lub własną działalność gospodarczą, uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania budżetem domowym itp. <p>Projekt zakłada także organizację cyklu imprez przeprowadzonych w środowisku lokalnym, z uczestnikami CIS oraz ich najbliższym otoczeniem.</p> <p>Sprawy organizacyjne zostaną w całości zrealizowane przez uczestników CIS. Przy wsparciu kadry Centrum uczestnicy zaplanują budżet, zaplanują menu, przygotują poczęstunek oraz atrakcje podczas imprezy. Do nich również będzie należało zaproszenie gości z ich najbliższego otoczenia. Takie działanie pozwoli na zaprezentowanie się uczestników CIS z innej strony, nauczy ich współdziałania i planowania działań o szerszym zakresie.</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, ul. Dembowskiego 1, 66-520 Dobiegniew
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, ul. Dembowskiego 1, 66-520 Dobiegniew
Realizator	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, ul. Dembowskiego 1, 66-520 Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	

Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem – 20 osób/rok z obszaru rewitalizacji</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po zakończeniu programu – 10 osób/rok z obszaru rewitalizacji Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje – 10 osób/rok z obszaru rewitalizacji Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących – 10 osób/rocznie z obszaru rewitalizacji</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie list obecności/ oraz dokumentów potwierdzających objęcie wsparciem, dokumentów potwierdzających poszukiwanie pracy, uzyskane kwalifikacje, umów o pracę. Pomiaru dokona Centrum Integracji Społecznej.</p>	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018-2023	300.000 zł	85% k.kw w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Osi Priorytetowej 7 Równowaga społeczna Działania 7.4 Aktywne włączenie w ramach podmiotów integracji społecznej, wkład własny

Projekt nr 13		
Tytuł „Poprawa zdolności do zatrudnienia bezrobotnych poprzez udział w szkoleniach i kursach zawodowych i uczestnictwo w reintegracji społeczno-zawodowej w Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie”		
OPIS PROJEKTU		
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców 	
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa i towarzyszących mu czynników – bezrobocia, uzależnień • Wysoki odsetek osób z najwyższym gimnazjalnym wykształceniem wśród osób bezrobotnych • Wysoki udział bezrobocia długotrwałego 	
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	Niewystarczające możliwości finansowe CIS nie pozwalają na zapewnienie dostępu do kursów zawodowych i szkoleń, które mogą prowadzić do zmniejszenia liczby osób bezrobotnych i zagrożenia wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji. Projekt obejmuje poszerzenie działań realizowanych w CIS. Uczestnicy reintegracji społeczno-zawodowej w ramach działających warsztatów zdobywają nowe umiejętności, zmniejszające dystans do zatrudnienia poprzez uczestnictwo w m.in. kursach zawodowych. Kursy poprzedzone będą diagnozą potencjału mieszkańców obszaru rewitalizacji objętych wsparciem, ich umiejętności i zainteresowań a także zapotrzebowania lokalnego rynku pracy na kwalifikacje i umiejętności. Kursy realizowane będą przez uprawnione instytucje szkoleniowe i będą kończyły się uzyskaniem certyfikatu.	
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, ul. Dembowskiego 1 – obszar rewitalizacji	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, ul. Dembowskiego 1, 66-520 Dobiegniew	
Realizator	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, ul. Dembowskiego 1, 66-520 Dobiegniew	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu: Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie – 10 osób/rok z obszaru rewitalizacji Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie – 10 osób/rok z obszaru rewitalizacji Wskaźniki rezultatu: Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 50 osób z obszaru rewitalizacji	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie dokumentacji programu w tym listy uczestników programu, liczby zaświadczeń o ukończeniu kursu. Pomiaru dokona Centrum Integracji Społecznej.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018-2023	100.000 zł	85% k.kw w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Działania 6.2, wkład własny

Projekt nr 14	
Tytuł „Przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku realizowane przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Dobiegniewie”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki udział osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa • Gorsza sytuacja finansowa osób niepełnosprawnych intelektualnie • Ograniczone możliwości uczestniczenia w życiu społecznym • Niechęć społeczeństwa do kontaktów z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Środowiskowy Dom Samopomocy jest placówką dziennego pobytu dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz upośledzonych. Głównym zadaniem ŚDS jest usamodzielnienie uczestników, aby mogli funkcjonować w środowisku zamieszkania. Są to treningi funkcjonowania w codziennym życiu, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych oraz wsparcie emocjonalne, treningi gospodarowania budżetem domowym, nabywania praktycznych umiejętności (sprzątanie, umiejętności kulinarne, obsługa podstawowych sprzętów gospodarstwa domowego).</p> <p>Uczestnicy rozwijają także swoje zainteresowania (zajęcia plastyczne, muzyczne, fotografowanie, obsługa komputera), a także uczą się aktywnie i zdrowo spędzać czas wolny.</p> <p>Pomimo otrzymywanego wsparcia osoby przewlekle psychicznie chore oraz upośledzone spotykają się z niechęcią i odrzuceniem wśród społeczeństwa. Osoby niepełnosprawne często same usuwają się w cień, obawiając się ośmieszenia, poniżenia, wyśmiania. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną często są w trudnej sytuacji finansowej, utrzymują się z bardzo niskich dochodów (głównie renty socjalne i zasiłki stałe), nie stać ich na turnusy rehabilitacyjne, które zaplanowano w ramach projektu. Osoby te nie uczestniczą też w życiu kulturalnym – projekt przewiduje wyjazdy do kina czy teatru. Ponieważ projekt będzie dedykowany podopiecznym ŚDS, zasadne jest aby realizacja odbywała się w siedzibie domu, dostosowanej do potrzeb osób korzystających z usług placówki a nie np. w udostępnianym na ten cel pomieszczeniu na obszarze rewitalizacji – wiązałoby się to wówczas m.in. z zapewnieniem bezpieczeństwa całej grupie podopiecznych podczas drogi na warsztaty, co byłoby uciążliwe zarówno dla samych podopiecznych jak i opiekujących się nimi pracowników ŚDS.</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>Gmina Dobiegniew, Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Tuwima</p> <p>Uzasadnienie lokalizacji projektu poza obszarem rewitalizacji:</p> <p>Obecnie Środowiskowy Dom Samopomocy nie ma swojej siedziby – z uwagi na brak odpowiedniego lokalu mieści się w hali sportowej. Zaplanowano, że jego siedzibą będzie budynek po dawnej remizie przy ul. Tuwima, w którym, po zrealizowaniu projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew poprzez uruchomienie Centrum Pomocy Społecznej”, ma powstać Centrum Pomocy Społecznej. Z uwagi na położenie obiektu przy granicy OR, jego dostępność (blisko ulicy) planowane zagospodarowanie na CPS, wystarczającą powierzchnię, swoją siedzibę będzie tam mieć również ŚDS. Warto podkreślić, że budynek, w którym znajdzie swoją siedzibę ŚDS obecnie nie jest wykorzystywany, nie ma też koncepcji innego jego zagospodarowania. Natomiast na obszarze rewitalizacji gmina nie posiada wolnych, nie zagospodarowanych obiektów o odpowiedniej powierzchni, które mogłyby zostać adaptowane na ŚDS. Racjonalne jest więc wykorzystanie istniejącej infrastruktury i jej modernizacja. Działaniami ŚDS będą objęte osoby wykluczone z powodu choroby i ubóstwa, których największy odsetek zamieszkuje obszar rewitalizacji gminy Dobiegniew. Tym samym oferta ŚDS skierowana będzie głównie do mieszkańców tego obszaru. Realizacja projektu przyczyni się do rozwiązania problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew.</p>

Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Środowiskowy Dom Samopomocy	
Realizator	Środowiskowy Dom Samopomocy	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 20 osób z obszaru rewitalizacji</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 szt.</p>	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie wykazu osób korzystających z ŚDS, dokumentacji ŚDS. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018-2023	360.000 zł	85% k.kw, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Osi Priorytetowej 7 Równowaga społeczna Działania 7.5 Usługi społeczne, wkład własny

Projekt nr 15	
Tytuł „Poprawa jakości i zwiększenie dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Problem przestępczości, w tym przemocy w rodzinie • Występowanie środowisk, w których stwierdzono przemoc w rodzinie i wdrożono procedurę tzw. niebieskiej karty na obszarze rewitalizacji • Wysoka liczba niebieskich kart na obszarze rewitalizacji • Brak placówek zapewniających schronienie dla ofiar przemocy
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przykłady przemocy domowej to: destruktywna krytyka i słowne użyczenie, taktyka nacisków, brak szacunku, nadużycie zaufania, izolowanie, nękanie, groźby, przemoc seksualna, przemoc fizyczna, wypieranie się.</p> <p>Przemoc często współwystępuje z innymi problemami psychospołecznymi takimi jak: alkoholizm, niepełnosprawność czy bezrobocie. Najbardziej niekorzystna jest kumulacja takich czynników, co charakteryzuje obszary zdegradowane. Wtedy najtrudniej jest pomóc ofierze, zwłaszcza trudno jest przekonać osobę krzywdzoną do podjęcia decyzji w kierunku zmiany swojego życia.</p> <p>W Gminie Dobiegniew występuje zjawisko przemocy w rodzinach. Największe jego nasilenie stwierdzono na obszarze rewitalizacji. Do rozwiązywania tego problemu powołano Zespół Interdyscyplinarny zajmujący się sprawami przemocy w rodzinie. W rodzinach, w których istnieje podejrzenie występowania przemocy lub stwierdzono przemoc, jest wdrażana procedura tzw. Niebieskiej Karty - ogół czynności podejmowanych i prowadzonych przez zespół składający się z przedstawicieli pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia.</p> <p>W ramach projektu zaplanowano zatrudnienie psychologa, terapeuty rodzinnego oraz terapeuty uzależnień, którzy zaangażowani zostaną do wsparcia osób dotkniętych problemem przemocy z obszaru rewitalizacji. Projekt będzie realizowany w siedzibie CAL, wyremontowanej w ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa” zabytkowym arsenałem.</p> <p>Profesjonalna pomoc daje możliwość uświadomienia ofiarom, że wobec nich stosowana jest przemoc. Ponieważ przemoc jest zjawiskiem złożonym, pomoc jej ofiarom musi być wielotorowa i gwarantować ma schronienie w postaci mieszkania interwencyjnego, wsparcie psychologiczne, pomoc finansową oraz porady prawne.</p> <p>Projekt będzie komplementarny z działaniami realizowanymi przez Centrum Pomocy Społecznej przy ul. Tuwima w ramach projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew poprzez uruchomienie Centrum Pomocy Społecznej”. W CPS działać będą m.in. poradnie psychologiczne oraz powstaną mieszkania interwencyjne, z których będą mogły skorzystać ofiary przemocy – beneficjenci projektu pn. „Poprawa jakości i zwiększenie dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie”.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego – 10 osób/rok z obszaru rewitalizacji</p> <p>Liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach pozalekcyjnych lub innych formach spędzania wolnego czasu – 15 osób z obszaru rewitalizacji</p> <p>Liczba rodzin zagrożonych i dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie objętych wsparciem – 14 rodzin z obszaru rewitalizacji</p> <p>Liczba kampanii społecznych i innych wydarzeń – 1 kampania/rok prowadzona na obszarze rewitalizacji</p>

	Liczba placówek, które dostosowały pomieszczenia do potrzeb osób doznających przemocy w rodzinie – 1 szt.	
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Gmina Dobiegniew, siedziba Centrum Aktywności Lokalnej ul. Szkolna - obszar rewitalizacji	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Ośrodek Pomocy Społecznej	
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 181 osób</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 szt. Liczba niebieskich kart na 1000 osób – 7,5</p>	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie statutu placówki prowadzącej mieszkania interwencyjne, dokumentacji OPS. Pomiaru dokona Ośrodek Pomocy Społecznej.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018-2023	600.000 zł	80% k.kw , MRP i PS w ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, wkład własny

Projekt nr 16	
Tytuł „Poprawa jakości opieki nad seniorami poprzez utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	<p>Cel :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej • Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa - wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na obszarze rewitalizacji • Konieczność zapewnienia opieki oraz świadczeń zdrowotnych osobom w starszym wieku, często niesamodzielnym • Wysoki wskaźnik ubóstwa i brak możliwości zapewnienia płatnej opieki niesamodzielnym osobom starszym . • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym w szczególności seniorów
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Jak wynika z diagnozy społeczeństwo gminy się starzeje – zjawisko to szczególnie jest widoczne na obszarze rewitalizacji. Problemem staje się zapewnienie opieki osobom starszym, które często stają się niesamodzielne i wymagają całodobowej opieki, często również związanej ze stanem zdrowia, jak chociażby podanie leków. W wielu rodzinach osób starszych pozostali członkowie rodziny to osoby pracujące lub uczące się, które z racji na obowiązki nie są w stanie zapewnić opieki najstarszym członkom rodziny. Często najbliżsi osoby starszej mają do wyboru albo zapewnienie jej płatnej opieki, pozostawienie bez opieki lub rezygnację z pracy. Trzeba podkreślić, że w tym ostatnim przypadku zasiłki otrzymywane z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną nie równoważą wynagrodzenia z tytułu pracy, co może powodować pojawienie się zjawiska ubóstwa w środowisku. Dom dziennego pobytu dla osób starszych z terenu Gminy Dobiegniew jest więc z jednej strony wsparciem dla samych osób starszych, ale także dla ich najbliższych, którzy nie będą musieli dokonywać wyborów między życiem zawodowym a zapewnieniem opieki najbliższemu. W placówce zaplanowano cztery warsztaty, których celem będzie przede wszystkim aktywizacja osób starszych z obszaru rewitalizacji i ich usprawnianie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rękodzieła – seniorzy uczą się od siebie nawzajem wyszywania, haftowania, szydełkowania, robienia na drutach – zakres będzie zależny od zainteresowań oraz możliwości podopiecznych 2) kulinarny – poznawanie zasad zdrowego odżywiania osób starszych, układanie zbilansowanej diety, 3) sportowo-rekreacyjny – ćwiczenia usprawniające oraz ruch na świeżym powietrzu, 4) komputerowy – podstawy obsługi komputera, korzystania z internetu. <p>Działania skierowane do osób starszych, mieszkańców obszaru rewitalizacji, prowadzone będą w Centrum Pomocy Społecznej przy ul. Tuwima po zrealizowaniu projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew poprzez uruchomienie Centrum Pomocy Społecznej”. Tam swoją siedzibę będzie miał dom dziennego pobytu dla osób starszych – jest to zasadne z uwagi na położenie obiektu przy granicy OR, jego dostępność (blisko ulicy) planowane zagospodarowanie na CPS, wystarczającą powierzchnię, pozwalającą ulokować w budynku dom dziennego pobytu. Należy podkreślić, że budynek, w którym znajdzie swoją siedzibę dom dziennego pobytu obecnie nie jest wykorzystywany, samorząd nie ma koncepcji innego jego wykorzystania. Natomiast na obszarze rewitalizacji gmina nie posiada wolnych, nie zagospodarowanych obiektów o odpowiedniej powierzchni, które mogłyby zostać adaptowane na dom dziennego pobytu. Racjonalne jest więc wykorzystanie istniejącej infrastruktury i jej modernizacja. Działaniami domu dziennego pobytu będą objęte osoby wykluczone z powodu wieku, ubóstwa, bezradności, których największy odsetek zamieszkuje obszar rewitalizacji gminy Dobiegniew. Tym samym oferta domu dziennego pobytu skierowana będzie głównie do mieszkańców tego obszaru. Realizacja</p>

	<p>projektu przyczyni się do rozwiązania problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Liczba osób starszych korzystających z domu dziennego pobytu – 20 osób/rok z obszaru rewitalizacji</p>	
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	<p>Gmina Dobiegniew, siedziba domu dziennego pobytu, ul. Tuwima</p> <p>Uzasadnienie lokalizacji projektu poza obszarem rewitalizacji:</p> <p>Projekt realizowany będzie w siedzibie Środowiskowego Domu Samopomocy, który obecnie z uwagi na brak odpowiedniego lokalu mieści się w hali sportowej. Zaplanowano, że jego siedzibą będzie budynek po dawnej remizie przy ul. Tuwima, w którym, po zrealizowaniu projektu „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew poprzez uruchomienie Centrum Pomocy Społecznej”, ma powstać Centrum Pomocy Społecznej. Z uwagi na położenie obiektu przy granicy OR, jego dostępność (blisko ulicy) planowane zagospodarowanie na CPS, wystarczającą powierzchnię, swoją siedzibę będzie tam mieć również ŚDS oraz dom dziennego pobytu. Warto podkreślić, że budynek, w którym znajdzie swoją siedzibę ŚDS obecnie nie jest wykorzystywany, nie ma też koncepcji innego jego zagospodarowania. Natomiast na obszarze rewitalizacji gmina nie posiada wolnych, nie zagospodarowanych obiektów o odpowiedniej powierzchni, które mogłyby zostać adaptowane na te cele. Racjonalne jest więc wykorzystanie istniejącej infrastruktury i jej modernizacja. Działaniami projektowymi będą objęte osoby wykluczone z powodu choroby i ubóstwa, których największy odsetek zamieszkuje obszar rewitalizacji gminy Dobiegniew. Tym samym oferta projektu skierowana będzie głównie do mieszkańców tego obszaru. Realizacja projektu przyczyni się do rozwiązania problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew.</p>	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Ośrodek Pomocy Społecznej	
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźnik produktu:</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 40 osób z obszaru rewitalizacji</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 szt.</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie dokumentacji OPS dotyczącej liczby podopiecznych. Pomiaru dokona Ośrodek Pomocy Społecznej.</p>	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	150.000 zł	Gmina Dobiegniew, inne środki publiczne

Projekt nr 17	
Tytuł „Profilaktyka uzależnień na obszarze rewitalizacji poprzez realizację warsztatów dla mieszkańców”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami:	Uzależnienia są jednym z istotnych czynników wykluczenia społecznego, często wiążą się z przemocą oraz ubóstwem i bezrobociem. Uzależnienie jest jednym z czynników korzystania z pomocy społecznej rodzin w obszarze rewitalizacji, gdzie zdiagnozowano nasilenie tego zjawiska. Oprócz występujących od lat uzależnień od nikotyny czy alkoholu, hazardu, gier komputerowych czy telewizji coraz większym problemem, zwłaszcza wśród osób młodych staje się uzależnienie od środków psychoaktywnych, w tym tzw. dopalaczy, oraz korzystania z mediów społecznościowych. Nasilenie zjawisk kryzysowych o charakterze społecznym, w tym uzależnień, szczególnie obserwowane jest w OR.
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne w obszarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – warsztaty edukacyjne – warsztaty psychologiczne – warsztaty plastyczne, muzyczne, taneczne, sceniczne i inne promujące zdrowie, zdrowy, wolny od uzależnień styl życia w szczególności wśród dzieci i młodzieży. <p>Profilaktyka uzależnień, zdrowotna oraz zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie zdrowego trybu życia prowadzona będzie w siedzibie Centrum Aktywności Lokalnej, wyremontowanym w ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa” zabytkowym arsenałom na obszarze rewitalizacji na rzecz jego mieszkańców mających tego rodzaju problem.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Liczba kampanii społecznych – 2 kampanie/rok Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego – 10 osób/rok Liczba osób korzystających z warsztatów psychologicznych – 10 osób/rok Liczba osób korzystających z warsztatów edukacyjnych – 20 osób/rok Liczba osób korzystających z warsztatów plastyczne, muzyczne, taneczne, sceniczne i inne – 40 osób/rok Liczba osób zagrożonych i dotkniętych problemem uzależnień – 50 osób</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, siedziba Centrum Aktywności Lokalnej, ul. Szkolna - obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 60 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 60 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu – 50 os.</p>

Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie harmonogramów zajęć, list uczestników, wyników ankiet, dokumentów potwierdzających naukę, poszukiwanie lub podjęcie pracy. Pomiaru dokona Ośrodek Pomocy Społecznej.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2018-2023	500.000 zł	Gmina Dobiegniew, inne środki publiczne

Projekt nr 18	
Tytuł „Budowa kapitału społecznego i tożsamości lokalnej - organizacja działań edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych z udziałem mieszkańców”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki wskaźnik ubóstwa ograniczający aktywne uczestnictwo w kulturze, • niski poziom kapitału społecznego • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Brak przestrzeni publicznej przygotowanej do realizacji wydarzeń miejskich oraz miejsca aktywności mieszkańców i ich grup • Spadek uczestnictwa w kulturze i ograniczona oferta wydarzeń kulturalnych
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>W ramach projektu ma powstać oferta spędzania czasu wolnego przez mieszkańców obszaru rewitalizacji, która będzie przez nich współtworzona. Wydarzenia te mają integrować społeczność, włączać mieszkańców w przygotowania i realizację wydarzeń, aktywizować, budzić kreatywność i dawać szansę na prezentację własnych pasji i talentów. Służyć temu będzie Centrum Aktywizacji Lokalnej, rynek miejski z amfiteatrem zaplanowane w ramach przedsięwzięcia „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa”, w którym planuje się zagospodarowanie „placu popegeerowskiego” w centrum miasta m.in. z remontem dawnego arsenału na siedzibę Centrum Aktywizacji Lokalnej oraz zagospodarowanie przestrzeni nadając jej funkcję rynku miejskiego.</p> <p>CAL to miejsce realizacji zajęć dla różnych grup wiekowych mieszkańców w sferze kultury i rozwijania własnych zainteresowań, dzielenia się doświadczeniem i umiejętnościami. Funkcjonowanie Centrum Aktywizacji Lokalnej poprzedzone będzie konsultacjami z mieszkańcami, tak, aby organizowane spotkania i zajęcia były odpowiedzią na potrzeby i zainteresowania społeczności.</p> <p>Niniejszy projekt przewiduje organizację zajęć i działań w CAL oraz na terenie rynku miejskiego, a więc infrastruktury powstałej w ramach komplementarnego przedsięwzięcia.</p> <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Liczba wydarzeń zorganizowanych z wykorzystaniem powstałej infrastruktury – 2 w roku Liczba osób korzystających z zajęć w CAL – 100 osób/rok z obszaru rewitalizacji Liczba zaktywizowanych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – 20 osób/rok z obszaru rewitalizacji</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Centrum Aktywizacji Lokalnej i rynek miejski przy ul. Kardynała Wyszyńskiego – obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 1 szt.</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 500 osób/rok</p> <p>Liczba nowych funkcji na obszarze zrewitalizowanym – 3 szt.</p>

Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie harmonogramu wydarzeń realizowanych przez CAL oraz wykazu osób korzystających z zajęć, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	500.000 zł	Gmina Dobiegniew, inne środki publiczne

Projekt nr 19	
Tytuł „Pakiet dla przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy i przedsiębiorców
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw – wysoki poziom wykreśleń firm z rejestru działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji • Nisk wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców • Wysoki wskaźnik bezrobocia i ubóstwa w gminie
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Od 1994 roku w gminie działa Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości. W oparciu o możliwości, którymi dysponuje, stowarzyszenie zaproponowało pakiet dla przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji bądź osób z tego obszaru planujących rozpocząć prowadzenie takiej działalności w lokalach usługowo-handlowych w parterach budynków powstałych na „placu popegeerowskim” w ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa”. W ramach pakietu dla przedsiębiorców SWMP proponuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości – preferencyjne pożyczki (inwestycyjne, inwestycyjno-obrotowe, w formie tzw. start-up), – Ośrodek Wsparcia Przedsiębiorczości – usługi informacyjne, doradcze, szkoleniowe, finansowe; doradztwo prowadzone non profit (doradztwo na temat możliwości pozyskiwania środków unijnych, programach Powiatowego Urzędu Pracy, pomocy PFRON, programy naprawcze, szkolenia z zakresu ekonomii społecznej) – Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – animacja, doradztwo marketingowe, finansowe, prawne, w zakresie zakładania podmiotów społecznych i podmiotów ekonomii społecznej, wsparcie biznesowe, wsparcie pomostowe finansowe i bezfinansowe. <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Liczba podmiotów gospodarczych z obszaru rewitalizacji korzystających z preferencyjnych pożyczek w ramach Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości – 2/rok</p> <p>Liczba podmiotów gospodarczych z obszaru rewitalizacji korzystających ze wsparcia i doradztwa Ośrodka Wsparcia Przedsiębiorczości – 5/rok</p> <p>Liczba podmiotów z obszaru rewitalizacji korzystających ze wsparcia LOWES – 1/rok</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości
Realizator	Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie – 8 szt.</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach – 1 szt.</p> <p>Liczba przedsiębiorstw na 1000 osób – 44,0</p> <p>Liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej na 1000 osób – 4,4</p>

Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu – umów na preferencyjne pożyczki, dokumentów doradztwa świadczonego w ramach OWP oraz wsparcia świadczonego w ramach LOWES, danych dotyczących liczby podmiotów na obszarze rewitalizacji. Pomiaru dokona Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	500.000 zł	Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości, Fundusz pożyczkowy PARP, fundusz MRPiPS TOR#10

Projekt nr 20	
Tytuł „Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy i przedsiębiorców
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw – wysoki poziom wykreśleń firm z rejestru działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji • Nisk wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców • Wysoki wskaźnik bezrobocia i ubóstwa w gminie
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Wspierając zakładane i funkcjonujące przedsiębiorstwa Gmina Dobiegniew zaplanowała następujące działania</p> <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie zakładki na stronie internetowej miasta dedykowanej przedsiębiorczości, która będzie zawierać bieżące informacje na temat działalności jst w sferze gospodarczej, propozycje dla podmiotów gospodarczych oferowanych m.in. przez SWMP, informacje o konkursach o dotacje z funduszy europejskich dla przedsiębiorców oraz osób zainteresowanych założeniem firmy – bezpłatne szkolenia dla przedsiębiorców i osób planujących założenie działalności gospodarczej z obszaru rewitalizacji w zakresie zakładania działalności gospodarczej i poszerzania zakresu działalności, w tym możliwości finansowania rozwoju firm z funduszy zewnętrznych, w tym UE – cykliczne spotkania Burmistrza Dobiegniewa, Zespołu ds. Rewitalizacji z przedsiębiorcami – wymiana doświadczeń, informacji, uwag, propozycje nowych działań – cykliczne spotkania z pracownikami Urzędu Skarbowego – możliwość bezpłatnego doradztwa podatkowego. <p>Wskaźniki specyficzne dla projektu:</p> <p>Liczba stron internetowych, na których są publikowane informacje dedykowane przedsiębiorczości – 1</p> <p>Liczba godzin szkoleń w zakresie zakładania działalności gospodarczej i poszerzania zakresu działalności, w tym możliwości finansowania rozwoju firm z funduszy zewnętrznych, w tym UE – 9 h</p> <p>Liczba spotkań Burmistrza Dobiegniewa, Zespołu ds. Rewitalizacji z przedsiębiorcami – 1/rok</p> <p>Liczba spotkań z pracownikami Urzędu Skarbowego – 1 /rok</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba spotkań dla przedsiębiorców – 5 szt./rok</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie – 30 szt.</p> <p>Liczba przedsiębiorstw na 1000 osób – 44,0</p> <p>Liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej na 1000 osób – 4,4</p>

Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie dokumentacji dotyczącej prowadzone zakładki (print screen), harmonogramów i programów szkoleń, harmonogramów spotkań i list obecności na spotkaniach, liczby podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	50.000 zł	Gmina Dobiegniew

Projekt nr 21	
Tytuł „Budowanie kapitału społecznego oraz więzi sąsiedzkich poprzez animację lokalną mieszkańców obszaru rewitalizacji”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	<p>Cel :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom kapitału społecznego, w tym słaba pozycja lokalnych organizacji społecznych w przestrzeni obszaru rewitalizacji w kreowaniu polityki rozwoju tej części miasta • Wycofanie dzieci i młodzieży z udziału w życiu lokalnym, pogłębiane brakiem oferty atrakcyjnej formy spędzania czasu wolnego • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>W centralnej części miasta w ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa” na tzw. „placu popegeerowskim” powstanie m.in. rynek miejski z amfiteatrem.</p> <p>Na terenie otaczającym plac, w obszarze rewitalizacji, występują istotne problemy społeczne, w tym bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe), wykluczenie i ubóstwo, wysoki poziom przestępczości, a temu wszystkiemu towarzyszy bierność i mała aktywność społeczna mieszkańców. Zła sytuacja rodzin negatywnie wpływa na postawy i zachowanie dzieci i młodzieży. W związku z powyższym w ramach projektu planuje się zainicjowanie procesów integrujących międzypokoleniowo i budujących tożsamość lokalną. Wśród planowanych działań i aktywności wymienić można: pikniki sąsiedzkie, kameralne festyny, gry, zabawy, konkursy sprawnościowe, koncerty, kino plenerowe, organizację spotkań tematycznych i problemowych angażujących mieszkańców w bezpośrednie działania, wzajemną współpracę, integrujące międzypokoleniowo. Prognozowane efekty realizacji projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inspirowanie społeczności lokalnej do samoorganizacji (w formie grup sąsiedzkich, grup zainteresowań w sposób formalny i nieformalny), – zwiększenie zainteresowania mieszkańców własną dzielnicą, – wzrost stopnia znajomości własnych sąsiadów, – zwiększenie poczucia utożsamiania się z miejscem zamieszkania, – aktywizacja dzieci i młodzieży. <p>W realizacji projektu zostaną zaangażowane organizacje pozarządowe działające na terenie gminy – samorząd ogłosi konkurs ofert na realizację zadań zaplanowanych w ramach projektu.</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, obszar rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew, organizacje pozarządowe
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	

Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów realizowanych na rynku miejskim, dotyczących działań społecznych i kulturalnych – 300 osób</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba zorganizowanych w ramach projektu działań aktywizujących mieszkańców obszaru rewitalizacji – 10 szt.</p>	
Sposób oceny i miary	<p>Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie dokumentacji działań aktywizujących. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.</p>	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	200.000 zł	Gmina Dobiegniew

Projekt nr 22	
Tytuł „Promocja aktywnego stylu życia i zwiększenie integracji mieszkańców obszarów rewitalizacji”	
OPIS PROJEKTU	
Powiązanie z celami rewitalizacji:	<p>Cel :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom kapitału społecznego, w tym słaba pozycja lokalnych organizacji społecznych w przestrzeni obszaru rewitalizacji w kreowaniu polityki rozwoju tej części miasta • Wycofanie dzieci i młodzieży z udziału w życiu lokalnym, pogłębiane brakiem oferty atrakcyjnej formy spędzania czasu wolnego • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Program aktywizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji realizowany będzie na terenie parków i skwerów zagospodarowanych w ramach projektu „Poprawa stanu środowiska i jakości przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji Dobiegniewa dzięki zagospodarowaniu i nadaniu nowych funkcji miejskim terenom zielonym”, w ramach którego powstaną tereny rekreacyjne sprzyjające aktywizacji mieszkańców.</p> <p>Projekt wpływa na ograniczenie problemów społecznych, występujących na obszarze rewitalizacji, wynikających głównie z ubóstwa, wykluczenia społecznego osób starszych, wycofania dzieci i młodzieży z udziału w życiu lokalnym, pogłębianych brakiem oferty atrakcyjnego spędzania czasu.</p> <p>Zagospodarowane tereny zielone, plac zabaw dla dzieci, siłownia zewnętrzna będą miejscami spotkań i animowania cyklicznych zajęć. Prowadzić je będą animatorzy i instruktorzy sportu, którzy zaproponują rodzaje aktywności, ale tworząc ofertę zajęć będą też pytać o potrzeby i preferowane rodzaje aktywności samych mieszkańców</p> <p>Ideą projektu jest stworzenie miejsca przyjaznego dla mieszkańców, zapewniającego atrakcyjne wypełnienie czasu dzięki organizowanym zajęciom, przystosowanym do potrzeb i oczekiwań różnych grup społecznych i wiekowych oraz propagującym zdrowy styl życia. Wspólne spotkania seniorów, dzieci i młodzieży umożliwią wymianę praktycznej wiedzy oraz umiejętności z różnych dziedzin. Takie spotkania zaowocują kształtowaniem norm społecznych i pozytywnych wartości, będą uczyć bezinteresownego udzielania pomocy, budować społeczeństwo obywatelskie oraz więzi międzypokoleniowe. Zajęcia rekreacyjno-sportowe wpływać będą też na ograniczanie np. wad postawy u dzieci i młodzieży. W realizację zajęć sportowo-rekreacyjnych zostaną zaangażowane organizacje pozarządowe – samorząd ogłosi konkurs ofert dla NGO na realizację tych zadań.</p>
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, tereny zielone w obszarze rewitalizacji
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew
Realizator	Gmina Dobiegniew, organizacje pozarządowe
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI	
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów – 100 osób</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba zorganizowanych w ramach projektu działań aktywizujących mieszkańców obszaru rewitalizacji – 10 szt.</p>

Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie harmonogramu zajęć oraz wykazu uczestników. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	50.000 zł	Gmina Dobiegniew

Projekt nr 23		
Tytuł „Budowanie kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez wyższy udział w kulturze”		
OPIS PROJEKTU		
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej 	
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom kapitału społecznego • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji 	
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	Celem projektu jest większa aktywność czytelnicza wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. W ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa” w utworzonym w budynku po arsenale będzie się mieścić również biblioteka miejska. Obecnie nie ma ona swojej siedziby. W ramach projektu będą realizowane konkursy, wystawy, spotkania kierowane do różnych grup wiekowych mieszkańców obszaru. Aby zachęcić do częstszego obcowania z literaturą, zaplanowano również akcję „Wymień się książką” – zostanie wydzielony regał, na którego półkach mieszkańcy będą mogli zostawiać książki, które przeczytali i wziąć książki pozostawione przez inne osoby. Zachęci to do odwiedzenia biblioteki również te osoby, które nie korzystają lub rzadko korzystają z jej zasobów. Konkursy literackie będą dotyczyć m.in. opisanie w ciekawej formie zmian, jakie zaszły w otoczeniu w trakcie rewitalizacji. Będzie to również tematyka jednego z konkursów fotograficznych – uczestnicy będą mieli za zadanie pokazać miejsca w swoim otoczeniu przed zmianami dokonanymi w procesie rewitalizacji oraz po zakończeniu procesu lub jego etapu. Wpływ na tematykę wystaw, konkursów będą też mieli sami mieszkańcy obszaru, dla których będzie to też okazją do integracji oraz zaprezentowania swoich zainteresowań oraz dzielenia się pasjami podczas warsztatów. W realizacji projektu zostaną również zaangażowane organizacje pozarządowe działające na terenie gminy – samorząd ogłosi konkurs ofert na realizację zadań zaplanowanych w ramach projektu,	
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, biblioteka miejska w Centrum Aktywizacji Lokalnej, obszar rewitalizacji	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew	
Realizator	Gmina Dobiegniew, organizacje pozarządowe	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	Wskaźniki rezultatu: Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów – 500 osób Wskaźniki produktu: Liczba warsztatów zorganizowanych w ramach projektu – 5 szt. Liczba wystaw zorganizowanych w ramach projektu – 1 szt. Liczba konkursów zorganizowanych w ramach projektu – 2 szt.	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu na podstawie harmonogramów zajęć oraz list uczestników. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	100.000 zł	Gmina Dobiegniew

Projekt nr 24		
Tytuł „Pakiet zajęć edukacyjnych i popularnonaukowych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji”		
OPIS PROJEKTU		
Powiązanie z celami rewitalizacji:	Cel : <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej 	
Powiązanie z problemami:	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom kapitału społecznego • Niska aktywność społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji • Wysoki odsetek mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji 	
Zakres realizowanego projektu/ realizowanych zadań	<p>Pakiet zajęć edukacyjnych i popularnonaukowych to projekt skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji w obserwatorium astronomicznym powstałym w ramach projektu „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa”.</p> <p>Założeniem projektu jest wzrost poziomu wiedzy i zainteresowań astronomią i otaczającą przyrodą. Obserwatorium służyć będzie do prowadzenia obserwacji astronomicznych ciał niebieskich, organizowane będą w nim lekcje astronomii dla szkół, sesje obserwacyjne dla grup zorganizowanych oraz osób indywidualnych w dwóch sesjach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sesje dzienne umożliwiające obserwowanie plam na Słońcu, czemu towarzyszy omówienie przejawów aktywności słonecznej w danym momencie, – sesje wieczorne umożliwiające obserwację Księżyca, planet i gwiazd. <p>Zajęcia te będą służyły poprawie kompetencji kluczowych, zwłaszcza uczniów, obserwowaniu i poznawaniu zachodzących zjawisk, rozbudzaniu zainteresowań fizyką, przyrodą.</p>	
Lokalizacja projektu/ miejsce prowadzenia przedsięwzięcia	Dobiegniew, obserwatorium astronomiczne, obszar rewitalizacji	
Podmiot/osoba zgłaszający/a:	Gmina Dobiegniew	
Realizator	Gmina Dobiegniew	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA W ODNIESIENIU DO CELÓW PROGRAMU REWITALIZACJI		
Prognozowane rezultaty	<p>Wskaźniki produktu: Liczba osób objętych wsparciem – 100 osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 50 osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji</p> <p>Wskaźniki rezultatu: Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 50 osób zamieszkałych na obszarze rewitalizacji</p>	
Sposób oceny i miary	Na poziomie przedsięwzięcia efekty realizacji przedsięwzięcia będą mierzone za pomocą wskaźników produktu i rezultatu w oparciu o listy uczestników oraz ankiety, testy wiedzy. Pomiaru dokona Gmina Dobiegniew.	
Przewidywany termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu/ przedsięwzięcia	Przewidywane źródło finansowania
2020-2023	100.000 zł	Gmina Dobiegniew

Poniższa tabela identyfikuje projekty w układzie celów i kierunków działań wynikających z LPR.

Tabela 50. Powiązanie podstawowych projektów rewitalizacyjnych z celami i kierunkami programu

Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej
K.1.1 Wspieranie rozwoju społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji
<p>Projekty nr:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew poprzez uruchomienie Centrum Pomocy Społecznej 3 Poprawa jakości przestrzeni publicznej oraz aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez zagospodarowanie Placu Chorążego Starca na cele społeczne 12. Animacja lokalna poprzez zorganizowanie warsztatów rozwoju osobistego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w Centrum Integracji Społecznej 13. Poprawa zdolności do zatrudnienia bezrobotnych poprzez udział w szkoleniach i kursach zawodowych i uczestnictwo w reintegracji społeczno-zawodowej w Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie 14. Przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku realizowane przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Dobiegniewie 15. Przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku realizowane przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Dobiegniewie 16. Poprawa jakości opieki nad seniorami poprzez utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych” 17. Profilaktyka uzależnień na obszarze rewitalizacji poprzez realizację warsztatów dla mieszkańców
K 1.2. Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego, aktywności społecznej i inicjatyw oddolnych wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji
<p>Projekty nr:</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Budowanie kapitału społecznego oraz lokalnej tożsamości poprzez realizację zajęć edukacyjnych 18. Budowa kapitału społecznego i tożsamości lokalnej - organizacja działań edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych z udziałem mieszkańców 21. Budowanie kapitału społecznego oraz więzi sąsiedzkich poprzez animację lokalną mieszkańców obszaru rewitalizacji 22. Promocja aktywnego stylu życia i zwiększenie integracji mieszkańców obszarów rewitalizacji 23. Budowanie kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez wyższy udział w kulturze 24. Pakiet zajęć edukacyjnych i popularnonaukowych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel 2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji
K.2.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i budowanie partnerstw na rzecz rozwoju gospodarczego
Projekt nr: 20. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji
K.2.2 Wspieranie powstawania mikroprzedsiębiorstw i ich działalności
Projekt nr: 19. Pakiet dla przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji
Cel 3. Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców
K.3.1 Ochrona środowiska naturalnego, w tym ograniczenie niskiej emisji i poprawa gospodarki wodno-ściekowej
<p>Projekty nr:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Poprawa stanu środowiska i jakości przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji Dobiegniewa dzięki zagospodarowaniu i nadaniu nowych funkcji miejskim terenom zielonym 6. Poprawa stanu środowiska poprzez modernizację kotłowni oraz rozbudowę sieci ciepłowniczej 7. Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizacji w wyniku modernizacji oczyszczalni ścieków
K.3.2 Kształtowanie funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej

Projekty nr: 4. Poprawa bezpieczeństwa i jakości przestrzeni publicznej poprzez przebudowę ulic w obszarze rewitalizacji 9. Poprawa stanu środowiska dzięki kompleksowym działaniom unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest na obszarze rewitalizacji 10. Poprawa poczucia bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji dzięki utworzeniu systemu monitoringu
Cel 4. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych obszaru rewitalizacji
K.4.1 Realizacja budownictwa komunalnego.
Projekt nr: 1. Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa
K.4.2 Poprawa stanu istniejącej zabudowy komunalnej oraz infrastruktury towarzyszącej
Projekt nr 8. Poprawa warunków zamieszkania oraz stanu środowiska w wyniku termomodernizacji budynków mieszkalnych obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

W ramach kierunku działań K.4.1 *Realizacja budownictwa komunalnego* nie zidentyfikowano na etapie opracowywania programu żadnego odrębnego przedsięwzięcia, poza zintegrowanym projektem nr 1 „Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa”, który obejmuje kompleksowe zagospodarowanie placu popegeerowskiego (placu przy ul. Kardynała Wyszyńskiego w Dobiegniewie) poprzez: remont zabytkowego arsenału z przeznaczeniem na siedzibę Centrum Aktywności Lokalnej, zagospodarowanie placu, w tym budowę amfiteatru oraz targowiska miejskiego oraz budowę budynków mieszkalnych (51 lokali mieszkalnych) z lokalami użytkowymi.

Realizacja zadania związanego z budownictwem komunalnym jest jednak istotnym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym, którego konieczność realizacji wynika zarówno z diagnozy problemów, jak i potrzeby kontynuowania przekształceń dot. nowego zagospodarowania placu popegeerowskiego, objętego projektem rewitalizacyjnym nr 1. Nadanie kluczowych funkcji społeczno-gospodarczych obszarowi rewitalizacji Dobiegniewa. Gmina Dobiegniew rozpocznie proces budowy obiektów mieszkalnych przy pl. Wyszyńskiego, jednak kompleksowy proces przekształceń tego terenu wymaga dodatkowego zaangażowania kapitału prywatnego w celu uzupełnienia i dalszego kontynuowania zabudowy mieszkalnej.

W związku z tym proponuje się pozostawić w obecnej wersji programu kierunek K.4.1 pomimo braku większej obsady projektowej, z uwagi na istotne znaczenie w procesie rewitalizacji oraz konieczność identyfikacji w kolejnym okresie projektów prywatnych w sferze mieszkalnictwa, kontynuujących proces przekształceń nieużytku miejskiego, rozpoczęty w ramach projektu nr 1.

5.2 Projekty uzupełniające

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 stanowią, że program rewitalizacji, oprócz podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, obejmuje również projekty uzupełniające, tj. takie, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji. Lista projektów uzupełniających, prócz propozycji projektów zawiera program pożyczek na remonty prywatnych budynków, który jest realizowany przez gminę. Projekty dodatkowe uzupełniają w pewnym stopniu projekty podstawowe, tworząc wartość dodaną zaplanowanych działań. Ponieważ odnoszą się do zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych, mają one potencjał do ich ograniczenia, choć w mniejszej skali lub w dalszej perspektywie czasowej. Istotnym aspektem tych projektów jest edukacja.

Poniżej przedstawiono zestawienie pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, uzupełniających projekty podstawowe procesu rewitalizacji gminy Dobiegniew, opisane w poprzednim rozdziale.

Tabela 51 Wykaz projektów uzupełniających Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku

Nazwa przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Cel projektu w powiązaniu z celami LPR	Planowany koszt
Bezpieczni na co dzień	<p>Istotnym problemem obszaru rewitalizacji jest wyższy wskaźnik przestępczości, przemocy. Zidentyfikowano również wysoki udział budynków posiadających indywidualne paleniska w najstarszym zasobie mieszkaniowym, zajmowanym często przez osoby starsze. W sferze społecznej problemem obszaru rewitalizacji jest wysoki udział najstarszych mieszkańców, a więc osób często niesamodzielnych, wymagających opieki.</p> <p>Na zaproszenie Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie policja oraz służby ratunkowe - straż pożarna oraz pogotowie – przeprowadzą teoretyczne i praktyczne zajęcia z udziałem dzieci i młodzieży na temat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bezpieczeństwa na drodze - bezpieczeństwa w sieci - przemocy, w tym rówieśniczej, cyberprzemocy - zasad bezpiecznego korzystania z palenisk w domach, - udzielania pierwszej pomocy, - uzależnień. <p>Dla seniorów zaplanowano spotkania na temat bezpieczeństwa (drogowe, oszustwa) pierwszej pomocy, bezpiecznego korzystania z palenisk. Projektem zostaną objęci uczniowie oraz seniorzy z obszaru rewitalizacji. Na jego zakończenie zostanie zorganizowany konkurs wiedzy dla uczniów. Projekt zostanie skierowany do dzieci i seniorów, ponieważ to one są najlepszymi przekazywaczami wiedzy w rodzinach, a jednocześnie same nabywają niezbędnych umiejętności, a jednocześnie, podobnie jak seniorzy, stanowią grupę najbardziej narażoną.</p>	Gmina Dobiegniew we współpracy z policją, strażą pożarną oraz stacją pogotowia ratunkowego	<p>Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej</p> <p>Cel 3. Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców</p>	3000 zł rocznie
Przedsiębiorczość od podstaw	Problemem obszaru jest niski wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz słaba kondycja firm. Projekt jest skierowany do uczniów klas VII i VIII szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych. Jego celem jest	Gmina Dobiegniew we współpracy z PUP, Stowarzyszeniem Wspierania Małej	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości	2000 zł rocznie

	<p>promowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży. W ramach projektu zaplanowano spotkania z doradcą zawodowym (badania predyspozycji zawodowych młodzieży) oraz pracownikiem urzędu pracy, by opowiedział o lokalnym rynku pracy, jego uwarunkowaniach, zawodach deficytowych i nadwyżkowych w regionie, możliwościach uzyskania dofinansowania na kształcenie czy pożyczki na założenie firmy. Z uczniami szkoły ponadpodstawowej spotka się dodatkowo przedstawiciel Stowarzyszenia Wspierania Małej Przedsiębiorczości, który opowie, jak zakłada się firmę, z jakiej pomocy i na co można skorzystać.</p>	Przedsiębiorczości	<p>lokalnej, Cel 2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji</p>	
<p>Program pożyczek na remonty budynków wspólnot mieszkaniowych</p>	<p>Problemem obszaru rewitalizacji jest zły stan techniczny budynków wspólnot mieszkaniowych. Program polega na udzieleniu wspólnotom mieszkaniowym pożyczek w ramach środków przeznaczonych w danym roku na ten cel w budżecie gminy. Kwota udzielonej pożyczki stanowi różnicę pomiędzy całkowitym kosztem remontu określonym w umowie na realizację zadania, a kwotą zadeklarowaną przez Wspólnotę (nie mniej niż 20 %). Kwoty pożyczek to max 30.000,00 zł (kwota pożyczki może być podwyższona w szczególnych przypadkach). Wspólnota Mieszkaniowa starająca się o udzielenie pożyczki na wykonanie remontu składa do 30 kwietnia danego roku wniosek z załącznikami określonymi w obowiązującym regulaminie. Weryfikację wniosków prowadzi powołany zarządzeniem Burmistrza zespół opiniujący wnioski Wspólnot o pożyczki. Pożyczki udzielane są do dnia 31 maja każdego roku wg kryteriów – rodzaj planowanych do wykonania robót , termin złożenia wniosku, posiadanie decyzji PINB, udział środków własnych (wynika to z punktacji lub obliczeń ze wzorów). Kwota pożyczki podlega oprocentowaniu, w wysokości średniorocznego wskaźnika wzrostu cen, towarów i usług konsumpcyjnych za rok poprzedni ogłaszanego przez Prezesa GUS w Monitorze Polskim., w stosunku rocznym.</p>	Gmina Dobiegniew	<p>Cel 4. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych obszaru rewitalizacji</p>	<p>60 000 zł rocznie na budynki mieszkalne obszaru rewitalizacji</p>

	Wypłata pożyczki z urzędu następuję do dnia 20 grudnia danego roku. Spłata pożyczki podlega zabezpieczeniu w postaci weksla in blanco wraz z deklaracją wekslową wystawionych przez Pożyczkobiorcę . Pożyczka udzielana jest na 5 lat i podlega spłacie w całości.			
Talenty wśród nas – promowanie twórczości artystycznej mieszkańców	Problemem obszaru rewitalizacji jest wyższy udział osób starszych, które wymagają stałej opieki. Jednocześnie obszar charakteryzuje niski kapitał społeczny i aktywność społeczna. W ramach projektu zostanie zorganizowany cykl wystaw twórczości podopiecznych domu dziennego pobytu, środowiskowego domu samopomocy oraz prac powstałych w ramach spotkań w CAL czy warsztatów artystycznych organizowanych w projektach podstawowych. Zaplanowano 2 wystawy w roku, odbędą się one w CAL.	Gmina Dobiegniew	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej	5000 zł rocznie
Świąteczne warsztaty międzypokoleniowe	Problemem obszaru rewitalizacji jest wysoki odsetek osób starszych, wymagających całodobowej opieki. W ramach projektu zaplanowano spotkania uczniów z seniorami w domu dziennego pobytu, w trakcie których uczestnicy będą wspólnie przygotowywać świąteczne potrawy, ozdoby. Okazją do spotkań będą również Dzień Babci, Dziadka, Dzień Dziecka, wspólne ubieranie „gminnej” choinki w centrum miasta. Podczas tych spotkań młodzież będzie mogła poznać tradycyjne zabawy, seniorzy zaś świat współczesnych technologii.	Gmina Dobiegniew	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej	10 000 zł rocznie
Świadkowie historii	Problemem obszaru jest wysoki poziom ubóstwa, bezrobocia a więc czynników wpływających na wykluczenie społeczne, niski kapitał społeczny. Projekt wiąże się z planowaną do utworzenia izbą pamięci w budynku dawnego arsenału. Dzieci i młodzież będą zbierać fotografie, pocztówki, opowieści najstarszych mieszkańców – opowieści te będą nagrywane i staną się początkiem tzw. historii mówionej Dobiegniewa.	Gmina Dobiegniew	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej	10 000 zł rocznie
Przebudowa i rozbudowa budynku Muzeum	Projekt przewiduje rozbudowę istniejącego obiektu Muzeum Woldenberczyków o następujące elementy: salę konferencyjną z zapleczem socjalnym i technicznym, archiwum, kotłownię,	Gmina Dobiegniew	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i	5 500 000 zł

Woldenberczyków	obiekt dydaktyczny z zapleczem socjalnym, zakup wyposażenia obiektu, sprzętu wystawienniczego, technicznego i multimedialnego. Przebudowie ulegnie również teren wokół muzeum, na którym znajdować się będą: przestrzenna makieta obozu, wieża wartownicza, przebudowane parkingi, aleja główna dojazdowa oraz uliczki wewnętrzne, oświetlenie, monitoring zewnętrzny i wewnętrzny obiektu, mała infrastruktura, miejsce spotkań dla odwiedzających muzeum kombatantów i mieszkańców gminy, renowacja tablicy pamiątkowej i cmentarza obozowego, renowacja i częściowe odtworzenie fontanny, która znajduje się w niemieckiej części obozu, na placu przed dawnym barakiem kasyna niemieckiego.		budowania tożsamości	
Kultura i historia zaprasza do Muzeum Woldenberczyków	<p>Obiekt Muzeum Woldenberczyków po realizacji projektu „Przebudowa i rozbudowa budynku Muzeum Woldenberczyków” będzie miejscem spotkań z kulturą i historią. Poza możliwością zwiedzania i poznawania muzealiów w muzeum odbywać się będą imprezy środowiskowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obchody wybuchu II wojny światowej pn. „Nigdy więcej wojny”. Projekt cykliczny, organizowany każdego roku. - Zjazd Rodzin Woldenberskich, organizowany wspólnie ze Stowarzyszeniem Woldenberczyków. Jest to cykliczne spotkanie odbywające się co 2 lata. - Konkurs Recytatorski Poezji Oflagu IIC Woldenberg . Poezję w Oflagu, tworzyli znani poeci (m.in. Leon Kruczkowski, Aleksander Bem, Józef Bohatkiewicz, Andrzej Siła Nowicki). <p>To cykliczny konkurs (raz w roku) adresowany do uczniów starszych klas szkół podstawowych i średnich. województw lubuskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego.</p>	Gmina Dobiegniew	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości	25 000 zł rocznie
Międzykulturowe spotkania	<p>Łemkowie stanowią liczną grupę mieszkańców gminy, ważnym jest więc, aby relacje międzyspoleczne przebiegały prawidłowo bez względu na pochodzenie i wyznawane wartości. Takie przekonanie, wzajemny szacunek i sympatię wobec siebie należy budować od najwcześniejszych lat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Międzykulturowe warsztaty muzyczne - kilkudniowe warsztaty 	Stowarzyszenie Lemko Tower	Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości	80 000 zł rocznie

	<p>muzycznych dla dzieci i młodzieży pochodzenia łemkowskiego i polskiego – z obszaru rewitalizacji. Poprzez organizację warsztatów chcemy pokazać, że obie te kultury są sobie bardzo bliskie.</p> <p>- Łemkowska Watra</p> <p>Odbędzie się prezentacja zespołów muzycznych, rękodzieła ludowego, spotkania i rozmowy z osobami związanymi z kulturą, historią i religią Łemków. Działania są skierowane do wszystkich mieszkańców gminy oraz gości z całej Polski i spoza jej granic.</p>			
--	---	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

Analiza lokalizacji przedsięwzięć podstawowych, jak i zasięgu oddziaływania projektów uzupełniających oraz ich spójność pod względem wpływu na zdiagnozowane problemy, grup docelowych oraz obszaru interwencji pozwala stwierdzić, że proces rewitalizacji określony w LPR zakłada kompleksową interwencję na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa, umożliwiającą jego strukturalną zmianę.

6. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między projektami i podmiotami na obszarze rewitalizacji Dobiegniewa

Poniżej przedstawiono opis mechanizmów zapewniających komplementarność między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszami finansującymi te działania na obszarze objętym programem rewitalizacji - w sferach: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej, źródeł finansowania.

Tabela 52 Metody zapewnienia komplementarności między projektami na obszarze rewitalizacji

Obszary komplementarności	Opis mechanizmów zapewnienia komplementarności
Przestrzenna	Projekty w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku dotyczą złagodzenia problemów występujących na obszarze rewitalizacji, charakteryzującego się kumulacją zjawisk kryzysowych i jednocześnie potencjałem rozwojowym. Z uwagi na centralne położenie obszaru rewitalizacji oraz obecności potencjałów rozwojowych, efekty projektów oddziaływać będą pośrednio na pozostałe obszary miasta. Realizacja jednego z projektów poza obszarem rewitalizacji jest zasadna z uwagi na wpływ zaplanowanych w obiekcie usług na ograniczenie problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz brak uzasadnienia ekonomicznego do budowy obiektu na terenie obszaru w sytuacji istnienia niezagospodarowanego budynku w jego najbliższym otoczeniu. Opracowując program rewitalizacji zwrócono uwagę na powiązania projektów rewitalizacyjnych we wszystkich sferach – społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, dzięki czemu efekty rewitalizacji dopełniają się, a ich efekty są silniejsze zarówno na obszarze, jak i sąsiednich terenach. Komplementarność przestrzenną programu zapewniono równomiernym rozkładem przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarze rewitalizacji, by nie dochodziło do „punktowości” interwencji, a także przenoszenia problemów z obszaru rewitalizacji na tereny nie objęte programem. Obszar rewitalizacji wyznaczony w procesie opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku pokrywa się z obszarem, na którym prowadzone były działania rewitalizacyjne wskazane w Zintegrowanym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew na lata 2007-2013.
Problemowa	Zaplanowane projekty podstawowe i uzupełniające dopełniają się wzajemnie, ponieważ przyczyniają się do złagodzenia lub rozwiązania problemów w sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej. Ich realizacja nie jest tylko prostą sumą produktów i rezultatów poszczególnych przedsięwzięć, ale tworząc spójną i komplementarną całość projekty te tworzą

	<p>jednocześnie wartość dodaną. W każdej ze sfer zaproponowano projekty o największym potencjale oddziaływania przestrzennego i problemowego. Są to zarówno projekty dotyczące remontów i przeciwdziałania dalszej degradacji zabudowy mieszkaniowej, ograniczenie źródła niskiej emisji, zagospodarowanie przestrzeni publicznej, przeciwdziałanie zjawiskom kryzysowym w sferze społecznej (bezrobociu, ubóstwu, przemocy), rozwój kapitału społecznego, rozwój przedsiębiorczości, wprowadzenie nowych funkcji społecznych do obszaru rewitalizacji. Wszystkie projekty wpisują się również w cele wynikające z dokumentów strategicznych gminy, dzięki czemu rozwiązują problemy zdiagnozowane w ww. opracowaniach.</p>
Proceduralno -instytucjonalna	<p>Na etapie opracowania LPR została zapewniona poprzez powierzenie opracowania projektu dokumentu pracownikom Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie – ponieważ regulamin organizacyjny UM nie przewidywał komórki ds. rewitalizacji, do opracowania projektu dokumentu Burmistrz Dobiegniewa poleceniem służbowym wyznaczył Zastępcę Burmistrza i Kierownika Referatu Organizacyjnego. Na etapie wdrożenia zaistnieje konieczność powołania Zespołu koordynującego wdrożenie, monitoring, ewaluację i aktualizację LPR (zwany Zespołem koordynującym) – z uwagi na brak w strukturze organizacyjnej Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie stanowiska odpowiedzialnego za ten zakres zadań. W skład Zespołu wejdą pracownicy Urzędu Miejskiego reprezentujący sferę ochrony środowiska, realizacji inwestycji, zamówień publicznych, finansów, funduszy europejskich, jak również dyrektorzy i kierownicy placówek podległych – Ośrodka Pomocy Społecznej, Środowiskowego Domu Samopomocy, Centrum Integracji Społecznej, którzy zgłosili zadania rewitalizacyjne do objęcia LPR. Zespołowi przewodniczyć będzie Zastępca Burmistrza Dobiegniewa. Za opiniowanie wdrażania programu rewitalizacji odpowiada Zespół Rewitalizacji, którego rolą jest m.in. · opiniowanie wprowadzania zmian w kluczowych projektach rewitalizacyjnych, · opiniowanie postępów realizacji kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz celów LPR, · opiniowanie wyników monitorowania przedsięwzięć i programu a także wyników ewaluacji, · opiniowanie zmian w celach i kierunkach realizacji programu. W skład Zespołu Rewitalizacji weszli przedstawiciele władz gminy, kierownicy jednostek organizacyjnych, przedstawiciele Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, organizacji pozarządowych, mieszkańców, przedsiębiorców.</p> <p>Taki system zarządzania rewitalizacją oznacza osadzenie procesu w istniejącym efektywnym systemie zarządzania miastem. Projekty objęte programem rewitalizacji zostały wypracowane w ramach konsultacji społecznych i są oddolnymi inicjatywami interesariuszy. Wszystkie przedsięwzięcia są spójne z celami i kierunkami działań wynikającymi z programu. Zaplanowane przedsięwzięcia dopełniają się wzajemnie. Realizatorzy poszczególnych projektów posiadają potencjał do przygotowania wniosków aplikacyjnych oraz wdrożenia i rozliczenia dotacji. W Urzędzie Miejskim w Dobiegniewie za aplikowanie o dofinansowanie i rozliczanie dotacji odpowiedzialny jest Referat Funduszy Europejskich, Promocji i Współpracy Zagranicznej.</p>
Międzyokresowa	<p>Obszar rewitalizacji wyznaczony w procesie opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku pokrywa się z obszarem, na którym prowadzone były działania rewitalizacyjne wskazane w Zintegrowanym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew na lata 2007-2013. Projekty planowane do</p>

	realizacji w ramach niniejszego programu nawiązują do projektów realizowanych na terenie miasta w latach 2007-2013 w oparciu o dokumenty strategiczne miasta, Zintegrowany Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew na lata 2007-2013, Lubuski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013. W związku z powyższym zachowana zostanie ciągłość programowa procesu rozwoju obszaru, wykorzystane zostaną doświadczenia z poprzedniej perspektywy.
Źródła finansowania	Podmioty zaangażowane we wdrażanie projektów rewitalizacyjnych zakładają finansowanie projektów z wkładu własnego oraz funduszy strukturalnych UE, ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020. Konstrukcja projektów rewitalizacyjnych wynikających z programu umożliwia uzupełnianie i łączenie wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Uzupełnieniem funduszy unijnych będą krajowe środki publiczne w ramach Programu Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-19, a także środki MSWiA, MRPiPS, Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości, Fundusz pożyczkowy PARP.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe mechanizmy zapewnienia komplementarności projektowo-podmiotowej wpływają docelowo na kompleksowość programu rewitalizacji, który nie pomija aspektów społecznych, gospodarczych lub przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych - związanych zarówno z obszarem rewitalizacji gminy Dobiegniew, jak i jego otoczeniem.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku złożony z wielu różnorodnych projektów tworzy mechanizm kompleksowości interwencji. Powiązane ze sobą projekty rewitalizacyjne zabezpieczają właściwą synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową. Poniżej przedstawiono obszary komplementarności poszczególnych przedsięwzięć w formie matrycy.

Tabela 53 Obszary komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nr projektu	Powiązania z innymi przedsięwzięciami	Charakter powiązań		
		Komplementarność przestrzenna / problemowa	Komplementarność źródeł finansowania	Komplementarność międzyokresowa
Projekt podstawowy nr 1	<p>Projekty podstawowe nr: 4, 5, 18, 19, 20, 21, 23, 24</p> <p>Projekty uzupełniające nr: 2,4,6</p>	<p>Komplementarność przestrzenna – projekty realizowane w jednym miejscu bądź w najbliższym sąsiedztwie</p> <p>Komplementarność problemowa – projekty przyczyniają się do rozwiązywania problemów wykluczenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji, podnoszenia aktywności społecznej, rozwoju przedsiębiorczości, poprawy jakości przestrzeni publicznej w obszarze rewitalizacji</p>	<p>P1, P4, P5 POPT w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast P1, P4, P5 EFRR w ramach RPO Lubuskie 2020 P19 Krajowe środki publiczne MRPiPS w ramach TOR#10, Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości, Fundusz pożyczkowy PARP P1, P4, P5, P18, P19, P20, P21, P23, P24, U2, U4, U6 Wkład własny Gmina Dobiegniew</p>	<p>Remont zabytkowego arsenału z przeznaczeniem na działalność CAL jest kontynuacją zadań z zakresu ochrony zabytków na obszarze rewitalizacji. W latach 2008-2010 przeprowadzono remont zabytkowej baszty łupinowej wraz z fragmentem murów obronnych przy ul. Zabytkowej. Zadanie współfinansowane przez MKiDN, Województwo Lubuskie i Wojewódzkiego Lubuskiego Konserwatora Zabytków. Powstanie w ramach projektu P1 terenu oraz lokali na działalność gospodarczą jest kontynuacją wsparcia dla przedsiębiorców oferowanego przez Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości. Od 2012 roku wsparto 80 przedsiębiorców z gminy Dobiegniew (środki własne 2012-2017 - 592 tys. zł, program MRPiPS TOR#10 - 600 tys. zł, LRPO 2007-2013, Działanie 2.5 - 3.301.000 zł, Program Województwa Lubuskiego "Strategia Wyjścia" 2.875.000 zł. wkład własny w dwóch powyższych działaniach 5% na kwotę 308.800 zł, POKL Działanie 7.6.1 - 480 tys. na dotacje dla przedsiębiorstw, 270 tys. wsparcie pomostowe, utworzono 20 stanowisk pracy.</p>

<p>Projekt podstawowy nr 2</p>	<p>Projekty podstawowe nr: 14, 15, 16 Projekty uzupełniające nr:5</p>	<p>Komplementarność przestrzenna – projekty realizowane w jednym miejscu, pod tym samym adresem</p> <p>Komplementarność problemowa – projekty przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu ze względu na starość i niepełnosprawność mieszkańców, niwelują poziom ubóstwa i niską aktywność społeczną</p>	<p>P2, P15 POPT w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast, Krajowe środki publiczne MRPiPS P14 EFS w ramach RPO Lubuskie 2020 P16 P2, P15, P16, U5 Wkład własny Gmina Dobiegniew</p>	<p>Projekt remontu starej strażnicy na siedzibę dla Centrum Pomocy Społecznej jest komplementarne wobec projektów: „Nowy początek w Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie” – POKL Poddziałanie 7.2.1- Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 01.06.2014 - 30.06.2015 -Całkowity budżet projektu: 396.279,20 zł Liczba uczestników: 25 osób do 30 r.ż. "Wystandaryzowane wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem poprzez utworzenie nowego Centrum Integracji Społecznej i wsparcie 6 dotychczas istniejących Centrów Integracji Społecznej na terenie województwa lubuskiego". Poddziałania: Poddziałanie 7.4.1. Aktywne włączenie w ramach podmiotów integracji społecznej - projekty realizowane poza formułą ZIT. Okres realizacji od 2016-01-01 do 2018-01-31 Liczba uczestników: 20 osób Całkowity budżet projektu: 4 386 767,00 (na CIS w Dobiegniewie: 626 681,00), Poddziałanie 7.1.1 POKL "Aktywna integracja osób z terenu gminy Dobiegniew zagrożonych wykluczeniem społecznym", edycje w latach 2008-2013, 01.03.2014 – 31.12.2014 – pt. "Aktywny Dobiegniew". Współfinansowane przez MPiPS zadanie publiczne w ramach programu „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”: 31.07.2013 – 31.12.2013 pt. "Po drugiej stronie tęczy". Projekt podstawowy nr 2 jest kontynuacją przedsięwzięcia zrealizowanego w 2010 r., współfinansowanego z LRPO pn. "Centrum ratownictwa medyczno-pożarowego – budowa budynku wielofunkcyjnego w Dobiegniewie", będącego siedzibą OSP, policji, pogotowia ratunkowego. Obiekt byłej remizy strażackiej, po remoncie i adaptacji do nowych celów, będzie siedzibą Centrum Pomocy Społecznej.</p>
--------------------------------	---	--	---	---

<p>Projekt podstawowy nr 4</p>	<p>Projekty podstawowe nr: 3,8,10 Projekty uzupełniające nr: 1, 3</p>	<p>Komplementarność przestrzenna – projekty realizowane w jednym miejscu bądź w najbliższym sąsiedztwie na OR</p> <p>Komplementarność problemowa – projekty poprawiają jakość przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, podnoszą jakość życia mieszkańców, przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców</p>	<p>P3, P4, P8, P10 POPT w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast P3, P8 EFRR w ramach RPO Lubuskie2020 P4 Krajowe środki publiczne w ramach Programu Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-19 P10 Krajowe środki publiczne MSWiA P3, P4, P8, P10, U1, U3 Wkład własny Gmina Dobiegniew</p>	<p>Projekty P3, P4, P8 stanowią kontynuację przedsięwzięcia rewitalizacyjnego w Zintegrowanym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew na lata 2007-13 „STOP MARGINALIZACJI – redukcja niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych poprzez rewitalizację miasta Dobiegniew” współfinansowanego ze środków EFRR w ramach LRPO 2007-2013. Remonty ulic (P4) są komplementarne wobec zrealizowanego w 2012 roku projektu w ramach PO Ryby “Budowa ciągu pieszo-rowerowego wraz z pomostami nad jeziorem Wielgie”. Część ciągu znajduje się na obszarze rewitalizacji wyznaczonym w LPR Gminy Dobiegniew do 2023 roku.</p>
<p>Projekt podstawowy nr 5</p>	<p>Projekt podstawowy nr: 22</p>	<p>Komplementarność przestrzenna – projekty realizowane w jednym miejscu, pod tym samym adresem</p> <p>Komplementarność problemowa – projekty przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu, niwelują niską aktywność społeczną, podnoszą jakość życia mieszkańców</p>	<p>P5 POPT w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast EFRR w ramach POIiŚ P5 P22 Wkład własny Gmina Dobiegniew</p>	<p>Projekt P5 stanowi kontynuację przedsięwzięcia rewitalizacyjnego ujętego w Zintegrowanym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew na lata 2007-13 „Rewitalizacja centrum miasta Dobiegniewa” współfinansowanego ze środków PROW w ramach LGD. Poprawa stanu terenów zielonych, stworzenie kolejnych miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku jest kontynuacją projektu „Zmniejszenie presji na obszary DPN poprzez wzmocnienie funkcji turystycznej terenów rekreacyjnych Gminy Dobiegniew”, realizowanego w latach 2013-2015, współfinansowanego z EFRR w ramach POIiŚ. W ramach zadania zorganizowana została plaża nad j. Wielgie.</p>
<p>Projekt podstawowy nr 6</p>	<p>Projekty podstawowe nr: 7,8,9 Projekty uzupełniające nr: 1,3</p>	<p>Komplementarność przestrzenna – projekty realizowane na OR</p> <p>Komplementarność problemowa – projekty poprawiają jakość życia mieszkańców, przyczyniają się do ochrony środowiska, w tym do ograniczenia niskiej emisji i poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>	<p>P6, P7, P8 POPT w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast P6, P7, P8 EFRR w ramach RPO Lubuskie2020</p>	<p>Projekt P8 stanowi kontynuację przedsięwzięcia rewitalizacyjnego ujętego w Zintegrowanym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew na lata 2007-13 „STOP MARGINALIZACJI – redukcja niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych poprzez rewitalizację miasta Dobiegniew” współfinansowanego ze środków EFRR w ramach LRPO 2007-2013.</p>

Projekt podstawowy nr 12	Projekt podstawowy nr: 13	<p>Komplementarność przestrzenna – projekty realizowane w jednym miejscu, pod tym samym adresem</p> <p>Komplementarność problemowa – projekty przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu, niwelują niską aktywność społeczną, podnoszą jakość życia mieszkańców, podwyższają umiejętności i kompetencje uczestników, przez co niwelują problem wykluczenia społecznego</p>	P12, P13 EFS w ramach RPO Lubuskie 2020 Wkład własny Gmina Dobiegniew	Projekty stanowią kontynuację przedsięwzięcia współfinansowanego ze środków POPT – realizacja małej inwestycji w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast (remont elewacji siedziby CIS, wymiana stolarki okiennej). Projekty P12, P13 realizowane będą w odnowionej siedzibie
--------------------------	---------------------------	---	---	---

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku realizacji wzajemnie uzupełniających się działań objętych programem istnieje możliwość osiągnięcia zmiany strukturalnej na obszarze rewitalizacji.

7. Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć

Założenia ujęte w niniejszym programie stanowią podstawę do konstruowania montażu finansowego i przygotowania aplikacji o wsparcie finansowe projektów. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku zakłada, że podstawowym źródłem finansowania projektów będą środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, dostępnych na poziomie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego na lata 2014–2020, jak również środki pochodzące z budżetu Gminy Dobiegniew.

W ramach systemu wdrażania RPO zostały stworzone warunki umożliwiające skuteczną realizację projektów rewitalizacyjnych i wysoką efektywność wsparcia projektów rewitalizacyjnych. W tym celu zostały sformułowane preferencje w dostępie do środków dla projektów rewitalizacyjnych w ramach innych priorytetów inwestycyjnych niż 9b (poprzez dodatkowe punkty przyznawane w trakcie oceny projektów lub wyższy poziom dofinansowania lub konkursy poświęcone wyłącznie projektom rewitalizacyjnym). Poniżej przedstawiono katalog priorytetów inwestycyjnych bezpośrednio związanych z rewitalizacją. Poniższe obszary inwestycyjne tworzą zakres podstawowej interwencji rewitalizacyjnej, możliwej do sfinansowania ze środków polityki spójności UE.

Tabela 54 Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach RPO

Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020		Obszar projektowy
Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP		
3a	Promowanie przedsiębiorczości (sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości)	Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości
Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach		
4c	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i zasobu mieszkaniowego
4e	Promowanie strategii niskoemisyjnych, wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Rozwój systemów transportowych, Infrastruktura ruchu rowerowego i pieszego.
Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami		
6c	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Rozwój infrastruktury kultury Zagospodarowanie terenów zielonych
6e	Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację terenów przemysłowych, zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu	Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne
Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów		
7d	Rozwój i rehabilitacja systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu	Rozwój systemu transportu kolejowego
Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników		
8i	Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Projekty z zakresu aktywizacji zawodowej bezrobotnych
8iii	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez aktywizację zawodową
Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem		
9b	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności	Aktywizacja społeczna
9i	Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Projekty z zakresu aktywizacji zawodowej
9iv	Ułatwianie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych	Poprawa jakości usług publicznych
9v	Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Projekty ekonomii społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wytocznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020.

Poniżej zaprezentowano ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku. Ramy finansowe opracowano z uwzględnieniem wartości oraz źródeł finansowania zarówno przedsięwzięć podstawowych, jak i uzupełniających. Łączna wartość przedsięwzięć objętych programem wynosi 70,96 mln zł, w tym możliwe do pozyskania dofinansowanie zewnętrzne w ramach polityki spójności (EFS, EFRR) zamyka się w kwocie 36,8 mln zł. Wkład publiczny konieczny do zapewnienia przez Gminę Dobiegniew oraz pozostałe instytucje sektora finansów publicznych wynosi 17,6 mln zł. Z zestawienia wynika, iż wartość środków prywatnych planowanych do zaangażowania we wdrażanie przedsięwzięć objętych programem rewitalizacji wynosi 65,0 tys. zł.

Tabela 55 Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r. z podziałem na źródła finansowania [w zł]

Projekty wg celów interwencji programu	Wartość przedsięwzięć	Dofinansowanie ze środków polityki spójności		Dofinansowanie ze środków publicznych w ramach programów krajowych	Wkład własny finansowany ze środków publicznych	Wkład własny finansowany ze środków prywatnych
		EFRR	EFS			
Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej	46 151 500,00 zł	22 773 839,00 zł	646 000,00 zł	11 392 000,00 zł	11 299 661,00 zł	40 000,00 zł
Projekty podstawowe	40 517 500,00 zł	17 548 839,00 zł	646 000,00 zł	11 352 000,00 zł	10 970 661,00 zł	0,00 zł
Projekty uzupełniające	5 634 000,00 zł	5 225 000,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł	329 000,00 zł	40 000,00 zł
Cel 2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji	551 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	475 000,00 zł	51 000,00 zł	25 000,00 zł
Projekty podstawowe	550 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	475 000,00 zł	50 000,00 zł	25 000,00 zł
Projekty uzupełniające	1 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 000,00 zł	0,00 zł
Cel 3. Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców	21 692 755,65 zł	11 287 379,20 zł	0,00 zł	4 547 662,65 zł	5 857 713,80 zł	0,00 zł
Projekty podstawowe	21 692 755,65 zł	11 287 379,20 zł	0,00 zł	4 547 662,65 zł	5 857 713,80 zł	0,00 zł
Projekty uzupełniające	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Cel 4. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych obszaru rewitalizacji	2 560 000,00 zł	2 145 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	415 000,00 zł	0,00 zł
Projekty podstawowe	2 500 000,00 zł	2 145 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	355 000,00 zł	0,00 zł
Projekty uzupełniające	60 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	60 000,00 zł	0,00 zł
RAZEM	70 955 255,65 zł	36 206 218,20 zł	646 000,00 zł	16 414 662,65 zł	17 623 374,80 zł	65 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

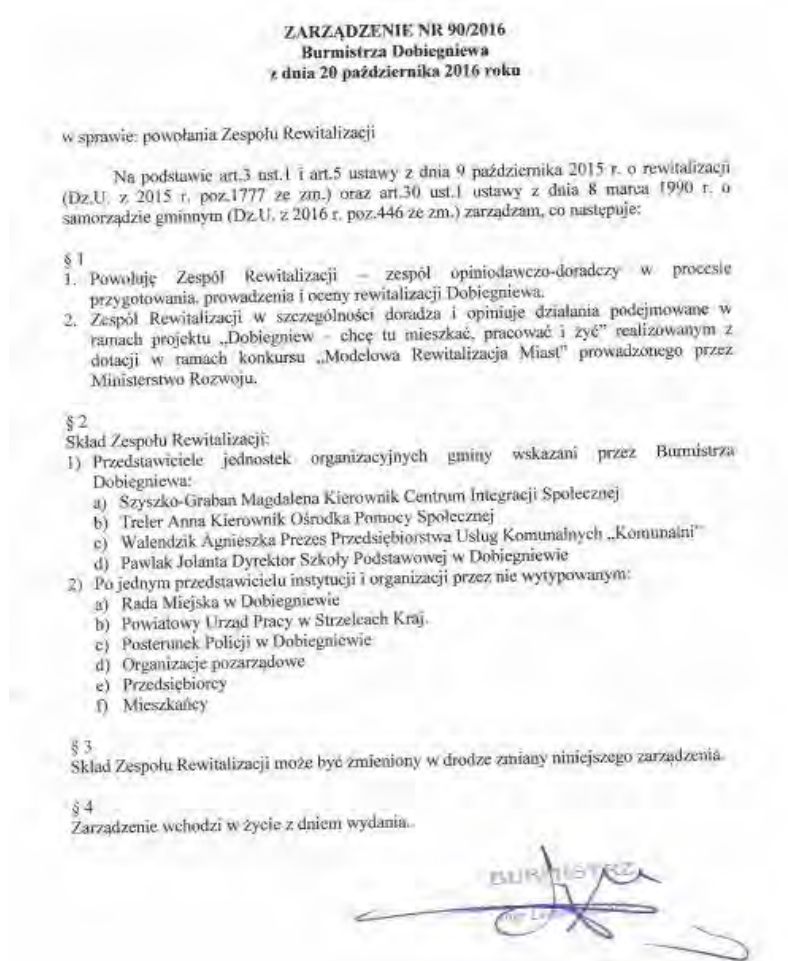
8. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji Gminy Dobiegniew

8.1 Identyfikacja interesariuszy procesu rewitalizacji w Dobiegniewie

Proces identyfikacji interesariuszy w gminie Dobiegniew rozpoczął się z chwilą podjęcia decyzji o wzięciu udziału w konkursie dotacji „Modelowa Rewitalizacja Miast”, organizowanym przez ówczesne Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. W warstwie koncepcyjnej na potrzeby wniosku konkursowego oraz programu rewitalizacji określono role poszczególnych komórek merytorycznych Urzędu Miejskiego, ale również radnych gminnych, sołtysów oraz przedstawicieli jednostek, które zgłaszały chęć wzięcia udziału w procesie rewitalizacji – m.in. Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie, Gminny Zespół Szkół w Dobiegniewie.

Reprezentanci kluczowych jednostek i środowisk dla procesu rewitalizacji weszli w skład Zespołu Rewitalizacji, powołanego Zarządzeniem nr 90/2016 Burmistrza Dobiegniewa z dn. 20 października 2016 r., które zaprezentowane jest poniżej.

Zdjęcie 9. Zarządzenie Burmistrza Dobiegniewa nr 90/2016 z dnia 20 października 2016

Zespół zebrał się po raz pierwszy 25 października 2016 r. i od tego momentu zbiera się minimum raz na kwartał.

Udział w pracach zespołu jest społeczny.

Do najważniejszych zadań Zespołu należy:

- opiniowanie wprowadzania zmian w kluczowych projektach rewitalizacyjnych,
- opiniowanie postępów realizacji kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz celów LPR na podstawie dokumentów przedkładanych przez Urząd Miejski odpowiedzialny za wdrażanie Programu,
- opiniowanie wyników monitorowania przedsięwzięć i programu, a także wyników ewaluacji, raportu końcowego z realizacji LPR-u oraz rekomendowanie i opiniowanie wszelkich zmian związanych z Programem Rewitalizacji,
- wnioskowanie do Burmistrza Dobiegniewa o przeprowadzanie dodatkowych ekspertyz lub analiz programu, mających na celu poprawienie jego skuteczności,
- opiniowanie zmian w celach i kierunkach realizacji programu.

Tak ułożony zestaw zadań i kompetencji pozwala nie tylko na sprawne informowanie interesariuszy procesu rewitalizacji Dobiegniewa o przygotowaniu i wdrażaniu procesu, ale również zapewnia stałą i bezpieczną, umocowaną prawem miejscowym platformę do wypracowywania wspólnych opinii i wskazówek co do dalszego jego przebiegu. Co istotne, zróżnicowany skład Zespołu pozwala na uzyskanie spojrzenia z wielu perspektyw, a także na wypracowanie rozwiązań będących w interesie wszystkich zainteresowanych stron.

Po przyjęciu Lokalnego Programu Rewitalizacji rola Zespołu ulegnie zwiększeniu – od tego momentu zadaniem Zespołu będzie również udział w ewaluacji Programu, gdyż projekt raportu monitorującego przebieg procesu rewitalizacji w Dobiegniewie sporządzony przez komórkę merytoryczną Urzędu Miejskiego będzie podlegać zaopiniowaniu przez Zespół przed zatwierdzeniem przez Burmistrza Dobiegniewa.

8.2 Proces włączenia społecznego na etapie programowania rewitalizacji

Partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji Dobiegniewa jest działaniem priorytetowym i prowadzona jest wielotorowo. Niewielka ilość mieszkańców gminy pozwala na bezpośredni kontakt z interesariuszami nie tylko poprzez oficjalne spotkania i ciała doradcze, ale również na kontakty bezpośrednie, nieobciążone ramami proceduralnymi i urzędowym formalizmem.

Proces powstawania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew przebiegał w sposób uspołeczniony. Interesariusze procesu mieli stały wgląd nie tylko w postęp prac nad Programem, ale również mieli wpływ na jego treść, nie ograniczający się jedynie do zgłaszania projektów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Oprócz standardowych spotkań plenarnych organizowane były spotkania w formie debat i warsztatów, zorganizowano również cykl celowanych spotkań badawczych. W toku tak prowadzonych działań partycypacyjnych udało się zaktywizować i zsieciować lokalnych liderów i liderki różnych grup interesariuszy oraz co najważniejsze spotkać ich ze sobą i przyzwycząić do wspólnej pracy. Udało się w ten sposób zebrać grono, które nie tylko przekazuje

wiedzę na temat Programu Rewitalizacji, jak i samego procesu rewitalizacji, dalej do swych środowisk.

Myślą przewodnią partycypacji w Dobiegniewie jest hasło „Decydujemy razem”. Aktywna społeczność sprawniej rozwiązuje własne problemy, szybciej się rozwija i osiąga wspólnie wytyczone cele. Partycypacyjny model współpracy zwiększa społeczne zaangażowanie i współodpowiedzialność za decyzje podejmowane na poziomie lokalnym, a władze Gminy zobowiązują się do słuchania głosu mieszkańców i dopasowania planów do propozycji zgłaszanych przez interesariuszy.

Wskazane narzędzia partycypacyjne spełniły swoją rolę, zapewniając faktyczny udział społeczności lokalnej w całym procesie rewitalizacji. Nie jest to wyłącznie działanie polegające na przeprowadzeniu konsultacji społecznych gotowego, powstałego bez udziału interesariuszy projektu programu rewitalizacji, ale przemyślana, rozpisana na lata strategia, mająca przygotować społeczność lokalną Dobiegniewa nie tylko do udziału w procesie tworzenia LPR, ale również do bieżącej oceny i późniejszej ewaluacji jego samego, jak i całego procesu rewitalizacji gminy.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych aktywności składających się na proces włączenia społecznego interesariuszy w prace nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.

Pierwsze oficjalne spotkanie z interesariuszami procesu rewitalizacji w Dobiegniewie odbyło się jeszcze przed powołaniem Zespołu Rewitalizacji, tj. w dn. 7 października 2016 r. Poświęcone ono było planowanym działaniom diagnostycznym niezbędnym do powstania programu rewitalizacji, ich opisaniu, wyborowi i sposobie przeprowadzenia. Udział w nim wzięli sołtysi, radni gminni, przedstawiciele lokalnych przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy.

Zdjęcie 10. Spotkanie z interesariuszami procesu rewitalizacji Dobiegniewa w dn. 07.10.2016 r.

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

W lutym 2017 r. rozpoczęto cykl spotkań badawczych z interesariuszami procesu rewitalizacji. Skierowane były do różnych grup interesariuszy procesu, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców, przedsiębiorców i przedstawicieli organizacji pozarządowych. Ponadto na spotkania zapraszano również sołtysów i radnych Rady Miejskiej.

6 kwietnia 2017 r. odbyło się spotkanie edukacyjne dla nauczycielek i nauczycieli zatrudnionych w dobiegniewskich placówkach edukacyjnych, poświęcone zapoznaniu ich z założeniami procesu rewitalizacji. Celem spotkania było nie tylko to, aby grupa ta mogła przekazać dalej tę wiedzę swoim uczniom i za ich pośrednictwem ich rodzinom, ale także przygotowanie społeczności uczniowskiej i jej rodzin do aktywnego wzięcia udziału w procesie powstawania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Zdjęcie 11. Spotkanie edukacyjne nauczycieli Gminy Dobiegniew w dn. 06.04.2017 r.

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

15 maja 2017 r. odbyła się otwarta debata społeczna pod hasłem „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, uczyć się, pracować i żyć”. Jej głównymi odbiorcami była młodzież szkolna ucząca się w Gminnym Zespole Szkół w Dobiegniewie, ale wstęp był otwarty dla każdej zainteresowanej osoby, informacje o debacie i zaproszenia na nią zostały wysłane do przedstawicieli wszystkich zdiagnozowanych grup interesariuszy w Gminie. Spotkanie składało się z dwóch części – merytorycznych prezentacji dwójki zaproszonych ekspertów – Hanny Gill-Piątek i Wojciecha Kłosowskiego oraz Zastępcy Burmistrza Dobiegniewa, Sylwii Łązniewskiej oraz właściwej debaty.

Zdjęcie 12 Debata społeczna w dniu 15 maja 2017 r.

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Debata ta została zorganizowana w ten sposób, że jej uczestnicy podzieleni zostali na dwie grupy złożone z młodzieży szkolnej wspieranej przez reprezentantkę Instytutu Rozwoju Miast i wykładowcę w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie dr Aleksandrę Jadach-Sepioło, Zastępcę Burmistrza Dobiegniewa Sylwię Łażniewską, radnego Rady Miejskiej w Dobiegniewie Pawła Łysiaka oraz Kierownika Posterunku Policji w Dobiegniewie Zbigniewa Ignasiaka. Dyskusję moderowała Jolanta Kadler, a wnioski z niej posłużyły jako wkład merytoryczny do opracowania części diagnostycznej Lokalnego Programu Rewitalizacji.

13 września 2017 r. odbyło się otwarte spotkanie dla interesariuszy procesu rewitalizacji poświęcone przede wszystkim kwestii wypracowania kształtu i merytorycznej zawartości kart projektów przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłaszanych przez interesariuszy do Lokalnego Programu Rewitalizacji. Jego celem było nie tylko zapoznanie interesariuszy z rodzajami przedsięwzięć, jakie można zgłaszać, ale też wybór najwygodniejszych dla nich sposobów zgłaszania kart oraz ich koniecznej na tym etapie zawartości.

Zdjęcie 13. Otwarte spotkanie dla interesariuszy poświęcone identyfikacji projektów rewitalizacyjnych

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Kolejnym spotkaniem z interesariuszami było spotkanie w dn. 19 października 2017 r., adresowane do uczennic i uczniów Gminnego Zespołu Szkół w Dobiegniewie. Spotkanie to było skierowane do określonej, często pomijanej w procesie tworzenia gminnych dokumentów strategicznych grupy społecznej, jaką są osoby niepełnoletnie. Pomijanie tej grupy, a także wyrażanych przez nią potrzeb i aspiracji byłoby błędem, szczególnie w sytuacji, w której jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed gminą jest zatrzymanie, albo przynajmniej ograniczenie odpływu aktywnych młodych osób z gminy do większych miast takich jak Poznań, Gorzów Wielkopolski czy Szczecin lub poza granice kraju.

W dniu 24 października odbyło się specjalne spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami wskazanego w projekcie Lokalnego Programu Rewitalizacji obszaru rewitalizacji. Ponieważ jest to również obszar gminy, na którym działa Rada Osiedla, jej przedstawiciele również wzięli udział w spotkaniu.

Zdjęcie 14. Spotkanie z uczniami GZS w Dobiegniewie w dn. 19.10.2017 r.

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

W ramach projektu „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” realizowanego w ramach konkursu „Modelowa Rewitalizacja Miast” finansowanego ze środków Ministerstwa Rozwoju z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 szczególną dbałość położono na działania edukacyjne skierowane do uczennic i uczniów dobiegniewskich szkół. Praca nad kształtowaniem postaw obywatelskich, dbałością o swoją małą ojczyznę i nad poczuciem patriotyzmu lokalnego jest niezwykle ważna, gdyż Dobiegniew boryka się z odpływem osób młodych i aktywnych, które po zakończeniu edukacji opuszczają miasto i wyjeżdżają na studia lub do pracy do większych miast takich jak Poznań, Gorzów Wielkopolski czy Berlin. Jednocześnie poprzez pracę z najmłodszymi udaje się włączać ich rodziny, łatwiej trafiając także do osób dorosłych niewłączających się aktywnie w życie społeczności lokalnej. Kolejnym ważnym celem działań edukacyjnych jest budowanie wśród dzieci i młodzieży poczucia odpowiedzialności za własne miejsce zamieszkania i poczucia sprawczości. Uczennice i uczniowie traktowani są jak pełnoprawni uczestnicy rewitalizacyjnych działań podejmowanych przez gminę i są z nimi konfrontowani zarówno poprzez dyskusje z udziałem nauczycieli, zaproszonych ekspertów, o których pisano wyżej, jak i poprzez realizację szeregu projektów dostosowanych do potrzeb i zainteresowań dzieci i młodzieży. Dla uczniów dobiegniewskich szkół zaplanowano udział w projekcie edukacyjno-partycypacyjnym złożonym z następujących elementów:

- Spacery badawcze
- Gry terenowe połączone z warsztatami

- Konkurs „Mały architekt”
- Konkurs na przygotowanie logo rewitalizacji Dobiegniewa

Zdjęcie 15 Harcerska gra terenowa

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

Zdjęcie 16 Spacer badawczy – badanie jakości wody

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

W pracy z młodzieżą niezwykle ważne jest zainteresowanie jej kwestią przyszłości swojej małej ojczyzny, a nie da się tego osiągnąć bez stosowania nowoczesnych, nieszablonowych rozwiązań. Stąd włączenie do katalogu działań spacerów badawczych czy gier terenowych, a więc aktywności pozwalających wyjść poza sztywne ramy godzin lekcyjnych i szkolnych klas. Celem zarówno spacerów badawczych jak i gier terenowych jest nie tylko zwiększenie wiedzy o procesie rewitalizacji, ale też zachęcanie młodzieży szkolnej do spotkań z innymi mieszkańcami gminy oraz rozmowy z nimi. Poprzez wykonywanie zadań młodzież poznaje swoje miejsce zamieszkania przez pryzmat ludzkich historii, z którymi łatwo się jej jest zidentyfikować. Jednocześnie uczennice i uczniowie wyposażeni już w podstawową wiedzę o rewitalizacji Dobiegniewa mogą przekazywać ją dalej, mając poczucie włączenia w proces i bycia jego ważną częścią. Również przez rozmowy w ramach spacerów badawczych młodzież jest w stanie odnaleźć swój własny interes w procesie rewitalizacji i stać się jego rzeczywistym interesariuszem, z pełną świadomością swoich praw i obowiązków z tego faktu wynikających.

Ponadto niezwykle istotną i cenną praktyką jest ustawiczna praca z młodzieżą szkolną, która od początku ma nie tylko wrażenie włączenia w proces rewitalizacji, ale i poczucie sprawczości. Ważną inicjatywą w tym zakresie był wspomniany wyżej konkurs na logo rewitalizacji Dobiegniewa skierowany do uczennic i uczniów Szkoły Podstawowej w Dobiegniewie, jasno pokazujący, że młodzież ma wpływ nawet na tak istotne i pojawiające się w przestrzeni publicznej symbole. Konkurs ten przeprowadzono w semestrze zimowym roku szkolnego 2016/17 i rozstrzygnięto go w grudniu 2016 r. Wpłynęły 33 prace spełniające wymogi konkursowe, spośród których zwycięską pracę wybrało jury pod przewodnictwem Burmistrza Dobiegniewa. Uroczyste zakończenie konkursu odbyło się 9 grudnia 2016 r., a zwyciężczynią została Julia Miller. Logo jej autorstwa od tej pory stało się oficjalnym znakiem rewitalizacji Dobiegniewa. Zwycięski projekt obrazuje cel rewitalizacji Dobiegniewa: u góry miejsce niezachęcające do życia, u dołu — miejsce, gdzie ludzie chcą mieszkać, pracować i żyć - po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

Rysunek 3. Logo rewitalizacji Dobiegniewa

Źródło: Urząd Miejski w Dobiegniewie.

8.3 Proces włączenia społecznego na etapie wdrażania LPR

Włączenie społeczne w proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew odbywa się na dwóch płaszczyznach:

- poprzez Zespół Rewitalizacji powołany zarządzeniem Burmistrza Dobiegniewa Nr 90/2016 z dnia 20 października 2016 r., w którym swoich przedstawicieli mają mieszkańcy gminy, lokalni przedsiębiorcy, lokalni działacze społeczni i przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- poprzez zwoływane w razie bieżącej potrzeby zebrania skierowane albo do ogółu interesariuszy procesu rewitalizacji bądź też do określonej grupy interesariuszy, np. przedstawiceli wspólnot mieszkaniowych bądź przedsiębiorców.

W skład Zespołu Rewitalizacji wchodzi:

- przedstawiciele jednostek organizacyjnych Gminy (Centrum Integracji Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Komunalni”, Gminny Zespół Szkół),
- przedstawiciel Rady Miejskiej w Dobiegniewie,
- przedstawiciel organizacji pozarządowych,
- przedstawiciel przedsiębiorców działających na terenie gminy,
- przedstawiciel mieszkańców gminy,
- reprezentant Powiatowego Urzędu Pracy w Strzelcach Kraj.,
- reprezentant Policji.

Zespół ten zgodnie z paragrafem 1 Zarządzenia jest zespołem opiniodawczo-doradczym w procesie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji Dobiegniewa i w związku z tym w jego kompetencjach leży również aktywny udział w tworzeniu programu rewitalizacji.

Zespół Rewitalizacji, jak wspomniano powyżej, zapewnia stałą i bezpieczną, umocowaną prawem miejscowym platformę do wypracowywania wspólnych opinii i wskazówek co do przebiegu procesu rewitalizacji w Dobiegniewie. Co istotne, zróżnicowany skład Zespołu pozwala na uzyskanie spojrzenia z wielu perspektyw, a także na wypracowanie rozwiązań będących w interesie wszystkich zainteresowanych stron. Jego udział we wdrażaniu Programu i poszczególnych działań rewitalizacyjnych ma charakter opiniodawczo-doradczy, ale też Zespół stanowi forum, na którym przedstawiciele grup interesariuszy mają możliwość wpływu na korygowanie ww. działań przez Urząd Miejski. Ponadto niezwykle istotnym zadaniem stojącym przed Zespołem jest ewaluacja procesu rewitalizacji oraz samego Programu, co bezpośrednio przełoży się na prace w dalszej perspektywie (po 31 grudnia 2023) nad nowym, Gminnym Programem Rewitalizacji Dobiegniewa.

Niewielka ilość mieszkańców gminy oraz relatywna bliskość Urzędu Miejskiego oraz Rady Miejskiej w Dobiegniewie pozwala mieszkańcom na bezpośredni kontakt z osobami odpowiedzialnymi za prowadzenie i przebieg procesu rewitalizacji w Dobiegniewie. Urząd Miejski jak i Burmistrz Dobiegniewa organizują spotkania z mieszkańcami bądź z konkretnymi grupami interesariuszy w razie potrzeby, z własnej inicjatywy bądź na wniosek zainteresowanych grup. Jednostką odpowiedzialną za kontakt z interesariuszami procesu rewitalizacji jest Referat Organizacyjny w Urzędzie Miejskim w Dobiegniewie.

9. Powiązania LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy Dobiegniew

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku określając cele i kierunki działań rewitalizacyjnych jest dokumentem operacyjnym, który z uwagi na interdyscyplinarny charakter procesu rewitalizacji dotyka wielu sfer życia. To oznacza, że dokument musi być spójny z uchwalonymi strategicznymi dokumentami samorządu, w tym dokumentami planistycznymi i branżowymi. Dzięki temu program rewitalizacji staje się narzędziem zarządzania projektami, działaniami z różnych sektorów, które w sposób komplementarny wobec siebie i spójny w zakresie rozwiązywania problemów są jednocześnie realizowane na wyznaczonym obszarze.

Problemy zdiagnozowane w LPR w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej zostały wskazane również w dokumentach strategicznych, planistycznych oraz programowych gminy Dobiegniew. Ich analiza w niniejszym rozdziale wskazuje na ścisły związek z zapisami LPR, zarówno w zakresie zdiagnozowanych problemów samorządu, jak i celów oraz kierunków koniecznych działań.

Tabela 56 Dokumenty strategiczne Gminy Dobiegniew

Nazwa dokumentu	Podstawa prawna
Strategia rozwoju Gminy Dobiegniew na lata 2007-2017	<p>Uchwała Nr XVI/98/2007 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 28 grudnia 2007r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy na lata 2007-2017</p> <p>Uchwała Nr XIV/86/16 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 10 lutego 2016 roku w sprawie: zmiany w Strategii Rozwoju Gminy Dobiegniew na lata 2007-2017.</p>
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Dobiegniew	<p>Uchwała Nr XLIV/266/14 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 28 stycznia 2014r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Dobiegniew.</p> <p>Uchwała Nr XXIX/164/17 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 30 marca 2017r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Dobiegniew</p>
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dobiegniew na lata 2016-2026	Uchwała Nr XXVI/150/16 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 20 grudnia 2016 roku w sprawie: przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dobiegniew na lata 2016-2026.
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dobiegniew na lata 2017-2020	Uchwała Nr XLVI/279/14 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 13 marca 2014 roku w sprawie zatwierdzenia i realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dobiegniew na lata 2014-2016.
Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2013–2016 z perspektywą na lata 2017–2020 oraz Prognoza oddziaływania na środowisko	Uchwała Nr XXXV/200/17 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 28 września 2017 w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobiegniew na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024”.
Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dobiegniew na lata 2015-2032	Uchwała Nr XII/68/15 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 27 listopada 2015r. w sprawie: przyjęcia Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dobiegniew na lata 2015-2032.

Źródło: zestawienie własne.

Strategia rozwoju Gminy Dobiegniew na lata 2007-2017

Strategia rozwoju jest dokumentem nadrzędnym, z którego wynikają ramy wszystkich działań podejmowanych na terenie Gminy Dobiegniew. Przedstawiany w LPR zakres działań rewitalizacyjnych jest spójny z zapisami strategii, zarówno na poziomie misji Gminy Dobiegniew, celów głównych jak i operacyjnych. Misja Gminy Dobiegniew „Zrównoważony rozwój gospodarczy Gminy Dobiegniew poprzez stworzenie warunków przyjaznych inwestorom i turystom przy jednoczesnym wykorzystaniu walorów krajobrazowych w zgodzie z zasadami ochrony środowiska naturalnego oraz podniesienie poziomu sfery socjalnej i wzmocnienie działań na rzecz społeczeństwa” będzie wdrażana poprzez realizację celów głównych i operacyjnych, w tym odnoszących się wprost do zapisów LPR. Są to:

1. Cel główny I Zwiększenie szans rozwoju gospodarczego i społecznego
Cele operacyjne:
 - Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu i społecznemu poprzez poprawę infrastruktury technicznej,
 - Aktywna promocja rozwoju sektora MMŚP
2. Cel główny II Poszanowanie środowiska naturalnego przy wykorzystaniu jego walorów krajobrazowych
Cel operacyjny:
 - Podniesienie świadomości ekologicznej
3. Cel główny III Skuteczne działania na rzecz rozwoju zasobów ludzkich
Cele operacyjne:
 - Przeciwdziałanie bezrobociu poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych
 - Dostosowanie kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy
 - Zwiększenie dostępu do obiektów kultury i działań kulturotwórczych

Na etapie diagnozy LPR zidentyfikowano problemy we wszystkich w/w sferach – społecznej, gospodarczej oraz środowiskowej, a następnie wypracowano propozycje działań, projektów, których realizacja ma złagodzić sytuację kryzysową w tych obszarach. Są to projekty, których celem jest zmniejszenie skali ubóstwa i poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy, w tym poprzez poprawę możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym i kulturalnym, ale także działania na rzecz ochrony środowiska i większej świadomości ekologicznej mieszkańców.

Gmina Dobiegniew opracowuje strategię na kolejny okres, ponieważ okres obowiązywania w/w dokumentu zakończył się w ubiegłym roku. Przygotowując strategię samorząd będzie kontynuował kierunki rozwoju gminy wyznaczone w dokumencie na lata 2007-2017. Musi również uwzględnić spójność z LPR, zwłaszcza w zakresie diagnozy, sposobie jej prowadzenia w podziale na sfery, jednolitość źródeł i gromadzonych danych oraz spójności celów dotyczące sfery społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. W strategii powinno znaleźć się odniesienie do LPR jako dokumentu operacyjnego służącego realizacji interdyscyplinarnych działań w ramach procesu rewitalizacji.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Dobiegniew

Studium objęło obszar miasta i gminy w granicach administracyjnych. Na obszarze rewitalizacji nie obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – jego opracowanie założono w ramach projektu pn. „Dobiegniew – chcę tu mieszkać, pracować i żyć” współfinansowanego ze środków PO Pomoc Techniczna na lata 2014-2020, które gmina Dobiegniew pozyskała w ramach konkursu dotacji Modelowa Rewitalizacja Miast. Z tego też wynikała uchwała w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Dobiegniew

Studium pozostaje jedynym dokumentem planistycznym gminy. Zgodnie z jego zapisami, polityka przestrzenna w gminie Dobiegniew powinna opierać się m.in. o następujące, spójne z zapisami programu rewitalizacji, zasady:

- racjonalne zagospodarowanie terenów zabudowanych,
- eliminowanie barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
- poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa poprzez modernizację systemu komunikacji drogowej,
- ochrona walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych poprzez wprowadzenie odpowiednich ograniczeń w zagospodarowaniu i wykorzystaniu terenów,
- poprawa dostępności usług podstawowych wszystkim mieszkańcom gminy.

Zasadniczym celem Studium jest umożliwienie prowadzenia spójnej polityki przestrzennej, powiązanej z rozwojem gospodarczym i społecznym, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Natomiast jednym z głównych problemów przestrzennych zidentyfikowanych w LPR są niezagospodarowane place, a zwłaszcza tzw. plac popegeerowski w centrum miasta, nie wykorzystywane, często zdewastowane obiekty, w tym zabytki, przy jednoczesnym braku terenów na działalność gospodarczą, funkcję mieszkaniową oraz zorganizowaną, przyjazną mieszkańcom i atrakcyjną przestrzeń publiczną. Brakuje także obiektów przystosowanych do prowadzenia w nich działalności społecznej, kulturalnej oraz rekreacji. Zaplanowane w LPR działania dotyczące zagospodarowania placów, nadanie im nowych funkcji, remonty ulic i infrastruktury, by była przyjazna ludziom i środowisku, są więc spójne z celem i zasadami wskazanymi w Studium, dokumencie określającym politykę przestrzenną gminy.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dobiegniew na lata 2016-2026

Strategia identyfikuje najważniejsze problemy społeczne miasta oraz cele, których realizacja będzie służyć ograniczaniu zjawisk kryzysowych w sferze społecznej. Misja strategii koncentruje się na systemowym podejściu do rozwiązywania problemów społecznych w celu przeciwdziałania marginalizacji, wykluczeniu społecznemu i patologiom społecznym oraz poprawie jakości życia mieszkańców. Cele i działania zaplanowane w ramach programu rewitalizacji są spójne ze wszystkimi celami strategii:

- Zmniejszenie ubóstwa oraz jego skutków w gminie,
- Przeciwdziałanie i eliminacja skutków długotrwałego bezrobocia wśród mieszkańców gminy Dobiegniew w tym wykluczeniu społecznemu i marginalizacji,
- Wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemem uzależnienia i przemocy
- Zapewnienie godnej starości dla ludzi w podeszłym wieku oraz niepełnosprawnym.

LPR zakłada bowiem działania na rzecz ograniczania bezrobocia i zmniejszenia skali osób, które z racji na ubóstwo muszą korzystać z pomocy społecznej. W ramach projektów zaplanowano wsparcie dla osób uzależnionych, doświadczających przemocy w rodzinie, w tym poprzez zapewnienie mieszkań chronionych oraz działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, dla których zaplanowano dom dziennego pobytu oraz środowiskowy dom samopomocy.

Działania na rzecz ofiar przemocy w rodzinie – wsparcie psychologiczne, prawne oraz schronienie w odpowiedzi na wysoką skalę zjawiska na obszarze rewitalizacji w Dobiegniewie – są spójne z zapisami

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dobiegniew na lata 2017-2020, z jego celem głównym: „Zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Dobiegniew” oraz celami szczegółowymi:

- Koordynacja i integracja działań lokalnych podmiotów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Podnoszenie świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie, działania propagujące pozytywne postawy w stosunkach międzyludzkich,
- Udzielanie kompleksowej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem przemocy.

Aby zapobiegać zjawisku przemocy oraz uczyć je rozpoznawać, zaplanowano kampanię społeczną skierowaną do mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Gminy Dobiegniew na lata 2016-2020

Program jest skierowany do mieszkańców gminy Dobiegniew, w szczególności do osób z zaburzeniami psychicznymi. W ramach projektu w LPR zaplanowano uruchomienie w wyremontowanym budynku Centrum Pomocy Społecznej środowiskowego domu samopomocy i zapewnienie wsparcia chorym psychicznie mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

Działanie to wpisuje się w cel główny 2 programu, który zakłada „Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym”.

Osoby chore psychicznie dzięki uczestnictwu w treningach rozwoju osobistego, wsparciu personelu ŚDS oraz specjalistów będą mogły funkcjonować we własnym środowisku i nie staną się pensjonariuszami domów pomocy społecznej.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020 oraz Prognoza oddziaływania na środowisko

W programie rewitalizacji zdiagnozowano problemy w sferze środowiskowej – niedostatecznie oczyszczone ścieki komunalne, których stan wpływa na jakość wód, wysoki udział indywidualnych palenisk w gospodarstwach domowych, wymagające ponownego zagospodarowania tereny zielone. LPR poprzez zdefiniowane cele i realizujące je projekty wpisuje się w następujące cele programu ochrony środowiska:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych,
- ochrona powietrza, ochrona przed hałasem,
- ochrona wód,
- ochrona zasobów przyrodniczych,
- prowadzenie skutecznej edukacji.

W LPR zaplanowano projekty dotyczące poprawy stanu oczyszczania ścieków, modernizację i uporządkowanie systemu ciepłowniczego, remonty i termomodernizację budynków, co wpłynie na spadek tzw. niskiej emisji po redukcji liczby indywidualnych palenisk oraz zmniejszenie zużycia energii cieplnej. Zagospodarowanie skwerów i parków to z jednej strony ochrona zieleni i nowe nasadzenia, a więc poprawa stanu powietrza, ale także zapewnienie miejsc rekreacji i oferta aktywnego wypoczynku dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Jej uzupełnieniem będzie edukacja dzieci i młodzieży na temat racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dobiegniew na lata 2015-2032

Zapisy LPR są spójne z celem analizowanego programu – obydwa dokumenty zakładają bezpieczne usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest. Na obszarze rewitalizacji stwierdzono udział wyrobów go zawierających. Zaplanowano więc projekt, w ramach którego mieszkańcy będą mogli skorzystać z bezpłatnego usunięcia azbestu.

Podsumowując analizę dokumentów strategicznych, planistycznych oraz operacyjnych gminy Dobiegniew oraz założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku należy stwierdzić, że zapisy są ze sobą spójne, LPR zakłada bowiem kompleksowe działania prowadzące do przezwyciężenia sytuacji kryzysowych we wszystkich sferach, odzyskanie przez obszar zdegradowany wskazany do rewitalizacji możliwości rozwoju, przywrócenie mu utraconych i nadanie nowych funkcji.

10. System wdrażania programu rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku będzie wdrażany w latach 2018-2023 zgodnie z poniższym harmonogramem (Tabela).

Tabela 57 Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku

Działanie	Okres realizacji
Uchwalenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku	2018 rok
Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w programie rewitalizacji przez podmioty wskazane w kartach projektów jako realizatorzy działań	2018–2023
Posiedzenia Zespołu Rewitalizacji opiniującego wdrażanie przedsięwzięć	2018–2023
Monitorowanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz programu	2018–2023
Ewaluacja (realizowana w cyklach trzyletnich)	2020, 2023
Komunikacja społeczna, współpraca z interesariuszami procesu	2018–2023

Źródło: opracowanie własne.

Za proces wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku będzie odpowiadać Burmistrz Dobiegniewa we współpracy z:

- 1) Radą Miejską,
- 2) Urzędem Miejskim oraz jednostkami organizacyjnymi gminy (Ośrodek Pomocy Społecznej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Centrum Integracji Społecznej, Gminny Zespół Szkół, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Komunalni”), odpowiedzialnymi za realizację przedsięwzięć ujętych w LPR,
- 3) Zespołem Rewitalizacji, mającym opiniodawczo-doradczy charakter i zakres działania, powołanym na potrzeby zarządzania rewitalizacją w Dobiegniewie,
- 4) partnerami społeczno-gospodarczymi (Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości) oraz organizacjami pozarządowymi (Stowarzyszenie Lemko Tower), którzy są inicjatorami przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W Urzędzie Miejskim w Dobiegniewie koordynacja działań dotyczących rewitalizacji została powierzona Zastępcy Burmistrza i Referatowi Organizacyjnemu. Poza sprawami z zakresu rewitalizacji działania referatu obejmują dodatkowo m.in.: sprawy pracownicze, kadrowe, administracyjne, gospodarcze.

Regulamin organizacyjny Urzędu Miejskiego nie przewidywał komórki ds. rewitalizacji, więc do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku Burmistrz Dobiegniewa poleceniem służbowym wyznaczył Zastępcę Burmistrza i Kierownika Referatu Organizacyjnego, określając zadania:

- przeprowadzenie diagnozy problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych, technicznych i środowiskowych oraz zidentyfikowanie potrzeb rewitalizacyjnych,

- delimitacja przestrzenna obszaru/ obszarów przeznaczonych do rewitalizacji,
- określenie celów procesu rewitalizacji w odniesieniu do określonych w diagnozie problemów oraz wskazanych w delimitacji obszarów wymagających wsparcia w ramach rewitalizacji,
- wypracowanie kierunków działań w ramach poszczególnych celów w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej,
- opracowanie systemu wdrażania i monitoringu LPR,
- przeprowadzenie naboru oraz analizy zgłoszonych projektów rewitalizacyjnych,
- wypracowanie listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych,
- zaplanowanie harmonogramu realizacji Programu oraz opracowanie planu finansowego,
- określenie projektów uzupełniających,
- zaplanowanie i przeprowadzenie działań zapewniających udział interesariuszy w przygotowaniu projektu programu oraz konsultacji społecznych projektu dokumentu.

Z chwilą przyjęcia do realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji (podjęcia uchwały przez Radę Miejską), zaistnieje konieczność powołania Zespołu koordynującego wdrożenie, monitoring, ewaluację i aktualizację LPR (zwany Zespołem koordynującym) – z uwagi na brak w strukturze organizacyjnej Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie stanowiska odpowiedzialnego za ten zakres zadań. W skład Zespołu wejdą pracownicy Urzędu Miejskiego reprezentujący sferę ochrony środowiska, realizacji inwestycji, zamówień publicznych, finansów, funduszy europejskich, jak również dyrektorzy i kierownicy placówek podległych – Ośrodka Pomocy Społecznej, Środowiskowego Domu Samopomocy, Centrum Integracji Społecznej, którzy zgłosili zadania rewitalizacyjne do objęcia LPR. Zespołowi przewodniczyć będzie Zastępca Burmistrza Dobiegniewa. Spotkania zwoływane będą w razie potrzeb, nie rzadziej niż raz na kwartał.

Zespół koordynujący zarządzać będzie bezpośrednio całokształtem procesu rewitalizacji, nadzorować skuteczność i jakość realizacji zapisów zawartych w dokumencie, a do jego odpowiedzialności należeć będzie m.in.:

- koordynacja wdrażania działań rewitalizacyjnych w całym okresie realizacji LPR,
- gromadzenie informacji niezbędnych do monitoringu i ewaluacji celów niniejszego dokumentu,
- dokonywanie pomiaru stopnia realizacji LPR,
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych dot. przebiegu i postępu realizacji LPR,
- inicjowanie procesu aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji wynikającego z niedostatecznego stopnia jego realizacji bądź zmiany zewnętrznych uwarunkowań.

Jednym z kluczowych zadań mających wpływ na wdrożenie LPR będzie prawidłowe i sprawne przygotowanie wniosków aplikacyjnych celem pozyskania środków na realizację inwestycji zapisanych w dokumencie. Program rewitalizacji, poprzez identyfikację projektów rewitalizacyjnych, umożliwi wnioskowanie o dofinansowanie projektów w nim ujętych ze środków Unii Europejskiej. Główną rolę w przygotowaniu wniosków aplikacyjnych odegrają podmioty będące beneficjentami środków. Za przygotowanie wniosków, których beneficjentami będzie Gmina Dobiegniew,

odpowiedzialni będą pracownicy Urzędu Miejskiego - Referatu Funduszy Europejskich, Promocji i Współpracy Zagranicznej.

Realizacja założeń dokumentu odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, jest zobowiązana przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych.

Proces monitoringu LPR pozwoli kontrolować jego skuteczność, efektywność i korzyści z realizacji celów oraz umożliwi ewaluację obranych kierunków rozwoju, dokonywanie modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu obszarów rewitalizacji oraz gminy.

Gromadzenie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez komórki Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie oraz jednostki organizacyjne gminy wg zestawu wskaźników monitoringu realizacji celów LPR. Na podstawie przekazanych danych Zespół koordynujący opracowywał będzie raporty z monitoringu. Raporty będą sporządzane raz na dwa lata najpóźniej do 31 marca roku następującego po roku objętym monitoringiem.

Za opiniowanie wdrażania programu rewitalizacji odpowiada powołany Zarządzeniem Burmistrza Dobiegniewa Nr 90/2016 Zespół Rewitalizacji, którego rolą jest:

- opiniowanie wprowadzania zmian w kluczowych projektach rewitalizacyjnych,
- opiniowanie postępów realizacji kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz celów LPR na podstawie dokumentów przedkładanych przez Urząd Miejski odpowiedzialny za wdrażanie Programu,
- opiniowanie wyników monitorowania przedsięwzięć i programu a także wyników ewaluacji, raportu końcowego z realizacji LPR-u oraz rekomendowanie i opiniowanie wszelkich zmian związanych z Programem Rewitalizacji,
- wnioskowanie do Burmistrza Dobiegniewa o przeprowadzanie dodatkowych ekspertyz lub analiz programu, mających na celu poprawienie jego skuteczności,
- opiniowanie zmian w celach i kierunkach realizacji programu.

W skład Zespołu Rewitalizacji weszli przedstawiciele władz gminy, kierownicy jednostek organizacyjnych, przedstawiciele Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, organizacji pozarządowych, mieszkańców, przedsiębiorców.

Obsługę Zespołu zapewnia Referat Organizacyjny Urzędu Miejskiego. Zespół spotyka się raz na kwartał; po uchwaleniu LPR spotkania Zespołu odbywać się będą raz w roku w celu omówienia stanu wdrażania poszczególnych projektów, programu, efektów monitorowania i określenia ewentualnych potrzeb korygowania dokumentu. Każde posiedzenie jest protokołowane.

Zespół będzie uczestniczyć również w monitorowaniu efektów programu rewitalizacji. Projekt raportu monitorującego sporządzony przez komórkę merytoryczną Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie będzie podlegać zaopiniowaniu przez Zespół – przed zatwierdzeniem przez Burmistrza Dobiegniewa.

Z uwagi na społeczny charakter Zespołu oraz zaangażowanie pracowników w ramach istniejących struktur Urzędu Miejskiego, zarządzanie programem nie będzie generować dodatkowych kosztów.

Projekty samorządu będą realizowane zgodnie z uchwalonym budżetem rocznym oraz Wieloletnią Prognozą Finansową.

Realizacja projektów będzie prowadzona przez właściwy merytorycznie referat UM lub jednostkę organizacyjną gminy. W przypadku projektów współfinansowanych w ramach programów pomocowych, za koordynowanie realizacją projektu zgodnie z wymogami programu pomocowego, w tym za rozliczenie dotacji odpowiedzialni będą kierownicy referatów lub kierownicy jednostek organizacyjnych gminy.

Jednym z istotnych elementów mających wpływ na powodzenie procesu rewitalizacji będzie przygotowanie wniosków aplikacyjnych o dofinansowanie projektów z funduszy pomocowych UE. W programach pomocowych są wskazane działania, które gwarantują premie punktowe dla projektów rewitalizacyjnych lub konkursy dla tego typu projektów. Za opracowanie wniosków aplikacyjnych wraz z niezbędnymi załącznikami będą odpowiedzialne podmioty będące beneficjentami środków. W przypadku projektów dla samorządu Dobiegniewa będzie odpowiedzialny Referat Funduszy Europejskich, Promocji i Współpracy Zagranicznej UM. Realizacja projektów w programie rewitalizacji zgłoszonych przez jednostki zewnętrzne, tj. inne instytucje publiczne, organizacje pozarządowe będzie w całości leżała po stronie wnioskodawców tych projektów.

Zaproponowany system wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku zapewni sprawną koordynację procesu rewitalizacji oraz wysoki udział społeczny w jego realizacji.

11. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu LPR

Monitorowanie programu rewitalizacji jest zorganizowanym i zaplanowanym procesem, który prowadzi się przez cały okres trwania programu. Jest jednocześnie obowiązkiem wspierającym zarządzanie realizacją zapisów dokumentu. Monitoring polega na systematycznym gromadzeniu i analizie danych dotyczących skali zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych oraz stanu realizacji wpisanych do programu projektów. Jednoczesne zbieranie i analiza tych dwóch rodzajów danych pozwala ocenić zgodność realizacji przedsięwzięć z przyjętymi założeniami a także stwierdzić, czy i na ile realizacja tych przedsięwzięć wpływa na natężenie zjawisk kryzysowych, jaki jest efekt podjętej interwencji. Ewaluacja programu ma odpowiedzieć na pytania o odpowiedniość, adekwatność celów programu do zmieniających się potrzeb, skuteczność (stopień osiągnięcia celów), a także użyteczność w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Tak więc proces monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku pozwoli na ocenę korzyści, jakie płyną z realizacji przyjętych celów oraz będzie podstawą do ich zachowania lub wprowadzania zmian lub aktualizacji programu.

11.1 System monitoringu

Za pozyskiwanie i gromadzenie danych dla potrzeb monitoringu będą odpowiedzialne referaty Urzędu Miejskiego i jednostki organizacyjne gminy, które odpowiadają za realizację poszczególnych przedsięwzięć. W odniesieniu do przedsięwzięć realizowanych przez podmioty zewnętrzne, odpowiedzialny za pozyskiwanie danych do monitoringu będzie Kierownik Referatu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie. Prowadzenie monitoringu zakłada więc bieżący kontakt ze wszystkimi podmiotami realizującymi przedsięwzięcia rewitalizacyjne przez pracownika (Kierownik Referatu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Dobiegniewie), który będzie pozyskiwać informacje od zaangażowanych podmiotów o postępach w realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Proces monitorowania będzie składał się z następujących etapów:

1. Po zakończeniu roku kalendarzowego Kierownik Referatu Organizacyjnego wyśle do wszystkich zaangażowanych podmiotów prośbę o przesłanie do 30 stycznia informacji o poziomie zaawansowania poszczególnych projektów na specjalnym formularzu, stanowiącym Załącznik nr 1 do programu (Karta monitorowania realizacji zadania).
2. Do 1 marca uzupełnione karty realizacji zadań zostaną przekazane do Referatu Organizacyjnego.
3. Informacje z kart będą agregowane i na ich podstawie Kierownik Referatu Organizacyjnego wypełni do 15 marca kartę monitorowania realizacji LPR na formularzu stanowiącym Załącznik nr 2. W karcie realizacji programu znajdzie się informacja o zgodności realizacji wszystkich projektów podstawowych zawartych w programie z harmonogramem, stopniu osiągnięcia przyjętych dla nich wskaźników produktu i rezultatu, w tym wskaźników kluczowych, najistotniejszych dla zrealizowania celów programu. Pozwoli to ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte kluczowe wskaźniki produktu i rezultatu w odniesieniu do ich wartości docelowej i oszacować, czy istnieje zagrożenie dla ich osiągnięcia w roku 2023, a także który projekt może mieć wpływ na ewentualne opóźnienia.
4. Uzupełniona karta realizacji programu zostanie przekazana za pośrednictwem Zastępcy Burmistrza Zespołowi Rewitalizacji, który sformułuje swoje uwagi i opinie.
5. Karta realizacji programu wraz z rekomendacjami Zespołu Rewitalizacji zostanie przekazana Burmistrzowi Dobiegniewa, który będzie mógł podjąć decyzje usprawniające i przyspieszające realizację poszczególnych projektów np. dotyczące finansowania ze środków własnych.
6. Karta realizacji programu zostanie przekazana Radzie Miejskiej w formie informacji i zamieszczona na stronie internetowej samorządu.

Tabela 58 Zestaw wskaźników monitoringu realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku

Cele i kierunki działań	Źródło	Częstotliwość pomiaru	Wartość w roku bazowym (2018)*	Wartość docelowa w roku 2023
Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej				
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	1,71 ha
Liczba osób zagrożonych	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	10/rok

ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących				
Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	140 os.
Liczba zorganizowanych w ramach projektu działań aktywizujących mieszkańców obszaru rewitalizacji	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	20 szt.
Cel 2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji				
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości/Gmina Dobiegniew	rocznie	0	38 szt.
Cel 3. Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców				
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	200 RLM
Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	1 szt.
Dodatkowa powierzchnia biologicznie czynna uzyskana w wyniku realizacji projektów	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	4,96 ha
Cel 4. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych obszaru rewitalizacji				
Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	Gmina Dobiegniew	rocznie	0	25 szt.

Źródło: opracowanie własne.

*Rok bazowy – rok, w którym Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku został przyjęty do realizacji

System ewaluacji

Ewaluacja programu będzie natomiast prowadzona w cyklach trzyletnich (w połowie realizacji programu – w 2020 roku i na zakończenie – w 2023 roku). Obejmie wszystkie działania zaplanowane do realizacji w programie.

Ewaluacja będzie się składać z następujących etapów:

1. Kierownik Referatu Organizacyjnego wystąpi do końca stycznia 2021 i 2024 roku do referatów Urzędu Miejskiego oraz jednostek organizacyjnych gminy, a także podmiotów zewnętrznych o uzyskanie danych liczbowych na koniec 2020 i 2023 roku w zakresie, w jakim były one gromadzone na etapie delimitacji.
2. Dane te powinny zostać przekazane Kierownikowi Referatu Organizacyjnego do końca lutego.
3. Na podstawie uzyskanych danych Kierownik Referatu Organizacyjnego wyliczy do 15 marca wartości poszczególnych wskaźników delimitacyjnych i odniesie osiągnięte wartości poszczególnych wskaźników do ich wartości docelowej. Informacja ta pozwoli ocenić, czy zachodzą korzystne zmiany w natężeniu zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych.

4. Na podstawie kart z monitoringu – kart realizacji zadań i kart realizacji programu – a także na podstawie osiągniętych wskaźników delimitacyjnych Kierownik Referatu Organizacyjnego przygotowuje zbiorczy raport, który do dnia 30 kwietnia w cyklu trzyletnim przekazuje za pośrednictwem Zastępcy Burmistrza Zespołowi Rewitalizacji.
5. Zespół Rewitalizacji opiniuje raport i przekazuje swoje uwagi i opinie do dnia 30 maja w cyklu trzyletnim.
6. Burmistrz Dobiegniewa zatwierdza raport do dnia 30 czerwca w cyklu trzyletnim i przekazuje go Radzie Miejskiej, która przyjmuje go w formie uchwały w terminie do 30 lipca. Raport z ewaluacji śródkresowej w 2020 roku będzie stanowił podstawę sformułowania zaleceń na kolejne lata wdrażania programu rewitalizacji. Raport z ewaluacji w 2023 roku powinien stać się podstawą do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji

Podstawowym narzędziem do śledzenia postępu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku są wskaźniki monitorowania, których wybór ma służyć ocenie osiągnięcia celów programu rewitalizacji, a nie tylko produktów poszczególnych projektów. Wynika to z postrzegania interwencji w ramach rewitalizacji jako kompleksowego procesu, który nie jest prostą sumą realizowanych projektów, a ma na celu osiągnięcie zmiany we wskazanych obszarach poddanych rewitalizacji. Oprócz w/w wskaźników realizacji celów wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku za pomocą wskaźników produktu i rezultatu, na etapie ewaluacji będą monitorowane wskaźniki zjawisk kryzysowych (Tabela 60).

Tabela 59 Wskaźniki monitorowania zjawisk kryzysowych Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.

Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.	Źródło	Częstotliwość pomiaru	Wartość w roku bazowym (2016)*	Wartość docelowa w roku 2023
Cel 1. Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej i budowania tożsamości lokalnej				
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	Gmina Dobiegniew	co 3 lata	164,82	150,0
Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	PUP	co 3 lata	73,19	65,0
Cel 2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji				
Liczba przedsiębiorstw na 1000 osób	Gmina Dobiegniew	co 3 lata	38,13	46,0
Liczba wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej na 1000 osób	Gmina Dobiegniew	co 3 lata	4,92	3,0
Cel 3. Wspieranie przedsięwzięć dążących do podniesienia jakości życia mieszkańców				
Masa wyrobów zawierających azbest w Mg na 1000 osób	Gmina Dobiegniew	co 3 lata	19,09	8,0
Cel 4. Tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych obszaru rewitalizacji				
Liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób	Gmina Dobiegniew	co 3 lata	15,38	8,6

Źródło: opracowanie własne.

* Rok bazowy – rok, dla którego zgromadzono dane statystyczne, na podstawie których przeprowadzono delimitację obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Dobiegniew

Wybór wskaźników monitorowania zjawisk kryzysowych skupił się na zapewnieniu adekwatnych mierników poszczególnych celów operacyjnych. W związku z tym należy zweryfikować:

- zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób zamieszkujących na obszarze rewitalizacji – wskaźnik mierzy kluczową dla programu rewitalizacji zmianę w obszarze poprawy sytuacji mieszkańców miasta, których sytuacja życiowa i materialna zmusza do korzystania z systemu pomocy,
- zmniejszenie liczby osób bezrobotnych na 1000 osób mieszkających w obszarze rewitalizacji – wskaźnik mierzy kluczową zmianę dotyczącą poprawy kondycji rynku pracy i sytuacji materialnej mieszkańców,
- poprawę aktywności gospodarczej (wzrost liczby podmiotów istniejących przedsiębiorstw na 1000 osób na obszarze rewitalizacji i spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych na 1000 osób na obszarze rewitalizacji) – zakłada się, że podjęte działania rewitalizacyjne przyczynią się do większej aktywności gospodarczej mieszkańców. Dzięki temu zyskają oni nowe miejsca pracy, wpłynie to na poprawę jakości ich życia,
- zmniejszenie czynników szkodliwych dla zdrowia mieszkańców i środowiska (zmniejszenie masy wyrobów azbestowych na 1000 osób mieszkających w obszarze rewitalizacji), co poprawi jakość życia mieszkańców,
- poprawę stanu technicznego budynków komunalnych na 1000 osób mieszkających w obszarze rewitalizacji – jednym z ważnych problemów obszaru rewitalizacji jest duża liczba budynków mieszkalnych będących własnością gminy w złym stanie technicznym. W ramach programu założono działania remontowe wybranych obiektów.

Wartości w/w wskaźników w latach 2020 i 2023 wobec roku bazowego będą pokazywać zmianę w natężeniu zdiagnozowanych problemów.

11.2 System wprowadzania modyfikacji programu rewitalizacji w reakcji na zmiany w jego otoczeniu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku jest dokumentem, który na bazie informacji z monitorowania, ewaluacji, a także potrzeby podjęcia dodatkowych działań rewitalizacyjnych oraz zmian prawnych, może być aktualizowany. Decyzję związaną z wdrożeniem procedury aktualizacji podejmuje Burmistrz Dobiegniewa, po zasięgnięciu opinii Zespołu Rewitalizacji. Przesłanką do korekt w zapisach programu mogą być niezadowolające efekty monitorowania. Korekty te będą wynikać ze zmian w otoczeniu, co znajdzie odzwierciedlenie w kartach z realizacji zadania, kartach z realizacji programu oraz raportu zbiorczego uwzględniającego zarówno analizę wskaźników produktu i rezultatu w odniesieniu do celów dokumentu jak również analizę wskaźników zjawisk kryzysowych. Aktualizacja programu będzie konieczna w przypadku: nieosiągnięcia zakładanych wskaźników podczas monitorowania, a także rekomendacji Zespołu Rewitalizacji w odpowiedzi na negatywną ocenę efektywności działań rewitalizacyjnych (w tym dokonaną przez interesariuszy).

Jeśli w ramach danego celu operacyjnego dojdzie do kumulacji przedsięwzięć wymagających zmian (20% i więcej przedsięwzięć), zostanie rozważona modyfikacja tego celu i ewentualnie skorygowanie przypisanych mu wskaźników.

W przypadku stwierdzenia, że Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku wymaga zmiany, Burmistrz Dobiegniewa przedłoży Radzie Miejskiej stosowny projekt uchwały. Zmiana programu następuje w takim samym trybie, w jakim był on uchwalany. Wszelkie zmiany w programie muszą mieć uzasadnienie merytoryczne i być odpowiednio opisane, niezbędne elementy to: propozycja modyfikacji, opis rodzaju i przyczyny zmiany oraz jej wpływ na realizację programu.

Z uwagi na ograniczony budżet i zbyt mały potencjał instytucjonalno-organizacyjny samorządu, działania rewitalizacyjne, o które miałyby zostać uzupełniony program rewitalizacji, powinny być zgodne z politykami oraz dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego oraz Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Warunkiem wpisania zadań do programu jest ich pozytywny wpływ na osiągnięcie spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej.

12. Załączniki

Załącznik nr 1 do
Lokalnego Programie Rewitalizacji
Gminy Dobiegniew do 2023 r.

Karta monitorowania realizacji zadania

Nazwa przedsięwzięcia obowiązująca w LPR Gminy Dobiegniew do 2023 r.		
Podmiot/-y realizujący/-e przedsięwzięcie		
Osoba udzielająca informacji		
Zakładany harmonogram realizacji	Rzeczywisty harmonogram realizacji	
Wskaźniki		
Wskaźniki produktu	Zakładane wartości	Osiągnięte wartości
Wskaźniki rezultatu	Zakładane wartości	Osiągnięte wartości
Podstawowe problemy związane z realizacją przedsięwzięcia		
Termin uzyskania danych i informacji:		
Sporządził:		
Data:		
Zatwierdził:		
Data:		

Karta monitorowania realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.

Lista przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w danym okresie sprawozdawczym (nr i nazwa)			
Lista przedsięwzięć zrealizowanych w terminie (nr i nazwa)			
Lista przedsięwzięć zrealizowanych po terminie (nr i nazwa) wraz z informacją nt. przyczyny opóźnień			
Lista przedsięwzięć niezrealizowanych (nr i nazwa) wraz z informacją nt. przyczyny			
Wskaźniki			
Wskaźniki produktu	Zakładane wartości	Osiągnięte wartości	Stopień osiągnięcia wskaźnika [%]
w tym kluczowe wskaźniki realizacji celów			
Wskaźniki rezultatu	Zakładane wartości	Osiągnięte wartości	Stopień osiągnięcia wskaźnika [%]
w tym kluczowe wskaźniki realizacji celów			
Podstawowe problemy związane z wdrażaniem programu rewitalizacji			
Termin uzyskania danych i informacji			
Sporządził:			
Data:			
Zatwierdził:			
Data:			

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności Gminy Dobiegniew w latach 2012-2016.....	9
Tabela 2. Liczba ludności Gminy Dobiegniew w 2016 r. w podziale na jednostki pomocnicze	9
Tabela 3. Przyrost naturalny w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	10
Tabela 4. Migracje w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016.....	10
Tabela 5. Osoby zameldowane i tzw. deklaracje śmieciowe w Gminie Dobiegniew w 2016 roku	10
Tabela 6. Ludność wg grup wieku w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	11
Tabela 7. Mieszkańcy Gminy Dobiegniew wg grup wieku w 2016 r.	11
Tabela 8. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016.....	12
Tabela 9. Bezrobocie długotrwałe w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016.....	13
Tabela 10. Wykształcenie osób bezrobotnych w Gminie Dobiegniew w 2016 roku.....	14
Tabela 11. Korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	15
Tabela 12. Korzystający z pomocy społecznej w Gminie Dobiegniew w 2016 r. oraz powody korzystania.....	15
Tabela 13. Zasiłki rodzinne w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	16
Tabela 14. Liczba uczniów objętych dożywianiem w Gminie Dobiegniew w 2016 r.....	16
Tabela 15. Zadłużenia czynszowe w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016.....	17
Tabela 16. Zaległości czynszowe w lokalach komunalnych w Gminie Dobiegniew w 2016 r.	17
Tabela 17. Liczba przestępstw, wykroczeń oraz tzw. niebieskich kart w Gminie Dobiegniew w 2016 r.	18
Tabela 18. Organizacje pozarządowe – stowarzyszenia, fundacje, grupy nieformalne.....	19
Tabela 19 Podmioty gospodarcze w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	25
Tabela 20 Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Dobiegniew w 2016 r.....	25
Tabela 21 Osoby w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Dobiegniew w 2016 r.	26
Tabela 22 Korzystający z sieci wodno-kanalizacyjnej w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	28
Tabela 23 Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodno-kanalizacyjnej w Gminie Dobiegniew w 2016 r.	28
Tabela 24 Wyposażenie mieszkań w instalację centralnego ogrzewania w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	28
Tabela 25 Komunalne zasoby mieszkaniowe w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	29
Tabela 26 Remonty budynków komunalnych w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016.....	29
Tabela 27 Budynki komunalne w złym stanie technicznym w Gminie Dobiegniew w 2016 r.	30
Tabela 28 Wykorzystanie terenów w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016 (ha)	31
Tabela 29. Tereny przemysłowe na obszarze Gminy Dobiegniew	31
Tabela 30 Oczyszczanie ścieków w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016	33
Tabela 31 Azbest do utylizacji w Gminie Dobiegniew w 2016 r.	33
Tabela 32 Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016.....	34
Tabela 33. Opis jednostek strukturalnych Gminy Dobiegniew	37
Tabela 34 Wskaźniki oceny podsystemu społecznego, gospodarczego, technicznego, środowiskowego oraz przestrzenno - funkcjonalnego.....	42
Tabela 35 Rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu społecznego na terenie Gminy Dobiegniew	57
Tabela 36 Rozkład przestrzenny wskaźników podsystemu gospodarczego na obszarze Gminy Dobiegniew	63
Tabela 37 Rozkład przestrzenny wskaźnika podsystemu środowiskowego na obszarze Gminy Dobiegniew	67
Tabela 38 Wskaźnik ilości budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób.....	70
Tabela 39 Wskaźnik powierzchni terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki.....	73
Tabela 40 Rozkład przestrzenny wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową na obszarze Gminy Dobiegniew	78

Tabela 41 Wskaźniki obszaru zdegradowanego w Gminie Dobiegniew	80
Tabela 42 Ulice wchodzące w skład obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew	85
Tabela 43 Najważniejsze zjawiska kryzysowe na obszarze rewitalizacji.	87
Tabela 44 Liczba ludności na obszarze rewitalizacji w latach 2012–2016	88
Tabela 45 Rozkład wskaźnika liczby osób bezrobotnych na 1000 osób na obszarze rewitalizacji	90
Tabela 46 Wskaźnik liczby osób objętych świadczeniami społecznymi na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji	92
Tabela 47 Liczba budynków komunalnych wymagających remontu i termomodernizacji na obszarze rewitalizacji	101
Tabela 48 Zasób komunalny w budynkach należących w całości do gminy usytuowanych na obszarze rewitalizacji.	102
Tabela 49 Ilość azbestu na obszarze rewitalizacji	104
Tabela 50. Powiązanie podstawowych projektów rewitalizacyjnych z celami i kierunkami programu	162
Tabela 51 Wykaz projektów uzupełniających Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku	165
Tabela 52 Metody zapewnienia komplementarności między projektami na obszarze rewitalizacji	170
Tabela 53 Obszary komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych	173
Tabela 54 Priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach RPO.....	177
Tabela 55 Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r. z podziałem na źródła finansowania [w zł]	177
Tabela 56 Dokumenty strategiczne Gminy Dobiegniew	189
Tabela 57 Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku	194
Tabela 58 Zestaw wskaźników monitoringu realizacji celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 roku	198
Tabela 59 Wskaźniki monitorowania zjawisk kryzysowych Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobiegniew do 2023 r.	200

SPIS MAP

Mapa 1. Położenie Gminy Dobiegniew	7
Mapa 2 Podział administracyjny Gminy Dobiegniew na jednostki pomocnicze	8
Mapa 3 Podział Gminy Dobiegniew na jednostki strukturalne na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	37
Mapa 4 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób.....	45
Mapa 5. Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby dzieci w szkołach korzystających z dożywiania na 1000 osób ..	46
Mapa 6 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby niebieskich kart na 1000 osób	48
Mapa 7 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby przestępstw na 1000 osób	50
Mapa 8 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby wykroczeń na 1000 osób	51
Mapa 9 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby bezrobotnych na 1000 osób	52
Mapa 10 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 1000 osób	53
Mapa 11 Rozkład przestrzenny wskaźnika zaległości czynszowych w lokalach komunalnych na 1000 osób	54
Mapa 12 Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie społecznym	58
Mapa 13 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 1000 osób	59

Mapa 14 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby wyrejestrowanych działalności gospodarczych na 1000 osób.	61
Mapa 15 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na 1000 osób	62
Mapa 16 Rozkład przestrzenny czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym	64
Mapa 17 Rozkład przestrzenny wskaźnika masy wyrobów zawierających azbest na 1000 osób	66
Mapa 18 Rozkład przestrzenny wskaźnika liczby budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 1000 osób.....	69
Mapa 19 Rozkład przestrzenny wskaźnika powierzchni terenów przemysłowych wymagających rehabilitacji w łącznej powierzchni jednostki	72
Mapa 20 Natężenie czynników kryzysowych w podsystemie społecznym.	75
Mapa 21 Natężenie czynników kryzysowych w podsystemie gospodarczym.	75
Mapa 22 Natężenie czynników kryzysowych w podsystemach technicznym, przestrzenno-funkcjonalnym.	76
Mapa 23 Łączna liczba wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w jednostkach strukturalnych Gminy Dobiegniew	77
Mapa 24 Granice obszaru zdegradowanego Gminy Dobiegniew	80
Mapa 25 Granice obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew	83
Mapa 26 Granice obszaru rewitalizacji Gminy Dobiegniew	84

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Dobiegniew w latach 2012-2016 (%)	13
Rysunek 2 Struktura celów i kierunków działań LPR Gminy Dobiegniew do 2023 r.	116
Rysunek 3 Logo rewitalizacji Dobiegniewa	187

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1 Widok ogólny na obszar rewitalizacji z dominującą sylwetką kościoła p.w. Chrystusa Króla.	86
Zdjęcie 2 Ulica Kardynała Wyszyńskiego – centrum usługowo-handlowe.....	96
Zdjęcie 3 Budynki w złym stanie technicznym przy ul. Teatralnej	98
Zdjęcie 4 Budynek w złym stanie technicznym przy ul. Kardynała Wyszyńskiego	99
Zdjęcie 5 Budynek w złym stanie technicznym przy ul. Zabytkowej	99
Zdjęcie 6 Widok na kotłownię obsługującą wybrane budynki na obszarze rewitalizacji	105
Zdjęcie 7 Zabytkowy arsenał, stan obecny.....	108
Zdjęcie 8 Widok fragmentu obszaru rewitalizacji z lotu ptaka z zaznaczonym na czerwono tzw. placem popegeerowskim.....	109
Zdjęcie 9 Zarządzenie Burmistrza Dobiegniewa nr 90/2016 z dnia 20 października 2016.....	179
Zdjęcie 10 Spotkanie z interesariuszami procesu rewitalizacji Dobiegniewa w dn. 07.10.2016 r.	181
Zdjęcie 11 Spotkanie edukacyjne nauczycieli Gminy Dobiegniew w dn. 06.04.2017 r.	182
Zdjęcie 12 Debata społeczna w dniu 15 maja 2017 r.	183
Zdjęcie 13 Otwarte spotkanie dla interesariuszy poświęcone identyfikacji projektów rewitalizacyjnych	184
Zdjęcie 14 Spotkanie z uczniami GZS w Dobiegniewie w dn. 19.10.2017 r.....	185
Zdjęcie 15 Harcerska gra terenowa.....	186
Zdjęcie 16 Spacer badawczy – badanie jakości wody	186